

שיחת קודש מאת
הגד"צ ד' יעקב מאיר
שעבטער שליט"א
הק' בגליון שיה
השמי"ם | עמ' 39

אסיפת גליונות

פרשת בלק תשפ"ה

אסור לעיין בשעת התפילה וקריה"ת

החברות מיועדות לבתי כנסת
על דעת התורמים

אין להוציא מבית הכנסת עד לאחר שבת

תוכן העניינים

אבני אפד

מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל..... 3

היכל החת"ם סופר

במשנתו ותורתו של מרנא ורבנא החת"ם סופר זיע"א..... 7

יסודי העולם

מרגן צדיקי הדור מייסדי החסידות אחר המלחמה..... 11

הוי זהיר במלאכתך

הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א..... 16

לודמיר

להפצת משנתו של הרח"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע..... 17

יומא דהילולא

הרח"ק רבי דוד משה מקרעטשניף זי"ע ועכ"א..... 21

האר"י החי

פנינים מתורתו של המהר"א ל"צניץ זי"ע ועכ"א..... 23

באמונתו יחיה

המשפיע הגאון הצדיק רבי משה וואלפסאן זי"ע ועכ"א..... 25

מחשבת חיים

מרגן הגאון הצדיק רבי משה חיים שמורל זצ"ל אב"ד ציריך..... 29

אוצר תהילות ישראל

הגה"צ אב"ד תהילות ישראל זצוק"ל..... 31

אבן יהושע

הגה"ח רבי יוסף מורכבי ווייס זצ"ל..... 33

אמרי דוד

הגאון הצדיק רבי דוד מאיר ווייס זצוק"ל..... 34

מבי מדרשא

משולחנו של מרגן הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א..... 35

יערות הדבש

הגה"צ רבי משה פריש שליט"א..... 37

שיח שמי"ם

שיח"ק של הגה"צ ר' יעקב מאיר שכטער שליט"א במשנת האור החיים הק"..... 39

משיב נפש

הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א..... 41

מעיינות החיים

כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א..... 45

מרחקת חיים

הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א גאב"ד ביתר..... 49

עמק הפרשה

הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א..... 51

פניני הרמב"ן

הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א..... 53

חמידיא דאורייתא

הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א..... 55

היכל הוראה

הגאון הגדול גאב"ד היכל הוראה שליט"א..... 57

לב ההלכה

מפעל שנה הלכות..... 59

שיעורי הלכה

הרח"ק ר' מנחם מענדל גייגר שליט"א..... 61

דורשי יחודך

הגה"ח רבי חיים ליברמן שליט"א..... 63

במשעולי החסידות

להבין ולהשכיל בדב"ק של תלמידי בעשטה"ק..... 65

משמחי לב

עניני הלכה..... 67

פניני הכהן

המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מגדלסון שליט"א..... 68

אוצר ידיעות התורה

מגיד מושרים הרח"ק רבי אהרן קאהן שליט"א..... 69

ברית כהונת עולם

מתוך ברית כהונת עולם המבואר..... 70

דעהו

סטישניץ..... 71

ווארט לשבת קודש • מבית נתיבות דעת

הרה"ג ר' שמואל דוד גרוס שליט"א ביתר

וישא משלו ויאמר נאום בלעם בנו בעזר ונאום הגבר שותם העין (כ"ד ג.)

ויש מפרשים, 'שותם העין' - פתוח העין, כמו שתרגם אונקלוס, ועל שאמר שותם העין, ולא אמר שותם העיניים, למדנו שסומא באחת מעיניו היה. (ויש"ו).

הנה אמרו במדרש והובא ברש"י ז"ל (לעיל כ"ב ה'), שמפני מה השרה הקב"ה שכיתו על גוי רשע, כדי שלא יהיה פתחון פה לאומות העולם לומר, אילו היה לנו נביאים היינו חוזרים למוטב, על כן העמיד לחם נביאים והם פרוצו גדר העולם וכו'. והנה זה ידוע שכדי להגיע למעלת הנבואה צריכים קדושה וטהרה יתירה, כלומר שהאדם צריך לקדש את חמשת החושים שיש לו, שהם: חוש הראיה, חוש השמיעה, חוש הטעם, חוש הריח, חוש המישוש, שכנגדם יש לו חמשה חושים רוחניים, (מכן מה שנאמר: 'ולכי ראה הרבה חכמה דעת' (קהלת א, ג.) - 'ונתת לעבדך לב שופע' (מלכים א, ג.) - 'והירחי בריאת ה' (ישעיה לא), וכן יתר החושים), - ועל ידי שהאדם מטהר ומקדש את חושי החיצוניים הגשמיים, הרי בכך חלה הקדושה על חושי הפנימיים הרוחניים, ואז יכולה לחול עליו רוח הנבואה.

אולם בלעם הרשע הרי היה החיפץ מזה, כי הוא טימא את חושי החיצוניים, כדברי רבותינו (סנהדרין ק"ה), שבא על אתנו, ועוד, שהיה מעונן ומנחש, מכשף וקוסם קסמים, ואם כן איך היתה יכולה רוח הנבואה לשרת עליו, ומאיך הרי היה הכרח גדול לעשותו לנביא, כדי שלא יהיה פתחון פה לאומות, - על כן מה עשה הקב"ה, סימא לו את אחת מעיניו, ומימלא לא היה יכול בלעם לחטוא בזין עין, וכיון שהוא לא חטא בעין נשמית אחת, ממילא כבר היתה הקדושה והנבואה יכולה לחול על הראיה הרוחנית שכנגד עין זו.

ויש להוסיף ולומר, שהוא כוונת התרגום שתירגם על: 'שותם העין': דשפיר חזי, [שהיתה טובה ראייתו], כלומר, שדיוקא בגלל היותו סומא באחת מעיניו, לכן היתה טובה ראייתו בנבואה, כי לולי שהיה שותם העין, לא היה בו מקום ודרך שתנבואה תחול עליו.

ליתר הרחבה: ספר 'נתיבות דעת' פרשת בלק

ברכת מזל טוב

לידינו הרה"צ רבי אלתר יצחק רבינוביץ שליט"א

בן כ"ק אדמו"ר מביאלא פשיסחא שליט"א

העומד לימין המזמן במסירות רבה

להגל שמחת ליבו בארוסי בט הבחור החשוב ירחמיאל

צבי יהודה שיחי

עב"ג בת הרה"צ שלשלת יוחסין רבי חיים דוב יעקב

שפיץ שליט"א

בשעה טובה ומוצלחת

יזכה לראות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח מתוך בריות נפא

ונדורא מעליא

וזכות אבות יעמוד לבנים שיעשו כמעשיהם

כעתיות מערכת אסיפת גלילות

ברכת מזל טוב

להבחר החשוב בנש"ק

ממפיצי הגלילות במסירות מדי שבוע

כמר אברהם הופשטיין שיחי

להגל הכנסו לנועם עול תורה ומצות

יזכה לעלות במעלות התורה והחסידות

כעתיות

מערכת אסיפת גלילות

ע"פ ההלכה אסור לעיין בגליון בעת אמירת קדיש

שו"ע (סימן נ"ו ס"א): יש לכון בעניית הקדיש

משנה ברורה (סק"א):

ובספר מטה משה סימן ת"א הביא בשם מדרש שחכם אחד נטראה לתלמידו בחלום וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי מזהיר מלדבר כשהתחנן היה אומר קדיש. ואפי' להרהר בד"ת אסור בשעה שהתחנן אומר קדיש מפני שצריך לכון הרבה בעניית הקדיש [פרי חדש]. ואין חילוק בין קדיש על תנ"ך או אגדה או משניות [פמ"ג:] מוקדם לרפואתו השלימה של מרגן אדמו"ר רבי ישראל בן לאה אסתר שליט"א לרפואה שלימה

החברות מיועדות לבתי כנסת

על דעת התורמים - אין להוציא מהבית כנסת עד לאחר שבת

למעוניינים - ניתן לשלם במחיר סימולי

דרך נדרים פלוס קופה חסידיים הראשונים

מערכת אסיפת גלילות 0733-45-44-99

לפרסום בחוברת 0733-45-45-17

נימוד: מאורות - בית"ע 0548463972

הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

מסקוד ישראל יהלכון דבניו ישראל בעל שם
ותלמידיו ז"ע ועב"א כפי שזאב מבראם והשקא
את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב
דבי אליעזר דוד פרידמאן זללה"ה זע"א
רב ביהמ"ד דהסידי בעלזא בלאגראן

אבני אפד

פרשת בלק תשפ"ה

ספה"ק תפארת שלמה

וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמורי ויגר מואב וגו'.
ל"ד למה לא נאמר לסיחון מלך האמורי או מלך חשבון למה
קצר ואמר לאמורי. גם מה ראה הוא יותר מזולתו ולמה חלה הכחז
בו. אך הנ"ל ברמז הענין כי הנה אמרו חז"ל כי עיקר הרא"י שראה
בלק ומגור שהיה לו מחמת שראה שישראל נוצחים שלא כמנהג
העולם*. והנין כי לא חרזו ונחמית יגבר עליהם כי ה' הנלחם להם
זמה שזועקים אליו והוא יענם.*

והנה כראותו כן בקש גם הוא תחצולה להנצל מידם ע"י תפלתו
באמרי פיו בתחנוני. אך הנה (משל טו, כט) רחוק ה' מרשעים

כתפת האפר

בעצם יום השבת, מיד שלח האדמו"ר לקראו שיבוא לפניו, והתחיל להוכיחו על שהוא
מחלל שבת בפרהסיא, ענה לו אותו האיש ואמר: "רבי, גם אתה מחלל שבת מאחר
שאתה מתענה בו". ענה לו האדמו"ר ואמר: "בני חביבי, חילוק גדול יש בין שני חילולים
אלו, שמחליל שבת שלי לא יהיה אף אחד שילמוד מדרכי ויעשה כמותי, משא"כ
מהחילול שבת שלך חושש אני שעוד אנשים ילמדו ממך ויעשו את התועבה כמותך".
אחר שסייג את עצמו הרבה יותר מגדור הרגיל, החליטה הרבנית לקרוא לדין תורה
לפני הבית דין שבעיר, משום שחששה שכוחו לא יעמוד לו בכל זה (אף שבסופו של דבר
הארץ ימים). כשישמעה הרבנית מסאכטשוב, אשתו של הגה"ק ה"אבני נזר" (שהיה בתו
של האדמו"ר השרף מקאצק), שהרבנית מאוסטראווצה הולכת לבית דין לקבל על בעלה
על שהוא ממעט באכילה, התבטאה שלדעתה היא אינה עושה כלל בחכמה, שאם
בעלה ה"אבני נזר" היה מחליט יום אחד להפסיק מאכלו, לא היתה מתנגדת לזה
כלל, משום שהיא שמעה מאביה, הקאצקער רבי, שאמר שבאמת לא היה צריך
כלל לאכול, משום שדי לו בהחיות שהוא שואב מהתורה הק', אלא שהעולם אינם
צריכים לדעת זאת, ולכן הוא אוכל...

ב. אמנם כן, כן חייבים להוסיף בכאן הערה חשובה מה **הרה"ק בעל "דברי יואל"**
מסאטמאר ז"ע, שהיה רצוי לומר על אמרי צדיקים כגון זה, שכל זה טוב ויפה וטרם
שידעו ממאמר זה, דאל תבטאו במצב זה שמתאנח על מצבו ובלב נשבר פולח
מליבו אנחה: "אוי לי שלא התפללתי" וכדו', לאיש כזה יש לחזקו ולעודדו שבאמת
תפלתו בוקעת רקיעים, לא כן לאנשים שכבר יודעים מזה, וסומכים לכתחילה על זה
ומשתמשים בזה כתירוץ, לאיש כזה ודאי אין שום מעלה בזה.

עוד יש להוסיף מה שכתב בעל ה"פנים יפות" (פר' ויחי ד"ה "פתח אלה שלוחה"), שאם
אחד מתפלל ומכוון רק פירוש המילות, אין זו תפילה אלא לימוד, שהוא לומד את
התבנית ומפרש, וכדכתיב (ישעי' נט, ג'): "אין כי יגש העם הזה בפיו ובשפתיו כיבדו ולבו
רחק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה", והיינו מלשון לימוד, אבל תפילה
נכונה פירושו שיהיה מכין את עצמו לתפילה ומגיש בעצמו כאילו יש לו מחסום בתוך
לבו, עד שמילות התחנונים פורצים מתוך פיו אל אביו שבשמים, שאז כיון שהמחשבה
הוא יותר מן הדיבור, הרי שהמחשבה מעלה את הדיבור כרוח הנושא את הגוף, אבל
כשיש תיבה בלי מחשבה, הרי שהוא מוטל על הארץ כמות, וע"ש שהארץ.

ג. פעם ראית את **הרה"ק ר' אברהם מסלונים זצ"ל בעל "ברכת אברהם"** בעת
שעמד בתפילתו בביהמ"ד שבטבריה (שהיה בבנין התלמוד תורה*) קודם שנתמנה
לאדמו"ר, והדבר היה בתפילת שחרית בחול המועד, ובעת אשר התחיל לומר "הודו
לך קראו בשמו", המילות נתפרצו מפיו בהשתפכות הנפש, כאב שיש לו געגועים
לבנו יחידי, שלא כמו שלפעמים יש אשר אדם נתלהב באמצע התפילה, אלא מיד
בתחילתה התחיל במלוא ההתלהבות...

ד. עד דל זה כתב בספה"ק **תפארת שלמה** עוד בביאור המשך הפרשה, מי מנה

א. הרה"ק רבי אברהם ז"ע המגיד מטריסק היה אומר בשם אביו **הרה"ק ר' מאטעלע**
טשערנאבלער ז"ע משמיה **דמון הבעש"ט הק'**, שלפעמים יש אשר יהודי עומד
בשוק ועוסק במשא ומתן במשך כל היום כולו, וראשו רובו שקוע במסחר, וכמעט
שנשכח מליבו מציאותו ית"ש, והנה פנה יום והוא זכר שעדיין לא התפלל תפילת
המנחה, ומיד משימע אנחה מעומק הלב: "אוי, עדיין לא התפללתי מנחה!", ונעמד לו
בקוץ זוית באמצע השוק ומתפלל לו בחיפזו, ובכל זאת מתפילה חטופה זו והאנחה
שקדמה לו, רועדים מלאכים שרפים ואופנים, ומכל שכן תפילה של יהודי המתפלל
כראוי ובכוונה כדבעי, בוודאי כוחו גדול מאוד.

וידוע שבלק היה כוחו גדול מצד הטומאה, והוא ראה "את כל אשר עשה ישראל
לאמורי", דהיינו את כל אשר הם פועלץ ע"י התפילה שהוא באמירת הפה, ואפילו
כשאניה בכונה הראויה, ולכן "ויגר מואב מפני העם מאד", שפחד אפילו מתפילתם
של הפשוטים עם, משום "כי רב הוא", דהיינו שכוחם גדול מאוד, וזהו מפשוטי העם
בלבד, אבל היהודים בעלי המדרגה הנקראים "בני ישראל", מתפילים לא רק
שנתפחד אלא ש"קץ" בחייו, וזהו "ויקץ מואב מפני בני ישראל".

[אגב, יש לציין שהמגיד מטריסק היה רבי של רבי'ם, והרבה אדמו"ר"ם מאותו
הדור היו נוסעים לשחר את פניו. ככל שאר אחיו בני המגיד קל' מטשערנאבל, היה
גם הוא ממועט מאוד באכילה, עד שכמעט שלא היה אוכל כלל, ובכל זאת היתה צורת
פניו מאירה. ומסופר על כך שכסיפרו זאת להרה"ק ר' ברוך מגארליץ ז"ע שהיה
כידוע "מבקר" גדול, גם על צדיקי דורו, ולא היה מאמין לכל סיפורי גדלות שהיו
מספרים מהם, וכשישמע דבר זה שהטריסקער מגיד כמעט שאינו אוכל, החליט
לנסוע אליו ולהתבונן במעשיו לראות אם יש אמת בשמועה זו או לא, ואחר ששהה
שם זמן מסוים אמר שדבר זה הוא אמת ויציב...]

פעם שאלו את הטריסקער מגיד הא"ץ שייך שילוד אשה יתקיים בלי אכילה
כמעט, שזה אינו בדרך אנושי שיוכל להתקיים באכילה מועטת כזו. ענה ואמר: הנה
כל ענין האכילה הוא מנהג בעלמא, שהרי איתא בגמ' (ב"מ פ"ג, א) לעולם אל ישנה אדם
מהמנהג, שהרי המלאכים בהיותם בזה העולם אצל אברהם אבינו אכלו שם, ולעומת
זאת כשעלה משה למרום ארבעים יום וארבעים לילה לפני קבלת התורה לא אכל
ולא שתה שם שום דבר. ולכא"ו קשה הא"ץ היה משה יכול להתקיים זמן רב כ"כ בלי
אכילה, אלא על כרחך שהאכילה הוא רק מנהג, וא"כ אין אני מוכרח לקיים את כל
המנהגים שבעולם...]

[אגב מזה הענין, יש להוסיף עוד כי הרה"ק רבי מאיר יחיאל הלוי ז"ע
מאוסטראווצה היה בתחילת שנותיו מרבה בתעניתים ביום, והיה אוכל רק בלילה.
ובשנותיו המאוחרות, התחיל להתענות גם בלילה וכמעט שלא היה אוכל כלום
במשך כל היום, ואפילו בשבת היה מתענה הרבה פעמים תענית חלום.

פעם היה אחד מהפורקי עול של עיר אוסטראווצה אשר העיז לפתוח את חנותו

משם הרה"ק הרבי רבי בונם מפרשיסחא זי"ע

וישליח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה (בב, ה). וא"ת מפני מה השרה הקב"ה שכנינו על גוי רשע, כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר אליו היו לנו נציאים חזרנו למוטע, העמיד להם נציאים, והם פרצו גדר העולם, שזמחילה היו גדורים צעריות, וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות. (רש"י הק').

מקשיין העולם על תירושו של רש"י, דעדיין יוקשה, שיוכלו האומות העולם לצוא בטענה, שלהם ניתן לנציא בלעם הרשע הטמא, וישראל קיבלו נציא לדיק וקדוש כמשה רבינו ע"ה, וא"כ מה הועיל השראת השכינה על הרשע בלעם לסחוס פתחון פיהם.

ומתריין זאת הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע צ"א אופנים: האופן הא', בהקדם עוצא דעדידיה הוי. הרבי ר' בונם היה סובל תדיר על עיניו, ואכן בסוף ימיו היה סגי נהור (ויש צענין זה כמה סיפורים). פ"א נסע לעיר הצירה צערלין לדרוש צרופאים, וצא אל פרופסור גדול מגדולי הרופאים, אולם אותו הפרופסור לא היה יכול להציא לו שום מזור ורפואה, וגילה לו שדרך הטבע אין שום רפואה לעיניו, אך זאת יוכל ליעשו שנמצא צעיר קוסם גדול "קונטען מאכער", ועל ידו יוכל להתרפאות, כי דרך של רפואה טבעית אי אפשר לעשות כלום. נענה אליו הרבי ר' בונם: "וכי לרפואה כזאת שלא צריך הטבע צריכים לצוא לצערלין, הרי לזה אפשר ליסע לקאזניץ להרה"ק המגיד, ולפעול אללו ישועה חוץ לדרך הטבע, אך אני צחתי לכאן כי צדוני היה להתרפאות בדרך הטבע".

ועל פי הקדמה זו מצא הרבי ר' בונם דבזה מונן תירושו של רש"י, דאליו היו הגוים מתנהגים בכל צדריהם רק על פי הטבע ולא יותר, ואי היתה להם מקום טענה שלא ידעו להתנהג היטב שלא היו להם נציאים, אך מכיון שהיה להם נציא בלעם שעסק בכשפים שלא צריך הטבע, והרי ידעו היטב שפלותו של אותו רשע צמעישי הכעורים, ועם כל זה לא מנעו את עצמם מלדרוש אללו, ואם צאמת היו רואים ומחפשים האמת, היו כבר מוצאים ה"אדרעס" של משה רבינו, וא"כ כבר אין להם מקום לשום פתחון פה.

באופן צ' היה הרבי ר' בונם זי"ע אומר, והוי מרגל צפומיה תמיד, שצחלצ יס צ' חלקים, "סמעטענע" (שמנת)

ו"סערוועטקע" (שזמן מקולקל). שאם לוקחים חלב טוב ומעמידים אותו, עולה למעלה חמאה, אולם אם לוקחים חלב מקולקל שאינו טוב לעשות ממנו חמאה, לא יעלה ממנו אלא קרום דק שאינו ראוי למאכל אדם כלל. וממש כן הוא ענין הנציאות, שהשי"ת משפיע אור הנציאות לאומה מקוימת, ואז ממילא תשוב האומה, ייטו אלו שיש להם חכמה ולב טוב, והם משכמם ולמעלה גבוהים מכל שאר העם, המה נעשים לנציאים. ולכן כשהשפיע השי"ת אור הנציאות על ישראל עם קדוש (שאפילו צדיקים צמרים היו גדורים צעריות, כדאיתא (ויק"ר לז, ה) אחת היתה ופרסמה הכתוב), ממילא יאם מהם נציא כמשה רבינו, וכדוגמת ה"סמעטענע" המשובח העולה מהחלב הטוב, אולם כשהשפיע אור זה על הגוים הפרוצים, שלא נמצא צדיקים כל חוכן, והמה ריקים מכל מעלה, וכדוגמת החלב המקולקל הנ"ל, לא יאם מהם כי אם בלעם הרשע שפרץ גדר עולם.

אור החיים הקדוש

וישם ה' דבר בפי בלעם ויאמר שוב אל בלק ובה תדבר (בב, ח).

מקרא זה כבר קשטוהו ראשונים צפירושם ודרשותם, ומקום הניחו לנו צו. ונראה כי לפי שרצה ה' לגלות עמידות ודברים נפלאים מהטובות אשר יגיעו לישראל, ורצה שיתגלו על ידי בלעם נציא האומות לפרסם מעלת עם קדושו לפני כל האומות, ואשר תצאנה לישראל מהטובות צאחרית הימים וכליון האומות על ידי ישראל לבסוף, וידעו האומות מפי נציאם הדברים ככתבם להרבה תועלויות הנמשכות לישראל נגלים ונסתרים.

ולפי שאדם זה הוא אדם מובהק צעיר ותיעוץ ושיקוף, לא תנוח עליו הרוח הקדושה המגדת העתידות, גם הדברים מזד עצמן צברי קודש הם ולא יוחנו צגוי טמא, לזה נחמכם ה' לעשות חיקון לצד קדושה לצל תעבור צמצי מטונף, ועשה מחילה צין כח המדבר והדיבור עצמו צצין פי חזיר, והוא מאמר וישם ה' דבר אחד צפי בלעם, הציע כח אחד שיכול להתמצע צין שניהם, וצוה נעשה פי בלעם גצול צפני עצמו, והדבר מפקס לנצול כח המדבר והדיבור, ואז "כה מדבר" - רוח הקודש היא תדבר, ורצותיו ו"ל צוהר אמרו כי תיבת "כה" תרמוז לנצינה קדושה, והמשכיל צצין".

כתפת האפר

וז"ש להלן (שם כב, כא) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל. להורות בזה מ"ש לעיל כי בשעת התפלה צריך להתגבר להיות בשמחה ולהשליך אחר גיוו גם דאגות העונות כל עמל ואון. כמ"ש (שם טו, טז) ולא תתורו אחרי לבבכם. אין מעבירין על המצות (פסחים סד, ב), שלא להעלות זכרון העבירות בשעת עשיית המצות לבל יבא ח"ו לעצבות. ותרועת מלך בו (במדבר כב, כא), לשון התחברות וריעות עם השכינה ועזו וחזרה במקומו. הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא (שם כד, פ"א) כשהם קמים בבקר הם משימים עצמם בהכנעה כעפר. ואח"כ הם הולכים בגדלות וכארי יתנשא בשעת התפלה ככ"ל.

ה. מה שכתב האוה"ח הק' שרצה השי"ת שידעו האומות הטובות הגדולות העתידות לבא לכלל ישראל "ידעו האומות מפי נביאם כו' להרבה תועלויות הנמשכות לישראל נגלים ונסתרים", הכוונה כפי הנראה שענין גדול וטובה גדולה יש שדבר זה יאמר דוקא מפי הנביא הגוי, ונראה שטעם דבר זה היה גלוי לפני הרב בעל אוה"ח הק'.

אגב, הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין שוחח פעם מענין ביאת המשיח, ובתוך הדברים התבטא: "לבי אומר לי שהרב האוה"ח הק' היה יודע זמן הקץ, מתי ואיך יהיה..."

עפר יעקב ומספר את רובע ישראל, וזל"ק, ידוע כי עיקר הכנת האדם לתפלה להיות נכנע ושפל בעצמו ויכיר גדלות הבורא ב"ה וישים א"ע כעפר. ואחר התחלת התפלה ישליך הכל מנגד עיניו ויתחזק בשמחת עולם על ראשו. אף שמקודם ה' שפל ונפשו כעפר עתה יעלה שמים שיאור. וזהו (מגילה טז, א) כשהן יורדין עד לעפר ונשקין עולין עד לרקיע. וז"ש אצ"ה (בראשית יח, כו) הנה הואלתי לדבר ואנכי עפר ואפר. ר"ל כאשר התחלתי להתפלל הייתי כמו עפר ואפר. וזהו ירידה צורך עלי. וז"ש הלל (שמו"ר מה, ה) הגבהתי הוא השפילתי. השפלות הוא ההגבהה. וזהו שנתפאר משרע"ה מדת הענוה יען כי הוא ה' מובחר האנושי ה' יכול להיות עניו מכל אדם כי איננו יכול לעלות למעלה עד שירד תחלה למטה בירידה צורך העלי. וז"ש (שמות יט, יד) וירד משה מן ההר אל העם כדי שיהי' יכול לעלות במדריגה יותר גבוה.

ונחזור לביאור הפסוקים. מי מנה עפר יעקב. לפי מה שבארנו לעיל בפ' (במדבר כב, א) וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמורי. פי' שהבין ההכנות של בני"ה לתפלה שהם בבחי' השפלות והכנעה קודם התפלה וז"מ מי מנה עפר יעקב. ע"כ הודה על גודל מעלת בני"ה שמשמיעים עצמם כעפר קודם התחלת התפלה. ומספר. עולה מ"ס פ"ד שמעוררים להוריד מאה בראקין עולה מ"ס. ומבטלין פ"ד דינים. רובע ישראל לשון רביעה הוא היחוד העליון. רובע ההין הם ה' עלאה וה' תתאה שהוא היחוד גמור.

פרקי אבות - פנינים מתוך הספר מפי ספרים וסופרים על פרקי אבות

הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה (פ"ו ט"א)

להיות נענה על התפילות

צריך להצין מה הם אותם "דברים הרבה" הזוכה זה שלומד לשמה, הלא בהמשך המשנה מפורטת רשימה ארוכה מאוד של דברים נשגבים שמקבל ההוגה בתורה לשמה, "ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו, נקרא ריע אהוב" כאשר יראה המעיין במשנה, ואם כן מאי אחא כלל זה לטפוי שיזכה "לדברים הרבה", וכמה פירושים נאמרו בזה והרבה יותר מן האמור כאן כתוב בספרי קודש שמלאים מזה, אך אנו נבחר כמה תירושים בגאגה ובחסידות ובדרוש שאפשר להתעורר ולקחת מהם דרך צעודה ה'.

וברך הפשט מצינו בשל"ה הק' (פרשת ואתחנן) שמפרש ע"פ כלל דוע, דאי אפשר לאיש אחד לקיים כל התרי"ג מצוות, כי ישנן מצוות הנוהגות רק אצל הכהנים ויש אשר רק ללוויים או ישראלים [כגון מצות פדיון הבן, או חיוז ד"וקדשמו" שלא שייך אצל הכהנים ענאם - ראה בדרך חכמה להגד"ח קייצנסקי שליט"א פ"ד מהל' לוי המקדש סק"ג], ויש מצוות התלויות בארץ ויש שזמן רק צעת שצית המקדש קיים, וכן יוצא בזה הרבה באופן שלא יתכן שיקיים אדם אחד כל התרי"ג מצוות בכל זמן משך חייו, מיהו על ידי לימוד ההלכות של המצוות וזכה האדם שנחשב לו כאלו קיים כל התרי"ג מצוות בפועל ממש אחת מהנה לא נעדרה, שהרי העוסק בפרשת המצוה נחשב לו כאלו עשה בפועל (נ"י מנחת ק). אמנם מסתבר דהיי מילי בלומד לשמה, אצל הלומד שלא לשם שמים הבג שנחשב לו כאלו הקריב קרבן או קיים המצוה מ"מ לא יעלה לו לרצון כעולה או זכת שהרי פיגול הוא ולא יראה, והיינו דקאמרי "הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה" פירוש לכל תרי"ג מצוות התורה. וזה עומק הביאור בדברי רש"י על המשנה "זוכה לדברים הרבה" - למצוות הרבה, כי ע"י הלימוד לשמה מוקף לזכותו כאלו קיים כל המצוות בפועל, ואף אלו שאי אפשר לו לעשות ולקיים.

הרה"ק בעל ה'אהבת ישראל' מוסיף וז"ע (הובא ב'אהבת ישראל' לר"ח ניסן), אמר להסביר, וכעין זה איתא ב'אמרי נועם' לחותנו הרה"ק רבי מאיר מדזיקוב ז"ע (מועדים ח"ד ד: ד"א ה' הא למחא עינא), על פי מאמרים (תענית ט:): "דלא מזלינן אחרתי", שכן השמים אי אפשר לבקש כמה בקשות יחד, ועל כך נכתב הלומד תורה לשמה שיזכה שיענו לו משמים אפי' על הרבה בקשות כאחת*.

א. הנה, לאו כל אדם זוכה ללמוד תורה לשמה, ולאנשים כערכנו שאינם משיגים אפס קצהו במדרגה נפלאה זו, והלאו ונעמוד בזה שאמרו (פסחים ט:): "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אע"פ שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה", אך בכל זאת יש לכל אחד משאלות לבבו שהוא רוצה שהקב"ה ימלא אותם, ובמינוי אלה שכל יום קליתו מרובה על של חבירו הרי שבעל כרחו אנו מצלינן אתרתי, ומה יעשה האדם וינענ, לכן יש לציין מכתב קדוש שכתב הרה"ק רבי מנחם מנדל בעל ה'אהבת שלום' מקאסוב ז"ע בערב חג הפסח לבני עדתו, חסידיו שומעי לקחו שהתגוררו בקאסוב, ובו הדרכה והכנה לימי חג הפסח, כאשר בעיקר הענין הוא מאריך בגודל הצורך לקנות את מדת השפלות וההכנעה, ושכל חג המצות מרמז למדה זו, כמו שמורה המצה שיש נעשית משאור וחמץ המראים על ההתנשאות והגאווה, ועוד כ"כ רמזים המרמזים על כך.

ומוסיף "ואם נכנע באמת, אזי יכול לדבר דיבורים קדושים לפני ה' יתברך, ולהכי מקרי "לחם עני", שעוניו עליו דברים הרבה (פסחים לו) וגם כן "לחם עני", היינו אם נכנע הוא באמת, כמות עני, אזי יכול לענות עליו דברים", ונמצינו למדן שעל ידי מדת ענוה יכול ג"כ להיות נענה בדברים הרבה.

אם במכתב זה קא עסקינן, מן הראוי להביא תחילת דבריו שה'אהבת שלום' פותח בהם בענין דיבוק חברים - כעת אשר היה עת ביקור [קרבן פסח], כל אחד ואחד צריך לבקר את עצמו, שלא יהיה בו מום, כמו שכתוב (שיר השירים ה, ז): "מום אין בך" היינו מום של הנפש. ואם ימינע הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו" (שמות יב, ד), היינו באם [אדם] אינו יכול לבקר את עצמו, אזי התקנה - דיבוק חברים, כמו שאמרו (אבות פ"א מ"ו) "וקנה לך חבר", היינו שיקנה לבו באמת ובשפלות הלב [את] דיבוק חברים, שיהיה כל אחד ואחד שפל בפני חבריו*.

באופן אחר פירש הגה"ט רבי שאול צראק אב"ד קאשוי זצ"ל (אדומיו רא"ה נפלאות בדבריו לפרשת וחי הערה טו), בספרו 'חלק לעולם הבא' עמ"ס אבות (פרק ו אות כו), על פי עובדא ידועה, שפעם בא המלאך ששימש כמגיד מישרים אצל מכן ה'צית יוסף' וז"ע ללמדו דעת וצנייה, וגילה בפניו שגזר עליו בשמים גזירה רעה, ושלא ראשונים כמלאכים הלא המה: הרי"ף הרמב"ם והרא"ש המלניו בעדו לצטל הגזירה, מפני שהיה ה'צית יוסף' מתייעב ולומד תורה לשמה תמיד בספריהם, ובזכותם הומתק דינו ונתצטלה הגזירה.

וזהו שכרו של הלומד לשמה שזוכה לדברים הרבה, כלומר שיש לו הרבה מלניו טוב המלמדים בעדו זכות ורחמים, "וכל העולם בולו כדאי הוא לו" בין לדיקים הנמצאים בהאי עולמא, ואף אותם שכבר עלו בסערה השמימה ונסתלקו לעולם שכולו טוב, ולא עוד אלא שגם התורה הקדושה ענמה מתחננת ומנקהת על העוסק בתורה שמלא עליו הקצ"ה רחמים, כמו שמצינו בפיוט שאומרים בצליחות (ליום גדליה) "תורה הקדושה התחנני בצנקה".

וע"פ החסידות פירש עוד (אות כח) הא דזוכה לדברים הרבה, שהלומד תורה לשמה זוכה להמליך טוב על ישראל ולהצילם שינאו וזכאים בדינים כי הוא יכול לצר זכותם על פי התורה, והלא אין לך דבר גדול יותר מזה בכמות ובאכיות, לסייע ליהודי ולפדותו ממצרותיו.

וברך אחת פירש הגה"ק רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל רבה של חוסט וירושלים ח"ו בפירושו 'משנת מהרי"ר', על פי מאי דמטו משמיה דהגאון רבי יוסף שאול נאטנוואר אב"ד לוצ'צ-לעמבערג בעל ה'שאל ושמע' זצ"ל, שצקל אפשר לבדוק ולעמוד על עיני הלומד אם הוא עוסק בתורה לשמה אם לאו, כי הלומד תורה שלא לשם שמים יצטרך לו ללמוד סוגיות ועינים עמוקים שאפשר לחדש ולפלפל בהם שיוכל להראות לאחרים כוחו ורצו חילו בתורה, או שישקוד בלימוד הלכה למעשה כדי שיוכל להסתפר ולהורות הלכה לעם ה', מה שאין כן הלומד לשם שמים אינו צוטר וצוטר לו שמעמחא זו או אחרת, ואינו מדלף על אף אותם עינים שנראים בעיניו כדברים פשוטים שאין מה לפלפל שם במלחמה של תורה, שהרי כולם ניתנו בתורה מסכינ*.

והשתא יצארה הא דהלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, היינו שזוכה ללמוד הרבה תורה, כי אין דרכו ללל על שום סוגיא בתורה.

ב. עצם לימוד גמרא ותוס' בעיין מביא את האדם לאהבת ויראת ה', כמו שצונו הגה"ק בעל ה'חכם סופר' ז"ע בספרו (פרשת בחקותי ד"ה או יאמר ע"ד מוסר) וחולק על דברי החסיד בעל ה'חובות הלבבות' שכתב בהקדמה לספרו (ו"ה אמונתו, ובר"ה אמר המהר"ל) להזהיר מהיות כל עסקינו בידיעת הדברים הנכרים ושאלות הזרות כגון דיני גטין וכדומה אלא נעסוק בעיני וכשתבוא שאלה כזו ליידינו נעניי בה, והחת"ס חולק ע"ז ומעיר במתק לשונו "והנה במחילת כבוד החסיד ההוא, לא זו הדרך הסלולה אשר חפץ ה' ואשר נבטחו רד"ל וקבעו בש"ס 'איבעיא להו רגלו אחת בתוך ג' אמה ורגלו אחת חוץ לג' אמה מהו' (בב"ב כג:) 'לגופי תיש ופניו אדם מהו' (נ"י דה"כ) וכאחי גוונא רוב שקלא וטריא שבש"ס", כי ידעו חז"ל שידיעת דברים אלו זהו האושר האמיתי וזה הוא המביא לאדם להגות לבו ביראת ה' כל היום ודיקות בשמו הגדול, ובתנאי שתהיה תחילת כוונתו לשם ה' ותורה לשמה", כי אם יעסוק בעינים כאלו ממילא ידבק בה' יתברך כי הדבק בתורתו דבק בו יתברך. הרי שהדרך שיבחר בו האדם ללמוד תורה הוא ללמוד גם דברים אע"פ שאינם נוגעים לו להלכה ולמעשה (והם במקומם הארנו עוד בענין זה, קטן משום). הערת הגר"ש אלתר שליט"א: "ע"י בהקדמה לספר 'נטיע גבריאל' לפורים שהביא מכמה מקומות דברי החת"ס בזה.

וכן מטו משמיה דהרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק ז"ע, שגם הוא חלק על דברי ה'חובות הלבבות' ולא מטעמו של החת"ס, אלא אמר בסגנון אחר: בדרות הראשונים היתה דעתם צלולה וכדי לבדוק בה' תורתו ליהנות בתורה בדברים הנוגעים למעשה והיה להם די בזה, לא כן אנתנו שכדי לידבק בה' עלינו להגות בכל חלקי התורה, בין מהדברים הנוגעים למעשה ובין מהדברים שאינם כן. בין כך ובין כך למדנו שלומנים שאנו עומדים בהם כעת מחויבים לשים כל מגמתנו בתורה, לעסוק בדברי תורה ביאעה ובחשק, ובכך נזכה למדירות.

עלינו על האם שאינה במקומה, וכבר כתבתי לרום מעלתו, עם כל זה הולכת מעט בבית, ועתה משבוע העברה כבר עליה יותר, והדאקטאר מפחד מאד שירא מגשוויליט, והיא אשה כשרה מאד והרבה מעשים טובים, גם לגדל יתומים מבני המנוח ז"ל אין לי זולתה, ולעת זקנה אני, וקשה עלי צרכי בית ומטריד, השם יתברך ישלח לה רפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל. גם אשאל עצה מרום מעלתו שיחיה, אם תבא לכאן לעסוק ברופאים, כי אין רצונה לדרוש ברופאים, ואפשר נכון לסמוך רק על השם יתברך ותפילת צדיקים, ואם יהיה דעת רום מעלתו לעסוק ברפואות, ועל ידי זה ישלח השם יתברך רפואה כמנהג עולם, ימחול להושיעני. גם אשת נכדי ר' לייבלי שיחיה, רבקה יוכבד בת הדסה גם כן עדיין אינה בבריאות זה יותר משנה, השם יתברך ישלח לה רפואה שלימה מהרה בתוך שאר חולי ישראל".

ג) סיפר הר"ק האמרי אמת ז"ע, כי פעם אחת הגיע עני מרוד לפני הר"ק רבי יעקב אריה ז"ע, ובכה בדמעות שליש על כך שחלה בחולי קשה בכל גופו, ואין בידו ולו פרוטה אחת על מנת לילך לדרוש ברופאים, על כן ביקש לברכת רפואה שלימה. השיב לו הר"ק רבי יעקב אריה ז"ע, כי הרי מקרא מלא דבר הכתוב שיזכה לרפואה שלימה, שכן נאמר (דברים ז, טו) 'והסיר ה' ממך כל חולי, אל תקרי כמקרא אלא כמקרא, היינו מן העני, על דרך (ויקרא כז, ח) 'ואם מן הוא מערכך', היינו מעני ואביון כמקור יסיר השם יתברך כל חולי וכל מדוה. העני יצא מן החדר כשהוא שמח וטוב לב, ומתוך אמונה תמימה קרא על עצמו את דברי הכתוב (תהלים סט, ל) 'ואני עני וכואב ישועתך אלקים תשגבני', בהיות לבבו סמוך ובטוח כי קרובה ישועתו לבוא. מששמע הר"ק רבי יעקב אריה ז"ע את דבריו, הגיב ואמר, כי כדאי הוא עני בעל יסוריו זה לעקם עליו כמה נקודות שבתורה...

ד) אחר פטירת הר"ק רבי הענין מאלכסנדר ז"ע נאות הר"ק האבני נזר מסוכטשוב ז"ע לקבל על עצמו עול ההנהגה, אך בתחילה הסתגר עם הר"ק רבי יעקב אריה ז"ע לשעה ארוכה, כשלעת זקנתו גילה הר"ק האבני נזר ז"ע תוכן שיחה זו, שבין הדברים ביקש ממנו הר"ק רבי יעקב אריה ז"ע, כי בבוא אליו יהודי ויתנה לפניו את צרתו אשר מצאתו, לא ימנע את עצמו מלפעול עבורו דבר ישועה ורחמים.

ונראה, כי מאחר וזו הייתה מידתו של הר"ק רבי יעקב אריה ז"ע להמשיך ישועות ורפואות על בני ישראל, על כן ביקש מהרה"ק האבני נזר ז"ע שימשיך בדרכו זו.

אחר שהתחיל הר"ק האבני נזר ז"ע בהנהגתו, שלח אליו הר"ק רבי יעקב אריה ז"ע את בנו הר"ק רבי שלמה דוד יהושע ז"ע שמילא לימים את מקומו, והורה לו להיכנס אליו עם קוויטל, באמרו לו, כי אור התורה זורח ממנו באור נפלא רום מעלה. ואמר לו, כי הוא יכתוב את הקוויטל, ואילו את הפדיון ייתן הוא עצמו, כשהוא אומר לבנו, שבדעתו ליתן פדיון גדול, ובזה הושיט לו שמונים קאפיקס, פרוטות נחושת, שיתן אותם להרה"ק האבני נזר ז"ע בתורת פדיון.

ובוודאי ללא ספק היו לו בזה סודות נשגבים בסכום מועט זה, וגם מה שאמר על כך שהוא 'פדיון גדול', שהרי לא היו אלו רק כמה פרוטות, ואף לסכום רובל אחד לא השלים בזה, ובסוד קדושים מי יעמוד.

ז"ע ועכ"א

הרה"ק רבי יעקב אריה ה'ביכורי אבי"ב' מראדזימין ז"ע

יו"ד י"ח תמוז תרל"ד

א) הרה"ק רבי יעקב אריה ז"ע נמנה היה על החברייא קדישא של גדולי תלמידי הרה"ק רבי שמחה בונים מפרשיסחא ז"ע, הלא הם הרה"ק רבי מנחם מענדיל ה'שרף' מקאצק ז"ע, הרה"ק החידושי הרי"ם מגור ז"ע, הרה"ק רבי הענין מאלכסנדר ז"ע, הרה"ק רבי יצחק מווארקא ז"ע, ועוד מאריות בני החבורה, אך הוא עוד היה גדול מהם בשנים, ועוד זכה להסתופף בצל הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע והרה"ק המגיד מקאזניץ ז"ע.

אחר הסתלקות הרה"ק רבי שמחה בונים מפרשיסחא ז"ע, נסע אל בנו הרה"ק רבי אברהם משה מפרשיסחא ז"ע, אשר לא האריך ימים בשבתו על כסא ממלכתו והסתלק לבית עולמו לאחר כשנתיים ימים, ולאחר מכן נסע לתלמידו הרה"ק רבי יצחק מווארקא ז"ע, ורק אחר הסתלקות רבו הרה"ק רבי יצחק מווארקא ז"ע, התחיל להנהיג את עדתו, כאשר כל ידידיו ורעיו כבר הסתלקו לעולם שכולו טוב, ואילו הוא האריך ימים אחריהם, כשהיה בהסתלקותו מועל שמונים שנה.

על כן רבים מגדולי וצדיקי פולין נסעו אליו אחר הסתלקות חבריו, ביניהם הרה"ק האבני נזר מסוכטשוב ז"ע, שהתבטא עליו, כי הוא הינו משירי נכסת הגדולה.

מסופר בזה, כי פעם אחת פגש הר"ק רבי יעקב אריה ז"ע את הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ ז"ע, אשר כידוע דבר קפידתו על הרה"ק החידושי הרי"ם ז"ע שנסע תחילה אל הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ ז"ע, וכאשר עבר ליסע להרה"ק רבי שמחה בונים מפרשיסחא ז"ע, הרי שבכל נסיעה לפרשיסחא כאשר חזר לביתו מצא את אחד מבניו רח"ל מוטל לפניו, על כן חשש הרה"ק רבי יעקב אריה ז"ע כי אף עליו יקפיד הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ ז"ע, אך בהגיעו אליו פנה לעברו הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ ז"ע ואמר לו שיבוא אליו ברצותו לברכו, ואמר לו, רבי יעקלע, ברצונך להיות רבי, עשצא דאעלקא, היינו שהדבר רחוק ממך. וכמובן, שהדבר לא היה נראה כל כך כברכה, אמנם לימים התבררה כוונת דבריו, כי בזכות ברכה זו האריך ימים עד אחר פטירת חבריו הצדיקים, מכיון שלא הנהיג עדה בישראל רק אחר פטירת הרה"ק רבי יצחק מווארקא ז"ע. ייתכן, כי סיבת הדבר שלא הקפיד עליו, כי תכף אחר הסתלקות הרה"ק המגיד מקאזניץ ז"ע נסע הרה"ק רבי יעקב אריה ז"ע לפרשיסחא, ואילו הרה"ק החידושי הרי"ם ז"ע נסע אליו תחילה, ועל כן הקפיד עליו יותר.

ב) רוב תלמידי בית פרשיסחא, התעסקו בעיקר ללמוד את חסידיהם בינה והשכל, והשקיעו כל הנהגתם להכניס בקרב תלמידיהם ענייני חסידות ודרכי העבודה, אכן הרה"ק רבי יעקב אריה ז"ע בשונה מכל ידידיו היה ידוע גם לפועל ישועות בקרב הארץ, ואף הרה"ק החידושי הרי"ם ז"ע כאשר היה לו חולה בתוך ביתו, היה שולח קוויטל לראדזימין, לבקש מהרה"ק רבי יעקב אריה ז"ע להעתיק בעדו.

ונעתיק בזה אחד מן המכתבים (נדפס בסוף ספרו 'ביכורי אבי"ב'): "אחר דרישת שלומי הטוב ושלום בני ביתו ושלום המסתופפים בצילו, הנני לבקש מרום מעלתו שיחיה להתפלל עבור זוגתי פיגלא בת שרה צינא, אשר זה זמן רב שהיא חולה לא

היכל החתם סופר

מלין שבינו בעשונות ותורת
של מרגא ורבתא החתם סופר זי"ע

גלין ט"ו • פרשת בלק • ט"ז תמוז תשפ"ה

בפתח היכל

משה כתב ספרו ופרשת בלעם

אמר' בגמ' (ב"ב ד'): "משה כתב ספרו ופרשת בלעם". וכתבו המפרשים בכמה אופנים בביאור מימרא זו, שהרי פרשה זו היא חלק מהתורה, ולמה נכתב לעצמו. וברשי" שם כתב 'פרשת בלעם נבואתו ומשלו אע"פ שאין צרכי משה ותורתו וסדר מעשיו' וצל"ב מאי קאמר. ובמסורת הש"ס שם ציין לדברי השל"ה (חלק תורה שכתב פ' בלק בקונטרס לברכה ולא לקללה) שהביא מספר 'ציוני' עה"ת, שאכן אין המכוון לפרשת בלק בתורה, אלא ספר אחר היה הקרוי פרשת בלעם, והוא אבד מאתנו ע"ש. ובאמת דבר הרמב"ם שם פירש כן וכתב "הא דאמרין במשה שכתב ספרו ופרשת בלעם, נראה דברי האומרים שאין זו פרשת בלעם שכתובה בתורה, דהייא הקדוש ברוך הוא כתבה בתורה, אלא פרשה בפני עצמה היא שכתב, והאריך בה יותר, והיתה מצויה להם".

איכא דע"פ דברי רבינו בתשובותיו (י"ד סימן ש"ו), זכינו לפרש גם לזכרו של רש"י דמריי בפרשת בלק שלפנינו, מהו יחסו המיוחד שקנה שם לעצמו. דרבינו האריך שם, דמכל התורה כולה, הפרשה היחידה שלא ידעו כלל ישראל מפי אבותיהם דור אחר דור, היה פרשת בלעם ובלק. וזהו אכן חלק התורה היחיד שרק באמונת אומן באמיתות התורה אנו יודעים את אמיתותה. וז"ל שם: "יש לי לעורר בדבר אחד, הנה אין לנו בכל התורה שום דבר שאין אנחנו בעצמנו עידי ראיה חוץ מפי בלעם. כל מופת מצרים ומדבר, את הכל ראו בעינינו, ונעשה לפי ס' רבוא ולא נשאר א' מכל ישראל בחוץ שלא ראה. חוץ למ"ד יתרו אחר מ"ת בא, ושאריו בני משה מבחוץ. וזולת זה לא נשאר אחד שלא ראה בעינינו. אין האבות מנהלים שקר לבניהם, וה' לא כאלו ראינו בעינינו. ואפילו חידוש עולם, ומעשה נחש בג' ע"ה, והמבול, והפלגה, כבר כ' רמב"ן בס' דרשות הרמב"ן, הרי אדה"ר ראה עצמו יחיד בלי אב ואם, ומעשה ג' ע"ה וגיושו. והוא דבר פא"פ עם שם בן נח רבו של יעקב אבינו ע"ה, כי בן חמשים ה' יעקב כשמת שם, וקיבל ממנו כל הנ"ל עם מעשה מבול והפלגה. והוא סיפר לבניו, ועמדם שמע מלי ואמרו לבניו משה ואהרן, וכל התורה קבלו כן מאבותיהם. ובכל הדורות כל הנעשה לזקן זקנים הרי הוא כאלו נעשה בפניהם ממש וא"א להכחיש זהו במעשיות וספורי תורה ...

נחזור להג"ל, כל התורה כולה ראינו בעינינו. חוץ מפי בלעם מי הגיד לנו מה ה' בין מלך מואב ובין קוסם אחד בלעם, שבא אליו אל ארצו ולמה בא. ומי הביא, ומי ידע שבנה מבחוח, ושרצה לקלל והפך לברכה. מי הביא בסודם. וישראל ה' שרשים במדבר, ואם הם עמדו בארץ מואב בראש הפסגה וראו למטה אל המדבר למרחוק מאין ידעו יושבי מדבר שמביטים עליהם מראש הר הזוש ומשמחשים עליהם. ואפי' מרע"ה לא ידע, ורק מפה הקדוש ברוך הוא י' ש נכתבו הדברים. והנביא צווח זכר נא מה יעץ בלק וגו'... ועפ"י הדברים האלו, שפיר מובן מהו היחס המיוחד לפרשת בלעם ויחודו משאר חלקי התורה".

ונסיים בסימונו של רבינו בתשובתו שם "כאור בקר ליום ג' י"ד למב' תקצ"ו..."

א. סיימון לבר
פאן/ויכא

הקוּיטל
בציין רבינו
החתם סופר
פוסט
במוח ג

פנינים מתורת רבינו

עיונים בשפה בריה לשולחן השבת

ושמעתי להגאון מו"ה וואלף באסקוויץ, שזהו פירוש הפסוק (דברים לג, טו) "עם נושע בה' ואשר חרב גאותו", פירוש אשר אתה צריך לחרב, הוא לגאותו ותפארתו, לומר כחרב רב ועצום, ואומרו אני שזהו ר"ת 'כלביא', כי לא בחרבם ירשו ארץ (תהלים מד ד), או כי לא בכח לגבר איש (שמואל א, ב ט). ומ"מ 'כארי יתנשא' בנישאות וכבוד כאילו הם גבורים כאריות, לא ישכב עד יאכל טרף, בחברותהם בשפלותיהם בקוראי שמע על מוטותיהם (כפריש"), ואין מדבר אותו ההריגה להראות דם, כ"א להיות נגוף וימות, מ"מ לתוספת כבודם דם חללים ישותה'.

(מ"מ מרבינו נדפס ב'ספר זכרון' מהדורת מכון חתם, עמוד י"ט בהקדמה. ונדפס גם ב'חתם החדש' עה"ת בפרשתיו.)

הבטחה על כלל ישראל מביא רוח הקודש והשראת השכינה

ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו, וגו', וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלוקים, וגו', מה טובו אהליך יעקב וגו' (כד, וא"ל).

כוונת דבריו היה, כי בכל פעם היה מכין עצמו לנבואה ע"י הילוכו שפי למקום מיוחד, אבל עכשיו לא עשה שום דבר כדי שתשרה עליו הנבואה, רק הביט על אהלי ישראל, ומרוב קדושת ההבטה ההיא כבר חל עליו שפע האלוקי, וזהו 'ולא הלך לקראת הנחשים', רק 'וישת אל המדבר פניו' אל אהלי ישראל, וירא אותם שוכן לשבטיו, ועל ידי זה לבד היה עליו רוח אלוקים.

ולכן פתח ואמר 'מה טובו אהליך יעקב', כמה רב טוב צפון באהליך, שעל ידי ההבטה בהם לבד יזכה אדם להשראת השכינה.

כשנפטר מהקדושה רח"ל עדיין ישאר בן לחלוותה, אך כשנפטר מהטומאה לא ישאר בן מאומה

הנצמדים לבעל פעור (כה, ה).
איתא בגמ' (סנהדרין סד.) אצל הקב"ה כתיב (דברים ד') 'ואתם הדבקים', בתמרה הדבוקה זו בזו, אבל כאן כתיב 'הנצמדים' כצמיד פתיל.

והנה אף שהגמרא ביארה כן בגגותם (עי' פירש"י שם שלבעל פעור עצמו בחוץ כדיבוק השקוה, משא"כ לקב"ה רק בתמרה שדבוקות ואין דבוקות), מכל מקום יש לומר שהוא גם לשבח, כי תמרה דבוקה זו לזו, בא לחלוותי מזו לזו, באופן שגם אחר שיפרידו זו מזו, עדיין ישאר הלחלוות מאחת על חברתה, וכן הוא נמי הדבקות בהש"ת, שגם אם יסוד ממנה רח"ל, עדיין נשאר בן לחלוותה, משא"כ כצמיד פתיל כשמפרידין זה מזה לא נשאר מאומה ממנו.

(תו"מ ד"מ ק"ו, ו' ע"ע לקצת ח"ד ד"ר ד"ר ע"ב)

מאהבת עמו ישראל לא הסכים הקב"ה שבלעם יקללם, אך שאין ממש בהבל פיו

לא תאור את העם כי ברוך הוא (כב, יב)

פירש"י אינם צריכים לברכתו, כי ברוך הוא. והנה אף שאינם צריכים לברכו, ראינו שאח"כ הפך הש"ת קללתו לברכה, ובירך את ישראל.

יש להבין מה היה איכפת ליה להשי"ת שיקלל, הלא אין ממש בהבל פיו, כי ממנ"פ, אם ראוים הם לקללה ח"ו, וכי וותרן הוא הקב"ה ח"ו, ואם אינם ראוים לעונש, וכי הבל פיו של אותו רשע יכול להענישם חיים, הלא כתיב 'קללת חנם לא תבוא' (משלי כב, ב), א"כ לא הוצרך הקב"ה להפוך קללתו לברכה.

ויש לפרש דרך משל, כאשר בן בליעל מגדף את גדול הדור, באמת מזה לנו בגידופיו, ודאי אף אם ידבר כל היום אין בדבריו כלום לגרוע ממעלת גדול הדור. ואע"פ אדם ישר האהוב ומוקיר את גדול הדור, ודאי יכאב ליבו לשמוע דברי האהב, ולא יוכל לסבול לשמוע דברי גידוף והבל על הצדיק האהוב לו.

והנמשל לזה, שהקב"ה אוהב את ישראל, ולא יכול לשמוע שאותו רשע יקלל את אהוביו, לכן, כיון שהוא נתן בליבו לזכר סרה ולקללם, עיקם פיו בדין שיהיו דברי הקללה נהפכים לברכה, לא מחמת שחפץ או צריך לברכתו, רק מצד האהבה לא רצה לשמוע קללה על ישראל. (עה"ת עמוד קע"ג)

אפילו וזיוות לזכר מצוה איננו לומדים מבלעם, שכבר קידמו אברהם אבינו ע"ה

ויקם בלעם בבקר ויחוש את אלתו (כב, כא)

פירש"י, אמר הקב"ה, רשע כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר 'וישכם אברהם בבקר ויחוש את חמורו'. פירושו, כי בחובות הלבבות כתב (שער חשבון הנפש פ"ג ד"ה והשנים עשר) שיש לאדם ללמוד וזיוות מצוה מזריות עוברי עבירה לתאות ליבם, ולפ"י גם וזיוות בלעם לקלל יהיה לימוד ללמוד ממנו וזיוות לעבדו אלוקינו, ונמצא שבלעם הרשע יהיה סיבה רחוקה לעבדי הש"ת. על כן אמר לו הקב"ה, רשע, כבר קדמך אברהם אבינו ע"ה, ואין אנו צריכים ללמוד ממך. (עה"ת עמוד ק"ז, משנת תפ"ט)

הקב"ה הוא המנצח במלחמה, רק נתן עזו וחרב ביד ישראל באילו המנצחים

כלביא יקום וכארי יתנשא וגו' (כב, כד)

אף על פי שהמלחמה ביד ה', מ"מ לכבוד ישראל הוא עושה כאלו נעשה המלחמה על ידם בחרב וחנית.

חייגו:

0733.454.678

1748 תתי (0733)!

ארה"ב:

1-605.615.70.10

טעמו ודאו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיהות, וסיפורי קודש מתורת מרגא החתם סופר זי"ע

לש"ק אדיש אנגלית צרפתית

כמו"ת תכולה בקו להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחי' דואר

קו היכל
החתם סופר

ואתפלל כדת

עבדכי אטון הדורות והעלפלים בחיור רבניו

ותקבר שם: פולמוס העברת קברו של הרה"ק מהר"ם בנעט זצ"ל - מליכטנשטאדט לניקלשבורג (ב)

כשהרה"ק מהר"ם בנעט מתגלה לרבינו בחלום או בהקץ • תקנות שנמצאו בעיר ל"ש שחתום עליהם רבינו תם... • לא שלט רקבון בארנו הק' של מהר"ם... • וכבוד גדול עשו לו במותו

מקום קבורת אבותיו - האם גם אמהות כלל?

ומה הדין רבנותי?

ההיתר המרכזי עליו סמכו הגאונים המתירים, ועליו כותב רבינו בתשובתו הרמה שהוא ההיתר **"הכי נכבד"**. הוא מפני היות ניקלשבורג מקום קבורת אבותיו של מהר"ם בנעט. וק"ל (ס' שסו) דמותר להעביר את המת לקבורת משפחתו. ומעתה, טענו ק"ק ניקלשבורג, הרי בבית החיים של ניקלשבורג סומנים כל משפחתו של מהר"ם, הלא הם, אמו הצדקה וכל משפחתה, אביה הרב ר' אברהם אבריל בנעט, ואביו ר"מ בנעט, וכן אשת מהר"ם עצמו וכמה מיוצ"ח שנפטרו על פניו, כולם קבורים במבחר קברי ניקלשבורג, וא"כ ודאי שזהו מקום קבורת משפחתו. ומוסיפים **"גם הדבר ידוע ומפורסם כאשר מתה אשתו הצדקה ז"ל שאלו את פיו הקדוש אם דעתו לקברה הגאון המנוח מו"ה שמעלקי זצ"ל"**, והשיב בפה מלא **להניח הקבר הגאון לעצמו, והיא תקבר למרגלותיו, וכן נעשה, ובדאי ערב לו לשכוב כבודו בארצו"**.

אמנם בית דינה של פראג יצאו חוצץ נגד היתר זה, ושלישה טעמים כתבו בדבר, א' יש לזון אם בית החיים ניקלשבורג נקרא כלל 'קברות אבותיו', האדם אביו ומשפחתו אינם קבורים שם כלל, ורק משפחת אמו הצדקה קבורים שם, ומעתה הרי 'משפחת אב קרויה משפחה ואין משפחת אב קרויה משפחה'.

ב' הרי מדברי רבני נ"ש עצמם מוכח שלא הקפיד מהר"ם לשכב ליד קברי אבותיו, שהרי כשנפטרה אשתו אמר להשאיר המקום שליד רבו הר"ש לעצמו, **"הרי שלא נתאווה הגאון להיות קבור סמוך לבני משפחתו..."** אדרבה רצה להיקבר ליד רבו הק', והגאון זצ"ל נתאווה לנוח קרוב להגאון מו"ה שמעלקי ז"ל יותר מאבותיו. ואם אכן לא הקפיד על אבותיו כי אם על רבותיו, א"כ מגל דעדיף ליה נ"ש על פני ל"ש הרי **"בבק' ליכטנשטאט נקברים ג"כ גאונים וצדיקים אשר ג"כ זכותם רב וגדול, וג"כ נחא ליה להגאון לנוח בשכונתם, כי ידוע שהבית עלמין בק"ק ליכטנשטאט הוא ישן נושן... ויש להם קבלה איש מפי איש שמרבותיו בעלי התוס' נקברים שם, ויש להם תקנות שחתם בהם רבנו תם ז"ל"**.

ג' ועוד דעל עצם דין 'קבורת משפחה' יש חלק בין דורות ראשונים לדורות אחרים. בדורות הראשונים היה שני טעמים לקבור המת אצל משפחתו, האחד, שבזמנם היה לכל משפחה חלקת קבר משלהם שכל בני המשפחה נקברו שם, ושום אחר זולתם לא. ולכן היה בזה פגם משפחה אם לא היו קבורים אותו בבית הקבר משפחתו. וטעם נוסף משום שעבר להמת לשכב עם אבותיו. אבל בזמנינו שטעם הראשון בטל, שהרי אין לשום משפחה אחות קבר משלהם, ובית העלמין שייך לכל בני המשפחה, ובגאון א"ה הראשונים החליטו איזה קבר לתת להם, ואינם מקפידים כלל לסמוך בני משפחה זל"ז, ומשו"ה ליכא פגם משפחה כלל. ובמצא מעתה שלא נשאר כי אם הטעם השני משום שעבר לו לשכב עם אבותיו, ואי משום הכא **"אדרבה אמרינן להיפך שעבר ליה להמת שלא לפנותו מקבר, ואז ינוח לו כדי שלא יהיה לו חרדת הדין"**.

הכרעת רבינו: גם לולי קבורת משפחתו, עדיין יש להתייר משום קבורת רבותיו

חרף טענותיהם, הוזיח כאמור רבינו החת"ם בהיתר זה בשתי דיים, דודאי ישנו עדיין היתר קבורת אבותיו בזמנינו, וגם הסכימו לזה כל הפוסקים. לא זו בלבד, אלא מוסיף רבינו דאף לו יצויר שלא נקברו אבותיו בעיר נ"ש, **"מ"ה ה' גאוי ופסוק לצדיק שלא בא אל קברו גאון רבני מדינת מערתין, והנציב מחשב לעונש למנושה ואמון שלא באו חזק במליכם"**, וא"כ לא נבני מותר לפנות, ואם אפי' מצוה הווינו על יורשי' וכן קהלת לפנותו ולהובילו בכבוד למקום מנוחם...", והיינו דדימיו רבינו למה שקבורים מליכטנשטאט אצל המליכם, ואכן הוא היתר זה מסיים רבינו **"ועפ"י ז"ל להסכים עם המתירים או המזדרימים ומחייבים לפנותו לכל ה' זל"**.

ובמכתב ששיגר ק"ק נ"ש אחר שהוציא רבינו את פסק דינו, הם מוסיפים גם לסתור את טענותיהם של בית דינה של פראג הנ"ל. טענתם משפחת אב אינה קרויה משפחה לא מילתא, היא שהרי ידוע ומפורסם שרבינו ייחס עצמו למשפחת אמו,

"ידוע שמקטנו ממש גדל אצל זקנו אבי אמו, ושם משפחתו כשם משפחת אמו - בנעט"ן

[ולא כשם אביו שנתכנה אשכנזי], וא"כ אומדנא דמוכח שעבר לו לשכב אצל משפחת אמו.

ועל טענתם שהעדיף לשכב אצל רבו הרה"ק רבי שמעלקי יותר מאשר אצל משפחתו, מצינים דיניי ניקלשבורג שכל הרואה יראה שלם הקברים, הן של רבו הק' והן של משפחתו. הכל בחלקה אחת צמודים זה לזה - כן שאפשר לקיים שניהם.

רבינו חושש להתייר בפועל משום חשש תקלה, וגילויי שמיימי שגרם לו להתייר

אחר כל מה שנו"ר רבינו בתשובתו הרמה להתייר, עדיין מסיים רבינו בחשש גדול, אך לא מדינא כי אם מחשש תקלה, זאת מאחר שבערים רבות בגולה, היה תמיד גזירות ותקנות רעות מצד המלוכיות על פינאיו בתי קברות ישראל. משום סילת הדרכים או שתילת נטיעות, ותמיד נלחמו בני ישראל על כך שפינוי קברים אסור עפ"י דתם. ואם עכשיו יעבירו היהודים בעצמם את רבם, **"יאמרו התייר פרושים את הדבר ואם עצמות הגאון פינוי מקבר לקבר מכ"ש עצמות משאר קברים"**, אך מסיים החת"ם, באם אפשר לפעול אצל השלטונות שלא יארע שום מכשול למתי ישראל בעתיד בגלל העברת הצדיק אזי מצוה רבה עבד'.

ובאמת הגאון רבי דוד דייטש תלמיד חבר לרבינו זי"ע, מספר בכתביו (ראה קובץ בית אהרן וישראל חלק ט) דמתחילה נמנע רבינו מהלהתייר בפועל משום חשש זה, ורק ע"י חלום שמיימי שנגלה לרה"ק מהר"ם בנעט, והבטיחו שלא יצא תקלה שכן, הסכים להתייר. וכלשונו שם: **"ביום שלאחריו אמר אצל השיעור שהרב הדמדינה היה אצלו בלילה, ואמר לו שיתיר לפנותו, והוא מבטיחו שלא יהיה לתקלה, כן השיבו לו..."**

ובשינוי קצת מספר זאת תלמיד רבינו הגה"ק רבי הלל מקאלאמייא זצ"ל (מקרי דרדקי פ"ח ח"י שרה), וז"ל: **"וכשהיה רבינו הגאון בעל החתם סופר זצלה"ה מעיין בדין זה וכו' (של פינוי הגאון מהר"ם)..."** קודם אור הבוקר בא אליו הגאון הנ"ל וראה אותו ארוך בפנים מאירות ומצמיחת זקנו ונכבד גדול מאד, ויאמר לו **שרצונו שילכוהו לעיר ניקלשבורג, עד שאמר שכספיך זאת אל התלמידים הקרובים אליו: מי יתן שתהיה אחריתי כמוהו..."**.

העברת הארון לביה"ח דניקלשבורג

ואכן אחר שנתקבל תשובתו של רבינו להתייר, עלו בני מהר"ם ובני קהילת ניקלשבורג ביום י' אדר תק"ץ לקברו בל"ש, ובחלוף שבועה חדשים מיום פטירתו פינוהו מקברו **"זל"ש שלט שום ריקנות בהארון ולא הרגישו שום ריח נודף"** (מתוך פנקס חבדא קדישא דק"ק נ"ש).

אך גם עתה כראות בני ל"ש שמוציאים את הצדיק מנחלתם, לא שקטו ולא נחו, והעמידו את בני הכפרים שעל אם הדרך שימנעו את העברת הארון, והוכרחו לשהות עם הארון ג' ימים בלב יער, עד שנתקבל פקודת מעם השלטונות לכל יהיו איש לשלוח יד באנשיה האלו, אז הובל לעיר נ"ש, **"וביום י' ו"ערש"ק סמוך לכניסת השבת באו עם הארון אשר שם שברי לוחות מנוחים לעירנו, וכל העם למקטון ועד גדול יצאו לקראתו, לא נשאר אחד בבית כי אם הפיסח והחולו, גם עם גדול מהערים יצאו לכבודו, ותחרו כל הארץ לקול הבכיה והייללה אשר כמוה לא נהייתה מאז ומקדם..."**

מפאת ביאת תחרו רבי הדברים: **"ובאחריה היתה מתה נסבה בבית שלידי בית העלמין [שעדיין קיים כיום]. וביום א' יב אדר בא לקברה בין גאוני העיר וקדושיה, סמוך לציון הצ'מק צדק' [הקדומן]. ורבו הגה"ק מוהר"ר שמעלקי זצ"ל."**

על מצבתו נחרתו רבי הדברים: **"ובאחריה היתה מתה נסבה בגבורה, כי יסע לעיר קארלסבאד לשתות מי בארה, ושמה בקשו העליונים נפשו הטהרה, ביום ד' י"ג אב עזב אותנו לאנחה וצרה, ולמחרת קבר ע"מ לפנות כל"ש העיר, ואחרי כן ב' אדר בהסכמת שרי התורה, העלוהו בניו מקברו והוביל פה העיר, והושב בין קברות משפחתו היקרה, בכבוד גדול בבכי והספד מרה, ביום א' י"ב כחדש אדר התק"ץ ליצירה".** זכותו יגן עליו ועל כל ישראל

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

חידושי ציונים עיתונות רבני ז"ע

אין הותר בלעמך ובלק לשחוט ולהקריב קרבנותי, ואין נכרי שחוט קרבנותי בכמה בזמן הזה (ובחיים קטו ב) - הלא שחיתו נכרי בנפילה היא?

קובץ תשובות חת"ם סי"א

כל תשובה (על כל שאלה בנפרד) מזכה את המשיב בנכדים הגרלה

גם בין המשיבים בחודש תמוז תתקיים הגרלה על כרטיס טיסה לציון רבינו החתם סופר 4-זוכים כל אחד בסך 500 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

1. בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
 2. בטלפון 0733.454.678 שלושה 4 (לאחר בדיקת הספה)
 3. במייל CH3131325@gmail.com
 4. ייש לצ"ן, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.
- יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

מקרה קדושים

שפיח עין זי"ע ע"פ דיוקני וציורי הדורות

הרה"ק הישמש משה זי"ע (ג)

הפלטות נוראות מהרה"ק בעל ה"שמש משה" על תפילת רבינו זי"ע - ביום הכיפורים האחרון לחייו

וכדי להגיד קצת כח תפלתו [של רבינו החתם סופר], אספר מה ששמעתי מפה קדשו של בנו הגד"ר שמעון סופר ז"ל הנ"ל. כנסע הרב הגאון ר' מרדכי בלאקני ז"ל המוכיח בתשובה חת"ם [אחר סימן ק"ג] למכור חידושי ר"י מיגאש שנדפסו בחי חת"ם ז"ל עם איזה תשובות מחת"ם, בא לקהילת 'אורעל', והיה שם על יום הכיפורים [יוה"כ שנת ת"ר כמה שבועות לפני השתלכות רבינו החת"ם], והתפלל בבית המדרש של הגאון בעל 'שמש משה'. וכשקרא להגאון ז"ל לעלות לתורה ויברך ברכת התורה לאחריה, אמר בזה הלשון **"רבותי דער פערשבורגער צדיק ברויך רחמים"** [הצדיק מפרעשבורג זקוק לרחמים].

וכשמע הרב ר' מרדכי הנ"ל דבריו אחזתו פלצות, יען כי הוא היה כמו תלמיד חבר לחת"ם ז"ל, ולמד אצלו כמו ט"ו שנים. אמנם ביום הקדוש לא היה בו כח לישאל את הגאון ישמח משה הנ"ל היאך ידע מן שהחת"ם צריך לרחמים, והתאפק עד מוצאי יום הכיפורים, דחק ונכנס לפנים ממחיצה, ואמר להגאון ישמח משה ז"ל, יען שהוא תלמיד מובהק לחת"ם וצערו גדול, ימחול להגיד לו מה שמע מפרעשבורג. והשיב הגאון ישמח משה, גם אם ידע לכה לא תדעו דבר.

והפציח הרב ר' מרדכי בקשוחו ותחנתו, והשיב הגאון ישמח משה ז"ל בזה הלשון: **"ראיתי את הצדיק מפרעשבורג מעורר רחמים למעלה, ואליהם ורבותם ששומות של התנאים ואמוראים ליוו את תפלתו. והרמב"ם והרמב"ן ז"ל אחד מימינו ואחד משמאלו בתפלתו"**. עד כאן לשונו הקדוש ויותר מזה לא הגיד לו.

הג"ר יהודה גרינאוול זצ"ל הקדמה לשירת משה (סאטמאר תרס"ה)

חיי משפחתו (א)

תולדותיו

פרקי חיו של רבינו זי"ע

מבוא:

נישואיו הראשונים והשניים

בהיות רבינו בן כ"ב - ביום י' סיון תקמ"ה, בשבתו בפרוסטיץ כהוראת רבו, בא בבית האירוסין עם האשה מרת שרה בתו של הגאון רבי משה יערוויץ אב"ד פרוסטיץ, וקבעו זמן החתונה עד חנוכה תקמ"ו. אמנם מפאת חוקי המדינות לא התאפשר קיום הנישואין למשך קרוב לשנתיים, ובהיותו בן כ"ד - בשנת תקמ"ז [או בל"ג בעומר או בחתול חדש אדר, עי' מאמרו של הרגמ"מ יאקאבאוויטש בפליטת בית סופריהם] פרק מז, התקיימו הנישואין בעיר סמנהויץ כשהוא חוזר לפרוסטיץ לדור שם. עם אשתו זו שהה משך כ"ה שנים בלא ولد, בפרוסטיץ, דרעניץ ומאטערסדארף. חמש שנים אחר בואו לכהן ברבנות פרשבורג, ביום י"ג מנ"א תקע"ב, נפטרה עליו זוגתו זו, והוא בן מ"ט.

"קישור החיתון בזוג"ר היא מדרש פליאה, מנפלאות הקב"ה היושב מזווגו זיווגים, כמו שמתבטא מרן זל"ק, 'כך גזרה חכמתו יתברך שמו לעד'. פרשה זו תומה והיא נפלאות בעינינו, לוטה בערפל ואין פורש אותה, האין נתגלגל הדבר שלקח מרן אלמנה, יתומה מאב ואם, קשישה ממנו שנים הרבה, בזמן היותה קרוב לשנת הארבעים..." (הגרמ"מ יאקאבאוויטש, שם).

עוד באותו שנה, בסוף שנת תקע"ב בא בבית האירוסין עם זוגתו השניה הרבנית מרת שרל, בת רבן של כל בני הגולה רבינו עקיבא איגר זי"ע [היא הביאה עמה מזיווגה הראשון את בתה מרת פראדל ראדיש, אשר גדלה בצל רבינו, ואף נישאה תחת דיו לה"ר יוסף גינז שלעזינגער אחיינו של זקנה הגרעק"א - מי שהיה לימים מה"ל של ששת חלקי שו"ת חתם סופר]. ובהיותו בן חמישים - ביום כג חשוון תקע"ג, התקיימה נישואיו השניים בעיר אייזנשטאט, כשרבינו עקיבא איגר מפאר בראש המסובין. מכאן ואילך זכה לברכת הבנים, כאשר בתקופה של ט"ז שנים הוליד מזווגו זו י"א תולדות, ארבעה בנים ושבע בנות, וכדלהלן:

זרעו לברכה

בהיותו בן חמישים - ד אב תקע"ג היה לאב בלית בתו בכורתו מרת הינדל [נישאה להג"ר דוד צבי עהרנפעלד. ובזיו"ש להג"ר שלמה זלמן קאדלבורג]. **ל אדר א' תקע"ה**, נולד לו בנו הגדול הג"ר אברהם שמואל בנימין לימים בעל ה'כתב סופר'. **כ"ה ניסן תקע"ו** נולדה לו בת מרת גיטל [נישאה להג"ר אליהו קארניצער. ובזיו"ש אשת הג"ר שלמה זלמן שפיטצער]. **כ"ו סיון תקע"ז**, נולד לו בנו יהודה אריה המכונה יהודה ל"ב [אשר למינתו כל נסתלק ועודו נער. בחג הסוכות תקפ"א או תקפ"ג וי"א תקצ"א]. **י"ד שבט תקפ"ט**, נולדה לו בתו מרת יטל [אשת הג"ר ישראל יגיגער]. **י"ג טבת תקפ"א** נולד לו בנו

הג"ר שמעון לימים בעל המכתב סופר. **כ"ה כסלו תקפ"ב**, נולדה לו בתו מרת שמחה [נישאה להג"ר משה טוביה לעהמן]. **א' כסלו תקפ"ד**, נולדה לו בתו ריזל [נפטרה לדאבון לב בצעירותה י"ז טבת תר"ב בהיותה כלה להג"ר אברהם אייזנשטיין מצפת]. **ט"ז תמוז תקפ"ה**, נולד לו בנו הצעיר מוה"ר יוסף יצחק [אשר נהרג ע"י גוי ט"ו תמוז תר"מ, ועוד חזון למועד בענין עובדא נוראה סביב פרשיה זו]. **כ"א מנחם אב תקפ"ה**, נולדה לו בתו רעכלה [אשת הג"ר צבי יהודה פרידמאן]. **בהיותו בן ס' - ט' אדר ב' תקפ"ט**, נולדה לו בתו הצעירה אסתרל [נפטרה לדאבון לב בצעירותה בשנת תר"ט ששהיה בת עשרים שנים בלבד בהיותה כלה להג"ר יונה צבי עהרנפעלד].

פטירתו וזוגתו השניה ונישואיו השלישיים

בהיותו בן ס"ט - יח אדר ב' תקצ"ב, נפטרה עליו לדאבון לב זוגתו השניה, מרת שרל, בהיותה רק בת מ"ה שנים [זכתה להוביל עם רבינו רק את בתם בכורתם מרת הינדל בשנת תקפ"ט], ורבינו ספד עליה בכי נהי תמורורים. וביכה את צדקתה וישרת דרכה. לאחר שזוגתו המנוחה הגיעה אליו במחזה ואמרה לו שהבית צריך שמירה (חוט המושלש), נשא רבינו בשנת תקצ"ה, **בהיותו בשנתו הע"ב**, את זוגתו השלישית, מרת חיה, אלמנתו של הגאון רבי הירש העלר זצ"ל בעל 'טיב גיטין'. עמה שהה חמש שנים, עד פטירתו בשנת ת"ר **בהיותו בן שבעים ושבע שנים**. רבינו השיא בחייו את חמשת ילדיו הראשונים, ושאר ילדיו נישאו כבר לאחר הסתלקותו.

הושע נא ציון המצינית • הושע נא קדש הקדשים • הושע נא תל תלפיות

חדש ומיוחד: אפטרות לשליחת קוויטל לחתם סופר זי"ע בפרשבורג

הקוויטל יונחו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

3 אפשרויות לשליחת קוויטל:

דוך האימייל: k6056157010@gmail.com

דוך הקו הטלפוני שלנו: 0733.454.678 אורב"ב 1-605.615.70.10

במחנות נדרים פלוס "היכל החתם סופר"

ענייני דיומא

שיבני אור צחי רבינו בתקופה זו

כמו שראינו בגליון הקודם, אחר ששהה רבינו ביערגן כמה שבועות, חזר לעירו פרעשבורג (ביום י' תמוז) אך עדיין לא חזר לביתו, כי אם לבית אחר ששם יש כיפה של ברזל וחזקה יותר לעמוד נגד החיצים.

ומשך איה ימים שקטה הארץ עד שתמהו רבים למה רבינו אינו חוזר לביתו, אך דעת רבינו לא כן היה, הרגיש בנפשו כי עדיין לא כלתה הרעה.

ואמנם, בליל י"ג תמוז, בשעה החמישית, נשמע "קול רעש גדול אשר לא נשמע כמוהו, קול חצים וברקיהם נראים בעד החלונות, ובלכתו כקול מים רבים, קול המולה גדולה, ועוד זה סואן ורועש זה בא אחרי קול גדול ולא יסף, וירעשו אמות הסיפים, ונשתברו החלונות וירעשו הבתים, וכל העם נאספו מקצה אל קצה איש וחבילו על כתיפו ואשתו ובניו נאספו אל הבתים אשר שם כיפות אבנים ודלתי ברזל, ואלי יאספו כמה מהשכנים גם כי שם בבית ר"מ לבוב יש כיפה גדולה להסתר שם. ובתוך הדברים, והנה רעש וקול צעקה בעיר כי הדליקו החצים את העיר, ופניתי החוצה וראיתי כל הקהלה כמדרת אש ר"ל, אשר כפי הנראה אכלה אש סביבותינו, ולבה העיר עלתה השמים, ובני ביתי בכזו וצעקו להוציאם חוצה, ואנשים אחרים אמרו אל יזוז מר ממקומו פן תמצאנהו חץ ברחובות ח"ו, בחוץ שיכלו חצים ומחדרים אימת אש, והיו אלו מושכים אותי לכאן ואלו לכאן, טפחו של זה בצד טפחו של זה..."

ובמשך כל אותו הלילה היה רבינו יחד עם בני קהילתו אסופים בבתיים מבוצרים, וכשהאיר היום הורה רבינו למהר להתפלל "בעוד יש לאל דינו, כי מי יודע מי יולד יום"... ובאמצע הדפילה נפל אבן בליסטרא גדול ושבר הגג שעל הדלת, אף בנס הדלת עצמו לא נשבר ולא ניצל רבינו ממות לחיים. כשראה רבינו כך, חזר שוב לעיר יערגן עד ישיקוט ארץ.

הליכות והנהגות

עזריה ונצחא רבני ז"ע

י"ז בתמוז וימי בין המצרים

חודש תמוז מ"ח ואילך

כיון שצום י"ז בתמוז נוהג בחודש זה, יש למעט בו בשמחה מראש חודש ואילך, דמזל דירחא קא גרים (ורדושת ח"א דף פ"ג ע"א), ובכל חודש זה דין שולט, וצירוף שם י"ד אחרונות בסוף זה איננו שיה' ל" (תרמ' פרשת עקב דף ר"ח).

צום י"ז בתמוז למעבורת ומניקות

רבני לא הניח למעבורת ומניקות לצום ב"ז בתמוז, ורק ביום הכיפורים [תשעה באב] הותר להן לצום (ש"ת רבי עקיבא יוסף שליטנא א"ח סי' קע"ד בשם רבינו, וע"ש שכתב שלא הניח להן לצום כי אם ביום כ"ב, ובתשובה שניהם הם הזכיר שגם ח"ב הניח להן לצום), ולבנותיו לא הניח רבינו להתענות כלל [אפילו שלא היו מעבורת ומניקות] זולת בתשעה באב ויום הכיפורים (שם ח"ב סי' שע"ג, ועי' מנהגי החת"ס להגרע"מ סופר, פ"ז היתה קפ"ח), וככלל יש לציין מש"כ בספר אלף כתב סי' תרע"א שהיה רבינו אומר כי אילו היה בכוחו היה מבטל כל התעניות זולת ח' ויו"כ.

מהות צום י"ז בתמוז, וטעם אמירת סליחות

צום י"ז בתמוז לא נקבע לאלב וצער, כי אם כדי לעורר האדם לתשובה, כי התענית מסוגל להכפרה ולכפרה, ולכן אומרים בו וידוים וסליחות (ש"ת א"ח סי' ר"ח), "עני כי בכרס מלאה אי אפשר לשבור ולהניע הלב לתשובה, אך ע"י שנירעב עצמו תענית ועינוי גוף, יוכנע הלב, ופתוח בו פתח להיות לו בנקל לשבור בתשובה, ותשובתו והכנתה היא נחת רוח לפנינו כמו הקרבת קרבן" (לשון רבינו בדרוש לח' טבת, נדפס בתר"מ השלם דברים עמו קפ"ב).

הצום והבכיה הוא הוכחה שעדיין חביבותיה גבן

"הקב"ה נותן רוחו על עבדיו ומתעוררים בבכי ובתפילה ותחנונים, וצמים ומתענים בד' תעניות על צרות שעברו ממה מאות שנים, זהו סימן מובהק שעדיין חביבותיה גבן, ולא נכבד אש אהבה, ועתיד להאיר מתוך חשכה אורה, והיא גופיה נחמה גדולה" (לשון רבינו בדרוש לח' טבת, דף צ"ז טור ד), והמתענה ואינו ש"ב א"ה, חשיב מנחת תעניתו כדם חזיר וכחזיר (ע"ת דברים דף ס"ד, על הפסוק שבת ר"ח).

תענית ואכילת בשר מ"ז בתמוז עד ט' באב

מנהג זה רבינו היה להתענות מידי יום ביומו, החל מ"ז בתמוז ועד תשעה באב, אך בזקנותו, משהחלו כוחותיו להיחלש, נהג על כל פנים שלא לאכול מאכלי בשר בכל ימי בין המצרים, ובשנותיו האחרונות, כשגם זה היה קשה לו, התמיר רק מ"ח אב ואילך (לקב"ח הקדמה לח"ג, ועי' בהגות חת"ס לשו"ע א"ח סי' תקנ"א סיני ח'), וכשאירע פעם אחת שמחמת חולי הצורך לאכל בשר עוף אחר ר"ח אב, כאב ליבו והצטער מאוד מכך, אף שלא היה בשבוע שחל בו (לקב"ח שם), בימים אלו, בהם נמנע מאכילת בשר, גם לא אכל דגים (מנהגי חת"ס להגרע"מ סופר, ממנהגים כ"י אות כ"ח).

היתר תספורת לבית ופדיון הבן

בימי בין המצרים, אין היתר להסתפר בשביל פדיון הבן או שאר שמחות, כי רק לבעל ברית לבד הותרו (ש"ת א"ח סי' קנ"ח).

נישואין בבין המצרים

אין נושאים נשים בימי בין המצרים, גם מטעם כי בימים אלו ריע מזליה ישבט יהודה, ולא מסמנא מילתא לקדש אשה [ולכן גם קודם חזירון לא היה כיון נושא את רות בימים אלו, ע"ש] (דרדושת למגילת רות דף ש"ב ע"א, ודף ש"ג ע"א ד"ה ביני לא ישיקו).

זמן עלול לרע, וגרם לשבירת הלוחות

ימי בין המצרים, הוא זמן העלול לרע, וקטב מרירי שולט וצריך שמירה רבה (מה"א יכיה א' כט), והוא גרם לשבירת הלוחות, מפני שיום ירידת משה רבינו ב"ז בתמוז (חידושים ע"מ שבת פ"ז, ד"ה והנה לאורה, ותר"מ במדבר על חג השבועות דף טו).

צום י"ז בתמוז וימי בין המצרים לעתיד לבא

לעתיד לבוא יהיו ימי בין המצרים, מ"ז בתמוז עד ט' באב, כ"מ חול המועד, דמשל דף צ"ז טו ב', וכן כתב בספר אמרינו מפרש מעות מות א"ח סי' בשם הר"ק מבאר יטושו"ב ז"ע), והצומות יפכו למועדים טובים (כדכתיב בזכריה ח, יט) כדן ימי יום טוב (דרדושת שם, וכן הוא כתבני הא"ר) בספר עין הדעת טוב, פרשת כי תשא, ויהיו באיסור עשית מלאכה (דרדושת שם דף פ"ט טור א', עוד באיסור מלאכה לעתיד לבוא בד' צומות, וראו בדברי רבינו בדרוש דף פ"ג טור א', ועי' בדרוש לח' טבת, נדפס בתר"מ השלם דברים עמו קפ"ב, אם ימשיכו להתענות בימים אלו גם אחר הגאולה).

י"ל על ד"י:

היכל החתם סופר

המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר

מכון הוצאה לאור - קו תורני - גיליון שבועי

הצטרפות לקבלת הגיליון באימייל: chasamsofers@gmail.com

היכל המעשה

עבודתו וספדיו רוד עקדושת רבני ז"ע

בן שמונים לכח...

בצד לימים קשים או לימי הזקנה כשהכח אול"י, הזקן שב ונטול את הצדור, ותוך כדי הליכותו ממשיך לספר באזני הבחור משה סופר: "פעם אחת, בעודנו נושאים את רבינו בתיבה ברחוב העיר, עצרתי פתאום את הליכתי, ופניתי אל הצדיק הקדוש ואמרתי לו, 'רבי! לבי נוקף! הן עכשיו אני צעיר וכוחי במתני, ובודאי יכול אני להרויח פרנסה מרווחות יותר מזו שבהסעי את הצדיק, וזאת בכדי שאוכל להניח מעט חסכון לימי זקנתי שכוחי ודאי לא יהיה במותני כמו עכשיו. על כן, החלטתי, כי אף שזו זכות גדולה מאוד עבורי, להפסיק לשמש בתפקיד זה, וללכת לעבוד בעבודה מכניסה יותר..."

"החתם סופר הביט בי בעיניו הקדושות, המלאות חמדה וחמלה, ושאל אותי במה ארצה שאבדך, ובכך תמשיך לשמשני ולשאתי מידי יום ביומו כאשר היתה באמנה איתי עד היום, ואני, לא

יהודים ברחוב פרעשבורג

בקשתי עושר ולא כבוד, אלא זאת היתה בקשתי, רבני אבינו שגם בימי זקנות לא יעזבונו כחותי, ואוכל לעבוד לפרנסתי בכבוד גם א... רבנו הקדוש, החתם סופר, הושיט לי ידיו הנשואות, ובקול מלא אהבה ברכני שעד זקנה ושיבה אהיה גבור וחזק, ושכוחי לא יסור ממני..." ואכן, סיים הזקן בהתרגשות והצביע על עצמו, כפי שאתה רואה, נתקיימה בי ברכת הצדיק הקדוש! זוהי פרנסתי מאז ועד היום, כסבל אני משמש כאן בתחנת הרכבת, וכוחי עמודי.

ומיד כשראיתיו, בחור צעיר, הבחנתי בפניך והבנתי שאתה מצאצאי רבנו החתם סופר ז"ע, א, ועל כן חפצתי לעזור לנכד הצדיק שבזכות ברכתו אני מתפרנס בכח עד היום הזה...

סיפור מופלא זה הובא בספר "במחיצת זקני" (להרב משה סופר שליט"א, עמו ר"ב), והוסיף כי זקינו כ"ק מרן אדמו"ר בעל האמרי סופר מערילי זצ"ל, היה אומר כי ודאי אותו סבל, חכם גדול הוא לא היה, הרי היה לו בידו את רבינו קדוש הקדושים מרנא החתם סופר, ותמורת לבקש ברכה לפרנסה ברחובה לכל ימיו ושיוכל לישב באהלה של תורה בימי זקנותו, הסכיל לבקש שיהיה לו כח להיות סבל כל ימיו...

בנוסף היה האמרי סופר זצוק"ל מוסיף ומחדד לתלמידיו: צאו ראו את גדול התמצאות של רבינו החת"ס על קדושת העינים, עד שחששו ללכת ברחוב העיר אך שכבר היה בימי זקנותו, ואף שאנו יכולים לתאר לעצמנו כי רחובות פרשבורג של שנים קדמוניות, היו במצב הרבה יותר טוב מרחובותינו אנו... ועל כן, על אחת כמה וכמה עלינו, בדור קשה זה, להלכה ולמשל ענייני בקדושה בלכתנו ברחוב העיר...

הבחור הצעיר והיחשן משה סופר, יד מהרכבת, היה זה בשנת תר"ס, זה עתה הוא עושה את דרכו לעבר העיר פרעשבורג, לכבוש את ספסלי הישיבה הקדושה המפורסמת שהקים סבו הגה"ק רבינו החתם סופר ז"ע."

הבחור המתמיד והשקדן משה סופר [בן רבי שמעון סופר בעל התעוררות תשובה, שהיה בן רבינו הכתב סופר, לימים הפך רבי משה לאבד"ק ערלי בעל היד סופר], יד מהרכבת העמוסה, עולם חדש ועיר גדולה נפרשו לפניו, ועוד יד אחוזת במטענו הדל שהכיל את כל צידו ליישיבה, מבטו פונה לצדדים לבחון את דרכו בעיר הזרה.

עודנו מבקש להסתגל לרגע למקומו, נגש אליו יהודי זקן, שהקמטים שעטרו את פניו, ומראהו הישן, לא השאירו ספק כי הוא חזה זה מכבר את גיל הגבורות, ועודו בטרם פצה הבחור את פיו, כבר נטל הזקן בידו את מטענו של הבחור, ובלא אומר בודדתי החל להוליכו לקראת המרכבה שהמתנה לו לקחת אותו אל הישיבה הקדושה.

הבחור משה סופר, לא הצליח לכבוש את תמיהתו, וגם מוח על כך במחות יד יקלה, היתכן? האם ראוי שזקן וישלש כמותו יסבח את חבילתו? והרי אני בחור צעיר ואיתן! אך הזקן הרגיעו בנותנת יד קלה, "זוהי עבודתי משכבר הימים, סבל אני בתחנת הרכבת, סוחב חבילות ומטענים למחצית, זוהי פרנסתי, וממה אני ח"י", הטעים הקשתי.

הזקן שראה כי הבחור אינו מצליח לכבוש את תמיהתו, וכן אינו מצליח להאמין כי בגיל המופלא הוא מצליח לעבוד למחיתו כסבל, החליט לשתף אותו בספרו המופלא.

בשנותיו המאוחרות של רבינו החתם סופר ז"ע, פתחו קצת גרדי הצניעות והקדושה ברחובות העיר פרעשבורג, והחתם סופר, שקדושתו ויראתו היו באופן הנעלה ביותר ובדרגה העליונה, חושש היה ללכת ברחובות העיר פן יפגמו קדושת עינוי.

ראשי הקהל שראו בצערו, הבינו כי חייבים הם למצוא פתרון מיידי, הרי החתם סופר אינו יכול להשאר בביתו, כשיעוריו במישיבה ותפילותיו בתוך קהל ועדה מה יהיו עליהם, ועוד לא הזכרנו את בריאות המילה שהיה רבינו עורך מידי יום בכל קצות העיר, כיצד אפשר להמשיך את כל אלו מבלי להפסיק את קדושת עינוי.

ישב הסקנינו והמציאו רעיון יחודי, תיבה מיוחדת נבנתה, סוג של קרון קטן וסגור ובו סבל, שבה היה יושב רבינו, ושני אנשים בעלי כוח שנשכרו במיוחד למטרה זו, היו נושאים אותו בעגלה זו כדי להעבירו במישיבה ותפילותיו בתוך קהל ועדה מה יהיו עליהם, ועוד לא הזכרנו את בריאות המילה שהיה רבינו עורך מידי יום בכל קצות העיר, כיצד אפשר להמשיך את כל אלו מבלי להפסיק את קדושת עינוי.

הייתה זו זכות גדולה שבבילי לשמש את הצדיק הנשגב, אך השכר היה דל ביותר, בקושי בכדי להתקיים, וכל וחומר שלא היה בו בכדי להניח

יסודי העולם

מדשן ביתם של הני צדיקים יסודי העולם זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל
ששתלם הקב"ה בדורינו אחר המבול
להקים את עולם התורה והחסידות אחר המלחמה

מרן הרה"ק מסאטמאר זי"ע"א

עובדין קדישין - עניני תורה (טז)

מחידושים וביאורים במסכתות הש"ס מתורתו של רבינו ז"ל בדרך הפשט, חבל על דאבדוק. וכן הקפיד רבינו ז"ל מאד על לימוד חומש ורש"י בעיון, וגם היה קביעות בכל שבוע ללמוד שיעור אחד משרע אר"ח ושיעור אחד משרע יו"ד, והי' הברירה ביד כל תלמיד להבחן באיזה שיעור שרע שרצה ורבינו ז"ל בחן את התלמידים בכל לימודיהם.

וסיפר הרה"ח ר' יצחק

דאווידאוויטש ע"ה שלמד באורשוואו אצל רבינו ז"ל ועמד לפני רבינו על המבחן, ורבינו שאל אותו שאלה אחת ביור"ד, והשיב לרבינו ז"ל שלמד שרע אר"ח ומחמת שלא הרגיש בטוב לא יכול לענות רק כשמעין בפנים הספר, אמר לו רבינו ז"ל אם לעיין בפנים הספר אז הרי תוכל להבחן על כל התורה כולה ולא דוקא על שרע אר"ח.

בעיקר תבע רבינו ז"ל מתלמידיו שילמדו בהתמדה רבה, ויניחו מעינים בלימוד הש"ס ופוסקים, ולא יבלו את הזמן לריק, ולא הי' דעתו נוטה אם היו מתעסקים יותר מדאי במילי דחסידותא, באומרו שעיקר עסק הבחורים צריך להיות בגפ"ט. שרק זה הוא התבלין נגד היצה"ר. ואכן יצאו מתח"י של רבינו ז"ל תלמידים בעל תריסין ת"ח עצומים ולומדים מובהקים.

סיפר הרה"ח ר' צבי פנחס מאשקאוויטש ז"ל (מחשובי תלמידי רבינו ז"ל מאותו תקופה), שפעם הוכיח רבינו ז"ל לבחור אחד - שלא הי' כ"כ מתמיד בלימודו - למה אינו רואה אותו כליל -

ש"ק אצל השלחן, והשיב הלה, שהלוא כמה בחורים מתמידים עוסקים אז בתורה ואינם באים לשלחן ורבינו ז"ל. והשיבו רבינו ז"ל, הבחורים הלומדים בהתמדה, הגני מותר להם שלא יבואו אל השלחן, וכן ציוות, אבל מי שאינו מתמיד בלימודו אז רצוני שדייקא יבוא אל עריכת השלחן, אמנם אף הבחורים שלא באו לשלחן של רבינו ז"ל, שמעו בליל שב"ק כשאמר רבינו ז"ל תלמידים בעל תריסין קולו כשאגת ארי ונשבע בכל הסביבה בסמוך.

אחר עריכת השלחן כליל שבת קודש נהג רבינו ז"ל שהי' נכנס לביתו ואחר עמו כמה בחורים ואנשי, ומזמר ומירור ליל ש"ק (ממה שלא נהגו לומר אצל השולחן) לזוגאמא אל המזר "מה ידידות" לפעמים עוד כמה מזירות, והי' שופע אז חידושי תורה בדרוש ובחסידות ומאריך בשולחן עד אשר עלה השחר, ואז אמר להם "כעת נלך לומר תהילים", ויצאו הבחורים מחדרו והלכו לאספגנים לישן ורבינו ז"ל התחיל לומר תהילים בקול רם.

מזמן לזמן, לפני מלחמת העולם של תרע"ה למדו באורשוואו כחמישים או ששים בחורים ואחרי המלחמה נתרבו בערך שמונים ועד תשעים בחורים, ובשנת תרפ"ה הי' כבר מספר התלמידים הרבה יותר ממאה, והי' רבינו ז"ל אומר לפני התלמידים שני שיעורים בכל יום, שיעור עיון בפילפול וחרירות בסוגיא עמוקה בש"ס בכל יום אחר תפלת שחרית,

דברי אלוקים חיים

והנה לבאר קושיא כ' המדרש פליאה אי מי יחיה משמואל אל הה"ד וסלחתי לעוני כי רב הוא נקדים דהנה עה"פ (תהילים כ"ה י"א) למען שמך ה' וסלחתי לעוני כי רב הוא פירש רש"י"ל כי נאה לרב לסלוח עון רב, והמצוות פירש כי רב הוא אף שעיני גדול ורב אמנם הלום ראיתי בתהלים אמרות טהורות מהנוגעים מגדים זצ"ל שפירש הפסוק ע"פ מה שאמר ז"ל נחומא (כי תצא י"א) שנבעש הש"ת שאין שמו שלם וכסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק ופירש בזה (רש"י שמות י"ז ט"ז) דהנה נכתב בתורה (שם) כי יד על כל יד ונחסר את אל"ף בכסא ואותיות וא"ו ה"א בשם הוי"ת ש"ס וכשימחה זרעו של עמלק אז יהיה השם שלם ולא יחסרו עוד האותיות וא"ו ה"א וכסאו שלם שלא יחסר ממנה אות אל"ף ועד"ה כתב המהרש"א ז"ל (מנחות פ"ו ע"א) לפרש הפסוק (תהילים קל"ג י"א) אלה למושיב לו שבביאת המשיח יתמלאו האותיות אל"ף וא"ו ה"א שהוא אר"ה עיי"ש ובה יתבאר כוונת הפסוק למען שמך ה' וסלחתי לעוני כי רב הוא שהש"ת ימחול עונותיהם של ישראל בשביל שמו יתברך כי רב הוא כדי שישלמו האותיות אל"ף וא"ו ה"א המרומוזים בתיבת הוי"ת שהיה שמו יתברך שלם וכסאו שלם עיי"ש

ובזה נבא לביאור המדרש דהנה בספרנו כתב עה"פ אי מי יחיה וגו' שהוא כענין שאמר ז"ל (סנהדרין צ"ח ע"ג) ייתי ולא יתימנה וכבר פירשתי שלא היו הקדושים האלו ראינים מיסורי הגוף אלא שראו ברוח קדשם בלבול המוחות והסמיות עינים שהתהיה בעקבתא דמשיחא ולרוב קדושתם לא היה בהם כח לסבול חבלי משיח אלו שהתהיה מצב כזו בישראל שהיה סמיות עינים כזו עד שהדברים השפלים ביותר רוצים להעמיס בהתהי' ובקדושה אי לנו שכן קלתה בימינו וכבר דברתי מזה הרבה ואין להאריך עכשיו בענין זה ועד"ה אמרו אי מי יחיה משמואל אל שהפסוק מקונן על מי שיחיה בדור כזו לפני ביאת המשיח.

אולם אל יפול לב האדם שאם חיים בדור כזו בחבלי משיח כאלו אי"כ האין נוכל לכות להגאולה שלימה במצב כזו ולכן הביאו במדרש את הפסוק הה"ד וסלחתי לעוני כי רב הוא כי הללו מבני ישראל שעדי רצו בדרך הישר יזכו למחילת עונות בביאת המשיח כי יעשה הש"ת למענו כדי שיהיה שמו שלם וכסאו שלם וכאמרו כי רב הוא שישלמו האותיות אל"ף וא"ו ה"א המרומוזים בתיבת הוי"ת וכו"ל

בספר מושיען של ישראל מובא על ישיבתו של רבינו עם ביאתו לעיר אורשוואו:

רבינו ז"ל גבור כארי אור מתניו, לשום עינא פקיקא על כל המתרחש בעיר ובכפרים הסמוכים הנתונים תחת השפעתו, והדבר הראשון שעשה ורושם גדול על העיר ששינה את פני העיר שעלתה מבירא עמיקתא לאיגרא רמא היתה פתיחת בית מדרשו של רבינו ז"ל שקבע שם ישיבה תיכף בביאתו לאורשוואו, ויסד בית אולפנא לתלמידים שנהרו אליו, ליצק מים על ידיו ולקבל לקח מפיו, ורבינו ז"ל הרבין תורה בעצמו לתלמידיו, והגיד שיעורין תמידין כסדרן דבר יום ביומו, ופלפל עמם שעות ארוכות בחידושין דאורייתא, וקול התורה נשמע שמה יומם ולילה, בהתמדה גדולה, ויצאו משם הרבה תלמידים רבנים גדולים בתורה ומורי הוראה בישראל, ראינים ושלמים. ובית מדרשו של רבינו ז"ל נעשה לאבן שואבת, שנהרו תלמידים ממדינת אונגארין, רומעניא, וטשעכ"י, לשנות בצמא את דבריו ולחיות סמוכים על שולחנו של אותו צדיק רבינו הקדוש ז"ל. וגם כמה בחורים שהיו מקושרים מבית אבותיהם לצדיקים אחרים, שמו פעמיהם לאורשוואו לישיבת רבינו ז"ל, ובמשך זמן קצר נעשו חסידים מובהקים שהתאבקו בעפר רגלי רבינו ז"ל, וכן בחורים מבתי אשכנזים מובהקים באו ללמוד בישיבת רבינו ז"ל, ונהפכו להיות חסידים ואנשי מעשה.

סיפר אחד החסידים שאביו

ע"ה הי' חסיד מקורב לאחד הצדיקים המפורסמים שבדור שגם לו הי' ישיבה סמוך על שולחנו, והרבה בחורים גדולה אצלו, אבל אותו חסיד זקן שלח את בניו לאורשוואו ללמוד בישיבת רבינו ז"ל, וסיפר החסיד שבבחרותו נסע לימים הנוראים להסתופף בצל רבו של אביו, ולאחר התגים נכנס לרבו לקבל ברכת פרידה ושאל אותו רבו לאן פניו מועדות והיכן ילמד בזמן הבא, השיב הבחור שאביו רוצה לשלוח אותו לאורשוואו. ושאל אותו רבו, והלא שני אחייך הגדולים כבר לומדים באורשוואו והלא גם לי שני ישיבה גדולה, ולמה לאין אביך שולח לכה"פ אחד מבניו ללמוד בישיבתו, כאשר סיפר הבחור את דברי רבו לאביו החסיד, השיב לו "לימים הנוראים תסע ללמוד בצל רבינו אבל ללמוד תלך לאורשוואו כי ממנו נקח לעבוד את ה'", כי שם מתגדלים לת"ח וריא"ה, ואכן נעשו כל בניו של החסיד הנ"ל חסידים רבינו ז"ל מובהקים ביותר.

ישיבת רבינו ז"ל באורשוואו גדלה והפריחה

מזן הרה"ק החלקת יהושע מביאלא זיע"א

עובדות קודש

עין רואה את העין טובה..

עובדא זו סופרה פעמים רבות על ידי בעל העובדה עצמו ה"ה הרב הגאון ר' משה צבי נאה זצ"ל [בנו של הגה"ה רבי אברהם חיים נאה זצ"ל בעל "קצות השולחן"] שהיה מחנך גדול לתש"ב מחשובי חסידי ליובאוויטש וממכובדי הקהל בעיר פתח תקווה.

וכה היו דבריו: הנה ידוע שבעירו פתח תקווה התגוררו למעלה משנות דור [בין השנים תשי"ז-תש"מ] מאות רבות של משפחות חרדיות יראים ושלמים, חלקם הגדול ב"ה גם ראו ברכה בעמלם תמכו וסייעו לתורה ולחסד בכל לב ונפש בגופם וממונם, חלק נכבד ביותר מהם גם השתייכו לקהילות החסידיים. ואשר על כן זכינו באופן קבוע [פעם בחודש באופן] שהגיע איזה אדמו"ר ארץ בנש"ק לשבות בעירנו זו, שתשובתו נהגה בו כבוד - הן בש"ק והן בימות החול כנהוג.

חברי וידידיי הבהינו בכך שאני מקפיד להשתתף בעריכת השולחן בליל ש"ק של כל אימ"ר אורח שהגיע, יהא אשר יהא - ללא יוצא מן הכלל. ומאחר ולא נודעתי להם 'כחסידי תמים', לכן פנו אליי בשאלה מה זה - ועל מה זה שהינך משתתף בכל הטישים שיש בעיר? ואני השבתי במענה: זהו חינוך והדרכה שקיבלתי אישית, מאחד ומיוחד מצדיק הדור הרבי מביאלא שליט"א [זי"ע]. ומעשה שהיה כך היה: בתחילת שנות מגורי כאן בפ"ת, היה מנהגי שכל אדמו"ר אורח שהגיע לעירנו לש"ק, הייתי 'בדוק' אותו, ועורך לו 'ענין מבחן' בליל ש"ק בשעת התפילה, לדעת 'החזק הוא' או 'המעט הוא' - אם רב וכו'. וסדר הבדיקה היה: שבעת אמירת 'בואי בשלום' התבוננתי בהנהגתו לראות אם נוהג כראוי וכנכון כפי שנדרש ע"פ ההלכה, וקמו שאמר לי במפורש אבי מורי

(הגה"ח רבי אברהם חיים נאה זצ"ל) שכן יש לינהוג, וכן כתב זאת בספרו "קצות השולחן" (סימן עז סעיף ב') וזה לשונו: בחרו 'בואי בשלום', המנהג לשוח, באמירת 'בואי כלה', ופונה לימין ואומר 'בואי כלה', - ואחר כך פונה לשמאל ואומר: 'בואי כלה', - ופונה לאמצע ואומר בלחש 'בואי כלה' עכ"ל של אביו. ומה אומר - ומה אדבר, רובם המכריע של כל האדמו"רים האורחים לא עברו אצלי את הבדיקה בהצלחה, ולכן אחרי התפילה

הייתי כמובן נוגש אליהם לברכת: 'שבתא טבא', אך גם כן נפרד מהם לחיים טובים ולשלום, כשהמחשבה שבמוחי אומרת לעצמי: 'הגם שאול בנביאים' [או באידיש: אויך מיר א רבי] ולא שבתי בשנית לעריכת שולחנם בליל ש"ק. זה היה עד שנת תשכ"ה, שאז הגיע לשבות בעירנו פתח-תקווה, בפעם הראשונה [והיחידה] כ"ק הרבי מביאלא שליט"א [זי"ע], כמובן, שאצלי 'עולם כמנהגו' הלכתי לתפילת ליל

דברי אלוהים חיים

מחזה ש-ד-י יחזה נפל וגלוי עינים: סיפר לי הרה"צ רבי נפתלי הלברשטאם אדמו"ר משקווא זצ"ל - שבתקופה מסוימת, התפרסם מפה לאופן בירושלים עיר הקודש, שישה ערבי זקן בעל תנות בעיר העתיקה שבמזרח ירושלים, שידוע להגיד נסתרות ועתידות, ומסתכל בכפות הידיים וכדו', והיו אברכים מבני ירושלים שהתפתו והלכו אליו. ובכנס לזקני הק' להתייעץ מה עושים עם התופעה הזו. אמר לו זקני: תגיד למי שהולך אליו שיחביא בכיסו בתוך בגדיו באופן שלא יהי ניכר, ספר הקדוש 'צוים אלימלך' וכך ילך לאיש. והרה"צ הנ"ל לאחר ששמע כן מקני זי"ע, החליט שהוא בעצמו ילך לאותו הערבי, וכמובן שהחביא היטב בתוך בגדיו את הספה"ק 'צוים אלימלך'. מיד שנכנס לאותו ערבי, תיפק התחיל לצעוק: מה אתה עושה פה אתה מבליב אותי לגמרי! כל ניסה הגוי להדליק עוד ברות וכדו', ומהר מאוד התחיל לנעוץ כעס גדול וזרקו מהחנות לחוץ. תוך כדי שמוחזרו שלא יעזו להתקרב אליו יותר!! - כ"ז שמעתי מהרה"צ הנ"ל בעצמו. [נכדו כ"ק הגה"צ בעל 'פסקי תשובות' שליט"א - מוצש"ק כ"א אדר תשע"ז בהמד"ר 'משכנות יעקב' רמת-שלמה ירשת']

בשנות בחורתי בישיבה גדולה למדתי עם כמה בחורים שהיו מחסידי ביאלה, והיו נוסעים בקביעות - אל הרבי הקדוש 'החלקת-יהושע' זי"ע. בשעתו, סיפור כמה מהם שהלכו פעם בבין הזמנים, עם מרן הרבי מביאלא זצ"ל ששהה בצפת, והרבי דיבר עמם מהמקובל אצל חסידים, שהרבי הקדוש תחילה מלוכלך זי"ע בעיניו הק' יכל לראות מסוף העולם ועד סופו. כי את מאור עיניו הקדושות ירש מרבו הק' רבי אלימלך מליזנסק זי"ע [את המוח נתן להרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב, את הלב להרה"ק המגיד מקוזניץ, ואת הפה להרב הקדוש 'האורח ישראל' מאטסא - זכותם יגן עלינו]. וסיפורי לו הבהורים שאחד מהם אור אומץ ושאל את הרבי מביאלא זצוק"ל: האם גם היום יש צדיקים שרואים למרחוק? ענה לו הרבי: גם היום הצדיקים רואים אבל לא באספקלריה המאירה כמו אז. [הרב אברהם גוטנוב זצ"ל מפועלך אקרא עמ' קט"ז]

ע"כ בנחלים נטיו וגו': איתא בחז"ל [ברכות טז, ונב"א רבה פרק כא] 'כנחלים נטיו' למען נסמכו אוהלים לנחלים, לומר לך מה הנחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה, את בתי כנסיות ובתי מדרשות מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות. ב"ק אמרי' זי"ע עמד בזה. לבאר למה הוא קשור לנחל דודקא. ובאר, דכידוע כאשר טובלים בנחל ובמקוה, אסור שתהיה חציצה אפילו בשערה אחת, רק צריך שכל גופו יכנס ויתכסה במים, והוקשו בתי כנסיות ובתי מדרשות לנחלים, דכמו כן כאשר נכנסים ובאים לבתי מדרשות, צריכים להיות בתוכם באופן אשר כל הגוף יהיה בבית המדרש ובתוך התורה והתפילה עד כאן דבריו. ובודאי שאין לדבר בתם חס ושלום דברים נטלים, אז לנהוג בהם צחוק וחיתול וכדומה חמורים מאוד.

[בנו כ"ק אדמו"ר מביאלא בעל 'אהבת דוד' זצוק"ל עמ' קסו] בעת התפילה הי' זקני הקדוש דבוק בשגב מדרגותיו העליונות וראו בפועל שאינו חל ואינו מרגיש משום דבר גשמי, בכ"ז זכורני מימי בחורתי, שהיתה איזה תקופה שהרגיש שחלה בבית מדרשו שמדברים בשעת התפילה, וע"כ באותה עת היה מסתובב בחזרת הש"ץ לבדוק שלא מדברים, באחד השבועות בקידוש שלאחר התפילה, התבטא בכאב-בלשון הפסוק: 'מדוע באתי ואין איש' (שעש"ה ו ב), אין איש כי כולם בחינות אישה. עשרה קבים שיחה ירדו לעולם תשעה נטלו נשים כו' (קידושין מט ע"ג).

[נכדו כ"ק הגה"צ בעל 'פסקי תשובות' שליט"א - חנוכה בית המדרש ביאלא-פשיסחא באשדוד-ר"ח ניסן תשע"ח]

ש"ק כדי לבדוק את האדמו"ר - כהרגלי אולם ראשית דבר הופתעתי לראות, שהרבי מביאלא כן נוהג ומדקדק בעת אמירת 'בואי בשלום' בדיוק כפי המופיע בספרי ההלכה כמו שהורה וכתב אבי מורי זצ"ל, ומשום הכי חשבתי בלבי: זהו 'רבי אמיתי', אליו אשוב בשנית - לעריכת השולחן. לאחר התפילה עברו כל הקהל לברכת 'שבתא טבא' - ואנוכי בתוכם, כשלפני בתור עומד ידידי רבי הר"ר מרדכי בוימלגרין הי"ד

[זי"ע] שעל אף היותו חסיד ליובאוויטש כמוני, אותו הרבי מביאלה היכיר היטב, [שכן אביו היה מחסידי ביאלה-מזריטש שבפולין]. ולכן, אחרי שהתברך הוסיף ר' מרדכי והציג גם אותי, באומרו לרבי: זה ר' משה נאה בנו של רבי אברהם חיים נאה מירושלים. הרבי הוסיף לי את ידו לשלום, ואמר: נו, היה לך אבא גדול - הוא היה תלמיד חכם גדול ואף היה חסיד גדול. ואז לפתע ממשך הרבי ממשיך להסתכל עליי, והוסיף עוד לומר לי כהאי לישנא: אבל צריכים גם לדעת את שפירשו צדיקים במאמר חז"ל (סנהדרין ק"י ע"א) 'כל המהרהר אחרי רבו' וכו', דהיינו, 'כל המערער' ובודק כל יהודי טוב [א-גוטן יוד] ובמחשבתו אומר הא שרי למעביד שכן 'אחר רבו' - ולא זה הרבי שלי, ולפיכך מותר לי לבדוק ולבקור, הרי זה כאילו 'מהרהר אחרי השכינה' רח"ל. צריכים לזכור זאת היטב. 'גוט שבת-גוטשבת', עד כאן דבריו הקדושים. ופטרני לשלם.

המטכתי ללכת כדי לצאת מביהמ"ד, אבל הייתי בהלם מוחלט, הרי את מנהגי זה לבדוק כל אדמו"ר בבדיקה הנ"ל, לא הוצאתי מפי ולא סיפרתי לאיש מעולם - הי' זה רק ביני לבין עצמי, נכון שכן אני נוהג כבר הרבה שנים אבל מניין לרבי לדעת זאת? ידידי רבי מרדכי בוימלגרין שהרגיש בסערת רוחי, שאלני: "מה קרה?" - "מה הרבי אמר לך". ואני השבתי תוך כדי שאני מספר לו בפעם הראשונה את מנהגי הנ"ל לבדוק את האדמו"רים האורחים, ואת תפוסתו, תפוסת המחשבה של הרבי. ר' מרדכי הרגיע אותי - באומרו לי: אל תיקח ללב, זה מעשים בכל יום שהרבי מביאלא 'קורא מחשבות', ונותן בו במקום - מוסר והדרכה. עד כאן היא גופא דעובדא.

וסיים רבי משה צבי נאה ז"ל את דבריו: מאז אותו ש"ק הפסקתי לגמרי 'בדוק' את האדמו"רים הבאים לעירנו. אלא אדרבה, אני עושה תמיד השתדלות לבוא לעריכת שולחנם בליל ש"ק, שכן אם הרבי מביאלה ראה צורך להטריח את הרוח הקודש שלו - כדי לחנך אותי, אז שלא אתחנך.

[ובמסוגר אפשר לציין את פלאי השגחה פרטית שזכה רבי משה צבי נאה ז"ל לכך, שכיום מנ"כ בהר הזיתים חלקת פולין סמוך ונראה לציונו הקדוש של רבינו זי"ע].

[קדושת יחיאל - שבת קודש - ביאלא - עמ' רמד]

מרן הרה"ק ר' משה מרדכי מלעלוב זיע"א

בס"ד טובות זכרונות שנשמעו מפי נכדו הרה"ק ר' חיים יוסף בידרמן שליט"א אב"ד לעלוב (ח"ב)

טו] יסורים של אהבה רבינו היה בעל יסורים נורא, למעלה מן ההשגה, רח"ל. פוסה"ד מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל שכידוע זכה לחיבה והערצה מיוחדת מרבינו, היה תמיד חרד בדאגה לשלומם של רבינו, תוך שהוא שואל את רבינו: 'מהיכן ירק זה ח"י'...

אף רבינו בעצמו התבטא פעם נוראות, כי אלמלי היה מאמץ שמישי מגיע בעוד דקה לא היה בכוחו לסבול את היסורים, ורק זאת מחזיק אותו באשר יסורים של דקה אחת עדיין אפשר לסבול.

מחריד הוא הביטוי שנשמע מפי, עת שפנה פעם כלפי שמיא באמרו: 'ריבנו של עולם, מוכן אני לתת את כל היסורים שלי ובשכר זאת יבוא משיח צדקינו, תוך שהוסיף - און דאס איז א טייערער פרייז! (זהו מחיר יקר מאד...)'

טז] רבינו התנצל פעם בפני ידידו אדמו"ר הגה"ק מצאנז קלויזנבורג זיע"א על כך שהוא מדבר אודות היסורים שלו, אשר אין זה כתלונה על היסורים ח"י, רק הגה הרמב"ם פסק כי אין יסורים בלא חטא והחילה צריך שיתוודה, זהו אם כן הודיו שלו, מה שהוא מדבר ומספר על היסורים, ממילא יודעים כולם שחטא...

יז] זכרנוי בעת ששהה רבינו בסבין הגיע לבקרו אדמו"ר הרה"ק משומרי אמונים זיע"א, עם הכנסו התבטא לעבר רבינו: 'הרבי מלעלוב סובל עבור כלל ישראל... הרבי לעמנו אמר: 'כלל ישראל דארף נישט ליידי'... על אף הכל, בעת שנגע הדבר לעבודת ה', היו יסוריו נשכחים ממנו והוא היה מתעלה

לעולמות אחרים ומירמיר נשגבים. מי שהסתופף במחיצתו זוכר עדיין את המחזה המרטיש: הרבי היה מניח על גבי כסאו בקבוק חם בכדי להרגיע את יסוריו, והיה יכול לחפש משך כמה דקות את התנוחה הנוחה לו לישיבה, כשהוא נאנח מיסוריו עד שהיה מוצא זאת. לא היו עוברים דקה או שתיים, הרבי היה מתלהב כאש בלפניו נעבוד, ותוך כמה שניות היה הכל מתהפך, לא סא ולא בקבוק חם, הרבי היה משליך את עצמו ביראה ופחד תוך שהוא שוכח לחלוטין איפה הוא נמצא ומה היה דקה קודם לכן. היה זה בבחינת מה דאיתא בגמרא 'אלו הם יסורים של אהבה, שאין בהם לא ביטול תורה ולא ביטול תפילה'.

יח] איש אלוקים קדוש הוא: קדושתו של רבינו מי ישער. הרה"ק ר' ישראל קאפף ז"ל העיד ששמע פעם מרבינו כי את נכדו חיי מרגל שלוש ומעלה כבר אינו רואה ואינו מכיר. זאת ועוד: בערוב ימיו של רבינו עת היה מלופת ביסוריו וחצי גופו משותק, היה צריך לעזרתם של הגבאים על כל צעד ושעל. רבינו התבטא אז נוראות: 'אלמלי הייתי מקדש את כל אברי לא הייתי נותן לאיש לגשת לגופי לסייעני'!

אל הרבי. המשמש התנגד לכך, ובתגובה חטף רבינו את המגבת מידי של הגבאי והגישה לפני הרה"ק מבעלזא...

סיפר המשב"ק הרה"ק ר' יצחק לנדו ז"ל, שהרה"ק מבעלזא ז"ע היה מתנמנם לעתים באמצע הטיש, והיה מבקש שבכזה מצב יעירו אותו ולא יניחו לו לישן, קרה פעם שרבינו היה אצלו בשולחנו הטהור בעת שחטפתו התנומה, ומשום סיבה שהיא לא אסתייגה מילתא להעיר את הרבי מבעלזא וכך נמשך הדבר דקות ארוכות. לאחר הטיש שכנסנו לחדרו החל להתאונן בכאב כלפי המשמשים בהתבטא: 'מדוע זה לא הערתם

יב] סיפור נורא סיפרה הרבנית מרת קאפף ע"ה בתו הבכירה של רבינו. היה זה כאשר משלחת או אישיות מכובדת הייתה אמורה להופיע בביתו של רבינו לפגישה אשר היו לה השלכות משמעותיות. בני הבית רצו לשוות לחדרו מראה מכובד, ולהחליף את מפת השולחן שהיתה מרוחה ומלאה בשיירי הטבק והעישון, אך ידעו כי רבינו מקפיד מאד על כך, ותמיד שרר פחד גדול מלגשת לשולחנו ולחפציו האישיים, המתינו איפוא בני הבית לשעת הכושר, ומשיצא רבינו להפסקה קלה החליפו את המפה במפה חדשה ונקיה, ותכף ברחו מהמקום...

משחזר רבינו לחדרו וראה את אשר נעשה, נסערה רוחו למאד. פניו האדומים מאד, ממש כמו שהיה נראה בעת נגינת 'לפניו נעבוד', ובמשך כמחצית השעה סבב בחדרו הלך ושוב כשהוא נוהם בסער: 'פאר מענטשין?! פאר מענטשין?!'...

בתו הרבנית שנכחה במקום ועודה צעירה בשנים, הפליאה בספרה לימים עד היכן חדרו הדברים עמוק בקרבה, ומה רבה הייתה השפעתם, כאשר אף כי עברו כבר כשישים שנה מאז אינה מסוגלת לעשות דברים 'פאר מענטשין!'

יג] עבודת האכילה: אצל רבינו ראינו עבודה נשגבה בעת האכילה. רבינו היה מסגף עצמו, ובקושי הכניס מאכל ומשקה לפיו. רבינו היה אוכל את 'השילונט' בשבת קודש במשך כעשר דקות, והיה משחק עם האוכל לדך ושוב, תוך שהוא מתבטא בהנאה: אה, טעם גן עדן, כך פעם ועוד פעם, ולבסוף אחר הכל היה טועם בקושי כפית עלובה לכבוד שבת קודש.

בתקופה בה שהה רבינו בבית בתו הבכירה הרבנית קאפף ע"ה, הגענו פעם אל רבינו: אאמ"ר זצוק"ל, להבחיל"ח אני הק, אחי הגדול כ"ק אדמו"ר מהר"ד שליט"א (חתנו של אדמו"ר הגה"ק מתולדות אהרן זיע"א), ובנו שהיה אז כבן חודש או שניים. זה האחרון הכניס לפיו חתיכה מדי גדולה של ביסקוויט, והרה"ק ר' חצקל קאפף שליט"א שהיה שם התעסק להוציא את החתיכה מפיו. רבינו זיע"א שהבחין כי הוא עסוק בדבר מה, שאלו במה הוא מתעסק, ולכשנענה, התבטא בצחות: 'נ', לכשיגדל ילמד בישולחן הטהור' (ספרו של זקנה הק' בעל 'שומרי אמונים זיע"א'), אז כבר יקח לפיו חתיכות קטנות יותר...

יד] קשה עמוק נרגם בין רבינו למרן הרה"ק מהר"א מבעלזא זיע"א, רבינו הסתופף בצלול בהתבטלות מפלאה, ואף הרה"ק מבעלזא לעומתו כיבדו והעריכו באופן נדיר. רבינו היה משתתף בשולחן הטהור מדי שבת בעת סעודה שלישית, אאמ"ר זיע"א סיפר לימים, שהבחין אז, כי רבינו מקפיד בכל פעם לשמש את הרה"ק מבעלזא באישוהו שימוש קטן, פעם אף קרה שאחד מן המשמשים הביא מגבת להרה"ק מבעלזא ורבינו ביקש לקחת ממנו את המגבת ולהגישה בעצמו

דברי אלוקים חיים

וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם וגו'. איתא בגמרא (סנהדרין פב) נתעלמה ממנו הלכה וכו', אמר לו לא כך לימדתי הבעל את כותית קנאין פוגעין בו. אמר לפנחס קריינא דאיגראת איהו להוי פרונוקא. ויש להבין הטעם שפנחס הרג את זמרי ולא משה רבינו.

והענין הוא לפי שהרצוה לתקן איזה קלקול, צריך שיהא לו שייכות מה עם הדבר, והנה משה רבינו הרי פירש מן האשה והסכים הקדוש ברוך הוא על ידו כדאיתא בגמרא (שבת פז) שנאמר לך אמור להם שובו לכם לאהליכם, וכתוב בתורה ואתה פה עמד עמדי וכו', ולא היה לו שום שייכות לענין זה, אפילו באופן המותר, וכמ"כ מצנינו למשה שאמר לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם, באופן שלא היה לו שייכות גם לענין דפוגעין בו, וזה היה הענין דנתעלמה ממנו הלכה, ודווקא פנחס הוצרך לקנא את קנאת ה'.

וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו וגו'. ובפירש"י ז"ל, נתעלמה ממנו הלכה, ולקמן כתב ראה מעשה ונוכר הלכה, אמר לו למשה מקובלני ממך הבעל ארמית קנאין פוגעין בו, וכו'.

הטעם שקנא פנחס את קנאת ה' ולא משה רבינו, יבאר עפ"י המסופר על הרה"ק רבי זאב מואברד זיע"א שהיה דרכו לקרוא בשם צדיק גם לאנשים פחותים מאד, ופ"א שמע על צדיק שבקש להעביר מעולם מוסר שהציק הרבה לעם ישראל, ולא הניחו הרה"ק רבי זאב לעשות כן, באמרו כי אותו מוסר הוא צדיק, ולסוף היה שנשתמד אותו מוסר רחמנא ליצול, ואמר אותו גדול להרה"ק רבי זאב הלאשומד כזה תקרא צדיק, והשיבו כי שפך דמעות כמים הרבה כ"כ עד שהיה אפשר למלאות בהם דלי, כדי שלא יוכל לראות שום רע על יהודי.

ועד"ז י"ל דמשה רבינו שהיה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, לא היה יכול לראות רע בזולתו, והחזיק כל אדם כגדול הימנו, ולכן הוצרך פנחס לקנא לה'.

(ברכת משה).

אותי, כאלו בזיונות היו לי בפני הרבי מלעלוב... וכך חזר שוב ושוב ולא שקטה רוחו, עד שמאן דהו ניסה להרגיע באמרו: הרבי מלעלוב הגיע לראות איך שהרבי יושן...

ומאידך, ידועה התיחסותו והתבטלותו הנוראה של רבינו אל אותו צדיק, כפי שסיפורי: בנסיבות הימים הצלילין מאן דהו להבדיל לבית רבינו ארגו מלא תפוחים, הדבר היה נחשב אז יקר ערך מאד, העניות ששרתה בבית רבינו בימים ההם היתה נוראה. ומובן מאליה כמה התפלאו הכל כאשר הורה רבינו שלא לגעת בתפוחים, ושלא את כל הארגו אל הרבי מבעלזא, אשר בהגל לעולם כל יום מלפתן של תפוחים. אחד מבאי הבית לא יכול לשאת זאת, ונכנס להתאונן לפני הרבי באמרו: מילא אם היה הרבי מבעלזא אוכל זאת, נתיא, אבל הרבי מבעלזא הרי אינו אלא טועם משהו, אלא מאי - הגבאים דבעלזא? וכי בניו של הרבי אינם עדיפים מן הגבאים?... ענהו רבינו: אין הכי נמי, אך הגע בעצמך: הרי תפוח אחד בלבד א"יז מכובד לשלוח אל הרבי מבעלזא, שווה איפוא הדבר בעיני לשלוח ארגו שלם של תפוחים אליו בשביל אותה טעימה קלה שיטעם ממנו!

מרן הרה"ק האמרי היים מויז'ניץ זיע"א

'יושבת וממתנת עד כלות שבת' - אמרות ועובדות בענייני ערב שבת וההכנה לשב"ק

בתורה, ומרן תיקן אז, שמי שלא למד לכל הפחות שעה לפני כן, לא ישתתף בזיון.

אש קודש באמירת 'הודו'

לשיא הגיעה ההכנה כשרבינו נכנס לתפילת מנחה באמירת 'הודו' בערב שבת. באופן נפלא הסביר רבינו (פר' בהעלותך) את אמירת 'הודו', כי כידוע מדרך החסידים להקדים עשה טוב לסור מרע, שבת קודש היא עשה ולא תעשה, העשה הוא לילך לתפילה ולעסוק התורה, לשיר לזמרים ולשבת להשירה. והלא-תעשה הוא איסור עשיית מלאכה. חסידים ואנשי מעשה מקבלים שבת בעוד היום גדול, ואומרים 'הודו' עוד קודם חלות איסור עשיית מלאכה, כדי להקדים עשה טוב קודם!

תפלת 'הודו' נאמרה ע"י רבינו בקול רם וגשש, בהתלהבות עצומה, בנעימות הנחש השופע וגש ומתיקות - כשהוא מתהלך בביהמ"ד - והיה בזה הצחת יקוד אש קודש לקראת תפלת קבלת שבת.

העיד מרן אדמו"ר מויז'ניץ שליט"א: "כמה פעמים ראינו על אדמו"ר זיע"י שינוי צורה, הדבר בלתי נסתר בפנינו לה' כי טוב' מדי ערב שבת מתוך בלי עצום...

עצם מראוה הנאדר ופניו הוזהרות כבר עם כניסת השבת, השפיעו עמוקות על כל רואיו. היו יהודים אשר ראוהו נכנס לבית המדרש בערב-שבת בקריאת 'הודו' ברגש נלהב, ובאותה שעה נקשרו אל רבינו בקשר אמיץ, ולא חזו מתחת ידו.

וכה סיפר הרה"ח ר' ברוך ולצר ז"ל, כי בשנת תש"ז המתינו אנשי שבאר"ק בקושר רוח לבוא רבינו אצלנו. רבינו הגיע לארץ בחוש אלוף תש"ז, ואנשי ציפו בדריכות לשבת הראשונה בצל קדשו. כאשר נכנס רבינו באמירת 'הודו' באותו ערב ש"ק, החזיר להבת אש אדירה בלב כל המתפללים, בקולו הקדוש הצית תבערת קודש, ובכך כבש מרן את ליבם. ר' ברוך ז"ל סיפר, שמדי הגיעו לקבלת שבת אצל רבינו האמרי חיים, היה רבינו הישועות משה זיע"י נותן לו לעמוד עמו יחד על מקומו בעת אמירת 'הודו', כל הישועות משה ידע שר' ברוך משתוקק לשמוע מקרב את 'הודו' מפ"ק של רבינו האמרי חיים...

מרן זיע"י היה מקדים להכניס את השבת, ובשנים הראשונות בשבתו, כמעט ואף פעם לא היה מנין כשרבינו פתח באמירת 'הודו'... [הרה"ח ר' בן ציון וייס ז"ל].

מסופר על הרה"ח ר' יהושע מאנדל ז"ל מברוקלין, מחשובי תלמידי רבינו, כי מית אביו לא היה קשור לזיונין, אך מעשה פלא חיבר אותו להתקשרות אמיצה אל רבינו. היה זה בלמודו שישבת טאשנא, ולעיתים נסע עם חברים מהישיבה לבקר בחצרות צדיקי הדור. לשבת אחת נסע ר' יהושע וקובצות בחורים לגרויסוורדיק, לשבת אחרת רבינו. עבודת הקודש של הרבי היתה זרה לר' יהושע, ההתלהבות ב'הודו' בעירש' ומוחלך 'השולח' היו לפלא בעיניו, ולא השפיעו עליו. אחר השבת שב אל הישיבה כלעומת שבא.

הנה חלפו להם ששתי ימי המעשה, ר' יהושע ניצב בישיבה בעירש' לאמירת 'הודו', לפתע עלה ברגשותיו המחזה נורא ההוד שחווה לפני שבוע במחיצת רבינו. מעיינת הרגש נפתחו ודמעות החלו זולגות מעיניו, ללא שיוכל להשקיט את רוחו הסוערת. ר' יהושע התבייש מעצמו והוא יצא מהיכל הישיבה לחדר צדדי, שם המשיך לבכות. ברגש ונסער עמד כן במשך זמן ניכר, עד ששבה אליו רוחו ושקטה נפשו, אך בהחלטה נחושה כי מקומו בוויז'ניץ...

מאז החל בנסיעות הנפשות אל רבינו, והבמשך הפך להיות תלמיד מן המניין בישיבתו של רבינו בגרויסוורדיק...

סאטמאר סיפר לי, שפעם בעש"ק אחר שהרה"ק מסאטמאר זצ"ל סיים להתפלל שחיות, אמר לו הרה"ק מסאטמאר שברצונו לילך עתה לביקור אצל הרבי ז"ל שהיה אז באמריקה, ותיכף משם הלך הרה"ק מסאטמאר אל הרבי ז"ל והגרי"מ ז"ל הלך עימו. שכאז אל הרבי ז"ל כבר ישב הרבי עם הקאפטן וייסע זאקען והשטריימל, ועסק בלימוד וזוהר הקדוש, והיה כבר כולו אש, מוכן ומזומן לקבל שבת. אחר כמה דקות אמר הרה"ק מסאטמאר להגרי"מ: מ' בוא נלך, הנה רואה! הוא כבר אינו כאן, די שבת האט איהם אינגאנצען איבערגענומען! [ע"כ מס' זכרונות חיים מאירות].

סיפר אחד ממקורבי הגאון הקהילות יעקב' ה'סטיילער' זצ"ל, שאמר כי מדוע זכה רבינו שבעשור שנים אחר עלייתו לארץ ישראל מהושהו בעירום ובחוסר כל, כבר היה לו ישיבו משלו - שיכון ויוניץ, ע"י עשיית מפוראת ומוסדות תורה וחינוך וכו', בגלל שהיה מקבל שבת בשעה מוקדמת! [נמסר ע"י הרה"ח ר' שמואל הלל חרל"פ שליט"א].

הכנה ע"י תורה

ההכנה לשבת בוויז'ניץ החלה כבר בליל ישי, בשנים

הוא דשבת איהי שבת

רבינו ביאר ענין זה בפירושו על המאמר הוזהר יצא דשבת איהי שבת דאחאדת ברזא דאח' (וזהר תרומה קלה: נאמר בתפילת קוזהר ש"ק), מי שמכין עצמו מששתי ימי המעשה לקבלת ש"ק, בהגיע יום ו' עש"ק כבר בוער בליבו באתכסא אור קדושת שבת קודש, וגם יום ו' נהפך להיות חלק מהש"ק - שריי ש"ק הוא כולו יום (שהמברכים ול"ו) אומרים שבת אגוט שבת' הן בליל שבת וכן בימים, כי שבת הוא כולו יום), ולכן נקרא יום ו' 'ערב שבת' כי הוא הערב והלילה של יום שבת קודש (ע' אמ"ח פרי יתרו ד"ה זכור, שהביא רמז לזה מדברי רש"י ז"ל שבת כה:).

"וזהו הפירוש יצא דשבת, הסוד [הרן] הצד המכוסה של שבת, דהיינו 'ערב שבת', איהי שבת, גם הוא שבת, והראיה דאחאדת ברזא דאח' ו-ו' בגימטריא אחד, שיום ו' - ערב ש"ק, ויום ז' - ש"ק, שניהם מתאחדים בסוד 'אחד' - קוב"ה.

והארת זו הפליא נכדו כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א, וחזר עליו ברגש לפני חסידיו ויוניץ, בבואם להגיש לו ביום ב' דהוה"מ פסח תשע"ט ספר חדש שהופיע אז - 'זמרת אמרי חיים'.

וכ"ק מרן אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א מספר שמע מפ"ק רבינו האמרי חיים' על יצא דשבת איהי שבת' באופן נוסף, שאם אדם מתלהב ב'נשמת' או ביקה אכסוף, עדיין אין זה ראיה שאכן בוער הוא בקדושת השבת, כי התפילה עצמה או הזמר עצמו מהליביו אותו לדביקות ולהתעלות, וכן יתכן שעושה כן מחמת האנשים אשר סביבו... מה היא כן ההוכחה שהאדם מקושר לשבת קודש בליל' אף הוא מתלהב לדוגמה בעת הטבת הנרות בעש"ק, או בפריסת המפה על השולחן בעש"ק, ומתלהב וזועק: 'לכבוד שבת קודש! אז כשאיש לא רואהו במעשיו ואין כאן סיבה מיוחדת לכאורה להתלהב, היא היא ההוכחה שאכן קדושת ש"ק מפעמת בקרבו. והיינו 'יצא דשבת' - הדברים הפנימיים שהאדם עושה לכבוד שבת בסוד ובהצנע, כשאיש אינו רואהו, איהי שבת, דאם אינו שבת!... [רשימות הרה"ח ר' יוסף מאיר האס ה"ו].

שישיבת ויוניץ היתה בת"א, היה רבינו מגיע להתוודע עם הבחורים בלילות ישיב ישיב ומלחיה את לבנם בהכנה לשב"ק.

אח"כ היו הבחורים מתוועדים בעצמם. סיפר הרה"ח ר' אורי טייטלבוים ז"ל, שבבחרותו בפ"ח חיי שרה תש"א נודע לרבינו שהזיון של ליל ישיב גורם מעט אווירת רפיון בין תלמידי הישיבה ועוצר את אשיות הלימודים בישיבה ביום חמישי בערב. היו שבאו והציעו לרבינו לבטל לגמרי את הזיון של ליל ישיב.

נענה מרן זיע"י, שהוא ידבר על הדבר בליל שבת קודש בטיש. ואמנם טביש בליל ש"ק, עורר רבינו בשיחת קדשו, שאי אפשר לשבת לזיון חסידיו ללא הכנה בלימוד התורה, כי מה ערך יל לא לחסידות ללא תורה? והוסיף: א וואראמער זיץ - הוא אם עוסקים לפני כן בתורה 3-4 שעות!

ופירש מרן בזה את מאמר חז"ל המובא ברש"י בפר' השבוע יפה שיתחן של עבדי אבות מתורתן של בנימין, מה נאה ויפה הוא שיתחן של עבדי אבות, לדבר עובדות קודש מרובה"ק - א חסידיו שרין, מתורתן של בנימין - אם זהו תוצאה של לימוד התורה, היינו שההכנה לזיון הוא העסק

משנה שלימה שנה לנו רבינו זיע"י במסכת ההכנה לשבת קודש. וכה מרחיב כ"ק האדמו"ר מטשערנאביל שליט"א [ארה"ב] בספרו 'זכרונות חיים מאירות':

הרה"ק רבי יודאלי זצ"ל אמר: "התבערה והלהט שראו אצל חותני בערב שבת קודש, היה יותר משב"ק עצמה". ואכן רואים בתורותיו של רבינו שמשלב בדבריו את קדושת שבת עם יום ישיב ערב שבת.

גודל קדושת השבת שהיה שורה אצל רבינו זיע"י ידוע ונודע אשר היה בבחינת בריה חדשה ממש, הכניס כוחות עצומים בעבודת הקודש בשבת, וכגון בשולחן הסטור בליל שבת שהיה נמשך לערך ז' או ח' שעות, ואפילו אנשים שלא היה להם שייכות עמו היו מגיעים לראותו בעבודת הקודש, ועוד זמן רב נותר בזכרונם הרה"ק והשמועסן ששמעו מפיו קדשו, ועם כל זה, אמר חתנו הרה"ק רבי יהודה'לע זיע"י, שהציבור היו מכירים את מרן האמרי חיים רק בשבת, שאם היה יוצא אל הקהל, אבל באמת ערב שבת היה יותר מהשבת, אלא שבכל יום הישיב היה מרן מסוגר בחדר קדשו, והציבור לא ראו אותו, אולם המקורבים שהיו אצלו ראו את גודל עבודתו בקודש בהאי אמצא. שכל מעייניו ומחשבותיו היו סובבים והולכים על שבת קודש.

זכורני בעת שלמדתי בישיבה תחת הנגנת קדשו של מרן, פ"א בערב שב"ק כשעתיים קודם הזמן המיועד לתפילת מנחה, כשהבחורים עדיין היו יושנים לכבוד שב"ק, לפתע הגיעה ידיעה שמרן כבר נכנס לתפילת המנחה, השתדרה בולה גדולה, וכל הבחורים קמו תיכף משנתם ונכנסו לביהמ"ד.

ואחר כך סיפר המש"ק, שבשעה אחת בצהריים כבר נתלבש רבינו בבגדי שבת, ומגדל קדושת שבת שבערה בקרבו ביקש כבר להיכנס לביהמ"ד לאמירת 'הודו', ואמר לו המש"ק כי עוד היום גדול. אמנם אינו מחצית השעה ביקש שוב להיכנס, ושוב נהיה המש"ק, וכך היה כל העת, עד ששעתיים קודם שבת כבר לא היה מעצור בקרבו מגדל הבערת קדושת השבת, ואמר מרן למש"ק כי אם לא יוילכו לביהמ"ד יליך בעצמו, והתחיל לקום ממקומו, ובליל בריה הלכו עם רבינו לביהמ"ד. ואם כי היה מנין גדול, אבל הרבה אנשים היו חסרים.

אחר תפילת המנחה ניגש כ"ק מרן להישועות משה זצ"ל לאביו מרן האמרי חיים וביקש להמתין קצת קודם קבלת שבת, כי יש אנשים שרק עתה הופיעו לביהמ"ד, וכן וזה.

ומעשה זה נראה גודל תשוקתו והשתוקקותו לקדושת שבת, וכמו שהיה מפרש מה שאמרים בהושענות 'יושבת וממתנת עד כלות שבת', שבני ישראל יושבים וממתנים עד כלות הנפש לשבת קודש.

ולא מכבר שעותי שבעת שחלף מרן לבקר אצל הגאון בעל 'חזון איש' זצ"ל, אמר לפניו שאמר לו 'יושבת וממתנת' וכו', ואחר שיצא ממנו מרן זיע"י אמר החזון איש כי בראה להדיא שמרן אכן עומד במדרגה זו, ולא אמר זה לדיבור בעלמא.

ואכן כן הוא צדיקים היו עומדים במדרגה של המאמרים שהיו אומרים בפה, וכדמאמרא משמיה צדיקים 'הוא היה' במה ניכר האדם? 'אומר' - במה שבוניא מפיו, דכל מה שמוציא מפיו מורה על מדרגתו האמתית.

שמעתי ממחנתי כ"ק אדמו"ר מגדבורגא באנא שליט"א החוננו בבארא פאריק, שזכה לקיבה יתירה מהרבי ז"ל בשעת שהיית באמריקא, וראה תמיד ערב שב"ק שהרבי ז"ל ישב כבר בערב שב"ק בשעה 11:30 בצהריים עם השטריימל וקאפטן מוכן לשב"ק. והגה"צ רבי ישראל חיים מנשה פרידמאן זצ"ל ראב"ד

מרן הרה"ק בעל השפע חיים מצאנו זי"ע

עבודות קודש - עבודת כתיבת התשובות להלכה

חג הסוכות וההכנות מרובות הן, שוב נא לביתך לתת שינה לעיניך.

"חזרתי לביתי לשינה מועטת, ובלבי הייתי בטוח - סיפר לימים ראש הישיבה - שגם הרבי סר לנוח מעט, לאחר יגיעה קשה זו, ללא אכילה וללא תנומה קלה, אולם למחרת שאלתי את הבחור הממש מה אירע לאחר שעזבתי את בית רבינו. השתוממתי לשמוע שהרבי לא פרש כלל לנוח מעט, אלא על אתר שלח הרבי לקרוא לאברך שיעתיק במכונת כתיבה את התשובה הערוכה והארוכה. משסיים האברך את ההקלדה הזמין הרבי מונית ושלח את התשובה בידי שליח לידי השואלים בירושלים (התשובה נדפסה בשו"ת דברי יציב יו"ד סימן ח).

נוי סוכה בדמות ראות של עופות...

סיים ראש הישיבה את זיכרונותיו: "מיהרתי ונכנסתי אל חדרו של רבינו זי"ע. הבחנתי בו עומד ובידיו אותו עוף ששלחו לו מירושלים שהיה עליו לבדוק בו את כשרות העופות כולם ועדיין הוא ממשמש בריאות ומעיין באיבריה שוב ושוב. משהבחין בי, הפטיר באנחת רווחה: "אין לי עדין סוכה מוכנה כראוי, וכל שכן שלא יהיה לי נוי סוכה, אלא שנה זו תקשטנה את סוכתי ה'לינגל'ך" (הריאות) שהכשרתי ואשר הצלתי ממון ישראל מהפסד מרובה זה יהיה הפעם נוי סוכה שלי!"

מאל תחזיק טובה לעצמך

רגיל היה ראש הישיבה זצ"ל לספר, שפעם אחת אחרי שהתקבצו תחת ידו כמה מאות תשובות להלכה מרבינו זי"ע, טרח ועמל משך תקופה לסדר כל התשובות לפי סדר סימני השו"ע, וגם הכין תוכן ענינים של התשובות, הוא השקיע בזה שעות ארוכות בעבודת המוח והלב. והכין הכל בתיקיה מסודרת. לאחר שנשלמה המלאכה העצומה הכניסו אל רבינו זי"ע, והיה סמוך לבו ובטוח שרבינו זי"ע ישאב מכך קורח רוח והנאה מרובה, אולם לפליאתו משעה שהגיע לפני רבינו זי"ע את תכריך התשובות מסודרים בסדר נאה, אפילו לא הביט עליהם, אלא אמר לו תיכף להניחו בארון סגור למעלה, ויותר לא דיבר מכך. והיה ראש הישיבה מפליא עד מאד עובדא זו, שרבינו זי"ע לא רצה ליהנות כמלוא נימא מעבודת קודש שלו בכתיבת התשובות, כי כל עבודתו היתה תורה לשמה באמת למען כבוד שמו יתברך ולמען הוראת הוראה לישראל, ולא לשום הנאה עצמית כלל.

לי לשוב אל ביתי לנוח קמעא. פניתי אל ביתי ועליתי על יצועי, אך לא לזמן רב. בשעה שש, כבר נקש ה"הויז-בחו"ר" על דלת ביתי והבהיל אותי אל בית הרבי על פי בקשתו האישית. בהגיעי אל ביתו נאווה קודש ראיתי יושב לצד השולחן ועליו ערימות ספרים מוגבהות. כאשר רק הבחין בי, קידם אותי בצהלה "פלאי פלאים, הידעת מדוע קראתי לך הנה בדחיפות? מצאתי ירושלמי! מצאתי סייעתא במפורש מירושלמי", וכאן הרצה באזני במשך שעה ארוכה את החידוש שגילה זה עתה בירושלמי, כשהוא מבקש ממני לחרות היטב בזיכרוני את המדובר, והוסיף: "חששתי שמא עד למוצאי מנוחה אשכח את פרטיה של ראייה זו, על כן זימנתי אותך הנה בבהילות כדי שתוכל לסייע בידי עם צאת השבת". כשסיים שמעתי את רבינו זי"ע לוחש לעצמו כבדרך אגב: "עכשיו יכולני לגשת להתפלל שחירתי!"

שש עשרה שעות רצופות

שוב היה מעשה בשנת תשל"א, יומיים לפני חג הסוכות בעיה"ק ירושלים התעורר פולמוס גדול לאחר שכמות גדולה של עופות שנשחטו ונמצאו בריאות שלהן לקוחות וסירכא רבנא, והענין היה נוגע הן להפסד מרובה והן לשמחת יום טוב לאחר שהרבה משפחות מישראל קנו העופות לכבוד יום טוב, ונחלקו הדעות בין הרבנים והמוצי"ם שבדקו את הדבר, הללו מכשירים והללו מטריפין, והיו רבנים, כמו הגאון הגדול רבי מאיר ברנסדורפר זצ"ל ועוד, שלא רצו להכריע, אלא לשמוע את חוות דעת קדשו של רבינו זי"ע.

בהשקפה ראשונה מצא רבינו זי"ע שיש פה מקום להכשיר, ולכן פנה מכל עסקיו וישב בריצפות על מדוכה זו ביחד עם ראש הישיבה זצ"ל יותר משש עשרה שעות! כשהוא מפסיק רק לתפילה, כדי להוציא פסק הלכה מבורר בשאלה החמורה, במשך כל אותו עת צלל במים אדירים פלפלו בסוגיות, וחיפש הרבה בספרי הפוסקים, רבינו זי"ע הסתמך בעיקר על תשובה אחת של רביה"ק מצאנו זי"ע בשו"ת דברי חיים זי"ע, עד שהגיע לידי מסקנה חד משמעית שיכולים להכשיר העופות. את כל הליך ההלכות הזה ואת הכרעתו הסופית הקריא לסירוגין באזני ראש הישיבה אשר כתב הכל מפיו על הספר. הדבר נמשך עד השעה ארבע בעלות השחר של ערב החג, בשעה זו פנה לראש הישיבה ואמר: "כבר עייפתי אתכם יתר על המידה, עוד כמה שעות ייכנס

עבודת קודש של כתיבת תשובות' להורות הוראה בישראל ולפסוק דבר ה' בהלכה, היתה אצל כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע עבודה מיוחדת אשר מוטטה את גבולות הזמן ועצרה את מחוגי השעון מלכת, את התשובות לשואלים כתב וערך אפילו, ואולי דווקא, בזמנים שהיה טרוד ביותר, כמו בערב יום כיפור, בערב פסח, בתשעה באב אחרי חצות היום, בבואו מן הדרך ובצאתו לדרך ובאמצע הדרך. וגם עצם כתיבת תשובה נמשכה שעות ארוכות ורצופות, ולפעמים ימים תמימים ואף שבועות.

סיפר והעיד הגאון הצדיק ראש הישיבה רבי אליהו שמואל שמרלר זצ"ל, בעל הדברי-אליהו, שזכה להיות כותב התשובות: "הייתה זו עבודה קשה שבמקדש. רבינו כמעט לא ישב על כיסאו. הוא היה מתרוצץ בחדר הלך ושוב ופותח הריי ספרים. לא פעם עמד על הסולם כשספר פתוח בידו והוא קורא את לשונו ומורה לי מה לכתוב. הוא לא הסתמך על גאונו ורוחו ידיעתו. הוא שקד עליה שעות ארוכות והקדיש זמן רב לראות כל ציטוט במקור ולוודא כל זווית, והיו תשובות שזמן כתיבתן נמשך כמה שבועות בריצפות".

מצאתי ירושלמי!

הנה אחד העובדות המופלאות שסיפר ראש הישיבה זצ"ל: "בחודש טבת טבת תשכ"ז נשאל רבינו זי"ע בדבר כשרותו של קמח שנשחטן ברחיים שטחנו בהם פעם חטים של שביעית, וכעת טוחנים בהם חטים מחו"ל (שו"ת דברי יציב חלק יורה דעה סימן טו). במשך שלושה שבועות התייצב הרבי על פתרון השאלה, כשהוא מעיין טובא במקורות הדברים בבבלי וירושלמי וספרי הפוסקים ובעשרות ספרי שו"ת עד שמצא פתח להתיר. כל אותם ימים היה ראש הישיבה לצידי של רבינו זי"ע, נוטל חלק בליבון הסוגיה ואף מעלה את הדברים על הכתב.

באותו שבוע, בליל שבת קודש, לאחר שרבינו זי"ע סיים את עריכת שולחנו הטהור בשעה מאוחרת, ביקש מהגבאים "קראו נא לרבי אליהו!". לא יצאו דקות אחדות וראש הישיבה הגיע, כשרבינו זי"ע קורא לו לעלות יחד עמו אל ביתו, יחד, המשיכו לעסוק בסוגיה עד השעה ארבע לפנות בוקר.

את המשך המעשה נביא כפי שסיפר ראש הישיבה מכלי ראשון: "פתאום ננער רבינו זי"ע מסערת מחשבותיו ופלפוליו והבחין בשעה המאוחרת, והורה

הזי זהיר במלאכתך

דברי חזקוני וחינוכי הלכות להחזיר את לימוד ושינון הלכות סתם
בקרב חסידים ומתמידים מאוחר שיעורי
הרב רבי **מושה אורי בלוי** שליט"א רב ומר"ץ פעיל
(נכתב על דעת הכותב בלבד)

ר"ל ע"י

קוצו יו"ד
הדור לתוכנית חורג

כלק תשפ"ה | עזון קלד

לע"ג הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

שאלות שנשאלו

בשרו במים וטמא עד הערב וא
את אפר הפרה והניחו מוזון כב
ר והיתה לעדרת בני ישראל
נה חטאת הוא וכבס האסף או
את בגדיו וטמא עד הערב והיה
ולגר הגר בתוכם לחזקת עולם ה

מבית התורה

באחד מבתי המדרש בעיר הקודש ירושלים עורר אחד המתפללים באמצע
הקריאה שהתיבה "חטאת" הוא נחלקה לב' תיבות "חט" ביסא ו"את"
באידך גיסא ושאל תינוק וקראו ב' תיבות וקראו לרב שליט"א שיבדוק מה
הדין ואמר הרב על זה שאכן א"א להכשיר בלא תינוק ואם תינוק אומר
שהוא ב' תיבות הוא פסול אכן אפשר לתקנו ע"י שמקריבים את הטי"ת ואת
האל"ף אחד לשני

ותקנו הרב מיד ומצורף בזה התמונה כשהוא מתקן

את אפר הפרה והני
ר והיתה לעדרת
רה חטאת הוא וכב
יה בגדיו וטמא עד

א. כדצ"ק = למע"פ

ב. עיילך = מרים

ה. וטמא עד

א. אנכי מצוך - אחד הסתפק בזה ושאל תינוק וקראו יו"ד האם יש כאן ספק
והתינוק פסול או לא ב. למען - חשש נראה כזיון מפני שעומד ליד העי"ן.
ג. עניך - חשש רי"ש רבתי. ד. השמים - חשש נפסק האות. ה. ושנתם -
חשש זיון

תשובות לגיליון קודם

ג. להב

ב. גזזרים

א. ועלצבי

ו. מזצותי

ה. ויהי

ד. ויזכר

- א. ושבעת - הקוץ בודאי לא מהני לראש אך חוץ מהקוץ יש גם מעט שבירה זה מהני לראש
- ב. אחרי - כמו שהוא נראה הוא דל"ת וכשר אכן דעת המקד"מ שאם יש צבע אחר בתוך חלל האות שאם היה נשתנה לאות אחר מסתכלים על זה כאילו הוא שחור ויש מפוסקי דורינו שחששו לדבריו כגון הגאון רבי מרדכי פרידלנדר ועוד ולפי זה כאן אם היה שחור היה פסול, ויש שלא חששו והכשירו בכגון דא
- ג. להם - יש כאן מעט ראש ועכ"פ באות למ"ד שלדעת הספר החיים כשר ובצירוף דעת המקד"מ שתמיד מהני להוסיף ראש אפשר להכשיר לתקן
- ד. וידבר - הוא שאלת תינוק ואם תינוק קראו דל"ת אפשר להכשיר
- ה. ויהי - לדעת הפמ"ג הוא זיון ואין להכשירו ליד
- ו. מצותי - יש כאן ב' סבדות להכשיר הראשון שצורתו מ"ם מצד החלק שיוצא מצד תוא"ו לצד הכ"ף ויגיד עליו ריעו וכן שיש נגיעה בין הכ"ף לתוא"ו ולכן הוא כשר

הערת הגאון הגדול רבי שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א

מה שכתבתם שהוא פסול מפני שהוא כקו משוך

נ"ל שהוא כשר בדיעבד בתפילין ומזוזות כמו שכתב המש"ב בנגעו הראשים באות שי"ן שאפשר להכשירו (ומה שכתב המג"א בנגע קוין שעל האלף בגוף האלף שהוא כשר זהו בנגיעה ע"י קו אבל בנגיעת גוף האות עצמו הוא כשר רק בדיעבד)

עש

השאלות נועדו לעזור לב המעיין ואין לפסוק מזה הלכה למעשה, כי בדבר קל מאוד ישתנה הדין

לקבלת הגליון לפקס/מייל חייגו 0733-45-45-14

סמוך לציון קודש הקדשים
רבי שלמה מקארלין ז"ע

| גליון 239 |

פרשת בלק תשפ"ה

לודמיר

מקושרים לצדיק מאז ועד היום

להפצת משנתו ותורתו הבהירה של
הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ע
סיפורים ותולדותיו, ותולדות זרעו אחריו

שבוע של חיים

מתורו של רבינו ותלמידיו הק'

כ"ב תמוז
יומא דהילולא
דרבינו

כמו שבת

הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין היה פ"א באטוואצק ביום כ"ב תמוז, והלך ברגל למקוה ערך ב' פרסאות ולא רצה ליסע בעגלה, ואמר: הינט פארט מען גישט [-היום לא נוסעים].

יום זכאי

מין אדמו"ר הזקן [הבית אהרן מקארלין] זיע"א, אמר לחתנו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא זיע"א, עם יציאתו לחפשי ממאסרו ביום כ"ג תמוז, שמסתמא היה השחרור ביום כ"ב תמוז. וענה לו הרה"ק מסדיגורא זיע"א: אכן, האישור והחתמה על השחרור היה ביום כ"ב תמוז.

(קובץ בית אהרן ויהודה)

שפע וברכה

הרה"ק רבי אשר השני מסטאלין זיע"א, היה מצוה להתחיל כל עסקים או בנינים ביום כ"ב בתמוז, יום ההילולא של הקארלינער ז"ל.

(כתבי הרה"ק ר' ישראל בנימין)

גליברמן

אל הקדוש פנימה

במהות ההשתטחות על קברי צדיקים

התועלת שבירידת הצדיקים לעולם (ו')

הגה"ח ר' שמעון שפיצער שליט"א

מתוך שיחה שנמסרה בסמוך לציון רבנו הקדוש ביום ההילולא אשתקד

להביא התפעלות בעבודת ה'

ה'קדושת לוי' בפרשת בשלח כתב, שכל שהאדם מוסיף להכיר שאין חילוק אצל הקב"ה בין חומץ לשמן, כך יש אצלו יותר הנהגה זו. אין לו לאדם להתפעל מסדר הטבע. אל תתפעלו! הקב"ה יעשה מה שברצונו, ומה שנראה לי לפי סדרי הטבע, אין גורם לי להתפעל, כי אני יודע שהקב"ה מנהל את העולם. זהו בודאי נושא חשוב מאוד בעבודת ה', ולכן עשה הקב"ה שיהיה צדיק גחור והקב"ה מקיים, כדי שזה ידחוף את האדם ויביאנו לידי התפעלות בעבודת ה'. ופעמים הרבה, ראי ה' יכולים להישבר מכן, שבאו לידי התפעלות כשראו מופת גלוי. הם חושבים לעצמם: כשאני רואה את המופת הגלוי, אזי - נו-נו, יש אלוקים בעולם. אלא מאי? חשבת אחרת? אבל עכשיו שנעשה איהו שינוי מדרך הטבע - ממש ראינו את הקב"ה! אה, אתה זקוק למושג כזה כדי שתדע שיש אלוקים? זה שובר אותם. הם רוצים שתהיה להם התפעלות זו ב'פסוקי דזמרה', וכשהם מוסירים את נפשם לרבש"ע. אבל הקב"ה יודע שיש גם מוחין דקטנות, ויש אנשים שצריך להעלותם ממטה למעלה.

ובכן, זהו אחד מהדברים שמסייעים לאדם, אכן, כשמדברים על הכוח הגדול הזה שיש אצל הצדיקים בכלל, וכשנוסעים לציון הצדיק בפרט, שהאדם מגיע לשם להתכבס, הוא מגיע לשם כדי שתהיה לו ישועה אמיתית, שתהיה לו ישועה במה שהקב"ה מדבר אתו, אם באופן זה אם באופן אחר, הכל מפני שהוא רוצה שימלא את תפקידו ושליחותו.

לדעת מה עיקר ומה טפל

הרגשת הצדיק - מהי בעיה ומהי בעיה יותר גדולה, שונה לפעמים לגמרי מכפי שהמון העם חושב. ובעיקר זה נוגע לאדם עצמו, כי פעמים שהאדם נכשל בדבר שאינו הגון וזה מאוד מכאיב לו. איך אמר הרבי ר' זושא זיע"א: עוד לא מצאתי מלאך רע שלם בשמים. כשהיה נכשל בעבירה, הוא כל-כך שבור. אף פעם אינו קרוב אפילו ללב שלם. קרה מה שקרה, ובכן, אם יש לו לאדם לב שבור אחרי החטא, יש לו הזדמנות נפלאה להתקרב אל ה'. הוא אומר לרבש"ע: כואב לי מאוד, אבל אתה חנון ורחום ואתה מטפל גם באלה שנכשלים. אכן כן, יש לו לרבש"ע ארגון מיוחד לאנשים כאלה. ישועתו ושפעתו מגיעים עד

אפסי ארץ. אבל אם אין לו לאדם לב שבור, הגם שהוא לומד ומתפלל... איננו מדברים על להיות שבור מתוך עצבות. אנו מדברים על שבורן לב שהאדם מרגיש שאינו ממלא את תפקידו ושהוא מצער את השכינה... צריך לחיות עם האמת הזו... צריך לדעת משקלם של דברים כפי שהצדיקים ראו אותם.

היום שנאגל מהגלות

היו אנשים רבים, שרבינו הקדוש הציל אותם מהרהורים רעים. הם הגיעו להיושע אצלו. אברכים הגיעו אצלו, והוא אמר את הפסוק: 'ויפרקנו מצרינו כי לעולם חסדו', ועשה תנועה בידו וכל ההרהורים נעלמו כלא היו. ובכן, כשהאדם מבין שכאשר הוא תועה בעבודת ה', אם הוא מתקשר לצדיק ולומד ושמוח ביום כזה, ואומר תהלים, ועושה את כל האופנים של התקשרות לצדיק, ומבין - כן, זה יום טוב, זה אור שמאיר מצד עצמו, כי הוא הגיע למין שלימות... יום זה אינו בגלות. צדיקים אמרו שאינו משלושת השבועות. לשלושת השבועות יש רק כ"א ימים ולא כ"ב, כי יום זה אינו נחשב. הוא דומה לל"א בעומר בימי הספירה. היו מהצדיקים שאף היו מתירים לעשות גישואין ביום זה, אך מה יאמרו העולם. הם הרגישו שיום זה יצא מן הגלות.

ב'בית אהרן' (בסוף הספר) כתוב על יום תשעה באב: עד מתי יהיה יום זה בגלות? הוא יום שלא נגאל. לעומת כן, כ"ב תמוז הוא יום שנגאל. הוא מצב של שבת. בשבת אומרים ב'כגונאי', שהסטרא אחרא מסתלקת לצדיק, ורואים בבהירות שיש אלוקים בעולם והאדם יכול לשיר ולשמוח עם הקב"ה. אף כאן, יום כזה שהצדיק תיקנו והשלימו, אפשר לנצל, להרהר בתשובה, להשתוקק לתשובה, להתפלל לתשובה. וכשהאדם עושה כן, הקב"ה עוזר לו לנצל את השפעות הצדיק שהקב"ה שלח לעולם, וכפי שהצדיק יכול היה לגלות את המשיח שבשמותו, כן הוא מסייע לאחרים, הוא טוב ומטיב, הנותן בעין יפה נותן, שאף הם יוכלו להשלים את עצמם. העבודה הגדולה שהאדם יכול לעשות ביום זה, היא לעסוק בתפילה שהקב"ה יעזור לו לזכות לסיוע בעבודת ה', לזכות לבהירות בתפקיד המוטל עליו. ובודאי הקב"ה מקשיב לתפילות כאלה ותמיד מתקיימות. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

(מתוך קונטרס הבינון)

עזרו ואיתכנסו להילולא רבא דקודש הקדשים רבינו שלמה בלודמיר

בואו ביחד עם רבינו ביום חישות המסגול - כ"ב תמוז
מלאו ידיכם בחיטות ברוחניות ובגשמיות. להאיר את הנשמה ולהפיק בישות מעל לרד הטבע
רבינו ממתיין לבניו אהוביו כמו בחיים חיותו לטהר לבים ולהשפיע בני חיי ומזוני

לפרטים והרשמה חייגו למשרדי לודמיר ארה"ק: 02-5435-660 | ארה"ב: 518.592.0087

הנה זה בא האי יומא רבה כ"ב תמוז תשפ"ה

לקראת יום ההילולא הגדול, נזכה בהאי שתא בעז"ה, לכמה חידושים נפלאים אשר טרם היו כמותם בשנים קדמוניות:

בשורה טובה ומשמחת לקראת יומא דהילולא תשפ"ה, בשעה טובה ובס"ד בימים אלו המטבח הגדול אשר בבית המלון כולל כל מתחמי האפייה והבישול ייתעטרו בזאת בכשרות המהודרת בד"ץ 'מחזיקי הדת' אנטוורפן גוף הכשרות הנודע והמהודר ואשר תחת פיקוחם עומדים בתי הכנסת האורחים בעיירות מעזיבוח' רמינוב ועוד. כל המזון שיוגש בפני העולים אל לודמיר, והסעודות הגדולות כיד המלך שיתקיימו ביום ההילולא בשבת קודש ובימים הסמוכים - יעמדו תחת הפיקוח הקדוני המחמיר והמהודר של בד"ץ 'מחזיקי הדת' אנטוורפן. יאכלו ענווים וישבעו, שאו ידיכם קודש וברכו את ה'!

**בשורת
ה'כשרות
המהודרת'**

בעצם יום היארצייט יתקיים המעמד האדיר '**הכנסת ספר התורה**' לבית המדרש הגדול שבבית רבינו, ברוב פאר והדר בקול רינה והמון חוגג ברחובות העיר לודמיר. מעמד היסטורי זה מתקיים בלודמיר לראשונה מאז חורבן יהדות איוופה. ספר התורה הוא מנדבת ידידינו היקר הרה"ג ר' יעקב בלייך שליט"א, רב הראשי של אוקראינה, לשמו ולזכרו של רבינו הקדוש (בנוסף על ספר התורה אשר עומד באמצע מלאכת כתיבתו ויוכנס גם הוא ברצות ה' לביהכ"נ בלודמיר).

**הכנסת
ספר
תורה**

לאחר שנות עמל ויוע, חקר מדוקדק ועריכה מושקעת, יוצא לאור בס"ד ספר '**שמע שלמה החדש**' השלם והמפואר, ובו אוצר תורתו אשר יסודותיו בהררי קודש, ותולדותיו של הקדוש רבינו שלמה מקארלין זי"ע, ערוכים ומוגשים בצורה נאה ומרהיבה.

התרגשות רבה ניכרת בכל עולם החסידות והדבקים ברבינו שלמה, עם הישמע דבר הבשורה על הוצאה חדשה זו עם הוספות יקרות ודברים נדירים שטרם שופתם העין. הספר הוותיק שזה כמה שנים לא היה בר השגה, ויוצא כעת לאור עולם מעוטר בהוספות רבות, בוודאי יתקבל בחיבה יתירה נודעת אצל שוחרי תושיה.

**ספר
'שמע
שלמה'
החדש**

בימים אלו עם פרוס יום ההילולא, נשלמה הקמת האולם הגדול ורחב הידיים '**דעם רעבינס זאל**' הניצב בגובהו והדרו בחצר '**בית רבינו**'. האולם הגדול שבנייתו החלה בתחילת ימי החורף, שמש בעז"ה את המוני הבאים בצל קורתיו של רבינו הקדוש, במהלך יום ההילולא, למנייני תפילה סביב השעון, ולהתועודות קודש בצוותא חדא. כמו כן ישמש את הבאים בשבתות לאורך כל ימי השנה. בבניית האולם הושקעו הון ומחשבה רבה, למען ילי המקום ברחבות הראויה את הקהל הגדול המתקבץ יחדיו בקרנת קדישא לודמיר.

**דעם
רעבינס
זאל**

לצד אפשרות הלינה בבית המלון, הושק בשנה זו **מתחם הארחה חדש ומסובסד**, בו יהיה ניתן להזמין מקום לינה במחיר מוזל. המתחם החדש מאובזר כראוי כמיטב המסורת של '**הכנסת אורחים לודמיר**', בנעימות הראויה ובכל הצרכים הנדרשים. כך יוכלו האורחים הרבים ללון בתוך העיר לודמיר, בנקל וברוח, ללא צורך בנסיעה מיותרת לעיירות הסמוכות כפי שנאלצו לעשות חלק מהמשתתפים בשנים הקודמות, מפאת חוסר המקום. כעת בחסדי ה', בפעילותם הברוכה של פעילי הכנסת האורחים שהגיעו במיוחד מארה"ק שבועות מספר לפני ההילולא, הוקם מתחם הלינה החדש. נציין שוב כי ניתן גם להזמין שהות במחיר הרגיל בבית המלון. ברוכים הבאים ובואכם לשלום!

**אכסניה
במחיר
מוזל**

לקראת יום היארצייט של שנה זו תשפ"ה, זכינו לברך על המוגמר בשיפוץ והרחבת **המטבח** אשר בבית המלון. לאחר עבודה ארוכה של חודשים ארוכים, נוספו שטחי עבודה רבים ורחבים, לצד מיכשור וציוד משובלל, הכולל תנורי ענק, מקררים חדשים ועוד ועוד - להאכיל ולהשביע ליבם של אחינו בית ישראל היקרים העולים לפני רבינו הקדוש בציון קדשו, ולהשיב דעתם וליבם, ולהכנת סעודות ההילולא רבה והשבתות שיערכו ברצות ה' על אדמת לודמיר בצל רבינו הקדוש.

**הרחבת
המטבח**

בימים אלו נחנך ונפתח **שער מיוחד**, בצד האחורי של מתחם '**בית רבינו**', משם יוכלו האורחים היקרים לצעוד בנקל לעבר ציון קדשו של רבינו, ולעמוד לפניו כמו בחיים חיות. בעוד שעה הנה היו העולים לציון הקדוש, עושים דרכם דרך רחוב דראמונוב עד לשטח בית החיים, כעת קצרה הדרך ויכולו לחצות דרך המעבר החדש. יצויין, כי בימים אלו ימלאו 99 שנה, מאז כתיבת מכתבו ההיסטורי של הרה"ק רבי **אברהם אלימלך מקארלין** הי"ד בו מעיד בשם זקנו הרה"ק רבי **אשר סטאלין**: "שעל הציון של הקדוש הזה", הוא ממש כמו שעומדים לפניו בחיים חיותו...". זה השער לה' צדיקים יבואו בו

**שער חדש
לכיוון
ציון רבינו
הקדוש**

לאחר 10 שנות צפייה

ספר שמע שלמה השלם והמפואר מופץ בחנויות

בשמחה רבה והתרגשות עצומה הננו להודיע שלאחר שנים ארוכות של עמל ויגיעה, בליקוט של מאמרי קודש ממאות ספרים וכתבי יד נדירים הופיע ויצא לאור

ספר "שמע שלמה" השלם והמפואר

יצירה מפוארת המאגדת בתוכה את כל אוצר תורתו ותולדותיו של קודש הקדשים

רבינו **שלמה מקארלין זי"ע**

רכשו את הספר,
וזכו לשפע, ברכה והצלחה, חיים
עושר ועושר, כברכת הרה"ק
בעל העקידת יצחק מאלכסנדר
זצוק"ל לרוכשי הספר:
"אויסל בלשן, ברכה אצל חיי
ושלום חלש ואשר וכל טוב סוף."

להשיג ברשת חנויות ספרי אור החיים
החל מיום רביעי פרשת פינחס
שלושה ימים קודם ההילולא (החל ביום שישי)

מאורגן ומסודר לפי פסוקי התורה ולפי ענינים
שפע בלום מאות סיפורים ועובדות קודש מרבינו
הדפסה מהודרת ועיצוב נאה לרווחת הלומדים

"נאה לקדוש פאר מקדושים"

גדולי ומאורי הדורות זצוק"ל על הספר הקדוש

מדברי הרה"ק מאוסטרובצא זצוק"ל:

דברי הקדוש איש אלקים ר' שלמה קארלינער זצלה"ה זי"ע, והנה אי"ה יהיה לתועלת גדול ודבריו הקדושים יעשו פרי, שכל דבריו המה כגחלי אש מלא יראת שמים וקדושה.

מדברי הרה"ק מגראדזיסק זצוק"ל

המאמרים הקדושים המאירים כספירים, שיצאו מפה קדוש ישראל המפורסם בכל קצוי ארץ הר"ר שלמה קארלינער זי"ע ועכ"י.

מדברי הרה"ק מראדושיץ זצוק"ל

כל מבקש ה' ישתה בצמא דבריו הקדושים, המלאים זיו ומפיקים נוגה.

מדברי הגאון הצדיק רבי מאיר שפירא מלובלין זצוק"ל

פנינים אלה היקרים מכל חמדת תבל.

מדברי הגאון הצדיק רבי דוב בעריש וינדנפלד מטשעבין זצוק"ל

ליקוטי אמרים מן האדם הגדול בענקים מתקיפי קדמאי עמוד היראה והחסידות הגה"ק מוהר"ש מקרלין זי"ע.

ויתן ה' לי את שאלתי

סיפור מרגש על ציפייה בת 9 שנים לישועה הנכספת

הגדול. גם אנכי כמו כולם התרגשתי עמוקות, ואש עזה הוצתה בליבי. קמתי וקיבלתי על עצמי בפני כל הקהל כתיבת ספר תורה לזכרון קדשו של הרבי, שיכנס ברוב פאר והדר לבית הנכנסת בלודמיר. מאותו יום נכנסתי כל כולי למען הפרויקט המורכב, והתחלתי לגייס סכומים במאמץ אדירים. ולאחר ימים של יגיעה רבה וקשיים שונים, היה בידי סכום שאפשר להתחיל עמו, וכך יצאה לדרכה כתיבת ספר התורה בסידי. בד בבד עם נטילת החיומה, נעשיתי מקושר בכל ליבי ונפש אל הצדיק הקדוש רבי שלמה בן יוסף מקארלין. לא ספספתי אף שנה ביום היארצייט. נסעתי ללודמיר יחד עם הקהל שהלך והתרחב משנה לשנה. בכל עת והזדמנות פעלתי לכבוד נשמות של הרבי, ובנוסף בסידי בעלי לארגן מעמדי הילולא בהשתתפות המונים ביום כ"ב תמוז בראשות מורייו המשפיע הגה"צ ר' אלימלך בירדמן שליט"א, במהלך זכו המשתתפים להישפך לדמותו הנוראה של רבינו הקדוש רבי שלמה, ושמו במאמרי ויסודות, עם סיפורי הוד ודברים נוראים מרבינו בעל ההילולא.

חלפו להן שנים, והנה יום אחד מימי הקץ של תשפ"ד הרמתי טלפון לידידי ר' פינחס שפר, יו"ר הנכנסת האורחים. "תקשיב ר' פינחס. הגעתי למכיו סתם. אין לי דרך לגייס עוד משאבים עבור כתיבת הספר. זה כבר עליי. אני מצפה כבר לראות את הישועה והיא עדיין אינה נראית באופק. אני מרים ידים. בבקשה קח ממני את הפרויקט הזה. יש לנו כבר חצי ספר תורה מוכן. תמשיך אתה לעסוק בזה מכאן ואילך..." פינחס שפר כמו ר' פינחס שפר לא יותר. הוא נכנס לאחד מגדולי הדור שליט"א ופרס ליפניו את פני הדברים. הצדיק הורה חרצות להמשיך במלאכת הקודש למענו של הצדיק, ובנוסף הורה לנו לקבל על עצמנו להתחזק בענין נוסף ואמל"ל. נמנתי וקיבלתי את הדברים, ושוב חזרתי לעסוק למען המשך כתיבת ספר התורה למענו ולכבודו של רבי שלמה זי"ע. והנה לאחר ימים אחדים מתקשר אלי הרה"ח ר' יהודה קורנבליט מחשובי חסידי קארלין סטאלין. והתעניין היכן עומדת מלאכת הכתיבה. ואז הוא מציע לי לרתום למלאכה כשותף את איש ההסד נדיב הלב הרה"ח ר' יוסף ברנשטיין. כמובן שהסכמתי מיד וכן נעשינו אנשי חסד וידידי ר' יוסף ברנשטיין לשותפים נאמנים בכתיבת ספר התורה של הרבי. מאותו יום הוא קצב המלאכה, והכתיבה הולכת ומתקדמת בצעדים גדולים ומבורכים.

התקרב יום היארצייט כ"ב תמוז תשפ"ד.

בשנה זו נמנע ממני לנסוע ללודמיר, והחלטתי במקום זאת לנסוע לשבת במיוון. שהיה רש"י. הוא גם ראשי התכנית 'רבי שלמה בן יוסף'... נסענו אנשי ונו"ב למיוון, והתכוננו שם מועמק לנו הבני ובדמעות כמים, בייחוד במזרח השבת הקדוש וההילולא קדישא של רבינו שלמה. ניצבנו אצל ציון התנא רבי שמעון הקדוש וניזונו ליבנו עם כנגד ציון רבינו שלמה, משל עומדות וגליונו על אדמת לודמיר. יקישנו בחתונות רבים בכ"ב ובימנו שלמה כבר להיושע בקרב ובשעה טובה, לשמוע קול ששון שמחה קול צהלה ורינה.

למחרת, יום ראשון פסח מטות, יום ההילולא כ"ב תמוז שנת תשפ"ד.

בדיוק באותו ערב נקבע מעמד וועידת 'קול הצלצול התורה' (נוכח הגזרות על לומדי התורה) בחצר הקדוש צאנו, במעמד סעודה גדולה בבית כ"ק אדמו"ר שליט"א. במזרח מיד הבויק העיוני המתבקש מאליו.

סעודה במוצאי כ"ב תמוז - פשוט ומוכן מאליו שתהיה הסעודה לכבודו של הצדיק רבינו שלמה!

היתה שעה זו שעת בוקר מוקדמת. בלי להתמהמה חייתי לידידי ושותפי איש חסד והכל ר' יוסף ברנשטיין והצעתי בפניו לרתום ולהמשיך את הסעודה בבית האדמו"ר לכבודו של רבינו שלמה. כמובן שר' יוסף נעתר מיד וקפץ על הזכות הגדולה. כך זכינו שוב להמשיך סעודת ההילולא בהרחבה גדולה בשלושה מקומות בעיר נהמ"ה. בבית הרבי, בחצר האוכל בישיבה, ועוד. ובכל מקום חלה שליט גדול ומהודר עם שמו של רבינו שלמה בן יוסף בעל ההילולא קדישא. כך גם זכיתי לשאת בעול המגבית של קרן ההצלה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לי את ברכתו, שהוא אינו נתון לי הבטחה לישועתי, כי אם התורה גופא מבטיחה ועומדת על כך.

שעת דרומימה מה של יום ישי"י יסיון תשפ"ה. בית החולים הדסה-הר-צופים ירושלים.

קול צפצוף מבשר על באוה של השבת קודש, ועימו קול בכייה של תינוקת רכה שזה עתה נולדה בשעה טובה ומוצלחת. 9 שנות המתנה וציפייה באו לסיומן המרגש. דמעות ורחות נקוות בעיניו של ר' יואל. הוא מחייך להורים היקרים ובקושי רב מצליח לומר בגרון חנוק מבכי: "בהיינו אבא ואמא, נולדה בת!". חמי אחר כך מחייך ר' יואל ללידיו הטוב ר' יוסף ברנשטיין ומבשר לו את הבשורה המרגשת. "אם לי מגיע מזל טוב. בשבת זו, יתקיים האיפורי" לבני שחייה" ענה לו ר' יוסף.

מסכם ר' יואל ברוב רגש:

"ישועה וחצי חודשים להחלילת רבינו שלמה, זכינו לחבוק את בתנו ליבא שתחי. שנים של העסקות והתנסויות למען כתיבת ספר התורה לכבודו של רבינו שלמה בן יוסף, אין ספור תפילות ומעשים טובים של זה וזה מכרים סובבים ובני משפחה, הסעודות הגדולות שתרמנו בשנה שעברה לכבוד היארצייט, התמיכה שזיכיתי לתת ולהשתתף במגבית בעצם יום היארצייט בשנה שעברה, הקשר האמיץ והאיתני שלי עם רבינו שלמה, מעמדי ההילולא בראשות הרה"צ רבי אלימלך בירדמן ביום כ"ב תמוז שזיכיתי ליטול חלק בהפקתה, ועוד ועוד - הכל התגבש ופתחו לנו שערי רחמים!"

"בירך שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה!"

(את האריון המרגש, בתוספת פרטים וחיזוק ליהודים הממתנים לישועתם, בשלושה מס' 1 בקו לודמיר 023011122)

ליל ט"ו שבט תשפ"ב, ביתר עילית.

אפילו עמוקה עטפה את הרחוב הקפוא. רוחות צינה עזות שורקות ממבע לחלונות הסגורים. הרה"י יואל איצקוביץ שליט"א יושב בביתו, ליבו שבור ומנותן לרסיסים. תחושת יאוש מרה מרחפת בחלל הבית השקט, חששות וספקות תלויים באוויר, עולים ויורדים בקצב מהיר מחירי.

האם נוכח איך פעם מתי זה יקרה, אם בכלל? אולי אבדה כל תקווה?

הלילה הזה היה אולי החשוך והעצוב ביותר בחייו של ר' יואל. מרוקן ואפס-כוח, מודיע ר' יואל לנשות ביתו, כי הוא הולך לישון מוקדם מהרגיל, מחוץ נקום ליום חדש ונראה איך ממשכים אצלו. בשעה 12 אחר חצות צלצל הטלפון הנניד. ר' יואל מתעורר משנתו, שולח יד לעבר מכשיר הטלפון. ידיו המסור הרה"ח ר' יהושע פרקוביץ מירושלים על הקו. "יואל... יוצאים בעשרי ללודמיר. רבי שלמה קארלינער. אתה בא איתנו! אין תירוץ. תתארגן מהר. ובוא".

כעבור שעות בודדות כבר ישבו היה ר' יואל במושב המטוס, מוקף בעשרות המשתתפים הנלהבים במסע למיחוד, באוכה לודמיר לרבי שלמה מקארלין.

~~~~~

דמותו של הרב יואל איצקוביץ שליט"א מוכרת לרבים מתושבי ירושלים עיר הקודש, ביתר עילית ועוד. מחשובי חסידי צאנו, מחנך ורועה צאן קדשים רבות בשנים, מרביץ תורה ומזכה הרבים בכל ליבו ונפשו. לצד כל זאת זכה ר' יואל והוא אחת הדמויות הבולטות בגורתו של האי צדיק נורא ונשגב הקדוש רבינו שלמה מקארלין הטמון בעיני לודמיר, ומקושר לצדיק בכל נפשו בחימויות רבה. לקראת יום ההילולא רבה הקרב ובא - כ"ב תמוז תשפ"ה - וימים ספורים לאחר הישמע קול השמחה והצהלה המרגשים כל כך, בביתו של בן שיחו, לאחר 9 שנות ציפייה, ישבנו עמו לשמוע את השתלשלות העניינים, מתחילת קשירת הקשר עם רבינו הקדוש, ועד לסוף - שלעולם אינו נגמר...

ר' יואל:

זהו סיפור מאוד מפלא ומעניין. כאמור הכול התחיל באותו ליל ט"ו שבט. היינו אני ואשתי מאוד כאובים ומאוכזבים. עמדנו אז כשש שנים מהחלונה ועדיין מתנינים לילדים. הייתי אותו ערב שבור ורוצץ. התפללתי מעריב מיד והולכתי לישון מוקדם. ואז צלצל הפלאפון. ר' יהושע פרקוביץ ואחריו ר' פינחס שפר ביקשו והפצירו, ובסופו של דבר אף 'הכתיבו' בשפה של ידידים קרובים שאני מוכרח ואין לי ברירה אחת.

אמרתי להם: "תקשיבו! אם גם אני נורא רוצה לנסוע, התפילתי שלי בחיידר בירושלים בתוך ארון שרק אצלי נמצא המפתח, והזדרכו שלי בבית ההורים שלי בבתניה..."

באל נוצאם שר' שלמה קארלינער רצה לראות אותי אצלו. אחרי דקות בודדות התקשר אלי אבי שיחי' שמישהו דפק בבית ולקח את הדרכון. התברר שאחד המשתתפים המסע שהיה מרוחק 4 דקות נסיעה מנתניה, והוחק ע"י המארגנים הנמרצים להביא את הרכבת המיוחדת...

לא חולפות דקות אחדות והנה על הקו אברך יקר - ר' נחום ר' מירושלים - המתגורר בסמיכות לחיידר בו אני מלמד: "התפילתי שלך אצלי ביד! הם צריכים אליך..." התברר ש' נחום המסור מיהר לחיידר באישון לילה, ושקר צדור מפתחות מכיס חליפה שהייתה תלויה בחדר המלמדים, וניסה את מזלו במפתח הראשון שנקלע לידי ו... הארון הבעול נפתח!

לאחר שהושגו התפילת והזדרכו, החלה התארגנות בקו של המזוודה ותכולתה בוריוות רבה, ויצאתי במזונית לעבר שדה התעופה. בשעה 5 לפנות בוקר ניתק המטוס את גלגליו מאדמת ארץ הקודש והמריא אל-על. בהבטתי סביבי, הייתי מוקף בעשרות משתתפי המסע הנלהבים. האווירה הייתה מחשמלת ומדבקת, ולרעה לא האמנתי איך הגעתי עד הנה, מלילה קודר ואפל - לנסיעה רוויית רגנה וצהלה לעיר לודמיר אל הצדיק ר' שלמה קארלינער.

הגענו ללודמיר. מרגע לרגע הלכנו ונאטנו להתרגשות. במקום נערך אירוע מושקע וייחודי ע"י 'הנכנסת אורחים לודמיר' בהשתתפות הגה"צ ר' חיים יוסף בירדמן שליט"א, רבנים חשובים וקהל משתתפים יקר ונעלה. כולם היו אגורים יחדיו בדיוק חברים נדיב, ובתחושת רוממות בלתי ניתנת לתיאור. במהלך האירוע, שמענו על מעלת ציונו של הרבי הקדוש והנורא רבי שלמה, שצדיקים רעזו בעת הוצאת שמו הטהור מפיהם, וחסידים לאורך כל הדורות לא העזו להזיכר שמו בלי התואר המקדים 'ידע היללנו'. אותו רבי קדוש שצנח נשמות ישראל וטיהרן בכח מילים בודדות, הרבי שהשפיע פרנסה כהרף עין, שהעריש את העולם במופתיו כפי לשון הרה"ק היצמח צדיק זי"ע. הצדיק שהעמיד מחדש את התפילה בעולם, וזקק ויציא מפילה"ה הצדיק הנורא שמזכירים שמו בסילודין בכל עולם החסידות, וממנו השתלשלו ובאו חצרות הקודש: קארלין, סטרעליסק, קוברין, לכוביץ, סלונס, קווינצוב, ועוד ועוד.

ואז נחשפתי לראשונה למציאות הנוראה שקיימת בציון קדשו של הרבי, שהוא קיים ועומד שם 'כמו בחיים חיות ממש',

כפי שהעיד הרה"ק רבי אשר השני מסטאלין ועוד צדיקים.

חידה

איזה יום מסגל' הצליח להתחיל בו עסקים?

הפתרון לחידה מופיע בעלון זה.

כדי לענות על החידה יש לחיץ לקו לודמיר 02-3011122, להקבץ לשלוחות הילדים - שלוחה מספר 0, ולפעל לפי ההוראות. הוזהר: יקבל זכוי לרכישת מתנה בסך 50 ש"ח. את התשובה יש להקליט עד ליום ראשון פרשת פנחס הוזהר: פרשת קרח: וזר גנדיקט ירושלים

יחזקאל

כ"ק מרז אדמו"ר הקדוש רבי דוד משה מקרעטשניף זי"ע ועב"א

בתום הסעודה נענה ואמר: "אם יש ספק ברכה הרי שיש בלבול המוחין וירחוק מהשכינה, וכשמתברר הספק - זוכים לבהירות השכל וקירוב השכינה".

וסיים באמירה רבת-משמעות, אשר כמו וגילתה את תמצית חייו: "גדל יראת חטאו של האדם, נמדד בגדל התרחקותו מספק הלכה..."

*

הרה"ג רבי דוד הרשקוביץ שליט"א, מוסיף לספר עובדא נפלאה מגדל זיהויו של רבינו בדבר הלכה:

באחד הפעמים בהם חזר רבינו מחו"ל, יצאנו קבוצת חסידים לקבל את פני קדשו נמל התעופה, כהרגלנו מדי פעם בו חזר רבינו מחו"ל.

הושטנו את ידנו לברכת שלום, ולמראה הפלא, מסר רבינו וממחר לדרוכו.

הגענו לרחובות, ושוב נשנה הדבר, במקום שתיישב רבינו לעיריך שולחן "לחיים", סירב רבינו ושוב לא התברך מאנ"ש בברכת השלום, ויהי הדבר לפלא.

אכן, חיש מהר התברר הדבר. רבינו זי"ע קרא לגבאי, ואומר לו בדאגה, שהנה היום ערב ראש חודש, וצריך למחר לשלם את משכורתם של המלמדים.

רק כששב הגבאי וסידר את הענין, נרגע רבינו, וקיבל את ברכת הבאים מפי אנ"ש במאוור פנים...

*

הנהגתו זו הקרינה על כל סובביו, אשר למדו והשרישו עמוק בתודעתם, שראש לכל - ההלכה הצרופה, ושצריך האדם להעמידה כנגד עיניו, שהיא תנחה את כל הליכותיו. בהתהלך תנחה אותו, בשכב תשמור עליו, והקיצות היא תשיח.

רבות דרש זאת רבינו, ולפי דעתו, מקמעות וינקות יש להשריש זאת.

יום ראשון של "ראש השנה" אחר הצהריים. כולם צועדים אחר רבינו, אל מחוץ לעיר, אל עבר פרדס התפוזים הגדול. שמה באמצע הפרדס ישנו באר מים חיים, על ידו יוכלו לקיים את המנהג הקדום והקדוש, מנהג "תשליך".

רבינו, בדבקות גדולה. אומר את התפילות, מבקש "ותשליך" במצולות יום כל חטאותם, וממשיך בהשתפכות הנפש את תפלת "הי רצון" שאחריו, בכביה ובהתעוררות גדולה מעתיד עבור השנה החדשה העומדת בפתח.

מבניו. המוני אנשים נדשו את בית המדרש. כולם חפצו להשתתף בשמחתו של רבינו. אחד מן המסובים מזג כוסית יין שרף והגישה לרבי. החזיק רבי את הכוס בידיו, ובמשך שעה ארוכה - כשהכוסית נתונה בידו - בירך את הקהל הרב שעבר לפניו.

לאחר מכן פתח את פיו המדור בחכמה בדברי תורה, וכשסיים, הפץ שוב להמשיך ולברך את הקהל בברכת "לחיים". ולפתע נעמד על מקומו, לא זכר אם כבר ברך על הכוסית היין שבדיו, או שמא לא ברך. המשיך

להחזיק בכוס, ושאל את הנכחים אם ראוה מברך. היו אנשים שהשיבו בדיוק, והיו אחרים שענו בשלילה.

הקהל יושב בסעודת הברית וממתין לברכותיו, הרעש עצום, ההמולה גדולה והדחוק רב, אך רבינו בשלו - בירך או לא בירך. "ספק ברכה" חזר ואמר ולא מצא מרגע לפשו. הוא המשיך ושאל כל אחד מהרבים שהסבו סביבו, אם ראוה מברך - ולא מצא פתרון לשאלתו.

נתכרמנו פניו ולא ידע להשית עצה בנפשו. לפתע פנה אליו אחד מהנאספים ואמר, שכיון שהוא לא בירך עדיין, יוכל להוציא בברכתו. באחת נהר פני הרבי. ארשת פניו הפכה להיות רגועה ונעימה, וכל ישתו אמרה שמחה וצחלה, על שזכה להנצל מספק ברכה.

"אין אני עונה תשובה עד שיועד אני ברוחת כי מוחזקת תשובתי על-פי 'הלכה', על-פי חסידות, ועל-פי מענטש'לענקייט..." - אמר פעם רבינו תחת אחד השיחים.

שלושת דברים אלו, הם אלו היסודות אשר עליהם מושתתת משנת חייו של רבינו זי"ע. תורה, חסידות ודרך ארץ הקודמת להם.

זו היתה אמת המבחן של רבינו זי"ע בכל צעד ושעל: האם תואמים התשובות את דעת תורה וההלכה הצרופה?? האם מנותבים המה בדרכי חסידות המסורים בעוז מדור דורים?? וראש לכל: האם בגדר "אנשי קודש" - מענטש'לעך הייליג?? ולא - אין חפץ ה' במלאכי מעלה שיסתובבו כאן, רצונו באנשים המתנהגים כאנשים, ובדרך ארץ.

"קודם שיהיה הדבר תואם את השלחן ערוך" - היה חזר ואומר. וכדוגמא חיה לכך, היו רואים את רבינו לומד בכל יום סימנים שלמים של מזר עם "בית יוסף" עד "שולחן ערוך" ונשאי כליו, מרוב דביקותו לדבר ד' זו הלכה. והלא כך דרשו חז"ל: "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב" - אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה מכל משכנות יעקב, ואם השי"ת אוהב אותם מכל משכנות יעקב, מי לא יאהב אותם גם הוא??

*

וכמובן, לא המדרש עיקר אלא המעשה. כל קוץ וכל תג של השו"ע, כל מנהג וכל הנהגה של האבות הקדושים, היו אצלו כחומות ברזל בצורה, אשר כל רוח שבעולם לא תניע אותה, אף לא רוח סוערת ביותר.

בימי מלחמת העולם, כאשר היה העולם חרב ונחרב, נשברה פעם רגלו של רבינו. בחור צעיר היה וגלמוד, הוריו אינם וכל בני משפחתו נכחדו - ה"ד", והוא על מיטתו, שוכב בבית החולים מיוסר כולו, ייסורי הגוף וייסורי הנפש. רוח סוערת שרבים וגדולים כמנו הוכרעו על ידה. אך, לא עלם קדוש זה. את דאגותיו וייסוריו המיר בבקשה ודאגה אדומה ויחידה, עוד מעט ויתקרב "סוף זמן קדוש לבנה" והוא עדיין לא קידש את הלבנה בחודש הזה, שיחשוב עליו ויוציאהו החוצה לקדש את הלבנה...

*

עוד זאת דרוש דרש רבינו זי"ע במושגה ברוחה, כמגולה טפח ומבאר את הענין שיש בקיום ההלכה בבהירות. כשיהיה איש ברור דיו בהלכה, כמו שריו כולו בספק, מעין בלבול מוחין אדום גדול...

ומעשה שהיה באחת הבריתות שערך רבינו לאחר

ומרחוק. עומדים להם כמה נערים שובבים ומתווכחים.

"צריך לעשר את זה, אסור לאכול ככה, זה 'טבל' - טוען האחד בלהט.

"מה פתאום? אני אוכל את זה מתחת לעץ, ובאופן כזה, שמעתי פעם שלא צריך לעשר..." - השיבו רעהו. ופתאום... נער רבני מתוך דביקותו ושואג בקולו הגדול: "הרי זה גלגל".

כך רבינו, אפילו בזמנים הכי גבוהים, במצבי דביקות עילאיים. כשרק התעוררה שאלה של אי ציות להלכה, עמד איתן בשער, וראה חובה בנפשו להעמיד את הנכשל על בוריו של הלכה, ולא שקטה רוחו עד שראה את הלה מתקן את המעוות.

*

ערב פסח, בזמן הגדול, עת הקרבת "קרבת הפסח". רבינו עומד במאפית המצות שעל ידי ביהמ"ד, ואופה מצות מצוה. מלאכת ה"שבער" (רודה לתוך), זוהי עבודתו הקדושה. כך מחוץ למאפיה עצמה עומד רבינו, מכניס ומוציא את המצות מהתנור, מתוך דביקות גדולה. ומתוך ראות שמים נפלאה ומבחיילה. שמוא... יחמיצו המצות ח"ו.

לפתע, עוזב רבינו בוריות את עבודתו, עבודת הקדש. ורץ בוריות אל פנים המאפיה, פונה אל ה"פאנעמער" (מגבל העיסה), וזועק ברעדה ובקול גדול: "מה עשית?! למה עשית כך? וכי רוצה אתה שנאכל חמין בפסח?!"

במה הדברים אמורים?

ה"פאנעמער" חש כי העיסה (מיידע) מדיא רטובה, שמוא לא יוכלו לעשות ממנה מצות. לכן ביקש מהבחור שמונה על הכנסת הקמח, שיוסיף עוד מעט קמח לעיסה. אותו בחור ממונה לא ידע כי מעשה זה אסור, ועשה כהוראת ה"פאנעמער". רבינו, שעמד בריחוק מקום, הרגיש ברוח קדשו בנעשה בחדר השני, וחיש מהר נחפו לבקום להציל מחשש חמין...

*

סובבנו והלכנו בין אלו אשר זכו לראות את הצדיק בחיים חיות, ניסו לדלות את הרגשות שאפפו את הבאים במחיצתו.

הלכו מאחור לרעהו, ובעיני כולם ניצת אותו זיק - לשבע מהשאלה. והתשובה - תשובה אחידה לכלם היא:

"הרגשה - הרגשה עילאית בלתי מוסברת היא. אך דרכת על מפתח החדר, ראית את צורת פניו המאירות, נשך בין מין רוגע עילאי. אם שמעת וחונקת הרבה על ברכי אמונת הצדיקים, הבנת לראשונה את כל אמרות הצדיקים הכוזבים מסביב לאמונה... את האור האלוני הזורח על האדם בהיכנסו לצדיק, את זאת שהצדיק מכנס את נשמת היהודי בבואו לפניו, ואת פשר אימרת חז"ל שבקרבת הצדיקים יולים לחי' "השראת השכינה"..."

"על מקום השראת השכינה נאמר בתהילים 'עוז וחסדך במקומו'. מאידך גיסא נאמר בו: 'וגילו ברעדה'... ואת זאת יכולנו לממש בידנו בשחייתנו במחיצת קדשו, את ה'גיל' - מחד, וה'רעדה' - מאידך..."

הוסיף אחד מחשובי החסידים שליט"א, והגדיר

את רגשות אלו, בסיפור הדוע על ה"קדושת לוי" ז"ע שנשע למעוררשט, ושהה כמה שבועות במחיצת רבו הקדוש ז"ע. בשבוע, נשאל על-ידי אביו, מה למדו אותך שם במעוררשט?

"שיש אלוקים בעולם" - ענה האבך, 'העילוי' הצעיר.

קרא אביו למשרתת, ושאל אותה: "מי נהניו את העולם?"

"מה הפירוש? האלוקים?..." - ענתה ה'דענית'. "נ", פנה אליו אביו, "לשם כך היית צריך לבלות שבועות מספר הרחק מביתך?!" "אמנם כן, היא יודעת, אבל, במחיצת רבי הקדוש ראיתיו במוחש..." - ענה הקדושת לוי ז"ע.

סיפור זה, מהוה מעין ביטוי והגדרה מסוימת, לאותה הרגשה מופלאה שאפפה את כל הבאים במחיצתו של רבינו ז"ע. יתכן, ועד עתה דענו, אבל מהיום ראינו גם במוחש...

*

אמר על כך הגאון רבי חיים קרייזוויטס זצ"ל, רבה הראשי של אנטוורפן:

"ישנם אנשים מפורסמים, אשר שומעים אודותם רבות למרחוק, אולם, כשנפגשים עמם פנים בפנים, נוצרת איזושהי אכזבה. מין הרגשה של חיכוע ליותר מזה... אצל רבינו, לעומת זאת, שמעתי רבות אודותיו, אולם כשהתראיתי עמו, ראיתי כי ככל כמה ששמעתי עדיין לא שמעתי..."

*

בשנים אלו, שנות תשכ"ה - תשכ"ו, היה מצבה הבטחוני של מדינת ישראל ירוד ביותר, וריח של מלחמה נדף באויר. כל מדינת ערב זימנו להכריז את ישראל, וצנחצחו את חרבותיהם לקראת מלחמה גדולה. כל תקרית שאירעה באזור, העלתה את רמת הכוננות בארץ.

בשבת, בה נערך הגיוס הכללי בארץ במסגרת הכוננות לקראת המלחמה, היו כולם שרויים בפחד מפני העתיד לקרות, אך, בחצירו של רבינו מנשבת רוח אחרת, רוח של תקווה ושמחה.

בדברי תורתו בשולחנו הטהור, אמר רבינו: "לוי הייתי פוסק, לא הייתי נתן לחלל את השבת בעבור הגיוס, כיון שרואה אני כבר את הישועה נגד עיני..."

הוא הפנה מבטו אל בחורי הישיבה, ואמר להם: "בכם תלויה ההצלחה במלחמה. אם לא תמעלו בתפקידכם ותלמדו תורה בהתמדה קיום בנו: 'ה' איש מלחמה ה' שמו', כאשר לומדים את תורת ה' הוא נלחם בעבורינו..."

לאחר הגיוס הגדול של טרום המלחמה, הוזמן רבינו לשמש כסנדק בבית מילה. באולם הברית נישא אליו אחד מן המקורבים, והביע באוזניו את חרדתו על בנו אשר התגייס לצבא ונשקפת סכנה לחייו. הרגיע אותו רבינו, שהבן יחזור בריא ושלם מן החזית. כשראה שעדיין לא נרגע האב המורא, פנה אליו ואמר: "חפץ חיך, שאחרתם לך בכתב, ששום רע לא יאונה לבןך...?"

*

כ' באייר תשכ"ז.

כשבעו לפני פרוץ הקרבות עם מדינתה השכנות

של ישראל - מצרים, ירדן וסוריה, נערך מבצע פיוס בין חוסיין - מלך ירדן, לבין נאצר - נשיא מצרים.

הקהל בארץ קיבל את העובדה באופן מאוד קשה, ההנחה הרווחת היתה שמעלתה יש לדאוג ביותר, שמעלתה יתאחדו כולם למלחמה, יתארגנו בשלישת החזיתות כאחד, ומי יודע להיכן יוליכו הדברים...

אך, לא אצל רבינו. בעיני הצופיות ראה, שההיפך הוא הנכון. כששמע על פיוס זה אמר בשמחה, שיום בשורה הוא עבורו, שכן נגד מצרים מובטחת לנו הישועה - וממילא גם נגד בני ברית.

"כמוח אני שתרוא מכך ישועה גדולה" - סיים.

כידוע, ישראל ניצחה את מצרים בזמנים הראשונים לקרבות למרות ההתחמשות הגדולה שהיתה שם, ואת ירדן הביסו הישראלים בזמנים הבאים, בשלב השני למלחמה.

*

ביום ב' כ"א באייר תשכ"ז פרצה מלחמת ששת הימים.

בשבת שקדמה למלחמה "פרשת בחוקותי", אמר רבינו בעת שולחנו הטהור:

כתוב בפרשת השבוע "ונתתי שלום בארץ וחרב לא תעבור בארצכם". אחר כך כתוב "ומאה מכם רבבה ירדופו".

אם יהיה שלום וחרב לא תעבור בארץ, בשביל מה עוד לדרוך אחר רבבה? - הקשה, ותירץ: "ונתתי שלום בארץ" - בארץ עצמה לא תהיה שום מלחמה, "ומאה מכם רבבה ירדופו" מוסב על ארצות האויב, שם בארצותיהם תתגל המלחמה.

וכך היה.

*

ביומים האחרונים למלחמה התבטא רבינו בליל שבת קודש בפני אחד המתפללים: "כאשר אמרתי בתפילת מעריב בליל שבת 'מעריב ערבים', עלה בדעתי שה' יעיר ויחשיך לערבים, כדי שלא יראו מה מתרחש סביבם - ולבני ישראל יהיה אור כמנשבותיהם..."

במוצאי שבת זו נערכה הפשיטה ללבנון, שהיתה אז בבעלותה של סוריה, ובעצם זה היה השלב האחרון של המלחמה - השתלטות ישראל על הסורים. את כל ההצלחה הבלתי טבעית והניצחית כל-כך צפה רבינו בעיני קודשו. כשכולם סערו ופחדו מן העתיד המעופר והמסוכן, הרגיע את הצבור והתפלל למענו ששום אבן מארץ ישראל לא תנוק, ואף בן ישראל לא יפגע לרעה.

בסיום המלחמה נוכחו כולם באמיתות דבריו. בארץ ישראל היה שקט ושלוה, והקרבות התרחשו אך ורק בשטח האויב, ולעם ישראל היתה ישועה גדולה.

הבטחת רבנות,
מי שישתדל
בהפסד
ספריו יהיה
לו המהדר
למריץ

ולצחוק, ולכן חרה בה אפו.

השיבה לו האתון: "הלוא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך" - ולא יתכן איפוא שהני אדם מקולל, שכן ידוע כי אין בכוחה של קללה להפוך אדם לבהמה יותר משבע שנים, ואילו אתה כבר רוכב עלי הרבה יותר משבע שנים...

מלא העומר

לעתיד לבוא רק עם ישראל יזכו לאכול עם ה'

פי מראש צרים ארצנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב (כג, ט).

במדרש (ילקוט שמעוני תורה, תשסח), הביאו משל למלך שזימן לפניו כמה וכמה בעלי אומניות. עשו אלו במלאכתם ובאמצע הפסיקו, והתיישבו לאכול. ביניהם נוכח היה בן המלך, וכדי שלא תהא דעתו עגומה עליו שאלו אוכלים והוא לו, הורה המלך שאף בנו יישב ואכל עם אותם אומנים. לימים סיימו מלאכתם והלכו מבית המלך. שאל בן המלך את מחנכו, "ועם מי אוכל מעתה?" והפדוג השיב לו כי מעתה יאכל עם אביו המלך בכבודו ובעצמו. והנמשל לעם ישראל, שבהיותם בגלות הרי הם נזקקים לאכול עם בעלי האומניות - הם העמים, אך לעתיד לבוא יאכלו הם לבדם עם מלכו של עולם הוא הקב"ה. והוא שנאמר (במדבר כג, ט), "הן עם לבדד ישכון".

והוא שאמר דוד המלך (תהלים ד, ח-ט), "נתתה שמוך בלבי מעתה דגנך ותירושם" של העמים בינים אני יושב כיום - "רבו", שכן כיון שכיום אני אוכל עמהם הרי כאשר מתברך השפע שעליהם, נמצא שגם אני מתברך. אמנם "בשלוש יחדיו אשפכה ואישן" - שכיבה ושינה מרומים מגלות, ואף שאני אוכל אז עם הגויים, עדיין אני בשלום ולא בצער, משום שידוע אני שלעתיד לבוא לבדד לקטף תושביני שהרי רק ישראל יזכו אז לאכול עם הקב"ה ולקבל את רוב טובו היישר מידו הרחבה והמלאה.

קומץ המנחה - פרשת מטות

מדוע הזכיר בלק את כוחו של בלעם לברך

פי ידעתי את אשר תברך מבשר ואשר תאור יאור (כב, ו).
מדוע הזכיר בלק את כוחו של בלעם לברך, והרי כל רצונו היה שבלעם יקלל את ישראל, ודי היה שיאמר "פי ידעתי את אשר תאור יאור". אלא שכתב הוזה"ק (דף ריא), שכל הרוצה להזיק לזולת בעין הרע, צריך תחילה לשבח ולהוקיר את הדבר שרוצה להזיק ולומר כמה נאה וטוב הוא, כדי שעין הרע תוכל לשלוט בו. והנה ידע בלק שבלעם מכיר ויודע מעלתם של ישראל, ולכן אמר לו "פי ידעתי את אשר תברך" - היינו כאשר תשבח את מי שהוא "מבשרך", אזי תוכל להזיקו עד כי "ואשר תאור יאור".

מלא העומר

מפני שנעשה חגור הוצרך למקל

ויך את האתון במקל (כב, כז).
בדרך צחות יש לפרש, כי לאחר שנעשה בלעם חגור על ידי שנלחצה רגלו ע"י האתון - "ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר" (פסוק כה) - זקוק היה למקל.
רמז לכך יש בדברי האתון: "פי הפיתני זה שלש רגליים" כמאמר חז"ל (שבת קנב, א): "טבא תרי מתלת" ["טובים שתי הרגלים של ימי בחרות משלש של זקנה, שצריך משענת עם רגליו - (רש"י)].

מלא העומר

הוכיחה לו שאינה בן אדם שנהפך לאתון

פי התעללתי ב'וגי' הלוא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך וגו' (כב, כט).
תחילה לא היתה בעיני בלעם אלא אתון חסרת דעת ולכן לא הרגיש עצמו נעלב, אבל עכשיו משפתחה פיה לדבר, היה בלעם סבור כי אינה אלא אדם שנתקל והפך לאתון, ובמתכוין הרייה משימה אותו ללעג

על דרך הדרוש

מי שאינו קונה מאומה - אינו מקבל מתנות

מעט משלו. הלכה החברה והביאה אף היא קנקן ריק. שאלה המוזג: "כמה תרצו?" השיבה: "רק את התוספת הננתת בחנם".
צחק המוזג ואמר: "מי שקונה מדת שחר מקבל מעט בחנם, אבל מי שאינו קונה מאומה - אינו מקבל מתנות". וכן בענינו, זכות אבות היא מתנה, חסד מיוחד, ומתנה זו נתנת רק לאלו שצוברים זכויות במעשיהם. כאותה תוספת שהמוזג מעניק לקונים.

ובזה הוא מסביר את הסדר שבהגדה של פסח "שלשה אבות שני לוחות הברית אחד אלקינו" כלומר רק לנו עומדת זכותם של שלשה אבות, ומדוע משום שאנו שומרים על שני לוחות הברית ומאמינים באחד אלקינו שבשמים ובארץ.

ברכת השיר

פי מראש צרים ארצנו ומגבעות אשורנו (כג, ט).
וברש"י אני מוסתכל בראשיתם, ובתחילת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו על ידי אבות ואמהות.
ושואל רבינו המהרש"ל זצ"ל: לכאורה, לא רק לעם ישראל קיימת עומדת זכות אבות, אברהם אבינו היה גם אביהם של ישמעאל ושל בני קטורה, ולבני עשיו עומדת זכותם של אברהם ויצחק, אם כן מדוע זכותם עומדת רק לנו?
ומפרש זאת במשל: דרך מוזג השכר שכאשר מביאים אליהם כלי ומבקשים שימוגו מדת שחר מן החבית, הרי הם ממלאים את המדה ומוזגים ממנה לקנקן. ולאחר מכן מוסיפים עוד מעט, בחנם.
פעם שלח אדם את בתו וקנקן בידה לקנות מדת שחר מן החבית, נלוותה אליה חברתה וראתה שהמוזג נותן את המדה ומוסיף עליה

רשימת ספרי המחבר שיצאו לאור על ידי המכון

ניתן להזמין חנם את ספרי רבנו לבתי מדרש וישיבות

אילת אהבים - ד' כרכים
על מסכת כתובות

אזל מהמלאי

יעלת חן - ב' כרכים
על מסכת כתובות

אזל מהמלאי

מעייני החכמה - ג' כרכים
על מסכת בבא מציעא

גרש ירחים - ג' כרכים
על מסכת גיטין

אזל מהמלאי

מגן האלף ומקור חיים
ב"כ על שו"ע הלכות פסח

טיב קידושין - ב' כרכים
על שו"ע הלכות קידושין

מלא העומר - ב' כרכים
על התורה

מלא העומר
חמש מגילות

תהלים

עם פניני מהרא"ל

מסכת אבות

עם ליקוטי ופניני מהרא"ל

פני אריה - ג' כרכים
על הש"ס

גט מקושר - ב' כרכים
על הלכות גיטין

אזל מהמלאי

מקצוע בתורה - ג' כרכים
על שו"ע הלכות הלוואה

אזל מהמלאי

חידושי מהרא"ל - ב"כ
על שו"ע הלכות ריבית

אזל מהמלאי

יין המשמח

על שו"ע הלכות יין נסך

הגדה של פסח

עם פירוש ברכת השיר

לפרטים בטל': 08-8648989

פניני ישועות

ישועה בדרך לישיעה נוספת...

במצבו הנפשי של הבחור הייתה כמעט בלתי נתפסת. "לא יאומן כי יסופר!". הוא, שוודאי חווה "צער" ו"אכזבה" ממושכים, ואולי אף "יאוש" ו"תסכול", החל לחוש הקלה ושיפור עצום בתחושותיו הפנימיות. "הרופא בישר על שינוי לטובה", וכל המשפחה מסביב חשה ומרגישה את השינוי המבורך שחל בו. מפלס הלחץ ירד, והאוויר בבית הפך נעים ורגוע יותר, "כאילו יד נעלמה נטלה" את הקושי. כולם מרגישים כי הצדיק החל לפעול בעבורו, וכי זוהי מעין הקדמה לישועה הגדולה שתבוא. אכן, "הבטחת הצדיק לעולם תעמוד ונראה בה ניסים וישועות תמיד". אנו תקווה שנוכל לבשר בקרוב ממש על מציאת זיווגו בסייעתא דשמיא, ולפרסם בהתרגשות את החלק השני של הסיפור, כפי ש"ישועה גוררת ישועה!"

הטלפון במשרדי המכון צלצל, ומעבר לקו נשמע קול של תורם מסור, שהתקשר בעבר פעמים רבות למען חברו. הוא תורם זה תקופה "פטרון" להדפסת ספרי רבינו המהרא"ל צינץ ז"ע, מתוך תקווה שחברו ימצא את זיווגו ההגון. אך הפעם, נימת קולו הייתה מעורבת: מצד אחד, הוא בישר שעדיין לא זו כלום בעניין השידוך עצמו, למרות תקופת התרומה הארוכה. מצד שני, הוא מיהר לציין כי ב"מצבו הנפשי" של הבחור חלה "התקדמות גדולה מאוד". המשפחה כולה התעודדה נוכח התחזקותו של הבחור באמונה ובשמחה, הם פשוט לא הכירו אותו כזה, וכולם חשו שהישועה כבר מעבר לדלת, "ולכן התקשרתי נא להזכיר את שמו על ציון הצדיק" - הפטיר, בקול מלא תקווה וציפייה. ואכן, למרות שהישועה הגלויה בזיווג טרם הגיעה, ההתקדמות

**להשתתפות בהדפסת הספרים לקיום
צוואתו של הגאון זי"ע ולזכות בהבטחתו**
08-864-89-89

באמיונותי יהיה

דברי תודה ממודינו המשיגים זיע"א

יו"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

גליון פ"ו

פרשת בלק תשפ"ה

פרנס החודש - בדרך לזכות בזכות גדולה זו להנצחה / לע"נ יקורך

אמונת השבת

פ' בלק - השורש של משיח

ברמב"ם (סוף ה' מלכים) **מדבר אודות משיח**, ומביא שם שלשה מקורות בתורה שבהן מפורש את הענין של ביאת המשיח, שנים מהן הם פסוקים ב' נציבים, **אכן המקור הראשון הוא פסוק ב' בלק** "וקם שבט מישראל וכו' וקרקר כל בני שת", וזה קאי על מלך המשיח.

ומהאי טעמא קורין תמיד **פ' בלק לפני ז'** בתמוז ובין המצרים, שהרי אורו של משיח טמון בימים אלו, והם עתידים להיות 'מועדים טובים', ורק עכשיו הוא עדיין בהעלם, ומאחר שהשבת הקודם 'מינינו מתברכין שיתא ימין', לכן מצינו בפרשה זו השורש הראשון של משיח.

(קידוש פ' בלק תשע"ב ירושלים עיה"ק)

בלק וי"ז בתמוז - גנוז בתוכם משיח

בפרשת בלק נתון אורו של מלך המשיח, כדאיתא ברמב"ם (פ"ה מה' מלכים), שיש משיח בישראל שהרי כן מבואר בנבואת בלעם. **ובשבוע שְׂקוּדִים ז" בתמוז קוראים פ' בלק** כי ב"ז בתמוז ג"כ נתון בהעלם אורו של משיח. **וכמו שבלק ה' רשע ארור ומ"מ בו בגנייה ה' טמון אותו הניצוץ וסופו שיצא ע"י רות ובוועז, כן י"ז בתמוז אע"פ שעכשיו עדיין מלוכש בפורענות מ"מ טמון בתוכו צמיחת שרור לודי.**

וכבר קרוב לאלפיים שנה שהיום הזה האומלל קורא וצועק מתוך עמק הבכא מתי אזכה ואצא חפשי. מתי אזכה ויארע עמי כמו שאירע לרות שכבר נגאלה, ובחינת היום עדיין בשבי, ואם כנישתא חדא חשוב בתשובה תביא גאולה לעולם (כדאיתא בזהר), וכשם שכ"א מחוייב להאמין ע"פ דינא דגמרא (קידושין מ') שע"ז מצוה אחת שיעשה יכריע את עצמו וזאת כל העולם לכך זכות, כן כל כנישתא בישראל צריכה להאמין שהיא היא שתוכל להביא גאולה לעולם, ואז יקרא לשבויים דדור ולאסורים פקח קוח ופדוי ד' ישובון ובאו ציונו ברינה.

(אמונת עתיד, בלק)

לעילוי נשמת האור החיים הקדוש
רבי חיים בן רבי משה זי"ע
נתנדב בעילום שם

אמזנת הפרשה

**פרשת בלק: ע"י הרגשת אהבתו ית' אלינו -
הופכים את בין המצרים לששון ולשמחה**

כל שבת יש לה תיקון מיוחד עבורה בכל הבריאה

מיני תחילת בריאת העולם, כל שבת ושבת מתקנים עניינים שונים השייכים לשבת זו, אבל שבת אחת דומה לרעותה, אלא כל שבת יש לה את העניין שלה, והתיקון אשר עליה לתקן בכל הבריאה כולה.

חיצוניות ימי בין המצרים המנוגד לשמחה - לעומת פנימיות ימי בין המצרים שהינם ימי ביאת המשיח

ובפרטות בנוגע לשבת פרשת בלק, השבת שלפני ימי בין המצרים, השבת שלפני יום ה"ז בתמוז, יש לה העניין המה שצריכים לתקן את ימי בין המצרים, שהרי ימי בין המצרים הם החרף לציוניות ופנימיות, הלא ציוניות של רמקל אוהר פערן עניין השמחה, וכמו שמבואר בשולחן ערוך (אורח חיים קמ"א) הלכות שנות ארץ צריכים להתנהג בשלושת השבועות של ימי בין המצרים, אמנם בפנימיות הם ימים גדולים מאד, ימים ששחים, ימים של מות הבחיים¹, וכמו שהבאר סופר (דרישות מגילת דברים כ"ד י"א ויסקוט) שחשוב כי יגשוף ורות היו ביום ה"ז בתמוז, והכן מבואר במדרש (ירושלמי ברכות פ"ב דף י"ד) על לידת המשיח וזה חשב תבא, כן רשמיים לא כי פנימיות עצומה.

שבת שלפני בין המצרים - כוחה לעזור הפנימיות של ימי בין המצרים

על כן, שבת פרשת בלק, השבת שלפני ימי בין המצרים, באה להשפיע על פנימיות ימים אלו, לא בחלק הענייני שהוא היפר השמחה כחיצונית ימים אלו, אלא בחלק הפנימיות של ימים אלו, בחלק השמחה שיש בימים אלו, שכל זה בא מחכ שבת פרשת בלק.

**שבת חוקת בלק בה מתאחדים עם קריאת בני ארץ ישראל -
שבת שחוזרים לארץ ישראל**

[וביותר הוא בשנה זו (תשפ"ג), אשר עד לשבת זו פרשת חוקת בלב, ה' בני חוץ לארץ קוראים פרשה אחרת מבני ארץ ישראל, ואילו בשבת זו שקוראים פרשת חוקת ובלב יחד, חוזרים בני חוץ לארץ לארץ ישראל, שמתאחדים יחד עם בני ארץ ישראל לקרוא את קריאת הפרשה שבארץ ישראל.]

הלימוד מפרשת בלק - חובת האמונה כי 'אהבך ה' אלקיך'

ובכלל, עניין פרשת בלק הוא ללמד את בני ישראל, את הכתוב (דברים כג, ו') 'ולא אלה ה' אליך' לשמע אל בלעז והיפה ה' אליך כך את הקלה לברכה כי האהב ה' אליך'. ונעל כך איש ואיש מבני ישראל להאמין כי השם יתברך אוהב כל יהודי' באהבה רבה ואחלבה ועולם, כל מצב שרק נמצא בו האיש הישראלי, 'אם אהב ה' אליך', ואם אין מאמינים בזה חלילה הרי זו אפיקורסות.

הפיכת ימי בין המצרים לימים של 'כי אהבך ה' אלקיך' - מכח שבת פרשת בלק

וענין זה הוא שלוקחים מנח שבת פרשת בלק, לידע שהימים הבאים לקראתנו, הנראים כחיפ' השמחה, היפ' של 'כי אהב' ה' אליקו', הרי' יש לידע תאמת, 'כי אהב' ה' אליקו' וכי 'יוהפ' ה' אליקו' לך את תבירה לקללה, אשר בשבת וז' שח להפוך הימים האלו, שיתפכלו להיות לששון ולשמחה ולמועצות טובים, כמו שבאמר (זכריה ו' יט) 'צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לשמחה ולשמחה ולמועצות טובים, וז' הוא אומץ מנח שבת וז'.

לנצל כל רגע וכל מצב בשבת פרשת בלק וביותר בעת התפילה -
להפך ימי בין המצרים לימי 'כי אהבך ה' אלקיך'

על כן צריכים לנצל בשבת זו, את זמן תפילת פסוקי דזמרה, הולכים עתה לומר ברוך שאמר, המשך בעמ' ב'

אמונת הפרשה

המשך מעמ' א'

שירת הים, נשמת, אהבה רבה, לנצל כל רגע וכל מצב של שבת זו, בכדי להפוך הימים האלו הבאים לקראתנו שיהיו ימים של 'כי אהב' ה' אלקיך.

'כי אהב' ה' אלקיך' בכל מצב - גם נגד הזכרת חטאי בני ישראל במדבר

ובזה צריכים להרגיש את האהבה הרבה שאוהב אותנו השם יתברך, והאהבת העולם שיש לו כלפינו בכל מצב שהוא, אהבה תמידית, וכמו שהיהודים בהיותם במדבר היו עליהם קטרוגים במשך השנים, וכמו שאמר הכתוב על בלעם (במדבר כד, א) 'וישם אל המדבר פניו, ומבואר בתרגום וברשי' שכוונתו הייתה לעורר החטאים שעשו בני ישראל במדבר, ועם כל זה 'ויהפך' ה' אלקיך לך את הברכה לקללה כי אהבך ה' אלקיך, וכן כל יהודי באיזה מצב שרק לא יהיה בו, יש לו לידע כי 'אהבה רבה אהבתו ה' אלקונו, השם יתברך אוהב אותנו בכל מצב שאנו נמצאים בו, כי אהבך ה' אלקיך' נאמר כנגד כל מצב ומצב של בני ישראל.

אחר ידיעת 'הבוחר בעמו ישראל באהבה' - יכול היהודי לקיים 'ואהבת את ה' אלקיך'

וכמים הפנים לפנים, כן צריך האיש הישראלי לעורר בקרבו אהבתו אל השם יתברך, ולכן אחר שאומרים 'אהבה רבה אהבתו ה' אלקונו, ומסיימים בחתימה 'הבוחר בעמו ישראל באהבה', אז יכולים לומר 'ואהבת את ה' אלקיך, כי כאשר האיש היהודי יודע את גודל אהבת השם יתברך אליו, יכול הוא לראות כמים הפנים לפנים, גודל אהבתו אל השם יתברך.

יעזור השם יתברך, שנוכח לתקן ימים אלו שכבר יהיו לנו ולכל ישראל לששון ולשמחה ולמועדים טובים, ונזכר כי 'ויהפוך' ה' אלקיך לך את הברכה לקללה כי אהבך ה' אלקיך, (לפני 'ברוך שאמר', שבת קודש פרשת חוקת - בלק תשפ"ג)

בלק ובין המצרים - אורו של משיח

בשבו הבא מתחילים השלש שבועות מן י"ז בתמוז עד תשעה באב, וכבר הארכת בסגולות הימים הללו במקום אחר, ואחזור על פרשתא דא בשביל אותן שלא שמעו עדיין, ראשית כל, בדרך כלל מתחילים הימים מצרים לאחר קריאת פרשת בלק, וצ"ב השייכות, עוד צ"ב מה שנקרא הפרשה על שמו של בלק, דאיתא במדרש ילקוט דספר עזרא לא נקרא על שמו של נחמיה אפי' שה' ראו שיקרא על שמו, מפני שתלה בזכות עצמו ואמר זכור לי אלקי לטובה, ועפ"י יקשה לנו האין זכה בלק שפרשה שבתורה יקרא על שמו, הלא דבר הוא.

והביאור בזה היה עפ"י המבואר בספה"ק, **דשלוש השבועות הללו הם ימים גבוהים מאוד, ובדורות חת"ס עושה חשבון בדיוס י"ז בתמוז לקח בועז את רות**, ואז התחיל צמיחת מלכות בית דוד, ובספה"ק איתא דתשעה באב הוא זמן לידת בן דוד, ולעתיד לבוא יתחפף הימים האלו להיות ימים טובים גדולים לישראל, והוא לפי דבאמת הם ימים טובים, רק כמו שמצינו שכל דבר גבוה טמון בכיסוי, וכמו דהברית קודש של האדם מכוסה בערלה, וכמו שמצינו ארץ ישראל קודם שכבשו אותה בני י"ח מוסה בהכנענים שדרו בה

והעמלים סביב לה וכו', וכל שהדבר גבוה יותר כן יותר הם הכיסיים והחוחים הסובבים את השושנה, וכמו"כ הם אלו השלש שבועות שהם אורות גדולים ולכן יהיו לימים טובים לעתיד, ועכשיו בזמן הזה הם מכוסים בערלה וצריכים להעמיק ולחפור הרבה בימים הללו לגלות האורות הטונים בהם, והמגיד **הק' מקאנוניז** י"ע מפרש בפסוק כל רודפה השיגה בין המצרים, דרומם על השכינה הק' בימי המצרים דמגלית בהם, וע"י רדיפה ויגיעה משיגים את השכינה הק' בימים אלו, וגם משה רבינו שלח את המרגלים בימים הללו לחפור את הארץ וכדכתיב ויחפורו לנו את הארץ, ולדאבוננו לא השיגו את תכליתם ולא עשו את המוטל עליהם ונפלו בימים ההם, אבל מ"מ מסוגלים הם הימים הללו למצוא את השכינה הק' שפנימיות הימים הללו גבוהים מאוד.

ובלק הוא ההכנה להימים האלו, דהנה בלק הגם שהוא מלא שיקוף ותיעוב אבל בפנימיותו ה' קדושה נפלאה, כי בלק הלא ה' זקנו של עגלון מלך מואב אביו של רות המואבי, ונמצא דגם בלק ה' ניצוץ משיח בן דוד, ועל שם ניצוץ הקדוש הזה נקרא פרשת בלק על שמו, כי בפנימיות בלק ה' בו נשמת משיח, וגם בלק ידע את זאת ואת זה רצה לעקור מעצמו, שלא יצא ממנו דייקא הגואל ישראל, ולכן אמר לכה ארה לי יעקב, ר"ל שיקל הבחי' יעקב אשר הוא לי ובקברי, והופרה עצתו ויצא ממנו דייקא רות המואבי' אשר יהיה ההכנה ללידת בן דוד.

ואיתא בסוטה (מז) שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכר ויצא ממנו שלמה שכתב ב"י אלף עולות יעלה שלמה, ומסתמא ה"ז על אפו ועל חמתו של בלק שלא רצה שממנו יצא חוטם מגזע ישי שימחץ פאתי מואב, והנה איתא בזוה"ק (ח"ג קצ"ה) שנשמת משיח בן דוד היה מצויה עכשיו בשמים בהיכל שנקראת 'קן צפור', כי **בחינת משיח נקראת צפור** (ומסתמא כי הוא ראש לכל המסודרים בשי"ד דוד עבדו). ועיין **באה"ה הק'** דיש פרשת מצורע שמשח נקרא צפור, ויש להעמיס על המקרא **'וירא בלק בן צפור'** פירושו **שבלק ראה שיה' לו בן שהוא צפור כלומר משיח בן דוד** (כי איתא בזוה"ק (ח"ק קס"ד) כי בלק ראה רא"י רוחני ע"י צפור, ולפי"ז שני הפירושים עולים בקנה אחד שהוא ראה בן צפור וא"ר ראה ע"י הצפור, ואמר הדוא יושב ממול ופירש"י להכריזני, כי מילה אינה כריתת גמורה אלא כריתת הסביבות ומתגלית העטרה, ומובא היא הערלה המחפף על הברית קודש הוא ניצוץ משיח שנמצא בבלק, ולכן פירש"י לשון כריתת כמו כי אמילם - כי רישא דקרא הוא סכוני גס סכבני בשם ד' כי אמילם כי הסביבות יכרתו ונשאר דוד, וזהו עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו, ובלעם אמר לו שלא יועיל כלום כי מוכרח משיח לצאת ממנו ואמר לו 'האזינה עדי בנו ציפור' - כלומר מי שבנו הוא משיח שהוא הצפור דקדושה, **בנ"י צפור** בגימ' **משיח ב"ן דוי"ר** (וידו"ר מלא הוא בירד כידוע שכן ה"ר לעיל"ל. עיין אנרג דפרקא).

ולכן **בפרשה שחל בו בין המצרים קורים בלק** שאע"פ שלפי פשוטו בלק 'בא ללוק' דמן של ישראל כדאיתא בעה"ס אך זה מצא החיצוניות אבל בפנימיות **טובא גנוז בגו'ו** וכן ימים אלו אע"פ שהם ימי אבלות ימי קטנות, ימי קטב מריד, מ"מ טוב גנוז בם כי הם עיקר הצלחת ישראל ויתהפכו לברכה ולטובה, אכ"ר בימינו.

(אמונת עתיך, בלק)

פנינים

לשמעו נבואתו, ואז כשקם אמר בלעם 'ותרועת מלך בו', ובתרגום יונתן, **"ובבא דמלאכ משיחא ביה"**, והענין, **ע"י קימת בלק נתעורר בחינת משיח** ותיכף נתגבא בלעם על משיח. (יתרו, תשס"ג)

הרשע מוריד את הנפש, והצדיק מעלה את הגוף

אצל אברהם אבינו כתוב 'ויחבשו את המור'. ונכלעם תיב' 'ויחבשו את אמנו'. ויחבשו כי **הצדיקים משעבדים את הגוף החומרי אל רצון הנפש האלקי, והרשעים משעבדים את הנפש הרוחני שלהם ליתן חיות לתאוות הגוף החומרי**, ולכן גבי אברהם אבינו כתוב 'ויחבשו את אמנו', דהיינו החומרי"ת חבש לעשות רצון קונו. וזהו רמזו בתיבת חמ"ד אותיות רמ"ח, כי האברים החומריים שלו חבש לעבודות רמ"ח ויתו לעבודת קדושה עליהם להיות כדונגא העליונה. **בצל"ח א-לה"ם** בגימ' רמ"ח. אבל להבדיל בלעם חבש את **אמנו** למשון **איתן** היא הנפש הנתנת כח וחיוזק החיות. א"ת"ן בגימ' **הנפש** היא הנפש וחבש את זה לחומריותו לעשות נגד רצון בוראו ולהמשיך אל החומריות.

(אמונת עתיך, וירא)

זהירות בשמירת עינים - בתקופה זו

ובזמנים אלו של ימי תמוז ואה הוא זמן של תיקון הברית שתיקרו מתחיל בעינים. והנה בלעם הוא הרע עין שראיתו לרעה. ונקרא, **הגב"ר שת"ם העי"ן**, בגימ', **חד"ש תמוז"ח חד"ש א"ב**.

ולכן בבוא **זמנים אלה** צריך מאד **ליזהר בשמירת העינים** ובפרט כהיום הזה שגדולים מאד הנסיונות. עד שכל יציאה לחוץ צריך לזון עליה אם מותרת היא או הוא בגדר איכא דרכא אחרינא. והאדמו"ר **מזוואר** מירושלים, הם מפליג מאד בשמירת עיניו ואמר, 'אל תהי חכם בעיניך'. שעם העינים אין לעשות חכמות.

(בהעלותך, תשנ"ה)

בלעם בירך כדי שלא תתקיים

לא תאר את העם. אמר בלעם א"כ אברכנו. אמר הקב"ה כי ברוך הוא ואינם צריכים לברכתך. משל אומרים לצרעה וכו'.

ופלאיה היא מדוע התנדב בלעם לברכה. ונראה בעו"ה כי **בלעם הוא לבן**, (עיין בתרגום יב"ע בתחילת הפרשה). ואמרו חז"ל שלפיכך היתה רבקה עקרה **כדי שלא יאמרו שנתקיימה בה ברית לבן** שאמר אחותו את היי אלפני רבבה. והנה כאשר אנו רואים בכל הפרשה שבלעם ה' סבור שהוא יכול לדמות ח"ו את הקב"ה ואין הוא יודע מחשבותיו. ולפיכך **המצא בלעם עצה שהוא יתגבר לברך את ישראל** ובוודאי יסכים הקב"ה כאשר הסכים לברכות לרבקה, ושוויו **יתנחם ח"ו הקב"ה על הברכה** כאשר התנחם מאז ועיכב אותה מלהתקיים כדי שלא יאמרו שברכת בלעם עשתה פירות. ולכן אמר בלעם שהוא מוכן לברכה, ואמר לו הקב"ה **שברכתו הוא כדבש של צרעה** שיותר סובלים מעקיצתה ממה שנהנים מדבשה, ואינם צריכים לו כי ברוך הוא.

(אמונת עתיך, בלק)

התעוררות ניצוץ של משיח - על ידי הקימה לכבוד השם יתברך

מצינו בעגלון מלך מואב כשבא אליו אהוד ואמר לו שיש לו להגיד אליו דבר ה', אמר הכתוב 'ויקם מעל הכסא', ואמרו חז"ל שבזכות זה זכה שיצא ממנו דוד. והענין י"ל, כי אז **נתעוררה בו הניצוץ של מלכות בית דוד**, ולכן **קם מעל הכסא לכבוד הקב"ה**, ובאותו מעמד זכה ליהרג דואק ע"י שקם מן הכסא ופגע בו אהוד, ואז נשתחרר נקודת יתרו מן שרו של מואב, ונפסקה מלכותו, ורות בתו נתגירה.

וכן מצינו גבי בלק שאמר לו בלעם **'קום בלק ושמע'**, ופירש"י שיעמוד לכבוד הקב"ה

מצות האמונה כהלכתה: רק מכח מסורת האבות

שאינ בו דופי, שנאמר (שמות טו, ט) 'הנה אנכי בא אליך בעבן בעבן עשור ישמע העם בדברי עמך וגם בן יאמינו לעולם'. מכלל שקודם דבר זה - אף לאחר שראו בנפלאות עשר המכות וקריעת הים - **'לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרחוק ומחשבה',** כי על אמונה הבאה על ידי אותות ומופתים מהרהר האדם בליבו שמא נעשו על ידי כישוף ולא על ידי כח אלוהי.

'משה אמת ותורתו אמת' - מכח המינוי שהיה בהר סיני

את הדברות הראשונות 'אנכי' ולא 'יהיה לך' הרי מפי הגבורה שמענו, ולפיכך לא היה לישראל שבאותו הדור שום ספק באמיתותם שהרי הם ראו זאת בחוש, ולאחר מכן כאשר אמרו ישראל למשה 'דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלוהים פן נמות' (שמות כ, טו), המשיכו ישראל להאמין לדבריו מכח מה שראו במעמד הר סיני שהקול מינה אותו לדבר אליהם בשם ה'. ונמצא אם כן שכל אמונתנו מיוסדת על מעמד הר סיני, שהרי אנו מאמינים בדברי התורה מאחר שהם נמסרו לנו על ידי משה רבינו, ואמונתנו במשה מיוסדת על מה שהקול דיבר אליו בהר סיני.

המסורה שיש לנו על אמיתות תורתנו הקדושה מושתתת על אותו מעמד נורא הוד של 'פנים בפנים' דיבר ה' עמכם, הבורא יתברך דיבר אל כל העם ורק עם 'יחידים', וזו היא ההוכחה שמשה אמת ותורת אמת שהרי לא שייר למסור לדורות הבאים שקר כה גדול מבלי שאף אחד ימחה בדבר, **זה פשוט לא יכול להיות**. יציור שהקונגרס מתאסף ומחליט להכניס לתוך כל ספרי ההיסטוריה סיפור שלא היה, הרי יקומו מיליוני אנשים וישעקו 'לא, אהנו לא מקבלים את זה' (we not buying this).

ולפיכך, מי שמכחיש את ההצטיינות של מעמד הר סיני נחשב כמי שנטרפה עליו דעתו בדיק כזו כי שוטען שלא היה כזה אדם ג'ורג' וואשינגטון. כי דבר שארע לעיני רבים לא שייר להכחיש. העם היהודי כולו עמד לפני הר סיני וראה איך שהבורא יתברך מננה את משה לדבר בשמו, ומכח זה המשיכו ישראל להאמין לכל הדברים אשר דיבר בשם ה' במאמר הבורא 'וגם בן יאמינו לעולם'. אמונתנו במשה רבינו ובתורה אשר מסר לנו אינה מכח המופתים שעשה אנו מכח הוכחות אחרות, אמונתנו בדבריו היא אך ורק משום שבמעמד הר סיני קבע אותו הבורא כנביא ה'.

'שכל דברי הנביאים אמת' - רק מחמת ציווי התורה

בפרשת שופטים מצוה אותנו התורה לשמוע גם אל דברי הנביאים אשר יקום לנו הבורא בכל הדורות 'ככל אשר שאלת מעם ה' אלוהיך בחורב בחרוב איום הקהל לאמר, לא אוסף לשמע את קול ה' אלוהי ואת האש הגדולה הזאת לא אראה עוד לאבות' (דברים יט, טו). והתורה אף נותנת שם סימנים שעל פיהם נוכל לדעת אם הנביא מדבר בשם ה' הוא נביא אמת או לא, אך אין הכוונה שאנו מאמינים לדברי הנביא על פי הוכחות המופתים, שהרי כאמור לעיל בדברי הרמב"ם 'יכולים האותות לבוא בלעדי כישוף, ועל פי דבריו לבד אין אנו יכולים להאמין לו שהוא מדבר בשם ה' שהרי יחיד לעול לשקר. אמונתנו בדברי הנביא היא אפוא **מחמת ציווי התורה אשר ציוותה אותנו להאמין לו**, והאותות אינם אלא הכללים שסידה התורה שעל פיהם מקבל הוא דין נאמנות. הדבר דומה לשני עדים המעידים בבית דין 'ראובן הרג את הנפש' ולאחר הדרישות והחקירות מקבלים הדיינים את דבריהם והורגים את הרוצח, אך גם לאחר שנמצאו דבריהם אמת על פי החקירות אין מן הנמנע ששקר ענו השנים באחיהם, וכבר היה לעולמים שבנות היועאל נהרג על פי עדות שקר ששכרה איזבל להעיד בו כי ברח את ה' (מלכים א' פרק כא), ואם כן אין לנו הוכחה ברורה על פי הדרישות והחקירות שהשנים אינם מעידים בשקר, ואף על פי כן מאמינים אנו לדברי עדים **מחמת ציווי התורה שאמר ה' על פי שנים עדים יקום דבר**, ובהדי כבשי דרחמנא למה לך. הדרישות והחקירות אינם ההוכחות שהעדים אינם משקרים בדבריהם, אלא כך גזרה חכמתו יתברך שהעדים מקבלים את דין הנאמנות רק אם בעת הדרישות והחקירות לא נמצא בדבריהם פסול.

על דרך זה אנו מאמינים לדברי הנביא שכלל הדורות רק בגלל שמש רבינו ציוה אותנו להאמין לדבריו, אנו לא מקבלים את נבואות משום שאנו בטוחים בצדקת דבריו אלא משום שאנו בטוחים בצדקת דברי משה רבינו. זו היא המסורה שעליה מושתתת אמונתנו, ורק מחמתה מאמינים אנו בדברי התורה.

ההוכחות רק מקרבים אותנו אל אמונתו במסורת האבות

לכל אופני ההתבוננות וההוכחות שהרמב"ם מביא בספר המורה ושאת חלקם הבאנו במאמרינו הקודמים אין שום מקום על פי הלכה, על פי הלכה צריכים אנו להאמין את ורק מחמת המסורה שיש לנו דור אחר דור עד לאבותינו אשר גרליהם עמדו בהר סיני, כל דרכי ההתבוננות אינם אלא 'תומכים' (Supporters) המקלים את האמונה על האדם ומקרבים אותה אל לבו.

צורת האמונה היא המסורה, אנו מאמינים בה' ובתורתו משום שכן נמסר לנו מפי אבותינו, וכדי להגיע אל שלימות אמונתנו זו יש לנו את דרכי ההתבוננות וההוכחות אלוהים אלא השכל כמכמה וכמה זוויות (Angles), אך לאחר ההתבוננות בכל דרכי החקירה צריך האדם לחזור ולהאמין בה' ובתורתו על פי המסורה, ואילו אם ימשיך להאמין בה' רק משום שכן יצא על פי ההתבוננות בסדרי הבריאה לא יזכה להציל בתוכו, **צרנו למזון הוריד לנו את מצות סוכה** אלא אם מקיימים אותה כהלכתה.

לא תם ולא נשלם ענין זה, רבותי, הפרטים שאני אומר לכם כעת הם פרטים חשובים מאוד, ואיך שבוטח הבא נלמד בהמשך דברי הרמב"ם בהלכות אלו.

(חלק כ' מסדרת השיעורים בענייני אמונה, שיעור י חלק ב)

בתחילת השיעור התחיל המושג עם קושיא שלעת עתה לא זכינו לתירוצה:

בפרשת בראשית מביא רש"י 'אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל [את] התורה אלא (שמות יב) מהחודש הזה לשם, איש מצוה ראשונה שצטוו [בה] ישראל, ומה טעם פתח בבראשית,

אז צריכים להבין למה החודש הזה לכל נקראת המצוה הראשונה, הרי ישנן מצוות שנכתבו לפני בתורה, כגון מצות מילה או איסור גיד הנשה שלדעה אחת בגמרא ניתנה כבר בימי יעקב, אז למה דווקא מצות החודש הזה לכל נקראת המצוה הראשונה,

כפי שהקדמנו לעיל לא שייר לקיים שום מצוה אלא על פי הלכותיה, אם היהודי רוצה לבנות סוכה נאה והוא קורא לקבלנים (Contractors) מהשורה הראשונה, הללו מביאים לו כמה גוים אשר בונים בחצר ביתו סוכה כלולה בהדרה ומשוכללת עד להפליא, תהיה אמנם סוכתו יפה ונוחה מאוד, אך לא יהיה שייר לקיים בה מצות סוכה מאחר שלא נבנתה כדת של תורה. על פי הלכה צריכה הסוכה להיבנות על ידי ישראל הבונה אותה לשם סוכה ולפי כל פרטיה ודקדוקיה, והרי ישנן הלכות רבות בבניית הסוכה. כך היא גם מצות האמונה אשר לא שייר **לבוא אל שלימותה אלא אם אמונת האדם בבורא תהיה לכל פרטיה ודקדוקיה**.

דיני האמונה מבוארים בהלכות יסודי התורה להרמב"ם, וכאשר האדם לומד שם בדבריו רואה הוא מיד את גודל החילוק בין ספרו 'היד החזקה' ובין ספרו 'מורה נבוכים', כי בספר המורה מעמיק הרמב"ם בענייני אמונה בדרישות וחקירות ומרחיב את לשונו באופני התבוננות שונים המביאים את האמונה בלב האדם, ואילו בספר היד מדבר הרמב"ם באופן אחר לגמרי, לא עוד הרחבת לשונו על מחקר והתבוננות אלא תיבות מדורות ומנויות אשר כל אחת מהן היא מוטעית המחזיק את המבורך, וכפי שנראה להלן אף מסיים הרמב"ם בכל אחד מספריו אלו במסקנת אחרת.

וכל זאת משום שבספר המורה חפץ היה הרמב"ם לקרב את האמונה אל לב האדם על ידי מחקר ופילוסופיה, ואילו בהלכות יסודי התורה חפץ הוא את משנה התורה ואת חיוב האמונה מצד הלכותיה של תורה. וכדרכו של הרמב"ם בהלכות אחרות, הרי כל תיבה מלשון קדשו מנופה ב"י נ"פ בה אופן ששייר לדקדק בכל דבר ותג שבדבריו, ואת ההרחבה לדבריו אלו מוצאים אנו בספר הכוזרי, בדברי הרמב"ם בכמה מקומות ובחיבורים של כמה ראשונים נוספים.

אמונת ה' - לא מכח אותות והוכחות

בתחילת השיעור אף הקדמנו כי אמונתנו בבורא עולם שונה בתכלית מכל הדתות הקיימות על פני תבל, כי בעוד שאמונתם התפתלה של הנוצרים והמוסלמים מיוסדת על סיפור שארע עם יחיד, שעל פי דבריו היה לו גילוי, הרי מעמד הר סיני היה לעיני מיליוני אנשים, והסברנו כי סיפור זה, היקף גדול כזה אין יכולת האדם לבדוד מליבו כי לא היה לו יושבי תבל עומדים למחות בו, **ונצא המסורה שיש לנו משום רבו אבותינו עם נשיהם וטוהים מוכיחי מעל כל ספק כי היו דברים מעולם**, ומאחר שכל כך הרבה אנשים זכו לראות בגילוי אור ה' הרי זו הוכחה ניצחת על מציאותו יתברך, ומסורה כזו אינה כנמצא אצל שום דת בעולם.

וכעת נעבור ללמוד בדברי הרמב"ם, ונראה שעל פי הלכה צריכים אנו להאמין בבורא יתברך מכח מעמד נשגב זה, ולא מחמת שהגענו אל המסקנה שיש מנהיג לבורא על ידי אופני ההתבוננות שונים, וזה לשון קדשו (הל' יסודי התורה פ"ח ה"א):

'משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה' - אמונתם של ישראל במשה רבינו לא היתה כאמונת הנוצרים באותו האיש - להבדיל - שמשך את לב העם בקסמים (Magic tricks) אשר אלהים להם. וטעם הדבר הוא כי אמונתו של אלהים לא היתה **'שהמאמין על פי האותות יש בלבנו דופי'** - שתוך כדי אמונתו הרי הוא חושב לעצמו כי פירכתה של האמונה מונחת בצדיה, והיא **'שאפשר שיעשה האות בלעדי כושף'**, וכפי שאכן מספרת לנו הגמרא בסוטה (מז) על אותו האיש, שכל קסמיו היו מכח חכמת הכישוף ולפיכך לא היתה בהם שום הוכחה על אלוהותו.

'אלא לא האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך שעשה, לא להביא ראיה על הגבואה' - ענין האותות והמופתים שראו ישראל במצרים ובמדבר לא היה כדי לחזק את אמונתם בבורא יתברך ובמשה רבינו, כי משה רבינו עשה להם את הנסים והנפלאות משום שהיה להם צורך בעצמות האות, **'היה צריך להשקיע את המצריים קרע את הים והצילין בתוכו, צרנו למזון הוריד לנו את המן, צמאו בקע לתן את האבן, כפרו בו עדת קרח בלעה אותן הארץ'**, וכן שאר כל האותות'.

אמונת הבורא מכח מעמד הר סיני - 'וגם בן יאמינו לעולם'

'ובמה האמינו בו' - ועל פי מה כן האמינו ישראל במשה רבינו ובכל התורה והמוצות אשר מסר להם - **'במעמד הר סיני, שעניינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים, והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אלינו ואנו שומעים' משה משה לך אמור לתן ר' וכן**, כלל ישראל לא היו צריכים להאמין בצדקת משה רבינו ובאמיתות דבריו שהרי הם ראו בחוש איך שהבורא יתברך מסמיכו לדבר בשמו.

'זכן הוא אומר' בפרשת ואתחנן (דברים יז, ז), כאשר משה רבינו חוזר על כל סיפור הדברים שהיה בעת מתן תורה, **'פנים בפנים דבר ה' עמכם'** - הבורא יתברך לא דיבר עם ישראל לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח אלא פנים בפנים (Face to face), 'דער אריבערשטער האט געגרעטעט זיך' עיניו איד פון די מיליאנען אידן וואס זענען געשטאנען ביים הר סיני, ולפיכך ראו בחוש כי משה אמת ותורתו אמת. **'נאמר (שם פסוק א) 'לא את הארץ ברת ה' הברית הזאת'** - הברית שבין הבורא וישראל לא היתה רק עם אברהם יצחק ויעקב שהיו יחידים, היתה היא לעיני עם רב ועצום, מה שמוכיח גם לדורות הבאים שלא היה בה שום דופי.

'ומי שבעד הר סיני לבד' - ולא כל התבוננות אחרת - **'היא הראיה לנבואות שהיא אמת**

וצדיק באמונתו

הרה"ק רבי חיים ׳ עטר האור החיים הקדוש זי"ע

ט"ו תמוז תק"ג

א) הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע אמר, כי ללמוד אור החיים הקדוש הוא כמו שלומדים בזוהר הקדוש, ואכן בפירושו של האור החיים הקדוש זי"ע ישנם ליכטיגע דיבורים, זייער ווארעמע דיבורים.

ב) מקובל, שהאור החיים הקדוש זי"ע היה לו הרוח של משיח, ולבעל שם טוב הקדוש זי"ע היה את הנפש של משיח, ואם היו שניהם נפגשים, שהיו מתאחדים הרוח של משיח עם הנפש של משיח, היו יכולים להביא להתגלות חלק הנשמה של משיח.

ואכן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע רצה עד מאד ליסע לארץ ישראל להיפגש עם האור החיים הקדוש זי"ע ולקרב את הגאולה, על כן שלח אליו מכתב לשאל אותו אם יכול ליסע אליו, והאור החיים הקדוש זי"ע שלח לו מכתב תשובתו, כי אם ראה אותו בשמים עם כל הקומה השלימה שלו, מהראש ועד הרגליים, אז יוכל לבוא אליו, אך אם לא ראה אותו בכל קומתו השלימה, אינו יכול לבוא אליו. אכן, אף ששלח האור החיים הקדוש זי"ע את מכתבו אל הבעל שם טוב זי"ע, לא הגיע המכתב אל הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, אשר בלא ידע מתנאי זה, ובהיות שלא קיבל כל מכתב תשובה מהאור החיים הקדוש זי"ע, החליט ליסע לארץ ישראל ולהיפגש עמו.

אמנם, עדיין לא הגיע עת הגאולה, ומשמים רצו אחרת, על כן אירעו לבעל שם טוב הקדוש זי"ע עיכובים שונים עלי דרך, עד שהוכרח הבעל שם טוב הקדוש זי"ע לחזור אל ביתו, וכך לא עלה בידו להיפגש עם האור החיים הקדוש זי"ע.

(לחיים ט"ו תמוז תשפ"א)

ג) הרב חיד"א היה תלמידו של האור החיים הקדוש זי"ע, והוא מביא, כי פעם אחת בלכתו ברחובות העיר, התחיל לירד גשם חזק מאד, על כן רצה להיכנס אל איזה בית להיות לו מחסה מפני הגשמים, ובהיותו על יד ביתו של האור החיים הקדוש זי"ע, ניגש לדפוק על דלת הבית, ורצה שיכניסו אותו אל הבית, אמנם משום מה לא נפתחה דלת הבית, כך שהוכרח להתמתן זמן רב בחוץ תחת כיפת השמים ולהתרעב מן הגשמים.

לאחר זמן פתח לו האור החיים הקדוש זי"ע את דלת הבית, והתנצל על כך שלא היה יכול לפתוח את הדלת לפניו כן, כי אליהו הנביא היה אצלו בבית, ומפני כבודו לא היה יכול ליגש אל הדלת לראות מי הוא העומד בדלת, והוסיף ואמר לו את דברי אליהו הנביא שאמר לו עתה, שבין הדברים אמר לו, כי כשאומרים מזמור שיר ליום השבת בליל שבת קודש, צריכים בדייקא לעמוד בשעת אמירתו.

(לחיים ט"ו תמוז תש"פ)

ד) פעם נסע האור החיים הקדוש זי"ע עם חבורת יהודים עלי דרך כשחצו מדבר שממה, ותוך כדי הלכונם הגיע יום השבת, ושאר בני החבורה אמרו, כי הרי סכנה גדולה יש בדבר להישאר על שבת קודש בתוך המדבר, ואסור לתנות עתה, על כן המשיכו בדרכם ליסע ביום השבת מחוסר ברירה, אכן האור החיים הקדוש זי"ע עמד על שלו, כי בהיותו שבת קודש הוא היום, אסור ליסע מכאן, והחליט להישאר במקום עמדו, ולא שת את לבו כיצד יוכל לחצות לבדו את המדבר הגדול, בהיותו לבדו מכל בני החבורה, ואף זאת שלא היו אצלו כלל בהמות שיוכל ליסע עממה.

תכף עם כניסת יום השבת הגיע לפני האור החיים הקדוש זי"ע אריה, וראה האור החיים הקדוש זי"ע כי האריה שלו ורגוע, וכי נראה הדבר שכונת האריה לשמור עליו ולהגין עליו, ואכן בכל יום השבת עמד האריה על צידו, וכל מי שרצה להתקרב אל האור החיים הקדוש זי"ע, שמר עליו האריה שלא יוכל לעשות כן, שלא יוכל להזיקו.

לאחר השבת רימז האריה לאור החיים הקדוש זי"ע שיעלה עליו, ואכן האור החיים הקדוש זי"ע עלה על גבי האריה, אשר לקח אותו במהירות לחצות את המדבר, והולין אותו עד לבני השיירה שהמשיכה את דרכם, ובזה הביאו האריה עד למקום חנייתם, וכה היה יכול להמשיך ולילך עם שאר בני החבורה, עד שהגיעו למחוז חפצם.

בזה רואים עוצם גדולתו של האור החיים הקדוש זי"ע, אשר אף בעלי חי, היה מכיר עליו את צלם האלוקים אשר בו, ואת צדקת קדושתו.

(סעודת ליל שבת פרשת פנחס תשפ"א)

אני מאמין

השראת השכינה בישראל - קיימת לעולם

איתא בגמ' (סנהדרין ק"ה): כל הברכות שבירך בלעם חזרו לקללה חוץ מברכת בתי כנסיות ובתי מדרשות. היינו הברכה של "מה טובו אוהלך יעקב".

ויש להבין, שהברכות הרי התבטלו מפני שלא היינו ראוים, וא"כ למה ברכה זו דייקא לא היתה יכולה להתבטל.

והענין הוא, ש'בית הכנסת' כשמו כן הוא, 'כנסת ישראל', בחינה של שכינה הקדושה, וכדיאיתא בגמ' 'אמו' זו כנסת ישראל, ובית הכנסת מרמז על השכינה. וכמו שקדושת האבות לעולם איננה מתבטלת, כמו"כ קדושת השכינה א"א לה שתתבטל מבני ישראל. וקדושה זו נשארה אצל כל יהודי בכל הזמנים. וישנם מצוות השייכות לאברים, אכן תפילה היא 'עבודה שכל', ולכן מקום התפילה היא בבית הכנסת, שהיא הלב של כלל ישראל, בחי' אמו [שכינה] התלוי בהרגש הלב.

ולכן ברכה זו של בתי כנסיות, אשר מהותה היא השראת השכינה אצל ישראל, היא קיימת לעולם וא"א לה שתתבטל.

(ואני תפילה)

"מה טובו! - אוהלך יעקב"

בפרשה כתוב "מה טובו אוהלך יעקב, משכנותיך ישראל", היינו כמו אדם המפליג על טובתו ואינו יכול לתאר מספיק את רוב טובו, "מה טובו אוהלך יעקב", "ויו גוט זענען דיין געצעלטען, די בתי כנסיות", וכן הוא בתהילים (פ"ד) "מה ידירות משכנותיך ה' צבאות" - "ויו גוט איז די משכן ה'".

(ואני תפילה)

"י"ז בתמוז: עתיד להיות חג גדול - עם כח זכרון"

דוד המלך איקרי זית כמו שאמר על עצמו "ואני זית רענן". כן איתא בזוה"ק (שלח קס"ה): עוד איתא שם, "והנה עלה זית טרף בפיה דא מלכא משיחא". והנה בגמ' שילהי מס' הוריות איתא, כשם שהזית קשה לשכחה כן שמן זית מועיל לשכחה ומחזיר את הלימוד של שבעים שנה, ע"כ והדברים סתומים, ובס' קהלת יעקב (עיר זית) כתב, ששמע ביאורו מפי הרה"ק מלובליץ זצ"ל כי הזית בא ממקום גבוה מאד ששם אין המוח תופסו ולכן קשה לשכחה. אבל שמן היוצא מן הזית הוא כבר במדרגה פחותה מהזית עצמו ולכן מחשבה תפיסא ב', ומועיל לשכחה. עכתה"ק.

כל דבר הנשכח הוא טמון בתוך המחשבה ואין כח הזכרון שולט עליו עד עת בא זמנו שיזכור. דוד המלך הוא הזית והוא טמון בתוך קליפת מואב ואינו נגלה, עד שהמציאו הקב"ה ואמר "מצאתי דוד עבדי בשמ"ן קדשי משחתי", ואז נתגלה ובא לבחינת שמן. כח הזכרון, רות הגיורת שטמון בה נשמת דוד כל מזונות" הם ממתנות עניים, לכן שפיר ניוזנה מן השכחה כמ"ש בועז וגם של תשלו לה מן הצבתיים. ופרש"י שכוח תשכחו, והיא תאכל בתורת שכחה. וענין השכחה בא מחמת שבירת הלחות של י"ז בתמוז.

והנה בדרשות חת"ם (על מגילת רות), בא לחשבון שהיום שרות באתה לקהל, ויצא לאור היתרה, ובאותו יום נישאת לבעוז ובאותו יום נתעברה עם בנה עובד, אותו היום ה' י"ז בתמוז. וזה סימן שאותו היום יתהפך ליום טוב לצמיחת קרן דוד. עיי"ש.

והנראה בזה בעצה"ת. כי זית ר"ת י"ז תמוז. ואותו היום מוכן ומעודת שיתהפך לששון ולשמחה, ולוחות הראשונות ישלמו משבירתן ויתגלה האור של חז"ת הטמון בו, וכל ישראל יזכו לזכרון בתורה ע"י התגלות בחינת דוד, הוא הזית, בכל הודו והדרו, ואז יהי' להם השגה גם בלוחות הראשונות, הם הזית, ולא רק בלוחות האחרונות שהם השמן הבא מן הזית, ולפיכך לא ישכחו. ואז יקום היום הזה י"ז בתמוז, יום הזי"ת, מעפרא, ויהיה יום חג גדול במכלל השנה כאשר ניבא עליו אהרן "חג לד' מחר". ועל זה רמזו במשנה (פאה פ"א מ"א) "אין שכחה לזייתים". (אמונת עתיך, שבועות)

נתי למועז שיעור מ"ה זצ"ל בפירוש השמיני ומועזים וזמנים במערכת השיעורים שפ"ח בית מדרש אמונת ישראל

בארה"ב: 666-718 בארץ ישראל: 0046-704-079

לקבלת התליון מסביבית: 0548476309/0226-602-917

ע"פ ההלכה אסור לעלוני מכליון בעת: אמירת קריש מ"ב סי' מ"א, חזות הש"ץ מ"ב סי' קס"ד-ה"ח, פרשת מותי ק"ח סי' כג, מו, קריאת התורה סי' קמ"ט סי' כ"ב, וכו' בעת ששוכח בהפלה או ברכה מ"ב סי' קצא ק"ח

הרשימה לפרסום הנחמה לנפילת קהילת שומתה או יא"ע וברוך
יפה לזכר יוסף שמוחה מלאך נענך ה' י"ז 1872-486-347

מחשבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת בלק - שנה י"ב גליון תנ"א (ל"ט)

באוצר חיים

בגדר תפילה לאחר סוף זמן תפילה ולאחר חצות תשובה בכת"י

בס"ד, יום י"ב ניסן תש"ס, ציריך יצ"ו
לכבוד הרה"ג וכו' שליט"א
אחדשה"ט, קבלתי את שאלתך, בו נכתב
בזה"ל: ובפשוטות סברת המג"א (סימן ע"א
סק"א) הוא דתפילה לאחר זמנה עד חצות לא
הוה תשלומין, אלא עד חצות הוה זמן תפילה
לבדיעבד, ע"כ.

א. והנה ז"ל הרמב"ם (פ"ג מהלכות תפלה
ה"א): תפלת השחר מצותה וכו' עד סוף שעה
רביעית וכו', ואם עבר או טעה והתפלל אחר
ארבע שעות עד חצות יצא ידי חובת תפלה
אבל לא יצא ידי חובת תפלה בזמנה, שכשם
שתפילה מצוה מן התורה כך מצוה מדבריהם
להתפלל אותה בזמנה כמו שתקנו לנו חכמים
ונביאים, עכ"ל.

ועתה אם נאמר שלדעת הרמב"ם הו"י אחר
ארבע שעות זמן תפילה לבדיעבד, איך כתב
הרמב"ם שלא יצא ידי חובת תפלה בזמנה,
הרי בבדיעבד התפלל בזמנה, למרבה היה צריך
לכתוב שלא יצא ידי חובת תפילה בזמנה
לכתחילה.

ב. ועוד קשה דכיון דבגמרא ברכות (כ"ו
ע"א) אמרין דלא יחבי ליה שכר תפלה בזמנה
לאחר חצות והיינו אליבא דרבנן, אלא דילפינן
לה אליבא דר' יהודה גם לאחר ד' שעות עד
חצות, ואם נאמר דעד חצות לר"י נחשב יותר
לזמן תפילה של שחרית מאשר לאחר חצות
לרבנן, איך אנו יכולים ללמוד קודם חצות הקל
מאחר חצות החמור.

ג. והיה נראה לי לבאר את דעת הרמב"ם
על פי לשונו באופן זה, ובהוה יתבאר גם דעת
המג"א (סימן ע"א), דמן התורה חל בתחילת
היום חיוב תפילה מהתורה, וחכמים קבעו
מדברנן שיקיים מצוה זו עד ד' שעות. והנה
אם עבר או טעה ולא התפלל עד ד' שעות,
זמן התפילה שקבעו חכמים כבר עבר ולא

מבאר החיים

כל כוחות הטומאה והרע מודים להטוב

זה עיקר העבודה להעלותם כולם לצד
הקדושה והטוב, לעשות רצון אביך
שבשמים.

אלא שמ"מ יש בזה תנאי דענין רץ
כצ"ב הוא דוקא מין וכח טהור, כי הריצה
והמקום שלשם הוא רץ, בעינין שיהא
המקום טהור וכשר לכתחילה, כי כל
העבודה נפנית לשם למקום טהור דוקא.

ובזה מבואר דברי הרמב"ם שכתב
בהלכות מלכים (פרק י"א ה"א) בתוה"ד
וז"ל, המלך המשיח עתיד לעמוד

ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה
הראשונה, ובונה המקדש, ומקבץ נדחי
ישראל, וכו', ואלו הדברים המפורשים
בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו
על ידי כל הנביאים, אף בפרשת בלעם
נאמר, ושם נבא בשני המשיחים במשיח
הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל
מיד צריהם, ובמשיח האחרון שעומד
מבניו שמושיע את ישראל באחרונה,

ושם הוא אומר, אראנו ולא עתה, זה דוד,
אשורנו ולא קרוב, זה מלך המשיח, דרך
כוכב מיעקב, זה דוד, וקם שבט מישרל,
זה מלך המשיח, ומחץ פאתי מואב, זה
דוד, וכן הוא אומר, ויך את מואב וימדהם
בחבלי וקרקר כל בני שת, זה המלך
המשיח, שנאמר בו, ומשלו מים עד ים,
והיה אדום ירשה זה דוד, שנאמר ותהי

אדום לדוד לעבדים וגו', והיה ירשה וגו',
זה המלך המשיח, שנאמר ועלו מושיעים
בהר ציון וגו', ע"כ. ויש להתבונן מה הוא
הענין שבלעם היה צריך לנבא את ב'
המשיחים, דוד ומלך המשיח.

ולהמבואר י"ל כי לעתיד לבוא הקב"ה
יעביר רוח הטומאה, וכל צד הטומאה
והסטרטא אחרא יכנע ויתעלה לצד
הקדושה והטוב לסטרטא דקדושה, והיינו
ביאת המשיח לרמוז בדבריו בכמה וכמה
אופנים, כי זה עיקר התיקון והתשובה של
בני ישראל. (רשימות כתבי תלמידים פרשת

בלק תשס"ח)

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל
בישראל ה' אלוהיו עמו ותרועת מלך
בו (במדבר כ"ג כ"א). פסוק זה הוא חלק
מהברכות שאמר בלעם לברך את
ישראל, ואנו אומרים פסוק זה כאחד
מעשרה פסוקי מלכויות דראש השנה,
והדבר צ"ב למה נתייחד פסוק זה המזכיר
את האון והעמל מברכתו של בלעם,
להזכירו ביום הרת עולם ויום הדין דראש
השנה.

ונראה דהנה ביום הכסא כולם שבים
בתשובה, וכאשר כמה ימים קודם לכן
עומדים ומשכימים בסליחות ותחנונים,
ועיקר יסוד התשובה שמשבים את
כל הכוחות, גם את כוחות הטומאה
והרע, להשי"ת, ושבים עמם לייחד את
כל הכוחות להשי"ת, ולהוציאם מכח
הטומאה והרע. בבחינת מלאך רע בעל
כרחו יענה אמן, המבואר בגמ' שבת (ק"ט
ע"א), שענינו גם כן כ"ל שגם הרע נכנע
לטוב ואומר בע"כ אמן לטוב.

ולכן כאשר בני ישראל היו ראויים
לברכה כפירש"י עה"פ (כ"ג כ"ג) כי לא
נחש ביעקב, כי ראויים הם לברכה וכו'
ע"ש. וכשהם ראויים לברכה היינו שגם
החלק הרע נכנע ומסכים לברכה, כי
הכניעו את כוחו והשיבו את כל הכוחות
להשי"ת.

ובמתני' אבות (פרק ה' משנה כ') יהודה
בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר
ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך
שבשמים. והדבר פלא שהזכירו ג' מינים
טמאים, מה ענינו, ועוד אמאי נקט לענין
ריצה, רץ כצבי, דוקא בזה נקט מין טהור.
ואולי י"ל דרמז התנא בזה שצריך
להכניע ולשעבד גם את כוחות הטומאה
הרמוזים במינים הטמאים וכנ"ל, שזה
עיקר התשובה והעבודה הנבחרת להשיב
ולשעבד כל הכוחות כולם לעבודתו
יתברך שמו, ואף כוחות הטומאה והרע,
אינם יחדיו יעבוד את השי"ת, ואדרבא

באוצר חיים

ולפי"ז י"ל שגם להרמב"ן עיקר האסמכתא היא על התפילה בלא זמן מיוחד, ורק אח"כ תיקנו את ג' זמני התפילה. ושפיר י"ל גם לדעתם שאחרי ד' שעות אף שעבר זמן התפילה של שחרית, מ"מ נשאר החיוב של עיקר התפילה מכח דרשת האסמכתא עד חצות, וכנ"ל כמו שביארנו הדברים לדעת הרמב"ם.

ז. ומיושב לפי"ז מה שהקשה בהגהות החתם סופר עשו"ע או"ח (סימן נ"ח) על המחבר (ס"ו) שכתב ואם עברה שעה רביעית ולא קראה קוראה בלא ברכותיה כל היום. והק' החתם סופר דלשון זה צ"ע, למאי דקיי"ל (ריש סימן פ"ט) דתפלה זמנה עד חצות בדיעבד, א"כ ה"ה לברכות ק"ש, וק"ו הוא, דתפלה קיי"ל בודאי כר' יהודה דזמנה עד ד' שעות, ואפ"ה מתפלל עד חצות, מכ"ש ברכות שהם מספיקא של הרא"ש (פ"א סימן י') אם דמיא לתפלה או לא, לא כל שכן שיהא מותר לאמרם עד חצות עיי"ש.

ח. וגם מה שכתב בתהלה לדוד (סימן ק"ח אות ו') גבי שכח ולא התפלל ערבית אם יכול להשלימה עד חצות, והיינו דוקא כשמתפלל אז שחרית, נראה דלפמ"ש הכו"א בסימן ע"א ס"ק א' דעד חצות אינה בכלל תשלומין, א"כ עדיין לא עבר זמן ב' תפלות ע"ש. אינו מוכרח לפי"ז, ודו"ק.

והנני בזה דושה"ט באה"ר ובלונ"ח ובברכת חג כשר ושומר
משה חיים שמרלר

קיים, אבל החיוב תפילה מה"ת בודאי לא פקע וחייב להתפלל מהתורה מיד גם אחרי ד' שעות, אבל אחרי חצות כיון שכבר הגיע מעיקר הדין זמן תפילה של מנחה, חייב להתפלל התפילה של תורה בזמן של מנחה, ובזה יוצא גם התפילה דאורייתא, וגם תפילת המנחה דרבנן. אלא שאח"כ צריך להשלים גם החיוב דרבנן של תפילת שחרית, אבל זה אינו יכול להשלים רק אם טעה בשל שחרית, אבל אם ביטל במזיד אין לו תשלומין, ודו"ק כל זה בלשון הרמב"ם.

ד. ומעתה גם מבואר גם דעת המג"א דכיון שכבר נקבר המת לפני חצות מיד חלה עליו חובת תפילה מדאורייתא, אף שזמן תפילה של חכמים כבר עבר, ובודאי חייב להתפלל מיד תפילת חובה זו, ודו"ק. ה. והחולקים על המג"א, עיין תהלה לדוד (סימן ע"א אות א'), נראה דס"ל דגם עיקר חובת התפילה היא מדרבנן, וא"כ לא חל אחרי ד' שעות שום חיוב תפילה של י"ח ברכות.

ו. אולם נ"ל דיש לתרץ דעת המג"א גם לסוברים דעיקר תפילה היא מדרבנן, שהרי מבואר בספרי דילפינן עיקר תפילה מלעבדו זו תפילה, אלא שדעת הרמב"ן דרשה זו הוי אסמכתא, עיין בכס"מ בריש פ"א מהלכות תפילה. ועיין ברי"ף וכן ברא"ש ברכות (כ" ע"ב) כתבו דתפילה הויא מצות עשה שלא הזמן גרמא, ולדעת הרמב"ן ודעימיה צ"ל דהכונה מ"ע דרבנן. [וראה במענדי יו"ט שם אות צ'].

עניני דימוא

אמירת 'מה טובו' בתחילת התפילה

(ברכות דף ל"א ע"א) אר"י משום רשב"י אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעוה"ז וכו' ע"ש, ולחד מ"ד הכוונה בזמן הגלות.

אולם גם בענינים רוחניים, י"ל דכל זמן שכח של בלעם ואומות העולם מכחיש האמונה, גם בקרב ישראל לא נתבער עדיין כל שורש הרע, ומביא להרהורים רעים, וצריך מלחמה כבידה לדבק בה' בשלימות גמורה, ע"כ צריך לקבלת עול מלכות שמים שלימה גם את נבואת בלעם, שגם הוא הודה שה' אחד.

וגם בלימוד התורה הק', אנו מסיימים בברכת השלום של בלעם, כי בזה אנו זוכים לשלימות העבודה וברכת השלום ממלחמת הכח הרע, וכדכתיב (שה"ש ח"י) אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום.

ובזה מבואר שפיר מה שאנו מתחילים תפילתנו בברכת 'מה טובו אהליך יעקב' שהיא ברכתו של בלעם, לקבל עול מלכות שמים בזמן הגלות, עם נבואת בלעם שהכיר והודה 'מה טובו אהליך יעקב', לברכותיהם של ישראל. (רשימות כתבי תלמידים)

ונצטרך לברכת בלעם לענין ק"ש וקבלת עול מלכות שמים.

וכן מצינו בסיום התורה שבע"פ, ברכת השלום, מפי בלעם ואומות העולם, דסיום הש"ס בסוף מס' עוקצין הוא בפסוק ה' יברך את עמו בשלום, ואמרו בגמ' (ובחים דף קט"ז ע"א) דבלעם אמרו, ומה טעם אנו אומרים דוקא ברכה זו בסיום ש"ס.

וביאר הענין יש להקדים דאיתא במדרש (דברים רבה פ"ג ד') ושמר ה' אלקיך לך את הברית וגו', מהו ושמר, כל מה שישיראל אוכלין בעולם הזה מכח הברכות שברכם בלעם הרשע, אבל ברכות שברכו אותם האבות משומרין הן לעתיד לבא שנאמר ושמר ה' א' וגו' ע"ש.

ויש לפרש בפשוטו דכדי שנוכל להתקיים בעולם הזה בין אומות העולם, היו צריכים שגם אומות העולם יכירו בברכותיהם של ישראל, ושגם עשיו יודה על הברכות, עיין רש"י פרשת וישלח (ל"ב כ"ז וכו'), ועי"ז יש לנו קיום ביניהם גם בגלות שהוא בחינת עוה"ז, וכמו שאמרו

בשו"ת מהרש"ל (סימן ס"ד) כותב אריכות דברים בענין נוסח התפילה, ושם כתב: ובבוקר כשאני בא לבית הכנסת מתחיל אני בפסוק 'ואני ברוב חסדיך', ומדלג הפסוק הראשון 'מה טובו אהליך' שאמרו בלעם, ואף הוא אומרו לקללה, כדאיתא בפרק חלק, וגם אין כאן מקומו. ופסוק האחרון 'ואני תפילתי' אני מדלגו, כי אין לאומרו אלא במקום שקבעו חכמים דהיינו במנחה בשבת על פי המדרש כמו שכתב הטור וכו' ע"כ.

וכונתו דהלא 'מה טובו' הוא ברכתו של בלעם, שנתכווין לקללה, ומחסדי השי"ת דנתהפך לברכה, ואמרו חז"ל (סנהדרין ק"ה ע"ב) דכולן חזרו לקללה חוץ מאחת, וא"כ אין ראוי לאמרן.

וליישב המנהג אמר כבוד רבינו זצ"ל, דהנה בברכות (דף י"ב ע"ב) אמרין בקשו לקבוע פרשת בלק בק"ש [משום דכתיב בה כרע שכב כאר, דדמי לובשכבך ובקומך, שהקב"ה שומרנו וכו', רש"י] ומפני מה לא קבעו משום טורח ציבור עיי"ש בגמרא, וזה הפלא ופלא

איצר התהלות ישראל

דברי תורה וחיזוק
מאת הגה"צ דתהלות ישראל זצוק"ל

איצר הזמנים

לקראת ימי בין המצרים

א

איתא בגמ' (יומא נ"ד:) שכשנסכו הגויים אל קדש הקדשים מצאו את הכרובים שהיו מעורים ודבוקים זה בזה וידוע מה שמובא בשם המגיד הגדול הרבי ר' בער ז"ע שהקשה שהלא איתא בגמ' (בב"ב צ"ט) כשישראל עושים רצונו של מקום היה נס בכרובים שהיו דבוקים זה לזה, וכשאין עושים רצונו של מקום היו נפרדים זה מזה, ואין עתה בשעת החרבן כשהיו בני"י במצב של אין עושים רצונו של מקום היו הכרובים דבוקים זה בזה, ומתרץ עפ"י דרכו בקודש שיש מצוה וחייב פקידה כשיצא לדרך שאז בשעת הפרידה מתעורר הגעגועים ולכן נהיה אז הקירבה שהתקרב ה' יתברך לבני"י בחיבה יתירה כמו בשעה שעושים רצונו של מקום עכדה"ק.

ויש להוסיף בעז"ה לבאר את העומק שבדבריו הקדושים שד' ית' הראה לנו בשעת החרבן שכל מה ששלח אותנו לגלות אין המטרה בכדי להרחיק אותנו אלא אדרבה מפני האהבה שלו אלינו שרוצה להחזיר אותנו אליו הראה לנו אהבה נוראה ועצומה ואין שהוא מתגעגע לבני"י, וזה היה צריך לעורר בבני"י געגועים לחזור אל ד' ית', וכמו אב רחום המעניש את בנו ואומר לו אח"כ תדע לך בני שאני אוהב אותך והעונש שהענשתי אותך מתוך אהבה שהעונש הוא רק לטובתך האמיתית.

והחיבה יתירה והגעגועים הללו היה לא רק על שעת הפרידה אלא שבזה האהבה ליווה אותנו ד' ית' אל הגלות בכח של תשוקה שנוכל לחזור ולהשתוקק אל ד' ית', וזה מה שעלינו לדעת שכמו שבשעת החרבן מצאו את הכרובים מעורים זה בזה כך זהו המצב של כל זמן הגלות שכל זמן הגלות הקב"ה קרוב עם כנסת ישראל ביותר.

ויש להבין ענ"ז עוד ביתר שאת שהחיבור של הכרובים היה לא רק

איצר הפרשה

"כלביא יקום" (כ"ג כ"ד)

בקדושה לפני שהיצר הרע חוטף אותו אליו ולרשותו ולרשותו.

וכמו שהוא במשל העולם הזה מי שתופס מקום הראשון נשאר תמיד שם ולא מוציאים אותו משם מכיון שהוחזק בה, וכמו כן הוא הדבר ברוחניות שמי שתופס ראשון את ראשית היום הוא הזוכה בשליטה במשך כל אותו היום.

אמנם בודאי שעצם עשיית המצוה צריכה להיות בודאי ביישוב הדעת ובמתינות וסבלנות וגם בזריזות אמנם בלי חטיפה ובלבול מחשבה, ומה שצריך ליזהר הוא שלא להפסיק בשום דבר מעת שהאדם קם ממטתו עד אחרי שיעסוק לפחות משך של קצת זמן בעסק מצוה כגון להניח ציצית ותפילין ולקבל עול מלכות שמים כן.

ויש לדעת שענין זה לא מספיק לעשות בחלק המעשה אלא כמו כן צריכים לעשות כן גם בענין המחשבה דהיינו שבשעה ראשונה מהקימה לא לתת מקום בראש שיכנס בו מחשבות אחרות מעניני האדם הגשמיים, כי אם עניני הגשמיים יהיו נתפסים ראשונה במוח האדם בתחלת היום קשה לו מאוד לנתק מחשבתו מזה במשך כל היום מכיון שהם נתפסו מקום הראשון באותו יום במחו, ומכיון שהם מוחזקים ראשונה במחו לא יוכל לפנות לבו ומחו כראוי ללימוד התורה הק' ועבודה הרוחנית שיעשה במשך כל היום, ואפילו אם לא יהיה מורגש לו בכל זאת הרי זה כך במתחת הכרתו וזה יפריע לו לריכוז הראוי והמבוקש לענין הרוחניות כאמור כי יצר הרע יהיה נתפס שם ח"ו.

בפסוק "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" וגו' פירש רש"י כשהן עומדין משנתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות ללבוש ציצית להניח תפילין ולקרוא את שמע.

ויש להבין מהו הענין של חטיפת המצות שכתב רש"י והלא המצות צריכות להיות נעשות בהתבוננות ויישוב הדעת, ואע"פ שצריך גם לעשות בזריזות וכמו שכתוב במסילת ישרים שהזריזות בעשיית המצוה מורה על אהבת המצוה ואהבת ד' ית' לעבדו ולקיים מצותיו, אמנם כל זה צריך להיות ביישוב הדעת ולא בחטיפה ועל כן יש להבין מה כוונת רש"י במה שכתב לשון חטיפה כאן.

וי"ל על פי המבואר בספרים הק' וכן כתוב גם בשם הרה"ק מרדכי) לרמז בפסוק (במדבר ט"ו כ"א) מראשית עריסותיכם תתנו לד' תרומה וגו' שלשון "עריסותיכם" הוא מלשון עריסה שהוא מטה, והכוונה לרמז שבראשית קימת האדם ממטתו בבוקר יעסוק רק בדברים של עבודת ד' ית' לפני שעוסק בשאר דברים, וזה משפיע על כל משך היום שלא יהיה האדם ברשות ושלטת היצר הרע, כי כל היום נמשך אחר תחלתו ואם תחלת היום היה מוקדש רק לחלק הקדושה שהוא חלק של היצר טוב אזי נמשך אחריו כל היום להיות מוקדש להיצר טוב והוא השולט על האדם במשך כל היום, ע"כ דבריו הק'.

ולפי זה יש לפרש לשון חטיפה שכתב רש"י שהכוונה הוא שצריכים לחטוף את הזמן הראשון בתחילת היום להיות מוקדש להיצר הטוב ולשמור עליו

ועל כן יש לו לאדם בשעת קימתו בבוקר תיכף ומיד לרוץ בזריזות להניח ציצית ותפילין, (ואם אי אפשר לו יחטוף מצוה אחרת כגון שישים את עצמו תיכף ומיד ללמוד גמ' ולא יפסיק בדברים אחרים לפני זה) כמו בורח ממיטתו לחטוף איזה דבר שמפחד שלא יאחרנו, כי הזריזות היא מה שלא נותן מקום לכנס להמח דברים אחרים שלא מענין העסק שעוסק בו, מה שאין כן כשעושים דבר בלי זריזות אלא במתינות יותר מדאי הרי זה נותן מקום להמח לחשוב ולרחף בדברים אחרים שלא מענין מה שעושה עכשיו, ומכל שכן תיכף אחר הקימה מהשינה שהגוף אינו כל כך ער עדיין, אז הרי זה יותר עלול להיות שהמח ירחף בדברים אחרים.*

על כל פנים היוצא מהאמור דכללא דמילתא מה שיש לדעת בענין השמירה על ראשית היום והקימה בבוקר היא כך, שיש לשמור משעת קימתו בבוקר עד אחרי תפלת שחרית שלא לתת להכנס בלבו ומחו שום ענין בעניני חול ורשות

רק ימלא אותם בעניני עבודת ד' ית', ובזה יהיה לו סגולה גדולה להיות שמור כל היום משליטת היצר הרע עליו.

ועוד דבר חשוב יש לדעת שכל מחשבה קטנה שנכנסת במחו ולבו בשעה ראשונה זו מקימתו עד אחרי תפלת שחרית הרי זה פוגע בנפשו של האדם הרבה יותר מבשאר משך היום, ויש להבין ענין זה (חוץ ממה שנזכר שהתחלה תמיד משפיעה מאוד על ההמשך וזה כלל בכל דבר ובכל ענין) על פי מה דאיתא בדברי האר"י ז"ל שאין נשמתו של האדם מתיישבת בלבו של האדם בחזרתה אליו בבוקר עד אחר תפלת שחרית (ומזה הטעם גם כן אסור לאכול לפני התפלה כי מכיון שאין עדיין נשמתו בקרבו לכן אין מי שישמור עליה מלהיות ניזוק מכח האכילה שלא יגשם את האדם ויפגום קדושתו ח"ו), ולכן צריך לשמור על המחשבה בעת ההיא מכיון שהאדם אז ערום משמירה על רוחניות נפשו כי הנשמה היא השומרת על האדם ולפני התפלה כחה עדיין חלש אצל האדם.

וכמו כן טוב וחשוב מאוד להזהר שלא לחשוב על שום אדם עד אחרי תפלתו וכמו כן לא להסתכל ולהביט על שום אדם כי ההסתכלות בפני האדם משפיעה מאוד על האדם ועלול לדבק בו ממחשבותיו.²

ועי' מה שכתב בספר הק' אמרי פנחס להזהר שלא לדבר אפילו דבר א' של חול לפני התפלה כי זה יכול לבטל כוונת התפלה, ע"ש, ומכל שכן מי שקשה לו להתרכז בכוונת התפלה בודאי שכל הנ"ל פוגע אצלו יותר.

ובפרט אלה שנוהגים לטבול לפני התפלה בכדי לקבל תוספת קדושה יש להם לדעת שעל ידי דברים בטלים נחלש או מתבטל לגמרי גודל התוספת קדושה שנשפע ע"י הטבילה כידוע ליודעי נסתרות (וניכר לְפָי הראות) שהאור שמקיף את האדם מקדושת הטבילה נשאר על האדם עד לערך ג' שעות אמנם כל זה אם לא הפסיק בדברים בטלים אבל אם מפסיק בדברים בטלים הרי זה עף ממנו, ואשרי מי שזוהר בכל הנאמר.

א. וענין זה לעשות כל דבר בזריזות הוא גם סגולה גדולה לשמירת הקדושה ומובא בספרים הק' שהזריזות בפרט לדבר מצוה היא סגולה להיות שמור מהיצר הרע בפרט בעניני קדושה, ויש להוסיף מה שעוד יש לדעת שמדות הזריזות שייכת גם בענין המחשבה כל' שכמו שבחלק המעשה אפשר לעשות כל דבר בלאיטיות ועצלנות ואפשר לעשות כל פעולה בזריזות המעשה כמו כן שייך ענין זה בפעולות המחשבה שאפשר לחשוב ולענין בזריזות ואפשר לחשוב בלאיטיות ועצלנות, וידוע בשם החז"א שאמר שכמו שיש עצלנות בגוף כך יש עצלנות במחשבה, כי העצלנות במחשבה גורם שיכניסו כל מיני וסוגי מחשבות בלב איש ולכן צריך לזהר שלא יהיה חלל פנוי במחשבה כי זה פותח פתח לכניסת כל מיני מחשבות זרות למוח בין בעניני קדושה ובין בשאר ענינים, ועל כן יש להתרגל שלא לרחף במחשבתו על שום דבר אלא למלאותה תמיד עם דבר תורה או משנה או רמב"ם וכד' והעיקר שלא ישאר ריק ופנוי מכל דבר אפילו לרגע א' אלא ימציא לו תמיד איזה דבר לחשוב עליו כדי שלא יבא לחשוב על דברים בטלים ומבוטלים.

ב. וזה גם במשך כל היום ועל כן איתא בספרים הק' שלא להסתכל בפני אדם שאינו דבוק ביראת ד' תמיד, (ועי' אגרת הרמב"ם שכתב שלא להסתכל בפני האדם בדברו עמו), אמנם לפני התפלה מכיון שנשמת האדם עדיין אינה קבועה בלבו אזי הרי הוא חסר שמירה לכן הרי כל ענינים האלו פוגעים הרבה יותר.

איצר הזמנים - המשך

הכי תמצא שיוכל לבא לשרות אצלנו ואפילו אם המצב שלנו עדיין אינו מתוקן שבשעת הגלות הוא זמן צער אצל ד' ית' מפני החילול ד' והקב"ה בעצמו בוכה ומתאבל על החרבן ובכזה מצב יכול ד' ית' על פי סדר תכסיסי המלוכה להיות אתנו ביחד כנזכר.

וביאור הענין למה במצב כזה יכול הקב"ה להיות אתנו יחד הוא ע"פ משל מאבא שבנו לא התנהג כראוי עד שהתרגז עליו וגרשו מביתו, ובכל זאת כשנהיה מצב של אבילות ח"ו ויושיבים שבעה על אחד מבני המשפחה שהמנהג שיושיבים כל בני המשפחה ואז מכניסים גם את הבן שהרחיק וגרשו שישב גם כן עמם ביחד שהצרה והצער הגדול שיש לכולם ביחד מאחדת את כולם ונהיה קירוב לבבות ולא מתחשבים עם שום חשבונות.

וכל ענין זה הנזכר צריך לעורר אצלנו ג"כ כמים הפנים אל פנים געגועים נוראים וחזקים באהבה אל ד' ית', בראותינו שד' ית' עשה כביכול לעצמו מצב של צער ושיסבול בזיונות וחילול שמו ית' הכל בכדי שיהא יכול להיות אתנו ביחד.

בתור רמז שהקב"ה רוצה שבנ"י יחזרו אליו בתשובה ועי"ז יוכל אח"כ להתחבר אתם, אלא זה היה להראות להם שאפילו עתה בעת הזאת ובמצב הזה שהוציא אותם מארצו ושהגלה אותם הרי הוא מחובר ודבוק עמם, ואע"פ שבשנים האחרונות שעדיין היו באר"ק סילק מהם שכינתו ולא שכן בתוכם כמקדם בכ"ז ברגע שהתחיל הגלות שינה ה' את מה שהרחיק שכינתו מקודם וחזר לשכון בתוכינו בבחינת השוכן אתם בתוך טומאותם, והטעם היא מכיון שמהרגע שהלכו לגלות נשבר לבם בקרבם מהכאב והצרות ועי"ז הוכשרו שישרה אצלם השכינה אפילו במצב הנמוך שהם נמצאים בו בבחינת אשכון ואת דכא ושפל רוח להחיות וגו' לב נדכאים וגו'.

ועוד יש להוסיף בהירות להנאמר שמכיון שתקופה לפני החרבן היה ההכרח שהשכינה תתרחק מלשרות בתוכינו כנ"ל אבל בכ"ז הקב"ה כביכול התגעגע אלינו כ"כ חזק ורוצה להיות אתנו ביחד ולא להיות כ"כ הרבה זמן רחוק מאתנו וגם ראה שבנ"י לא עושים תשובה ולא עוזר כל התוכחה של הנביאים ולכן עשה מצב של גלות כדי שזה יהא

אבן ירושת

פנינים מאוצרותיו של מורנו הגה"ח ר' יוסף מרדכי ווייס זצ"ל בעמח"ס 'אבן ירושת'

עניני הפרשה

בגדר הדין דקנאים פוגעין בו

די שמים וא"כ כאן שהגנבים החזירו לו מרצונם למה לא רצה רבא לקבלם, ע"י"ש.

וכתב הצוה"ח לחדש דהא דאמרין דגם במקום שיש דין של ליה בדברא מיניה מ"מ חייב לשלם לצאת ידי שמים הני מילי במקום שלא קיבל העונש של המיתה בפועל אז מחוייב עכ"פ לשלם לצאת ידי שמים, אבל במקום דעבדין החומרא בפועל ומענישים אותו בפועל באותו מיתה אינו חייב לשלם ממון אפי' לצאת ידי שמים.

ועל כן בהך עובדא דרבא שהיה הגנב בא במחתרת ובאותה שעה הותר לכל ישראל להורגו ממילא נחשב כאילו קיבל כבר העונש מיתה בפועל ואינו חייב בתשלומי ממון אפי' לצאת ידי שמים. ואף שלבסוף ניצול ולא נהרג הרי זה נחשב כמי שנתחייב מיתה **בפועל** בב"ד וברח שהוא פטור מלשלם על מה שהזיק בשעת מעשה אפילו לצאת ידי שמים כיון שהוחלט דינו ע"ז למיתה עכ"ד.

ומבואר בדבריו דעצם הדבר שהותר דמו נחשב כקיבל העונש ונפטר ע"ז מכל חיובי ממון. וה"ה בד"ן זה של קנאים פוגעים בו דאף שהותר דמו וניתן רשות לכל אדם להורגו נחשב לו לעונש להפטר ע"ז מחיובי ממון דקם ליה בדברא מיניה.

מיהו אין הנידון דומה ממש לבא במחתרת דשם בפשטות הוא בגדר **מצוה** להרוג את הגנב דחשבינן ליה כרודף משא"כ בנידון דידן דאינו אלא רשות, [מיהו עיין ברמב"ם הל' גנבה פ"ט ה"ז דגם בבא במחתרת אינו אלא רשות ואכמ"ל], מ"מ מלשונו של הקצוה"ח שאין הדבר תלוי בזה אלא דעצם הדבר שהיה **רשות** להרוג באותה שעה להורגו נחשב כבר כאילו קיבל העונש בפועל ונפטר מחיובי ממון אפי' לצאת ידי שמים, וא"כ ה"ה בנידון דידן יחא פטור מכל חיובי ממון.

ואפשר דזה גופא היה ספיקו שלה גאון רעק"א (שם) אם עצם הדבר שניתן רשות להורגו נחשב כבר לעונש לענין קם ליה בדברא מיניה אוד ילמא דכיון שאינו אלא רשות לא נחשב לעונש, ובפרט לפי מה שמבואר בגמרא שכמו"כ יש רשות להיפך לעובר העבירה להציל עצמו ולהורגו את הקנאי א"כ יש לומר דאינו נחשב בגדר עונש לומר בזה קם ליה בדברא מיניה, וד"ק.

החילוק בין עובר העבירה לאיש אחר דממנ"פ אם נידון כרודף גם לאחר יהיה ניתן להצילו בנפשו ואם אינו נחשב לרודף א"כ גם לעובר העבירה לא יהיה רשות להורגו את הקנאי וד"ק.

וקצת יש להביא ראיה להיפך שגם איש אחר אינו חייב מיתה כשהורגו, מהא דאמרין בגמרא (שם ע"ב) א"ר יוחנן ששה ניסים נעשו לו לפינחס וכו' ואחד מהם הוא שבא מלאך והשחית בעם ופירש"י שבא מלאך והשחית והוטרדו בני שבטו ולא הרגו לפנחס ע"כ, והשתא אי נימא שגם איש אחר היה פטור כשהורגו מובן הטעם שנחשב הדבר בגדר נס שניצל מידם, אבל אם נאמר שאיש אחר שהיה הורג לפינחס היה נהרג עליו מהיכי יתתי לומר שנחשב הדבר בגדר נס שניצל מהם, כיון שהיו מתחייבים עליו מיתה.

ב. והנה הגאון רעק"א (בדורש וחידוש כתובות דף כט. בתוס' שם) מסתפק בעונש זה של קנאים פוגעים בו אם יש בזה דין של קם ליה בדברא מיניה כגון שבשעת העבירה נתחייב גם חיוב ממוני אם הוא פטור מלשלם כיון שנתחייב מיתה בשעת מעשה על ידי הקנאים ומצדד לומר שיש בזה דין קם ליה בדברא מיניה, ולכאורה זה שייך רק אם נאמר דהדין של קנאים פוגעים בו הוא בגדר מצוה דבזה יש לומר שכיון שיש מצוה להורגו אין עונשים אותו ממון, אבל לפי מה שהזכיר הר"א"ש והמשנה למלך דאין בזה מצוה רק רשות בעלמא א"כ אין זה נחשב לחיוב מיתה ומהיכי יתתי לפטור משום זה ממון מדין קם ליה בדברא מיניה.

ויש ליישב דבסבירא ליה להרעק"א דעצם הדבר שמוותר לכל אדם להורגו אף שאין בזה מצוה מ"מ זה גופא נחשב לו לעונש שהותר דמו להורגו, ושפיך יש לדון בזה לפוטרו בשביל זה מעונשי ממון מדין קם ליה בדברא מיניה.

ויש להביא ראיה לסברא זו מדברי הקצות החושן (סי' כ"ח סק"א) שכתב לבאר מה שאמרו בגמרא (סנהדרין עב.) רבא איגבוי ליה דיכרי במחתרת, אהדיניהו נליה, ולא קבליהו הואיל ונפק מפומיה דרב דבדמים קניניהו [היינו דרב סובר שקנאם הגנב מדין קם ליה בדברא מיניה כיון שנתחייב מיתה כשבא במחתרת] והקשו התוס' (ד"ה לא) ממה שאמרו במסכת ב"מ (צא.) דגם במקום שיש דין של קם ליה בדברא מיניה מ"מ מחוייב לשלם לצאת

א. וירא פינחס בן אלעזר וגו' (כה, ז) ופירש רש"י ראה מעשה וזכר הלכה אמר לו למשה מקובלני ממך הבעול ארמית קנאים פוגעים בו, אמר לו קריינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא מיד ויקח רומח בידו וגו'.

בגמרא סנהדרין (דף פב.) אמרין דדין זה של קנאים פוגעין בו הוא הלכה ואין מורין כן, ויש לעיין בעיקר ההלכה אם הוא בגדר מצוה או בגדר רשות, ובמשנה למלך (הל' רוצח פ"א ה"ו) הוכיח דהוא רק רשות, מהא דאמרין במסכת סנהדרין (שם) שאם נהפך זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו שהרי רודף הוא, ואילו לגבי הרודף אחרי חבירו להורגו או הרודף אחרי הערה דקיימא לן שיש מצוה על כל הרואה להציל הנרדף אפילו בנפשו של רודף נראה פשוט שאם נהפך הרודף והרג את מי שביקש להורגו הרי הוא נהרג עליו, שלא ודאי שאני הכא שההלכה של קנאים פוגעים בו, אינו מצוה רק בגדר רשות על כן אמרין שאם נהפך זמרי והרגו לפנחס אינו נהרג עליו אבל ברודף אחר חבירו שיש מצוה להורגו בוודאי אם יהרגו את המבקש להורגו יהיה חייב מיתה והוכיח גם מדברי רבינו ירוחם (מישרים נתיב ל"א) שאינו מצוה להורגו אלא רשות.

ובמנחת חינוך (מצוה רצה-רצו אות כז) נסתפק לפי זה מה יהיה הדין אם בא איש אחר והרג את הקנאי כדי להציל את העובר עבירה, האם נאמר דגם בזה יהיה ההורג פטור כיון שהקנאי נידון כרודף או לא, וכתב דמסתברא דאיש אחר שהרג את הקנאי בוודאי נהרג עליו, כי נחשב כהורג נפש בחינם, כיון שהקנאי לא עשה שום עבירה ברדיפה, ואין זה אלא דין על העובר עבירה עצמו שמוותר לו להציל עצמו בנפשו של הקנאי. עכ"ד.

ובאמת כל אלו הדברים מבוארים להדיא בדברי הרא"ש בסנהדרין (פ"ט סי' ד) וז"ל ואם נהפך זמרי והרג לפנחס לא היה נהרג עליו שהרי רודף הוא, **לפי שאין מצוה להורגו אלא רשות בעלמא, אבל איננו אחרינא נהרג עליו**, דלא רודף גמור הוא כיון דברשות קא עביד, ולזמרי דוקא ניתן רשות להציל עצמו בנפשו של פנחס, אבל לא לאיננו דעלמא, דלכל איננו אתייהיב רשותא להורגו את זמרי הלכך לית ליה רשות להצילו בנפשו של פנחס, עכ"כ. ואמנם הדברים צריכים קצת תבלין להסביר גדר

אמרי דוד

פרשת בלק תשפ"ה

משיחות כ"רבי דוד מאיר ווייס בעל ה"אמרי דוד" ז"ע
שנכתבו ע"י שומעי לקחו והמתוועים בצלח

מאמרי דוד פרשה יפה נדפשת

הדואר מאיר

עבודת מרדך לדוד | י"ד אדר ה'תש"פ

יומם וילילה לא ישנת

הרה"ק רבי פנחס קוריצער ז"ע אמר בלשון הקדש: ווען איך וואלט געוונט אין ארץ ישראל וואלט איך געלעבט ביי טאג ביים שול פון ארץ אין אלט שטט [אם היינט גיט דא בא"ה] הייתי הולך ביום בבית המדרש של האור החיים הקדוש בעיר ירושלים ללמוד [אין ארץ האב ולאט גענטיג ביי די מאמע רחל [הייתה בלילה שוהה בקבר רחל, לומר תיקון חצות].

מפי הגבורה שמענו

את הדברים דלהלן שמעתי מרוב החסיד רבי חיים הירשמן (דייטער) זצ"ל בשעת שיעור אור החיים הקדוש לומר בבעלזא שטיבל ברח יצחק שולל, ואינו זוכר בשם מי אמר: אבל מסתבר ששמע זאת מרבותיו אחד מבני הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז ז"ע
כי מקום שמחזר באוה"ה המילה: 'שמעתי' סתם - פלי: ששמע כן מהקב"ה בכבודו ובעצמו, שכביכול שמע כן למתבטא - דקיעא'.

שכחה תמוהה

סיפר לי רבי דוד שפרבר בעל מול"ם אפרסמק דענייא הרעיד בראשא: בעת מטריי בכפר פאלעק אשר בו כיוון חותני כרב, ומשחר הייתי מדי יום יומם את פני ה'אמרי יוסף' הלפי להם מספר שנים מיום נישואי ועדיו לא נפקדתי בפרי בטן.

בראותי כי צרתי צרה, לא הספתי לשבת בחיבוק דייים אלא קמתי ועליתי אל ה'אמרי יוסף' על מנת להסיח בפניו את צרתי ועונמתי נפשי. מששמע במה דברים אמורים, הררר קלות, אחר פנה אל ארון הספרים, ממנו שלף את הספר הושב עם 'אור החיים' הקדוש, פתח בפניו בקטע מסוים, אחר פנה אלי, ודורני: 'את הקטע הזה תלמד היתב, וכך תזכר לבגיס' שמעתי לעצמי, ואכן החליתו משני לעצמי רבות את אותו קטע, והבטחתי נתיקיימה במלואה, כעבור תקופת מה נפקדתי בבתי, אשה הגאון רבי יהושע סלל דייטש זצ"ל אבדק'ק קטמון.

כחלוק תקופת מה עת כבר עובתי זה מכבר את כפרי של חותני וכיהנתי כרבה של בראשון, השכים ובא אל פתחי ללא כל היסוסים אברך, ומה נדהמתי לשמע מבקש הימני כי אפגע בעבורי ישועה היות נשוי הוא מספר שנים, ועדיין לא זכה להיפקד בפרי בטן.

זה ה' זכר שנים מספר אחר הסתלקותו של ה'אמרי יוסף', הלכך לא היה בידי שום אפשרות להתחמק, אלא לראות לא בעצמי, ובה אמרתי לו: 'שמע! אינני בעל מופת', אך שמע בקולי אינני, כי לא תמה לה תקוות, ואורך את אשר הרני בשעתו ה'אמרי יוסף' ספספאק בשעה שבאתי אליו לפני שנים רבות עת צרה דומה לדוגמתך, והורני על קטע מסוים ב'אור החיים' הקדוש, אותו בקשתי היות שטוחה בפיו כי אשנן לעצמי, ובזכות זה אכן נועשתי כעבור תקופת קצרה!

ואכן קטע לזכר, הפעם אל ארון הספרים, שם שלפתי את הספר, והחליתו מדפדף בו אל אותו מקום בו זכרתי כי בשעתו הראני את הקטע הראוי. והנה מדפדף אני... ומדפדף... ומדף לך עוקב אני בדף זה ומתוך כך כי יודע אני חודאות גמורה כי לא פחות ולא יותר מאשר במקום זה בדיק לפני שנים הראני את הקטע הראוי אותו שיננתי לעצמי פעמים רבות אין ספור.

משנבחרתי לראות כי כך הם פני הדברים וכי לא מוכנס קטע זה במקום בו זכרתי היטב כי ה' אל לפני מספר שנים, החליתו לדפדף בדפים נוספים אך גם שם נבטח לא אבדתי עד אשר המשכתי לדפדף דף אחר דף מביניה לביניה בעיון מעמיק, אך גם אז לא מלאמתי העלו חרס בידם, וכל זכר לאותו קטע לא נמצא. משראיתי כל זאת לא נותרה בידי אופה בריחה אלא להוסיף על את אותו הקטע בפני, אך להפתעה שכוון לא ציפיתי... הקטע אשר לי שמו בפני מאת אלפי פעם, והרי כמנוח בקופסת כמנוח, לא סתם אלא ידעתי ע"פ כ'אשרי יושב ביתך', ממש פרח מזכרונות לגמרי, ולא נזכרתי בו כלל וכלל, אפילו אות אחת. ויהי לפלא!

ועניתי ואמרת-הרמת קול

כאמור רבינו ה'אור החיים הקדוש', כדרכו בקדוש של שאר צדיקים עולם מי הימים הרגם, היה עובד את בוראו בסיפוי הנוף, בכך שנטל על עצמו יסורי גלות. הוא ידע עוב את ביתו ופנה לנודד מעיר לעיר.

אבי פי' 'דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל, ומחץ פאתי מואב, וקרקך כל בני שת', על הספינה בדרך לארה"ק אמרתי דהנה ב'אבן עזרא' מפרש וקרקך כמו מקרקר קיר והטעם הורס הקיר כמו מסעף, יל"פ הכוונה עפ"י"מ ששמעתי מהגה"צ רבי חיים הלבשרשטאם זצ"ל דומ"ץ בסאטמר שאמר בשם זקנו הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז, ששמע מהרה"ק מהר"ג מרופשיץ שאמר בשם הרבי ר' אלימלך מליז'נסק שכל תלמידי הבעש"ט לא פעלו אלא בכח התורה, ושאלו אותו על אחר הרבי ר' זושא מאניפולי וענה על אחי אל תשאלו הוא הולך בקרדומות, ע"כ שמעתי.

ויל' שזה שאמר בלעם שאינו יכול לישראל כיון שיש ביניהם כאלה צדיקים שבכחם לקחת שבט, היינו מקל חובלים, או שבט נוגשים והולך בקרדומות, וזה שאמר וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקך כל בני שת, כמו שמפרש הא"ע שהורס הקיר כמו בקרדומות, נגד צדיקים קדושים כאלה אין לבלעם כח לעמוד, ועוד האמרת בזה ואיני זוכר.

בחינוך באמצע גלותו, נתגלה בפניו דבר מופלא, וזהו דבר המעשה: באחד מן המקומות שהגיע אליהם, פנה אל אחד הבתים בכדי לברר אם יש לדרים בו מקום אכסניא עבורו. כשמוע בעלת הבית את בקשתו, שמחה מאוד והדיעה לו שבוחד שיש מקום עבורו, ומידה להכניסו בכבוד גדול. כאשר רבינו ה'אור החיים' נכנס, מיד הרגיש כי קדושה גדולה ומיוחדת שורה על הבית עצמו ועל יושביו, ועל כולם עולה בעלת הבית בקדושה המופלגת אשר שורה עליה. בהביטו על פניהם ראה כיצד מלאים הם כולם באושר ושמחה, ואין כל סיבה הנראית לעין טען עשירות וכדו. שתרעום לך, מחמת שוהה הבית ישן ובלי מאוד ואין מראות טוב. ויהי לפלא בעיניו.

ברצונו להבין את מקור הקדושה, פנה ה'אור החיים' הקדוש לבעל הבית בשאלה: 'אמור לי נא, כיון שחש אני קדושה נפלאה בבית זה, גדול הפני' לדעת לסיבת הדבר. שמא הגיעה הקדושה בזכות איוז מצוה שסקיימים אתם אותה בהרדוף?'

ובעל הבית ידע את אשר נעשה, והשיבו בסיפור הדברים כהווייתם: זה פעמים רבות שהיה זמן אחד נוהג להגיע אליהם להתאכסן בביתם, והיה מביא במחתחתו מתנות ומחלקם לבנים אשר בבית.

באותה הפעמים שהתאכסן אצלם, לאחר שסיימו הבנים את סעודתם וברכו ברכת המזון, בא הוא אל ההורים וטען בפניהם, שמדוע זה יאמרו כל הבנים את ברכת המזון בצוותא הדא ובקול, ולמה עריך לזה? הן די אם יאמרו כל אחד לעצמו ובלא חרמת הקול. ואף היה נותן תרי טעמים לדבריו: התענה האחת היא שכאשר אתם נוהגין כן, מחזי הדבר שסבורים אתם שחז'ו אין הקב"ה שומע את קולכם כאשר אתם אומרים בשקט. והשנית, שבכך שאתם אומרים באופן הזה, הרי זהו כיוון לאדמית שאינם מבינים כראוי וכמוכם.

תקבלו הדברים עד לב בעלי האכסניא, והורו לבניהם לפסוק מלברך כן, אלא שיברכו כל אחד לעצמו ובשקט. וכראות אותו אורח זמן כי נשמע לדבריו, הוציא להם מתנות וחילק לבנים, כן הוציא אף כסף ונתן להם, באמרו שמהו קיט דברים חדשים הנצרכים להם.

כעבור זמן, שוב בא אליהם אותו זמן וביקש להתארח אצלם לשבת, והם קיבלוהו בשמחה ובפנים מסבירות. והנה בליל שבת כאשר שבו מבית הכנסת, החלו כדרכם לשיד בקול נעים, בגילת רוען, לכבוד מלאכי השרת 'שלום עליכם', ושבו טען האורח: 'מדוע זה אתם שרים 'שלום עליכם' בקול רם? למה אתם צועקים, וכי הקב"ה אינו שומע כאשר שרים בשקט? האמרו שם כסולם אומרים באופן הרגיל!'

גם לך הם נאות, ומאותה שבת הפסיקו לומר 'שלום עליכם' כפי שהרגו, והתחילו לומר זאת בשקט.

בחלוף עוד זמן, שוב בא האורח וביקש להתאכסן אצלם. הפעם זה היה בערב פסח, ורצונו להסב על שולחנם בליל הסדר. אמנם נתני היתה עמם, ושיאמר ההגדה בשקט ולא בצעקות ובקול רם.

בעל הבית שמע את בקשתו אך טען שאינו יכול להחליט בזאת לבד, ועליו להימלך באשתו, אולם מששמעה היא את הבקשה, לא הסכימה בשום אופן לכן: 'לא די שאורח זה עקר את מה שכל' עמלתי לנעוץ בלבם, ורואה ההגדה בשקט ולא בצעקות ובקול רם, ואלה שיעד רוצה להמשיך לקצץ בנתינתו ולעקור את הלילה הקדוש הזה מאתנו? איני מוכנה לזה! בשם אופי!'

חזר בעל הבית אל הוזהר וסמך לו את דברי אשתו, וכמובן שהדברים לא נשארו כן בעיניו, ותרם שנוב את הבית הדתי שיוצא בחזרה את כל המתנות והכסף שנתן להם עד היום. שם בערב' אל אשתו וניסה לשאול אותה אולי כ"ו' תסכים לראות אותו בתנאי, וכך לא יעזבו להשיב את המתנות והכסף. השיבה האשה: 'איני מוכנה ועוד היום אשיב לו את כל הכסף והמתנות שהביא', וכן עשתה שהחזירה לו הכל, והלך לו.

כשמוע ה'אור החיים' הקדוש את הדברים, שמח ואמר: 'זמן זה, אינו אלא היצי הרע, וכל המתנות והכסף שנתן, היו כדי לגרום שתרפו ממנוגבם היפה שגורם תנאה גדולה ונתת רוח לפני יונתן', גילה, והוסיף את ברכתו: 'בזכות מסירתו נפשה של האשה לדבר, תזכו לרוב עושר וכבוד'.

הגליון י"ל ע"י בית המדרש בית החסידים - אלעד מייסודו של מורינו הגה"צ בעל האמרי דוד ז"ע | בראשות נכדו הגה"ח הרב יהושע העשיל קטינא שליט"א

כל הזכויות שמורות אין להעתיק אלא ברשות • להערות והארות ולתרומות - a0527626877@gmail.com

מבי מדרשא

פסקים והוראות מבית מדרשו של
מרן הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א

בלק
תשפ"ה

דין ברכת שהחיינו בימי בין המצרים

איסור ברכת שהחיינו בימי בין המצרים וטעמו.

בבית יוסף (סי' תקנ"א ס"ז) כתב: מצאתי בתשובה אשכנזית - לברך שהחיינו בין המצרים, כתוב בספר חסידים (סי' תת"מ) דלא, וגראה לעניות דעתי, כגון מילתא דאפשר לדחויי כגון פרי או מלבוש, אבל אי מיקרי פדיון הבן אין מחמיצין את המצוה או הברכה, ע"כ, ובדרכי משה שם (סקי"א) הוסיף: וכן הוא בתשובת מהרי"ל (סי' ל"א אות ב') וכן כתב בבנימין זאב (סימן קס"ג) דאם יכול לברך על הפרי אחר תשעה באב שהחיינו לא יברך עליו בין המצרים, משמע דבדבר דאי אפשר לברך עליו אחר מותר לברך עליו ולאכלו*, דלא כמהרי"ל (מנהגים הל' ת"ב סי' ח') שכתב דלא לברך שהחיינו על שום פרי, ע"כ.

ביאור דעת הב"י והד"מ

ויש לבאר דברי הב"י והוספת הד"מ, דיש לברך דיני שהחיינו על הפרי בימי בין המצרים בג' אופנים, א. לא יברך שהחיינו אף אם יצטרך לאכול הפרי. ב. אין לברך שהחיינו אלא אם כן יצטרך לאכול הפרי, ואז אם לא יברך שהחיינו נמצא אוכל הפרי ללא הודאה על ביאת הפרי לזמן, וע"כ יברך. ג. אף אם אינו צריך לאכול הפרי, מ"מ אם לא יאכל לא יהא לו הזדמנות לברך שהחיינו על הפרי, כי אין הפרי בנמצא אחר ט"ב, וע"כ יאכל הפרי עכשיו בכדי שיוכל לברך עליו שהחיינו.

והנה בדברי הד"מ מוכח דס"ל [כדעה הג'] דאף אם יכול לדחות אכילת הפירות מ"מ אם לא ימצא פירות לאחר ט"ב הרי יפסיד ברכת שהחיינו וע"כ יאכל הפירות ויברך עליהם*, אך בדברי הב"י יש מקום להסתפק, דיש לומר דס"ל [כדעה הא'] דאין לברך שהחיינו על הפרי כלל אף אם יצטרך לאכול דהרי ברכת שהחיינו על הפירות רשות היא*, ול"ד לפדיון הבן דחובה היא, אך באמת א"א לומר כן בד' הב"י דהרי כתב להדיא [בשם מהרי"ל] דהסיבה היא משום דפרי ומלבוש אפשר לדחויי, אך עכ"פ יש להסתפק בדעתו דאפשר דס"ל [כדעה הב'] דבאיכא לדחויי פרי דחינו אף שלא ימצא אחר ט"ב פירות אחרים, ולא דמי לפדיון הבן שאסור להחמיצה וצריך לעשותה עכשיו, ע"כ.

יאמר ג"כ שהחיינו עליה, וא"כ אפשר דחולק על הד"מ דס"ל דאף באפשר לדחויי אם לא ימצא אחר* פירות אחרים יש לאכלם ולומר עליהם שהחיינו.

ביאור בדברי המג"א בדעת המחבר

ויש לדייק מדברי המג"א (ס"ק מ"ג) שהוסיף ע"ד המחבר ולא יחמיץ המצוה וכתב 'או הברכה', והקשה דאע"פ דכשרואה הפרי חדש מחמיץ הברכה, מ"מ כיון שנהגו להמתין עד שעת אכילה לא מיקרי מחמיץ הברכה, ע"כ, ויש לעיין בדבריו, דהרי וודאי ידע כבר בתחילה דנהגין לברך בשעת אכילה ולא בשעת ראייה וכמ"ש בשו"ע (רכ"ה ס"ג), וא"כ מה הוקשה לו ע"ד המחבר, וי"ל דהבין בדברי המחבר דס"ל דאף אם לא ימצא פירות אחר ט"ב מ"מ לא יאכל ויברך שהחיינו, וע"כ הוקשה לו דהרי נתחייב ברכה בראייתו את הפרי, וא"כ הרי מפסיד את הברכה שנתחייב בה, וע"ז תירץ דכיון שאנו נוהגים לברך רק בשעת אכילה משום דיש שאינם נהנים אלא בשעת אכילה (עי' מג"א רכ"ה ס"ד), ע"כ לא מיקרי נתחייב בברכה ולא מיקרי מחמיץ הברכה, ולפי"ז מוכח מדברי המג"א דס"ל בד' המחבר כדעה הב' ודלא כהרמ"א.

אך יש לבאר דברי המג"א באו"א, דלא יחמיץ אין כוונתו להפסיד הברכה אלא לאיחורה, וכמ"ש חז"ל מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה דהיינו אל תאחורנה, והוקשה להמג"א דאף אם ישמור את הפרי לאחר ט"ב ויברך עליה שהחיינו הרי יעבור זמן מרובה משעת ראייתה, ואולי בכה"ג לא נהגין לאחר ברכת שהחיינו כ"כ דהרי מחמיץ הברכה הרבה, וכדאיתא בשו"ת בית יעקב (סי' קמ"ב) דאל תחמיצנה היינו בזמן הרבה ולא בזמן מועט, וע"ז תירץ המג"א דמ"מ כיון שנוהגים לברך דווקא בשעת אכילה וכפי שכתבתי לעיל דיש שאין נהנים בראייתה, ע"כ לא נקרא שמחמיץ הברכה, ולפי"ז דעת המחבר כהרמ"א [וכדעה ג'].

בסתירת דברי המהרי"ל

ועי' בד"מ שבתחילת דבריו הביא תשו' מהרי"ל וכתב שכ"כ הבנימין זאב, ומדייק מדבריו דאם לא ימצא פירות לאחר ט"ב יאכל עכשיו ויברך, ומ"מ במהרי"ל במנהגים חולק ע"ז וס"ל שלא

א. ובאמת לשון הב"ז סובל פירוש אחר, והיינו דאם יתקלקל הפרי אם ישמורנו לאחר ט"ב, אזי משום הפסד הפרי יכול לאכלו, וכיון שכבר אכלו הרי הוא מברך עליו שהחיינו, ואכן במחזיק ברכה הביא דברי המבזבז אדמה שכתב כן להלכה, ומ"מ הרמ"א לא ביאר כן. ב. ובט"ז (ס"ק ק"י) ביאר דברי הרמ"א דחיישין שיפסיד מצוה זו, וכ"כ בבאיורי הגר"א דאזיל לשיטת הירושלמי דעתיך אדם ליתן את הדין על כל מה שראו עיניו ולא אכל, וכפי' המפרשים דהיינו בפרי חדש משום שהחיינו. ג. בעירובין (דף מ:) איתא מזה לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים וכו', כי אתאי בי רב יהודה אמר אלא אקרא חדתא נמי אמינא זמן, אמר ליה רשות לא קא מיבעיא לי, וכתב בש"ג דמוכח דשהחיינו על הפירות הוי רשות, אולם בכה"ג חלק עליו ודייק מדברי הסמ"ק דכוונת הגמ' דאינו חובה לאכול הפרי אבל אם אכל חובה לברך שהחיינו, ובמג"א (רכ"ה ס"ק) פסק כהש"ג דרשות הוי, ובא"ד כתב שהוא מוח' ראשונים ע"ש, ומש"כ הוא לד' המג"א ודלא כנהג"ל. ד. וכן משמע במ"ב (ס"ק ק) שביאר כן דברי המג"א.

עצמה ואת וולדה אבל אינה אוכלת מחמת רצונה בפרי, וא"כ אין לה שמחה שלמה באכילה, לכן פסק שלא תברך שהחיינו, ובזה יש ליישב ג"כ דעת הר"ז שלא בירך שהחיינו, דכיון שלא אכל ברצונו אלא אכלם כי הפצירו בו עד מאוד, ע"כ לא בירך שהחיינו.¹

אמנם כל זה הוא רק ליישב דברי המשנ"ב אבל להלכה נראה דכיון שפסק הרמ"א דפרי שלא ימצא אחר ט' באב, מותר לברך ולאכלו בין המצרים ה"ה אם טעה ובירך על הפרי יש לו לברך גם שהחיינו דכל האיסור הוא שלא לגרום את עצמו לברכת שהחיינו.

האם יש איסור לאכול פרי חדש ללא שהחיינו

ויש להסתפק אם יש איסור לאכול פרי חדש בימי המצרים גם ללא ברכת שהחיינו, דהנה נחלקו הפוסקים בטעם האיסור לברך שהחיינו בימי בין המצרים, דבמג"א (ס"ק מ"ב) כתב הטעם כיון דהזמן ההוא זמן פורענות וא"א לומר שהחיינו לזמן הזה, אבל א"א לומר דהטעם משום אבילות דהא לא מצינו שאכל אסור לברך שהחיינו, אמנם בבאר הגר"א (שם) מבואר דהטעם משום אבילות דכתב שהמנהג שלא לברך שהחיינו הוא חומרא יתירה דהרי ימי בין המצרים אינם חמורים מאכל יום המיתה ומבואר בגמ' ברכות (דף כ"ט:) דאכל מותר לומר שהחיינו² מבואר מדבריו דטעם האיסור הוא משום אבילות, ומדברי שניהם נלמד דהאיסור הוא מחמת אמירת ברכת שהחיינו.

אכן מדברי הא"ר משמע דהאיסור הוא אף על אכילת הפרי חדש גופא, דבס"ו כתב הרמ"א באיסור לבישת כלים חדשים מ"ח ואילך, והק' הב"ח דהרי לדין אסור מ"ז בתמוז דהרי אין אומרים שהחיינו, ות' ע"ז המג"א (ס"ק כ"א) דמירי בשבת שמותר לומר שהחיינו ע"ש, והק' עליו הא"ז (ס"ק כ"ו) דבמעדני יו"ט אסור אף בשבתות במלבושים חדשים דאיכא שמחה טפי, וע' שעה"צ (ס"ק מ"ח) שתמה עליו דלא נאסר בשמחה אלא מ"ח ואילך ע"ש, ומשמע עכ"פ מדברי הא"ר להחמיר משום שמחת לבישה אף דמותר לברך שהחיינו, וי"ל דס"ל דברכת שהחיינו נאמרת בשמחה טפי כשלוש מלבוש חדש, ומ"מ אתיא שפיר רק להסוברים לאסור ברכת שהחיינו משום אבילות, אבל להמג"א שאיסורו משום זמן פורענות לא תליא בענין של שמחה כלל.

להוציא פירות חדשים אחרים בברכת שהחיינו של חובה

ולפ"ז אם עושה ברית מילה או פדיון הבן, יל"ע אם מותר לו לכוין להוציא בברכתו מיני פירות חדשים, דלדעת המג"א וודאי מותר לעשות כן דהרי אין האיסור משום שמחה אלא משום זמן פורענות, והרי ממילא מברך עכשיו שהחיינו, אבל לדעת הגר"א ודעימיה דאיסורו משום שמחה יל"ע דאולי מוסיף שמחה ע"י שמוציא גם פירות אחרים, ובפשטות גם לדידהו אין איסור להוסיף פירות אחרים וכמ"ש בשעה"צ דאין איסור שמחה אלא מ"ח אב.

לומר שהחיינו, וצ"ע דא"כ יסתרו דברי המהרי"ל זא"ז, וע"כ צ"ל דלא כיוון הד"מ לומר דמהרי"ל בתשו' ס"ל כהבנימין זאב לענין זה דאם יפסיד ברכת שהחיינו יאכל ויברך, ודימהו רק לענין זה שאם יכול לדחות אכילת הפרי לאחר ט"ב דחינו, אבל לענין אם לא ימצא פירות אחר ט"ב בזה דעת המהרי"ל בתשובותיו דלא יאכל הפירות עכשיו אף אם לא ימצא פירות אחר ט"ב, ושווה הוא בזה למ"ש במנהגים שלא יאמר שהחיינו על שום פרי, וא"כ יל"ע מדוע ציינו המציינים על דברי הרמ"א שהוא מדברי בנימין זאב ותשו' מהרי"ל, דהרי מתשו' מהרי"ל אין שום מקור לדין זה ואדרבה מדברי מהרי"ל במנהגים מוכח איפכא.

טעה ובירך על פרי חדש

ואם טעה ובירך על פרי חדש אם יברך גם שהחיינו נחלקו בזה האחרונים, דעת הכנסת הגדולה בתשובותיו (ס"י ל"ה) דיברך שהחיינו וכ"כ בברכי יוסף, ולכאורה יש לתלות בהא דלעיל, דלדעה א' אף אם חייב לאכול הפרי מ"מ לא יברך שהחיינו דרשות היא, וא"כ גם אם טעה ובירך על הפרי וחייב לאכול הפרי עכ"ז לא יברך שהחיינו, אבל לדעה ב' וג' כיון שאסור להחמיר הברכה ע"כ יאכל הפרי ויברך שהחיינו³, וע"כ לפי דעת הרמ"א וכן לפי מה שהוכחנו דהמחבר גם ס"ל דאין מחמיצין הברכה, א"כ יש לברך שהחיינו בכה"ג.

חולה ומעוברת לענין פרי חדש

אכן לכאורה יש להקשות על דברינו, דבשערי תשובה (סי' תקנ"א ס"ק ל"ח) הביא בשם יש מי שאומר דאשה מעוברת מותרת לאכול פרי חדש בלא שהחיינו דשמא תתאוה ויגרום נזק לה ולולד, והעתיקם ג"כ במ"ב (ס"ק צ"ט), ומבואר דהם סברו כדעה הא' דאף אם חייב לאכול הפרי מ"מ אין לו לברך עליה שהחיינו, והוא סותר לדברי המחבר והרמ"א שהעלנו לעיל דס"ל דבכה"ג בוודאי יש לברך שהחיינו?

ועוד יש להקשות שכתב שם בשע"ת בשם מהר"י צמח שלחולה ג"כ מותר לאכול פירות חדשים כיון שהפירות פותחין לו תאותו לאכול דברים טובים ובמקום חולי לא גזרו רבנן, וכן הביא בשם הגהות מהר"י צמח שסיפר לו בנו של ר' חיים ויטאל ז"ל כי הוא זוכר שפעם אחת היו חכמי הדור אוכלים בשלחן אביו והפצירו בו לאכול פרי חדש ואכל אותו בלא ברכת שהחיינו, דאפילו במקום שהתירו אכילת פרי חדש בימי בין המצרים מ"מ לא יברכו שהחיינו, עכת"ד, וגם בהא חזינו דאף כשאוכל הפרי מ"מ אינו מברך שהחיינו והוא סותר למ"ש לעיל.

יישוב הדברים

ואפשר ליישב דלעולם מה שמעוברת אינה מברכת שהחיינו הוא מטעם אחר, שהרי כל ההיתר באכילתה הוא כדי שלא תסכן את

ה. ובאמת י"ל דהכנה"ג לשיטתו שכתבתי לעיל דס"ל דאם אוכל הפרי ברכת שהחיינו חובה הוא ופליג אש"ג. ו. וכן תירץ מרן החת"ס בספרו תורת משה (רביעאה פרשת האזינו) דאם עושה נפש לא יברך שהחיינו. ז. וכן ה"ט (ס"ק ט"ז) מפקפק ע"ז. וע' במשנ"ב (ס"ק צ"ח) דבשבת מסכימין הרבה אחרונים להקל לברך. ומ"מ בכתבי האר"י אוסר אפי' בשבת, וכתב המג"א דאם חל שבעה עשר בתמוז בשבת ונדהא מותר לכ"ע. ת. דאיתא שם מת אביו והוא יורשו בתחלה אומר ברוך ה' אמת ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב, ומשמע דדוקא כיון דיש לו אחים שיורשים בשותפות מברך הטוב והמטיב אבל בלאו הכי מברך שהחיינו. ע"ש. וע' ביד אפרים שביאר אמאי כתב המג"א דלא מצינו שאכל אסור לומר שהחיינו, הרי כאן מצינו להדיא שמברך והיה לו להביא ראיה מסוגיא דהא וכמו שהביא הגר"א, וביאר דאין להביא ראיה מכאן כיון שבשעת שמיחה חל עליו חיוב הברכה לכן אמרין דלא יחמיצנה וכמו שכתב בס"ק שאחר זה לענין פדיון הבן, מה שאין כן הכא דלא מיקרי מחמין הברכה, כיון שנהגו להמתין עד שעת אכילה אין לו לאכול ולברך בשעת אכלו, ולפיכך כתב המג"א שלא מצינו איסור בזה, ר"ל אף הכא שאינו מחמין הברכה לא מצינו איסור בזה.

לערוות הדבש

יו"ל ע"י חכמי רבני יעדות הדבש מיסוד מרן המתוק מדבש זיע"א
בנשיאות בנו הגה"צ רבי משה פריש שליט"א

מאמרי זוה"ק ערוכים ללימוד בצוותא בסעודות השבת כמנהג ישראל קדושים
(ביאור 'מתוקים מדבש' ע"פ הפירוש 'מתוק מדבש')

פרשת בלק
תשפ"ה

♦ יערות הדבש ♦

אמרות טהורות
ממון האב"ד ור"מ שליט"א
שלא להתחשב במה יאמרו
הבריות

הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב
(בכ. ט). בלעם הגוי הבין וראה מעלה בזה
שעם ישראל אינו הולך בחוקות הגוי. ואכן
זה סוד הצלחת העם - היותו עם נבחר
ומובדל. זכור ימות עולם בינו והתבוננו
בקורות הדורות, בספרים רבים אודות
אלה שחשבו למצוא חן בעיני האומות
בהתדמיות אליהם, ולא עלתה בידם ולא
נסתיים בטוב, כי כן יסד מלכו של עולם.
והדבר נכון גם בדרכי הטבע, כי דוקא
ההולך בדרכו בעוז ואנן מחשיבים אותו.

עוצם שבחם של אחרים

מי מזה עפר יעקב (בכ. י). מי יכול
למנות ולספור שבחם של ישראל. ואין
הדבר אמור רק בדרגתם הגבוהה, אלא גם
כשהם בדרגה של "עפר" שבתוך מדרגות
ה"עקב" - בחינת עקבים, שהיא דרגה
השפלה שבשפלים, גם שם יקר ערכו של
עם ישראל לאין ערוך ומדה, ומי יכול
למנות גדלם ותפארתם.

ומובא מהר"ק החוזה מלובלין זי"ע
ע"פ (הלל, כא) "לא הביט און ביעקב ולא
ראה עמל בישראל", שהצדיק האמיתי
מסוגל לאהוב ולייקר גם את היהודי הפשוט
והרחוק. וככל שהצדיק בדרגה גדולה יותר,
כן יכול להשיג בטיב ערכו של היהודי
הפשוט והגם יותר. וביהודי שהוא כל כך
רחוק, רק צדיק הדור יכול לראות מעלתו.

אולם יש עוד יהודי שהתרחק וירד ר"ל
עד שאין צדיק בארץ אשר יראה בזכותו.
ועל יהודי כזה הקדוש ברוך הוא כבבדו
ובעצמו לומד עליו זכות. וזה שנאמר "אל
הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל
ה' אלקיו עמו".

א. וכדברי רש"י הק' (ויקרא כו): "ואבידל אתכם מן
העמים לחיות לי (שם) - אם אתם מובדלים מהם הרי
אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנאצר וחביריו".

לסעודת חקל תפוחין קדישין - ליל שבת

'תפילה לעני': גורל חשיבת תפילתו של עני שהיא המעולה מתפילה למשה ותפילה לרדף
רבי אבא פתח תפלה לעני כי יעטוף (תהלים קכ. א) תלת אינון דכתיב בהו תפלה ואוקמיה מלה דא חד הוה משה, וחד הוה
דוד, וחד עני, תפלה לעני, תפלה אינה מאינון תלת, וקדים לכל שאר צלותין דעלמא.
ר' אבא פתח לפרש מה שכתוב ולפי ה' ישפוך שיחו, ואמר שלשה צדיקים הם שכתוב בהם "תפלה", וכבר ביאר החברים דבר זה. כי תפילת
העני נחשב יותר לתפילה יותר מתפילת משה, ודוד, והיא קודמת אל כל שאר התפלות שמתפללים בעולם.
מאי טעמא, בגין דעני איהו תביר לבא, וקתיב (תהלים לו. יט) קרוב ה' לנשכרי לב, ומסקנא עבדי תדיר קטטה בקדשא בריך
הוא, וקדשא בריך הוא אצית ושמע מלוי.
מהו הטעם, לפי שעני יש לו לב נשבר, ועליו נאמר הפסוק זאת דכאי רוח יושע, והעני מתקוטט תמיד בתפלתו עם הקב"ה על מחסורו,
והקב"ה מקשיב ושווע את דברי תפלתו, כי תפלתו עולה מהכנת הלב וגורם יחוד למעלה.

תפלת העני פותחת כל חלונות הרקיעים ומדחה כל שאר התפילות

כיון דצלי צלותיה פתח כל פרי רקיעין, וכל שאר צלותין דקא סלקין לעילא דחי לון והוא מסקנא תביר לבא דכתיב
תפלה לעני כי יעטוף, ושואל כי יעטוף מבקעי ליה מאי כי יעטוף? אלא איהו עבדי עטופא לכל צלותין דעלמא ולא
צאלין עד דצלותא דיליה עאלת.

כיון שהעני מתפלל תפלתו, הוא פותח כל חלונות הרקיעים, וכל שאר תפלות שעולות למעלה, דוחה אותן העני שיש לו לב נשבר, וזה למדין
מהפסוק 'תפלה לעני כי יעטוף' כי היה צריך לומר כי יתעטף, והיינו שהעני מתעטף בתפלתו, למה כתוב כי יעטוף, שמשמע שהוא עוטף את
אחרים, ומשיב, אלא הפירוש הוא שמתלה העני עושה איחור ועיכוב לכל התפלות שבעולם. ואינו נכנסות עד שהתפלה שלו נכנסת תחלה
(כי מלת יעטוף היא מלשון (בראשית לז) ובהעטף הצאן, שפרש"י לשון איחור).

וקדשא בריך הוא אמר יתעטפון כל צלותין, וצלותא דא תיעול לגבא, לא בעינא הקא כי דינא דידונן בינא, קמאי
ליהו תרעמינן דיליה, ואנא והוא בלחודנא, וקדשא בריך הוא אתיקר בלחודי באינון תרעמינן בההיא צלותא, ולפני
ה' ישפוך שיחו - לפני ה' נדאי (וזה"ק קכא).

והקב"ה אומר יתאחרו כל התפלות, ותפלה זו תיכנס אל תחילה, וגם, אינו רוצה כאן בית דין שידונו בינינו, אלא לפני לבדי יהו תרעמוותיו
וטענותיו, ואני והוא יהיה לבדנו, והקב"ה מתייחד לבדו באותן התרעמות שבתפלתו של העני, דכתיב 'לפני ה', ללא שום אמצעי.

סיכום ומצאת למעשה: תפילתו של העני הבאה מתוך שברון לב, שעושה 'קטטה' עם הש"ת על חסרונותיו, עולה אל
הש"ת קודם משאר התפילות, ואין הש"ת מניח אל בית דין שלמעלה לדון האם תפילתו ראויה שתתקבל.

לסעודת עתיקא קדישא - צמרא דשבתא

'כי עני ואביון אני': כל אחד יש לו לעשות עצמו בתפילתו לעני

הקדמה: קטע הבאה הוא המשך הנ"ל, ויבאר כי אפילו מי שהוא אינו עני, יש לו להתפלל באופן של עני ובלב נשבר.

דוד קמא דכל וכן תפרי שמאי בלחו זמיון לאפתחא למסקנא, ולית בקל צלותין דעלמא דקדשא בריך הוא אצית
מיד כצלותא דמסקנא, כיון דחמי האי, עבד גמיה עניא ומסקנא, פשט לברשא דמלכותא וקתיב בקראעא דמסקנא.
דוד ראה שכל החלונות וכל שערי שמים כולם מוכנים להפתח לתפלת העני, ואין בכל התפלות שבעולם שהקב"ה מקשיב מיד כמו את
תפלת העני, כיון שדוד ראה את זאת, עשה את עצמו עני ואביון, דהיינו פשט את לבושי המלכות וישב על הארץ כעני.

אמר, תפלה לדוד, חסה ה' אנך עני, ואי תימא אמאי, בגין כי עני ואביון אני. אמר ליה קדשא בריך הוא דוד, ולא
מלקא אנת ושלשטא על מלכין תקיפין ואת עבדי גרמך עני ואביון?

וכך אמר דוד, חסה ה' אנך עני, לפי שאני עני ואביון, וכי אתה מלך ומושל על מלכים חזקים, ואיך אתה עושה
עצמך עני ואביון?

מיד אהרן צלותיה בגוונא אחרא ושבך מלה דאביון עני, ואמר, שמך נפשי כי חסיד אני, ועם כל דא כלא היה בך בך.

♦ מעט צרי ומועט דבש ♦

דרכת הוזהר מנשר את הנפש

...הגם שאינו דומה הלמוד את התורה בכונה והבנה מהלמוד ללא כונה והבנה, עם כל זאת הלימוד בספר "הוזהר הקדוש" פועל על הנשמה אפילו כשלומדים רק בגיסא בעלמא ללא שום הבנה והשגה, והקדושה
הצפונה בתוך התיבות הקדושות מטוה ומזכך את הנשמה מאד.

וזמו שכתב הרמ"ק בספרו אור גניב (חלק ה' פרק ב') הזה הלשון: אפילו גרסת לשון הוזהר היא אלה האדם שמוחה בנפש ביראת ה' סאל עוסק עם הצדיקים עם בן עזר, וכן כתב הרמ"ק בספרו דרך עין החיים כי ספר
הוזהר אף על פי שאינו מביא, הלשון מסוגל לנשמה;

ובספר הקדוש דגל מנחה אמרים (לקוטים שה"ש דה' ישיק) כתב גם כן "שלשון הוזהר" הוא מסוגל לנשמה אף שאינו מביא כלל מה שאומרו, ומביא על זה מזה נאח, "כמבשל (מפרק דרבי אליעזר כ"ה) הנכנס לחנות של
בושם, אף על פי שלא לקח כלום מכל מקום מיה ריח טוב קלט עמו".

וכן כתב גם הבני יששכר (הוספת מהר"צ על סוד מרית עובד וטוב שח"ט ט') "אמת שמקובל בידנו שגם מי שלא ידע כלום אנפ"כ לשון הוזהר מסוגל לזכך הנפש" (ומסיים ששם אנפ"כ יש להשתדל להבין ולחשיב כפי ערכו).

וכן האריז"ל הספיק בקדושת הוזהר"ק המסוגל מאד לנכס לזכך ולטוה את הנפש מכל בלעלן וזוהמא, לקדש ולטוה את המחשבות ולנקות הלב והמוח מכל תנועה שנוגדן וכן נקרא צח ומצווצח.

ומעשה שהיה, שהגיע אל אברך בן תורה שבנו סוטה מדרך הישר ומתדרדר רחמנא ליצל, ובכה מאד על מצב הבן שלו שהוצה פרוק לעול לגמרי רח"ל והוא אינו יודע לעצת צדיק בנפשו, ענית לו שלא יעשה שום
פעולה ואפילו אל דבר עם בנו שום מוסר, רק שהוא - האבא - בעצמו ללמוד כל יום רבע שעה וזוהר הקדוש יסיון עבור נשמתו בנו, ויראה ישועות, ואכן אחרי שבעים בלבד שהוא למד כל יום וזוהר הקדוש, הגיע עמו מבצעמו
לאביו ברגשי חזרה ונצטוו ובה שוהה לחזור ולנפש חשקה בתורה, והיה לפלא.

ולכן, מה טוב ומה נעים כשיש זכיה לכל אבא כשישוע עם בני המשפחה בשולחן השבת ללמוד בפניהם קטע אחת של זוהר הקדוש, וגם אם לא מבינים כל מילה הרי הנשמות מבינות, וקדושת הוזהר חודר לתוך ליבם
של הילדים ומשפיע על קדושתם וטהרתם.

ונאום הגבר שתום העין (כד, ג). מובא
בשם הבעל שם טוב הק' ז"ל^ע שזכה
בלעם הרשע למדרגת הנבואה בזכות
שלא ראה בעין אחת אשר על כן נשמרה
ולא היתה ביכולתה לראות ברע.

והמשכילים על דבר אמת יבינו ממנו
ליקח לעבוד את ה'. כי הלא הדברים ק"ו,
ומה אם וכתה אברהם קליפה למעלות אין
שיעור בעבור שמירת עין אחת - אשר
גם את היתה הכריז שלא לרצונה - על
אחת כמה וכמה אנו בני אברהם יצחק
ועקב, כמה נוכל לזכות לראות ולגלות
ע"י עצימת עינים מראות ברע, ויוטב לנו
שטוב הדבר הנגלה.

ראשית גוים עמלק (כד. כ). לידמונו
אבותינו ורבותינו חק, אשר עיקר חיותו
של עמלק וקליפתו אשר מיד בתחילה
"ראשית". אם שומעים בקולו, פותחים
ל השער להיות מולך ושוטל. אך אם
דוחים את דברו וממתינים עד יעבור
זועם וישקוט ההרגש, אין לו כח אחיה
ושוטלית. חזק יסוד דבר וצדכא כנחזה אל
ישראל החושב מחשבות להכנין לו הגנה
בעד היצר העמלקי, שיאמר מיד בתוקף
לוא יכנס עמו לדינוים וליפול בפח
פסיקתו ומבטו.

ב. ככתוב בספר'ק בעש' עה"ת (ספן אות ד):
 "שמעתי בשם ה'בעל שם טוב אצל'ה' ודע,
 המעלה הגבוהה היו צריכי קדושה יתירה וז'
 ויצור האדם לטהר ולקדש את החושים החיצונים
 והשמיעם, עד ידיו להלה הקדושה על חושים
 הפנימיים הרוחניים, והפך עליהם את המבוא. אך
 בלעם הרישע הזה הפך מהו, כי ביטל את החושים
 החיצונים וכו', והפך מהו לשרות עליו רוח
 המבוא. ואליהו אז אפסד מכלל דבר, אבל התברר
 בלעם עצם מאוד לעשותו נביא, שאל יאמר האומות
 אתה חקקנו וכו' וזהו מה שקדשך ברוך הוא,
 שיסמךו, וסמך לו אחת מעיניו, ולא היה יכול לטול
 אתהו, הנין, עד ידיו על ההקדושה והמבוא עליו על
 ידיו על הענין של טהר".

ופדישו המפרשים כי האין יתכן שיהיה מלך ועני' "רק הכוונה על פי מה שאמרו באבות (פרק ה' משנה י'): 'האומ' שלי שלך ושלך שלך' "חסיד". ממילא אם כל אשר לו שייך לאחרים, נשאר הוא עני ואביון, וזה שאמר דוד: שמונה נפשי כ" "חסיד" אני, וממילא אין שקר בפי כמה שאמרת כי עני ואביון אני.

אמר ליה רבי אלעזר שפיר קאמרת. ועם כל דא אצטריך ליה לבר נש דצלי צלותיה למעבד גרמיה עני. בגין דתיעול צלותיה בכלל דכל עניים.

אמר ר' אלעזר לר' אבא, יפה אמרת, כי דוד חזר בו, ואמר חסדי אני, אמנם מה ששמעו מדברך, כי מי שאינו עני כמו דוד אין ראוי שיטענה עצמו עני, זה אינו, אלא צריך האדם המתפלל תפלתו לעשות את עצמו עני, כי ביד כל אדם להכניע את עצמו ולהתפלל בהכנעת הלב כעני כדי שתכנס תפלתו בכללות תפלת כל העניים.

וידעה כל נטורי תרעין לא שבקין הכי למיעאל, כמה דשבקין למסכנין דהא בלא רשותא עאלין ואי עביר בר נש גרימה לשוי רעותיה תדיר כמסכנא צלותיה סלקא ואערעת באינון צלותין דמסכנין ואתחברת בהו וסלקת בהדיהו ובכללא דלחון עאלת ואתקבלת ברעותא קמי מלכא קדישא.

כִּי לִשְׁמֹרֵי הַשְּׂעִירִים אֵינָם מֵנִיחִים אֶת כָּל קֶבֶל לִיכֹסֶת אֶת שְׂאֵר תַּפְלוֹת, כִּמוֹ שֶׁמִּנִּיחִים אֶת תַּפְלוֹת הָעֵנִיִּים, כִּי תַּפְלוֹתֵיהֶם נִכְסוּתוֹ בְּלֹא רְשׁוֹת שְׁמֹרֵי הַשְּׂעִירִים, וְאֵם הָאָדָם עוֹשֶׂה עֲצוּמוֹ וּמֵשִׁים אֶת רִצּוֹנוֹ תָּמִיד כְּעֵנִי, שֶׁתִּמְדֵּי הוּא בִּלְבָב נִשְׁבֵּר וְנֹדֵחַ וּבֹהֲכָנָה, אִז תַּפְלוֹתוֹ עוֹלָה וּפּוֹגֶשֶׁת בְּאוֹתֵם הַתַּפְלוֹת שֶׁל הָעֵנִיִּים, וּמִתְחַבֵּרֵת בָּהֶן וְעוֹלָה עִמָּהֶן. וְנִכְסֶטת כֻּלְּלוֹת תַּפְלוֹתָם, וּמִתְקַבֵּלֵת בְּרִצּוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ ב"ה.

סיכום ותמצית למעשה: אפילו מי שהוא עשיר כדוד המלך, יש לו לעשות עצמו בתפילתו לעני, והיינו, שיתפלל בלב נשבר ונדכה, ואז יקובל תפילתו, וכמו שכתב המחבר [שו"ע אורח חיים - סימן צח סעיף ג'] "תפלל דרך תחנונים, כרש המבקש בפתח. ובנחת. ושלא תראה עליו כמשא ומבקש ליפטר ממנה".

ד'ק' עם כלביא יקום: גבורתן של ישראל בזה שהם מתגברים בעלות השחר ובקריאת ש ש של המוטות.
ד'ק' עם כלביא יקום וגו': מאן שמא תפיקא קישוראל בשעתא דאתהיר צפרא, סך ומגנבר בארעא, לפולחנא דקראייהון,
בכמה שיורין בכמה חושבתון. משתדלי באורייתא כל יומא.

מיהו עם תקיף כמו 'עם ישראל'! כי בשעה שהאוי הבוקר [בזמן עלות השחר] הוא קם ומתגבר כארי לעבודת קונו, בכמה שירות ותשבחות, ועוסקים בתורה כל היום (כי הגם שכל הלילה הוא זמן שהש"ת משתעשע בלימוד התורה"ק, אמנם בזמן עלות השחר יש להתעורר בשירות ותשבחות).

לֹא יִשְׁכַּב וְגו'. כִּד בְּעֵי בַר נֶשׁ לְמִשְׁכַּב עַל עֶרְסִיה, מְקַדֵּשׁ שְׂמָא עֲלָאָה, אֲמֹלִיךְ לִיה לְעֵילָא וְתַתָּא, כְּמָה גְרִינִי נְמוֹסִין מִתְקַשְׁרִין קַמִּיהוּ.

והמשך הפסוק לא ישכב עד יאכל טרף, עולה על עבודת הלילה, כי בשקע שהאדם רוצה לשכוב על מיטתו, מקדש שמו ית', וממליך אותו למעלה ולמטה, ומתקשרים עמו מלאכים הקדושים שהם מצד הדיו לשמור את ישראל.

בשעתא דפתחין פומהון על ערסייהו, בשמע ישראל. ובעתא דחמי קמי מלכא קדישא, במה קרא ירדמי. וכל זלזל ונפעל בהו שממלך הש"ת בעליונים ותחתונים באמורו שמע ישראל - ברז שם כבוד מלכותו, ומבסך דרחמי מלפי המלך הקדוש במה פסוקים של רחמים. דהיינו בשיר של פגעים ופסוקי ירדמי, ודוד כמה פסוקים אחרים, ואלו המלאכים הקדושים מלווים את השמחה בכל עילתה למעלה.

רבי אֶלְעָזָר אָמַר, בְּכָל לֵילִיא וְלֵילִיא, כִּד בַּר נָשׁ אִיהוּ אֵיזִיל בְּפִקּוּדֵי דְמַאֲרִיחָה. לֹא שָׁכִיב עַל עֲרִיסָה, עַד דְּקָטִיל אֶלְף וּמֵאָה וְעֶשְׂרִים וּחֲמִשָּׁה. מֵאִינוּ זֵינִי בִישּׁוֹ. דְּשִׁרְיִי עִמָּה.

ד' אלעזר אומר בכל לילה ולילה אם האדם הולך ומקיים מצוות אדוני, אינו שוכב על מיטתו עד שהורג ע"י שקורא קריאת שמע אלף וקכ"ה חציצונים מאותם מינים היקרים השורים עמו [זה הקלל] והמזיקין שנבראו ע"י טיפות זרע לבטלה, כמ"ש האריז"ל בשער הכוונות דרוש ד' דקריאת שמע של מיטתו. מתוק מדבש).

סיכום ותמצית למעשה: כלל ישראל נקראים 'כלביא' שבזמן עלות השחר הם מתגברים כלביא לעבודת השי"ת ע"י שירות ותשבחות, ועוסק התורה בהמשך היום.

ובזוה שקורא קריאת שמע שעל המיטה וממליך את קונו למעלה ולמטה מתולדים עמו מלאכי שמירה, והורג אלף קכ"ח מזידים.

על פי דברי הזוה"ק

"לשואה רעותיה ברזא דברכאן"

במשנת בעל ההילולא האור החיים הקדוש זיע"א

הזקן מדבר על ליבם ומוכיח אותם פעם אחר פעם בשפה רכה, שיפטיקו תיכף ממנהגם הטפשיים, אבל האשה באומץ רוחה לא מתפעלת ממנו כלל, ומחזקת ילדה לדרך יחד ובקול רם "שהכל יהיה בדברך", וכן שאר הברכות; הזקן מרים את קולו ומתירה בהם יפסיקו תיכף ומיד ממנהגם הזה. אבל הם לא מתייחסים אליו כאילו מדבר אל הדי. וככל שהולות הזמן הולך וגובר. כך גובר גם קולות הברכות היוצא מפי הפעוטות.

האור החיים הקדוש שבימים אלו חל ההולדת לקדישא ורליה, התגולל הרבה בגולה אחר גולה בדרך לחגוג את ארץ הקודש, באחת מגדוריו הגיע למדינת טערקיי, שם התאכסן בבית של יחזיקי תמים וירא השם, שהתייחד במצוות 'הכנסת אורחים' בחיורו רב, על אף שפוטרה יתירה לא היה מצוי בביתו.

מיום עמדו על דעתם חיו להם חיים שלמים ושקטים, חיים מלא תורה ויראת שמים בפשטות ובתמימות, ועל אף שחיו בדחוקת בנראת, עם כל זה היה להם הרבה שמחת חיים כאילו לא חסר להם דבר; הם דקדקו על קלה כבחמורה, אמנם בענין אחד התייחדו ביותר. והוא, שנהגו לברר את כל הברכות המול רח וכוונתו הכל. וגם המעשיות המטויע בבר ידעו שברכה אומרים רקול רח וששה בדרה. ובר והגו כל הימים.

פרשנייה אחת עובר וצובר כרסות קו ושוא שנים להוצאנסקנים, מה כרכדור הוא, מהו שיהיה איש צמח ידוע ברחם מנחות העונות, וקהל להם מנחות ומעודת ידי דרבה, ובזכותו כבר אל רחוב הימים ללחם, והלימים כבר אל הסתובב בגברים קדושים ובלבועים, מה האורח ומה הלחם בביתם, אבל דבר רחוק הפרעץ לו מאד, והוא הערת הסבת שהיו מברכים בקול חזק שישמשו מה אל היד לט בשום אופן לבלי, ותמיד התלוק בפניהם והוכיחם על מעטם דורו, לאט לאט אל זבדות הימים הלחל דביריו ואל תרונותיהם ללחם ולשולח.

ראשה בעלת הבית שצדקתה ותמימותה לה' היתה נאמנה, ראתה והרגישה שמאז שאותו זקן החל לשהות בביתם נשתנה האוויר בבית, ונצטקן ההתלהבות בעבודת השי"ת שהיה להם מאז ועד עתה, היא תניתה את כאב לבה אל בעלה, וכשתפסו ששקר

כשראה הקזן שמתנה הורה לכתום, התחיל שוב בדבריו, והם כבר לא נמשכו ולא הפנו אליה כלל, וכשראה הקזן שהם כבר לא מתייחסים אליו, התרגז אליהם והוכיחם קשות שסיפקו לאלותם עם מנגנום היטען, ואם לא מרדו תהיה אחריהם, אבל זה לא שותף להם במלחמה ולא ספקד בהחלטיות שלו. השראה הזו נשדדה אל הכיור. בדימויים המובנים בדימוי ותחילי-כל-ואנא ואל המהמרים יתכן שאתה עתה לרדת את דרכם בלכתך וברכונם בלכתך בשבועות הבאים. מיני כרעי' לא חסרונם

דעו שאותן קדיה השטן בבדורו בעצמם, אפילו לא הוֹדוּ"ח ב'הת' בקנה הנהגות, שקול הברכות שאתם מברכים בקרבך, עושה ערש גדול בשמיים ומזדעק את העולמות, וכל הגזרות שהשמיים עוֹלֵלִים על ישראל מתבטלים מיד, והשטן בראותו לא זאת החליט לשוּם קדיה קלה, וכמו אמר לבטל אתכם ממנה קדושו, ורעשני שפתיכם בנסיון בבדורי ויפחיתם את המלך וכן וכו', ידעתם לאור הדפול והפול השוהר בבית הוה, שזכרנו וזכרה אמר.

וסוד הברכות שמברכים בקול ובכוחות יתירה כבר נתגלה בבית מדרשו של רבי שמעון בן יוחאי, וכבר"ז בזהר הקדוש (ר"מ"ט עקב רטא): **אינן ברכין, איין ברין, איין ברין מלין, ומהוה מקורא ללאה, ואתברכין כל אינן דרגין וקורין, ואומלין לא לאקרא על כל עלמין, ואתברכין כלוה מחדא, ועל אדא אטריך בר וש לשואה רעותה ברוח דברכין.**

תרגום: אותם שפע הברכות, מריק האדם על ידי תיבות הברכה, לכן ראוי שיצאו מפיו בכונה, כדי להמשיך הברכות ממקור העליון, ואז מתברכות כל המדרגות והמקורות, והם מתמלאות שפע להריק ולהשפיע על כל העולמות, ומתברכים העליונים והתחתונים כולם כאחד. ועל כן צויר האדם לשים רצונו וכוונתו בעת שמברך.

בס"ד יעלה שיעור ע"י מגיד שיעור חשוב הבקי במסכת זו בשעה 10:30 למשך 45 שעות ויהיה אפשר לשומעו בשעת מעשה וכן אח"כ במספר טעל: 073-357-93-43

מישיב ובש

מעייני חיזוק ואמונה מאוצרו של מרן הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

קול "אוריע אמונתך"
בארה"ק - 08-30-20-666
בארה"ב - 605-477-7011
בלאנדאן - 44-3003730634

קרבנה
אל נפשי

נפשי
בשאלתי

שאלות המוגשות
לפני מו"ר שליט"א

פלאי המים הסרוחים

שאלמלי אותם חסרונות לא תוכל מרכבתו הקדושה להמשיך בדרכה. אמנם מים סרוחים המה - אינם מיועדים לשתיה, ואף לא לרחיצת פניו ידיו ואף לא רגליו - אך עדיין יש להם תפקיד, ולא סתם, אלא תפקיד כזה שבלעדיו לא יוכל האדם להמשיך בדרכו:

"וראה בתומר דבורה (פ"ו) שכתב בוה"ל: 'דע שכל פעולת התעוררות יצר הרע הם ממש מעוררים הגבורות החזקות - ע"כ. ולכן יש לומר דלאחר התעוררות היצר אצל בלעם - תיכף התחכם פנחס בן אלעזר והתלבש באותם הגבורות לנקום את נקמת ה', היינו שהשתמש בדינים ובגבורות ובהשתלשלות של מידת האכזריות שנתעוררה בו, באופן הראוי ובמקום הנכון, לשבר ולהכניע את הוהמא והתאוה שהם גרמו לחימה ודינים על עם ישראל. וע"י פעולתו במידת העז והגבורה המשיך והשפיע קדושה לעם ישראל, להתאור בעז הגבורות שלהם להשתמש בהם כראוי להכניע את הרע, וע"י דייקא השיב את חמתו מעל בני ישראל, בקנאו את קנאתי, על ידי שהמשיך את מידת הגבורה למען שמו יתברך. (שם).

ואם אכן לכך מיועדים המידות הרעות הטמונים בתוך התיבה השמאלית שבלב, איז לא לבד שאינם מיועדים להחליש את דעתנו אלא שכאשר מתעוררים הם בקרבנו עלינו לדעת את מטרתם ולהשתמש בהם לייעוד אשר לשמו נוצרו,

"בכל אחד מישראל יש כח של מסירות נפש. וכן צריך להתנהג בעת הנסיון; למסור את נפשו באותו אופן כאילו היו כופים אותו לעבוד עבודה זרה. שבודאי היה יוצא להריגה למען קדושת שמו ית" (שם).

זו היא דוגמה של ביטוי מידת האכזריות וכמו שאמר חז"ל הרצאה לחיות, ימית את עצמו. יכול האדם להשתמש במידה זו לטוב ולמוטב, כמו גם בשאר המידות; תחת המשיכה 'לאהוב את הרע ולשנא טוב, יקיים 'אהבה' ה' 'שנא רע, כך גם בתאוותיו יתאוו לפיקודי ה', ובצאוותו יגבה לבו בדרכיו וכו' וכו'.

ועל זאת תפלא כל חסיד, לא מתוך חלישות הדעת ודכדוך הנפש, אלא מתוך הבנה שאין בו דבר שאינו לתועלת ודוקא בשיתוף הנכון עם כוחותיו האפלים יזכה להגיעו לייעודו כאשר ישתמש בהם במקומם הראוי.

בן עשרים נכבד הינו, תעיד על כך העובדה שהינו מהיחידים עלי תבל הנוהג ב'מרכבה ללא סוסים', כזו הנוסעת במהירות רבה באמצעות מים מיוחדים הנמצאים בתיבה האחרית המונקנת בין גלגליה.

והנה ביום מן הימים בעת שחזר בן התפנקים ממסיבת מרעים, נאלץ לראשונה בחייו לדאוג למילוי התיבה באותם מים מיוחדים אשר בדרך כלל נתמלאה על ידי עושי דברו אשר שכבו זה עתה שכורים.

בלית ברירה ניגש בגפו לפינת העגלה, שם שכנו אחר כבוד חביות המים הפלאיים המיועדים למילוי בעת הצורך. אך אהה, ריח גורא היכה באפו עם פתיחת החבית, "גיוואלד, המים המיוחדים התקלקלו, צחנה עלתה בהם"... ובטרים הספיקו מרעיו להעמידו על טעותו כי זהו ריחו של הבזקין (נגעזעלוק), כבר הוטלה החבית אל הנגר השוצף מתחת לגשר.

בנחישות עמד האיש והשליך גם את שאר החביות, בשום אופן לא הסכים כי מים סרוחים שכאלו יוטלו למרכבתו הצחה והמפוארת; "אם ברצונכם" - אמר האיש למרעיו - "התכבדו לא לשאוב מים חיים מהנהר, תחת מי השופכין הללו".

"דבר נפלא מובא מהרה"ק רבי שלום מבעלזא וז"ע להסביר את המובא אצל בלעם הרשע, שלאחר שראה שכל אותו זמן לא עלתה רתיחה לפניו ית' בימים אלו ולא הצליח לקלל את עם ישראל ולהאבידם מן העולם - מיד יעץ להחטיאם. וביאר זאת, כי מאותה בחינת רתיחה שאצלו ית' כביכול, משתלשלת מידת האכזריות שאפשר להשתמש בה לטובה לזכות את היצר, ומכיוון שראה בלעם שלא עלתה רתיחה לפניו ית', הבין שלא נשתלשלה או מידת האכזריות לישראל, ולא נמשך הכח הזה של מידת הרציחה להשתמש עמו בטוב - וממילא לא יוכלו להתגבר על יצרם ובקל יוכלו להחטיאם רח"ל". (לקט אמרים ח"ב, עמוד קח)

לא פעם מרגיש האדם רע עם עצמו, כמה שהוא מבקש לנקות ולזכך את עצמו מכל אותם מידות ותאוות רעות הדבוקים בו, הרי המציאות מכה בו שוב ושוב, הוא מרגיש שמידת הכעס עדיין מקנת בקרבו, הגאווה, הקנאה, התאוה, ועוד ועוד, עד שכמעט נטיו רגליו וכבר עומד הוא על סף היאוש.

ומה היא האמת?

• שאלה • אני מנסה להתחזק נגד היצירה בכל כוחי אך בכל פעם שאני מתחזק, אני חוזר ונופל?

תשובה: שאלה זו שאל אחד מתלמידי הגר"א מוילנא את רבו ז"ע, וענה לו שכן הדרך להלחם ולהלחם על אף שנופל עד שבסופו של דבר יצטרפו כל ההתגברויות ויכניעו את כח הרע שבקרבו.

• שאלה • אני סובל מיסורי נפש (נערווע"ן) באופן גורא ואיום ואין לי את הכוחות להתמודד עם זה?

תשובה: העצה לנערווע"ן היא שלא להצטער מזה, תדע ותזכור שזה לא נמשך לעולם ובדרך כלל בסוף זה חולף בעזרת ה', כמה שפחות תצטער על זה זה יחלוף יותר מהר בעז"ה, ובינתיים תרבה באמירת תהילים ובאופן שתתפשט בכל קאפיטל פסוק אחד לכה"פ שאתה מרגיש שמבטא את מה שעובר עליך ותחזור על הפסוק כמה פעמים בשפיכת הלב, ובעיה תמצא מזור לנפשיך.

• שאלה • יש לי ארגון שעוסק בחיזוק בשמירת העיניים, אך מפעם לפעם עולים לי מחשבות אם ראוי לעורר על דבר שאני בעצמי עדיין אינו מושלם בו?

תשובה: מחשבות אלו אינם אמת כלל, אדרבה על ידי שתחזק אחרים תזכה גם אתה בעצמך להיות שומר עיניים בשלמות.

כלל גדול בזיכוי הרבים

מתוך שיחה לחבורת חסידי ברסלב - כ"ח אייר תשפ"ה

הם רוצים חיזוק לנושא הזה, להשיג את הממון, להוצאות הבנין.

הרבי מסאטמאר הגיע לאמריקה, ורצה לפעול הרבה דברים ליהדות, והיו הוצאות מרובות, עמד וייסד שכל הבחורים יצאו לאסוף צדקה, וכך הקים את שם את ממלכת הקדושה שלו. כלל גדול הוא שאם אתה מבקש מיהודי, הוא נותן. צריך רק שיבואו אנשים לקחת.

מבקשים ברכה שיזכו להצליח בזה.

השי"ת יעזור שתזכו לבנות בית המדרש טוב, ותעבדו בחברותא זה עם זה, לחזק זה את זה בגשמיות וברוחניות. זה נותן אחדות בישראל כשמיטיב עם חבריו, יש תועלת של אחדות לא רק למקבל אלא גם לנותן.

חזקו ואמצו, אתם אברכים צעירים, תשתדלו בזה לבנות בנין דקדושה, ויהיה לכם חיים של שמחה וטוב, ותרבו מאוד בשמחה וריקודים.

ותראו להאיר לבני הבית ולילדים את ענין עניית 'אמן' באופן חזק מאוד. כך הוא בנין בית יהודי ובית כנסת יהודי. וכך יהיה לכם הרבה סיעתא דשמיא ותזכו לגדל דורות ישרים מבורכים עוסקים בתורה ובמצוות.

וכל המסייעים והעוסקים בזה יהיה להם ברכה והצלחה ושלוש בית, ושמחת חיים, ופרנסה מבורכת. חזקו ואמצו.

הקמנו זה עתה בית כנסת חדש, ואנו חפצים לשמוע מה הם היסודות שיש לדעת בייסוד ביהמ"ד?

כשמיסדים בית כנסת, טוב מאד לתקן תקנה שלא ידברו בבית הכנסת בשעת התפילה, ולענות "יהא שמיה רבא" בקול רם. על ידי שזה נשמע יותר בקול, יש המתקת הדינים.

השי"ת יעזור לכם שיתרבו על ידכם דורות ישרים מבורכים, עוסקים בתורה ומצוות. ויהיה לכם ספע עשירות, והרבה נחת מצאצאים, ותהיו תמיד מאושרים.

מה יש לעשות כדי שתהא הצלחה לביהמ"ד?

שכל אחד ישתדל לבא בזמן לעת התפילה, ולקבל על עצמו שלא לדבר שיחת חולין עד לאחר התפילה.

לעת עתה יש להם בנין עראי, ורצונם עז לבנות בע"ה בנין קבע מכובד, וזה עולה הון עתק.

אם יש להם רצון, יעזור להם השי"ת.

האם צריכים להתאמץ על זה, גם אברכים פשוטים שקשה להם.

אם אי אפשר לתת לבד, יש להשיג מאחרים למטרה זאת. כלל גדול הוא שכשיש רצון לציבור, הם זוכים להוציא מכח אל הפועל. כך היא המציאות שיש כח מיוחד לרבים.

לא אוכל לעבור את פי ה'

רבי נתן אמר: ווען דער בעל דבר מאכט א מענטש זינגען, מיינט ער נישט אזוי דער פגם, ווייל ער ווייסט אז מען קען טאן תשובה, ער מיינט נאר דעם אראפוארפן, ער זאל ווערן ביי זיך געפאלן - דאס מיינט ער, [כשהבע"ד מחטיא את האדם, אינו מתכוון כל כך לפגם בעצמו, כי הוא יודע שיכולים לשוב בתשובה, הוא מתכוון בעיקר להפיל את האדם שיפול ברוחו וייתאש ח"ו - זה עיקר כוונתו], כי לאחר שנכשל בעבירה רח"ל, האדם מנתק את עצמו ע"י מחשבתו מן הקב"ה, ונופל ע"י בשאל תחתיות יותר ממה שנפל ע"י העבירה בעצמו.

אמרת פה שמצינו אצל בלעם שמקודם אמר: **"אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלוהי."** אבל אח"כ כשהלך לקלל הרגיש שהוא חטא לפני המקום, ואז שינה ואמר: **"הלא גם אל מלאכך אשר שלחת אלי דברתי לאמור, אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' ופירש"י שלא אמר עוד 'אלוקי'. רכיון שחטא לפני המקום הפסיק מלומר 'אלוקי', מרוב חלישות הדעת סבר שאין עוד 'אלוקי'!"**

זהו דרכו של בלעם הרשע, לאחר שחטא נעשה 'אויס' אלוהי! אבל האמת אינו כן האדם צריך לידע שבלי השי"ת אין כלום! אין זה במציאות! וזהו שקר וכזב!

האר"י הק"י אמר ששלשה פעמים 'חזק', בגמטריא 'משוה', כי הצדיק מגלה שאין שום צד ומקום שלא לחזק את עצמו בהקב"ה, ואף אם עבר מה שעבר, בכל מקום יש לאחוז ולחזק את עצמו בהקב"ה, אף בשאל תחתיות ומתחתיות, כי בנים אתם לה' אלוהיכם בכל אופן.

(מוצש"ק ויחי תשע"ה)

ובגויים לא יתחשב

על הכתוב **"הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב"** מפרש בתרגום ירושלמי **"ובגוימיו עממא לא מתחשבין"** - אין לנו שייכות בכל הנימוסים של הגויים, יש לנו חשבון אחר לגמרי, אנו חיים במחוז אחר לגמרי, אנו יודעים מדוע נוצרנו וירדנו כאן לעולם הזה, ומדוע אנו הולכים לעולם הבא. וכל נימוסי הגויים שהעבר רב רוצים להחזיר בתוכנו אן לנו שום שייכות אתם.

אצל כלל ישראל נימוסי עממיא בטלים ומבוטלים כעפרא דארעא, אנו תכלית הבריאה, אנו אחד מהקנינים שהקב"ה רכש אותנו.

(פורים תשס"ב)

תאות בלעם

"אני זוכר מזמן ששמעתי - או גם ראיתי - מה שאמר בלעם (מבדרי כג. י") "תמות נפשי מות ישרים", "ישרים" (חוץ מהו"ד השניה) ר"ת יהא שמיה ריבה מיברך, ואמרת על זה כי בלעם האט געוואלט לעבין ווי א גוי [רצה לחיות כמו גוי], אבער שטארבין האט ער געוואלט ווי א אידי [אבל למות רצה כמו יהודי]..."

(מתוך מכתב, ד' בלק משנות התשל"ה)

משיחה לרגל השלמת פירוש הוזה"ק שצ"י עוז והדר - י"ד אייר

ואומרים, כך יש לנו דרשות קדושות שדרשו רבי שמעון בר יוחאי ובנו רבי אלעזר ותלמידיו הקדושים, אשרינו מה טוב חלקינו.

צריך להשתדל ולעשות פעולות לתמוך באברכים שיאמרו שיעורים בזה"ק בזמנים מיוחדים בלילה וביום. וכן באגודות הוזה"ק.

והעיקר להאמין במה שאמרו חז"ל 'בזה"ר דא יפקון מגלותא, והדר תלוי בעצמנו, שאנו צריכים לדאוג שיתפרסמו הדיבורים הקדושים שאמר רבי שמעון בר יוחאי, ועיי' יכנס עוז דקדושה בישראל, באופן שהתורה לא תשתכח מישראל לעולם, ע"י שיתלהב להבת אש קודש בלב כל ישראל בזכות רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו זכותם ינן עליו.

מובא בזה"ק בשם הרע"א מהימנא כי' בזה"ר דא יפקון מן גלותא, ומשמע מיניה שכל אחד יכול לצאת גם מהגלות הפרטי שלו ע"י שיעסוק בזה"ר דא.

בימינו יכול כל אחד לזכות לזה. יש ב"ה כבר כל כך הרבה מפרשים, ועל ידי זה יכול כל אחד לצאת מהגלות.

הבה נקבל על עצמינו, כל אחד בפני עצמו, להכין בימי השבוע דיבורים קדושים מאגדות הוזה"ר ולומר אותם בשלחן השבת.

וכן כל מי שיש לו אנשים תחתיו שצריך לומר להם תורה, יכין דברי תורה מתוך הוזה"ק. כי דברי הוזה"ק אינם רק קבלה או עניינים עמוקים, אלא כמו שיש לנו דרשות חז"ל קדושים מאד, שדרשו תנאים

תשובה בנעימות

להראות לכל אחד ואחד שהוא מנוע מדרכי התשובה, שלא יעשה תשובה.

אמנם על זה באה העצה הנפלאה הזאת! שהשוקד על ספר התהלים, או אפילו שאין לו שום התעוררות, ואדרבה יש לו קרירות בכל עצמותיו ומחשבותיו, אפילו הכא הוא יקבל התעוררות, ויקבל התעוררות השייך לו דייקא, א הייליגע התעוררות לפי שורש נשמתו! ורביה"ק מוסיף ואומר שגם פותח את השער להתקרב להשי"ת כדבעי!

וזהו הפשט: "נאום הגבר הוקם על" - שהקים 'עול התשובה' שהיה 'עול' שמנע מלעשות תשובה, ואת זה הקים, ע"י מה? ואנט דער רבי, ע"י "נעים ומירות ישראל" - ע"י תהלים!

התקרבות אל הרוח הקודש של דוד

יש מאמר שלם מרבי נתן (ליקוטי הלכות ה' שלחן היה, וע"ע ה' ברכת הריח ה"ד את ליב) שהאדם צריך לחפש אחר הרוח הקודש של הצדיק! ורביה"ק בעצמו אמר (חיי מוהר"ן שליח): "יש אנשים שנוסעים לצדיקים, ואינם יודעים על מה נוסעים, ויחזרים ושבם ובאים ואינם יודעים מה באים!" ורבי נתן בליקוטי הלכות מאריך שצריך לחפש מאוד מאוד אחר הרוח הקודש של הצדיק. דהיינו שכאשר באים אצל הצדיק צריכים לחפש אחר הרצון וההרגש הנפלא בהשי"ת מה שיש להצדיק, והחיות של הקב"ה מה שיש בהצדיק, והארה מנשמתו.

ואז כאשר מתעוררים על ידו, ומקבלים את ההרגשה 'החיות' והארה' לעצמו, ומתעורר האדם בעצמו לעבוד את ה' בהרגשת חיות והארה, אָה, דו ביסט געווען ביים צדיק און דו ביסט אוועק מיט עפעס [היית אצל הצדיק ונסעת משם עם משהו]! המה התרומם להתחיל להרגיש את השי"ת, הלב התעורר לעבודת השי"ת - זה נקרא שקנה חלק מרוח הקודש של הצדיק ונכנס בקרבנו! וזהו הפשט של 'התקרבות לצדיקים', שמוצאים הרוח הקודש של הצדיק! [ענין עוד בדבריה"ק בענייני ותמצא נחת!]

וזהו לשון הפסוק (שמואל שם, פסוק ב'): "דוּחַ ה' דָּבָר בִּי וּמִלֵּת עַל לִשְׁוֹנִי". דהיינו שהתהלים הוא התלבשות של 'רוח הקודש גבוה מאד' - כמו שרביה"ק אומר, וזה מונח בתוך הספר תהלים! וכיון שמונח בתוך הספר הקדוש, יש למצוא שם ה'רוח הקודש' של דוד מלך ישראל בכבודו ובעצמו! את האמונה של דוד מלך ישראל! את ההדבקות של דוד מלך ישראל!

עומד מעל כולם! וזה כאשר השי"ת המליך את דוד מלך על כל ישראל. "נעים ומירות ישראל" - היינו שהיה הנעים של 'ומירות ישראל'. דהיינו, כל השירים שבבית המקדש, ובכלליות אצל כלל ישראל המשוררים להשי"ת, הכל המה רק השירות ותשבחות של דוד מלך ישראל! [כמ"ש שם ברש"י: "ונעים ומירות ישראל. אין ישראל משוררים במקדש אלא שירותיו ומירותיו"].

תשובה בלי עול

אמנם חז"ל (ע"ז דף ה"ה) דורשים על פסוק זה "נאום הגבר הוקם על", והנביא משתמש בלשון אחר ממה שמשמש בכל מקום, וע"כ

וזהו הפשט: "נאום הגבר הוקם על" - שהקים 'עול התשובה' שהיה 'עול' שמנע מלעשות תשובה, ואת זה הקים.

ניתן לדרש. מהו הפשט של 'הוקם על'? אומרת הגמרא: 'לא היה דוד ראוי לאותו מעשה אלא להורות תשובה ליחיד'! - זהו הפשט 'הוקם עול' "שהקים עולה על תשובה", שהסיר 'העול' של תשובה. ופירוש הדברים, שמתחילה יש על האדם 'עול' לעשות תשובה, הוא מיואש, על זה בא דוד ולימד שיכולים לעשות תשובה ולישאר 'דוד מלך ישראל חי וקיים'.

והאמת היא שמוטל על האדם לעשות תשובה במהרה! כי ככל שתתעבב תשובתו הוא מתחבר עם היצר הרע עם עוד תבלים, ועוד תבלים, וקשה לו לעשות תשובה אז. וכמו שכתב הרבינו יונה (ש"ח שער שני אות ל"ד) שצריך לעשות מהר תשובה שלימה, כי אם יארכו זמן התשובה יהיה יותר קשה לעשות תשובה, כיון שיש להבע"ד יותר שליטה עליו.

נעים ומירות ישראל

ועל זה אומר רביה"ק (שם) 'הוקם עול', שאם יש לו לאדם 'עול' לעשות תשובה, שנדמה לו שאין לו התעוררות, או שחושב 'האין אעשה תשובה שלימה, הרי ליבי אטום?!' ועוד כהנה מניעות, כי הרי הבע"ד גורם לאדם כמה מיני מחשבות, חלישות הדעת, בלבולים מכל מיני צדדים, הבע"ד יודע איך לשית עצות שוא בנפשו, איך

שפשוף בתר שפשוף

ללפני חמישים שנה כד הוינא טליא כאשר גרנו בעיר העתיקה, סיפר לי חברי מעשה שהוא היה עד לו: פעם אחת כשהיה ברחבת 'הכותל' [הכותל היה סמוך לביתנו, ושימש כמו ביהמ"ד עבורנו] ראה איך עומד יהודי אצל הכותל, והכיר שבה ממקום רחוק.

בימים ההם היו הדרכים מטולטלים מאוד והדרך היתה ארוכה וקשה, ולקח כמה וכמה שעות עד שהגיעו לעיר העתיקה, והקושי ניכר גם על פני האיש שעשה את הדרך הארוכה, והילד הנ"ל אמר לי שהיה ניכר איך שהוא מסדר את עצמו במקומו אצל הכותל, כאשר ברצונו לגמור את כל ספר התהלים.

והנה הוא רואה האין שהיהודי מתחיל לומר תהלים, והבחין איך שלא הולך לו כאוות נפשו, אך אעפ"כ הוא המשיך ואמר בקרירות אף שלא בפתיחות הלב, כי הרי טלטל את עצמו לאורך הדרך עד כאן, עד שכבר הגיע אל מקום המקדש שריד בית מקדשנו! מה אפשר לעשות? אומרים! וראה זה פלא - מספר לי חברי - שבהגיעו לסיום ספר תהלים, במזמורי הללויה, או אז נפתח אטימות לבו, והתחיל לבכות בדמעות שלישי! הוא אמר את הקאפיטלאך האחרונים בכוח 'דביקות' ובכוח 'התעוררות', ער האט געגאסן טייכן טרערן [שפך נהרות של דמעות]!

נמצא, דדוקא אצל הללויה-ה' - הקאפיטלאך שאומרים אותם בכל יום, שהוא דבר שהאדם מורגל בו, ואין הם הקאפיטלאך שפותחים את הלב כ"כ, עם כל זה לבו נפתח. הא ראיא שבתוך תוכיות יש לו להאדם התעוררות עצומה להשם יתברך, רק הלב סגור ואטום. כל הספר תהלים עד הללויה-ה' נדמה לו שלא היה לו מה להתפלל, כי לא היה כדבעי וכאוות נפשו. אך לא! האמת אינה כן! עם רייבט אפ [זה] משפשוף ומזכך לאט לאט! ומעורר. האמירה 'הקריירה' עוררה בלבו את הנקודה, עד שהיה לו ההתעוררות כדבעי וכאוות נפשו הטוב!

וזהו הענין מה שאומר רביה"ק בספה"ק ליקר"מ (תניא תורה ע"ג) שכאשר האדם אומר תהלים, או איך על פי שאין לו התעוררות עתה, אך בהמשך יהיה לו התעוררות.

כל השירות הם של דוד המלך

רביה"ק מביא שם את הפסוק הכתוב אצל 'שמואל הנביא' (שמואל ב' כג א) בזה הלשון: "[וְאֵלֶּה דְּבָרֵי יְדִיד הָאֲחֵרִים נָאם דָּוִד בֶּן יִשָּׁי] וְנָאם הַגִּבֹּר הַקָּם עַל מִשְׁחֵי אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל". "הוקם על" - הכוונה הפשוטה היא שהוא

משיב דבר

מכתבים ממור
בעניני רהזמן

הילולא דאור החיים הק'

ב"ה יום ב' ט"ז תמוז תש"ל ירושלים עה"ק ירושלים ת"ו בב"א.

(אמונה ב, טו): "ע"י אמונה נתיישב הדעת", ואז הכלי בשלימות, והכל נצטייר לטובה ולברכה.

ראיתי לפני כמה ימים שמובא מהרבי מקאצק ז"ע, שפרשת 'קדושים' מתחילה "קְדוּשִׁים תְּהִי" ומסיימת "דְּמִיָּהם בָּם", והכוונה היא, שאי אפשר לזכות לשמירת הברית אלא ע"י מסירות נפש, בחי' דמיהם בם.

הרה"צ ר' שמואל הורוויץ דיבר במוצ"ש הזה מלקוה"ל, שאם מקולקל הכלי אצל האדם, צריך לזה בחי' ביטול, לבטל דעתו לדעת חכמים, היינו לשלימות דעתם, ואז גם דעתו נהי' מתוקן.

ועלה בדעתי לומר, שזה תלוי בזה, שע"י מסירת נפש לקדושה בבחי' "מה יעשה אינש ויחיה, ימית את עצמו" (עי' תמיד לב) כי עיקר החיים נצחיים הוא החיות של קדושה, ופגם הברית קורא רבינו הק' (לק"מ רמ"ב) "אבי אבות הטומאה, בחי' מת", וע"י מסירת נפש שנוקם מהרע ומהטומאה עבור הקדושה, וזכה לחיים אמיתיים, כי על נקמה צריכים מסירות נפש, וע"י שהאדם נוקם בהתאוות שלו, אז וזכה לחיים נצחיים. כי ע"י שבירת הקליפה נתגלה לו הפרי (עי' לק"מ סי' לו), וע"י יכולים גם לבטל את הדעת במסירות נפש לדעתם ולמוחם הק' של הצדיקים. ובפרט להצדיק בחי' משה.

וזה היפך טומאת בלעם, דעת דקליפה, שאפילו דעת בהמות לא ידע, כי כך טבעם של אנשי הדעת דקליפה, שאינם יודעים אפילו דעת בהמתם, כי הלא הם אוהבים את הבהמיות ונכנעים תחתם. ואילו ע"י ביטול לדעת הצדיק בחי' משה, שרבינו כתב עליו בשיר (בתחילת לק"מ) ש"נְשַׁמְתוּ וגו' הָיָה זֶה מִזֶּה לֹא יָדוּ" - היינו שגופו ה' בבחי' נשמה, ע"י הביטול אליו ית' - וזכה שגם דעתו שלו נתתקן.

יעקב מאיר שכתער

נתנו דעתך עליך, יהי רצון שאזכה לשמוע מאתך הרבה נחת והרבה טוב. אתמול הייתי על ציון הק' של האור החיים הק' שהי' היאר צייט שלו והיתה שם התעוררות גדולה, כי לפני שצורר היהודים היטלער ימח שמו התחיל להתקדם לעבר ארץ הקודש, הי' פחד גדול ועשו עצרת תפילה והתעוררות גדולה על הציון שלו בעת היאר צייט בט"ו תמוז, ואז קיבל את המפלה ונסתלק תיכף מארץ ישראל ומאז ירד מטה מטה כידוע. הזכרתי שם כל המונחים על לבבי, ובדואי הזכרתי גם אתכם לטוב.

אין לי עכשיו חידושים, כי אם מה שכתבתי ודברתי בימים אלו על התורה בסי' ל"ו, שאם הכלי בשלימות, היינו כשהמוח שלם, אי אפשר להצטייר שום קללה כי אם ברכה, שאפילו בלעם שהי' מלא קללה, וטבעו הי' קללה, לא הי' יכול לצייר את השפעתו לקללה, מכיון שכליהם של ישראל היו בשלימות ע"י תיקון המוחין שבא ע"י שמירת הברית, וגם הקב"ה לא כעס בימים אלו, שזה הי' שינוי סדרי בראשית, מפני שאין הקללה שורה על כלי מתוקן.

ורבינו מביא שם הלשון מהזהר (משפטים ק) "סילוקא דיסודא עד אבא ואמא", כלומר 'סילוקא דיסודא' - תיקון היסוד, עולה 'עד אבא ואמא' שהוא חכמה ובינה, היינו עד המוחין, ושזה עיקר תיקון המוחין, ומה נעשה תיקון המוחין ע"ש, וכשהמוח בשלימות או נצטייר אצל האדם הכל לטובה ולברכה.

ולדעתי עיקר תיקון המוח הוא אמונה וזה שלמה ברורה וחזקה בלי שום פגם כלל, וכמובא בלק"מ ל"א מהפסוק (תהלים פט) "וּבְרִיתִי נִצָּמְנָת לוֹ", היינו שמי שמקושר להשי"ת ע"י שמירת הברית, אז שורה אצלו האמונה הקדושה. וכתבי' "איש אמונות רב בְּרָכוֹת" (משלי כה, ב). כי ע"י אמונה בהשי"ת ובהשגחתו ובתורתו הק' ובאמונת חכמים, אז נתיישב הדעת, כמובא בספר המדות

סיפורים ולקחיהם
מאת מור' שליט"א

נפשות
חסידיו

להעלות
המלכות
לשרשה

ניצוץ קודש ממאמרי
ומכתבי מוריני שליט"א

ניצוץ
אחד!

העצומה אין בכוחם לזרוק את החבילה. אנשי העגלה לא הרפו, וקראו לעברם: "הדבר כן ביכלתכם, אך אינכם חפצים".

לשמע הדברים, עשו מיד חשבון נפש והתבוננו מה נרמז להם מן השמים בשיחה הקצרה הזאת בינם לבין סבלי התבואה. והגיעו למסקנא כי כאן נדרשו להעלות מלכות השי"ת, כי הרי "הא" מרמז על מלכות, שצריך להקים השכינה מעפרה ולהשיבה מגלותה, לגלות מלכותו והשגחתו בעולם, שלא יהיה העוה"ז עלמא דפירודא ח", ובכך ישיבו את השכינה מהגלות...

מיד לאחר מכן חזרו האחים הקדושים לאיתנם, התחזקו והמשיכו בעבודתם הק' ביתר שאת וביותר עז.

ידוע שהאחים הקדושים רבי אלימלך ר' זושא ז"ע, עבדו את קונם תקופה ארוכה בשדות וביערות בהתבודדות, בעבודות מופלאות ושגשגות שאין לשער.

פעם הגיעו הדברים לידי כך, שמעוצם יגיעתם הנוראה בעבודת השי"ת, נחלשו כל כך, עד שלא יכלו לעמוד על רגליהם ונאלצו לטכב על הקרקע.

והנה תוך שהם שוכבים באפיסת הכוחות, עברה שם ענלה עמוסה באגודות של תבן, ואחות מהחבילות נפלה לידם. והנה שומעות אזניהם שאחד מנוסעי העגלה קורא לעברם: "הירמו נא את ה"הא" (הא" - תבן בלשונם) והשליכו לתוך העגלה".

השיבו האחים הק' כי עקב חולשתם

אנו נוטלים
חלק בהקמת
מלכות
דקדושה -
רק על ידי
התחזקות!

מעיינות ההרים

אמרים נעימים מפז ומפנינים ממעיין מים חיים
בעל שם טוב הקדוש והלומדיו ז"ע ועבדיו
שנאמרו בנעימה מפי פה מופק מרגליות
כ"ק אדמו"ר מטעמנו שוואר שליט"א

שיעור חנוכה
רש"י

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי (במדבר כב, ב)

כוחם של ישראל בתפילה

הספרים הקדושים, האריכו לבאר ענין דברי הכתוב **את כל אשר עשה ישראל לאמרי**, שהכוונה מלשון אמירה, שראה בלק את כוחם של ישראל על ידי דיבורי התפילה, שעל ידי זה פעלו גדולות, וכמוכן דברי חכמינו ז"ל (מדרש אגדה במדבר כב, ה) שראה בלק כי אין כוחם אלא בפה, היינו בכח התפילה שיש לבני ישראל.

הכל יקר (במדבר כב, ג) כתב לבאר בלשון הכתוב, כי הנה אמר הכתוב 'את כל אשר עשה ישראל לאמרי', ולא הזכיר 'בני ישראל', וגם אינו מובן מדוע הזכיר כאן את ה'אמרי', שהרי עתה ישבו אצל בני מואב, ובלק מלך מואב הוא שפחד מהם, ומדוע הזכיר הכתוב ענין שנעשה עבור האמורי.

רק ביאר בזה, כי לעולם הכוונה היא למה שאמר יעקב אבינו (בראשית מה, כב) 'ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך אשר לקחתי מדי האמרי בחרבי ובקשתי', אשר המלכים יש בידים ספרי דברי הימים מימי קדם, ועל כך בספרי מלכי מואב הופיעו דברי יעקב אלו, על כך בזה אמר **וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי**, ישראל היינו יעקב אבינו, שראה את אשר עשה לאמרי שלקח מהם בחברו ובקשתו שכס אחד, על כך היה ירא מבני ישראל, מצד זכותו של יעקב אבינו שעוררה עליהם שינצחו את שונאיהם.

וכתב עוד, כי לפי מה שדרשו חכמינו ז"ל (בבא בתרא קנב) את דברי יעקב אבינו (בראשית מה, כב) 'בחרבי ובקשתי', כתרומתו בצלותי ובבעותי, היינו בכח התפילה, הרי בזה הכיר בלק את גודל כח תפילתם של ישראל, ובהו היה חושש שאין כוחם אלא בפה, והיה ירא מהם, עד שביקש מבלעם לבוא ולקללם, וזאת לצד שאף בלעם אין כוחו אלא בפה, כמו שדרשו בזה חכמינו ז"ל (מדרש אגדה במדבר כב, ה).

הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע מביא (מגן אברהם פרשת בלק בד"ה וירא בלק הג') מה שאמר לו אביו הרה"ק **רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע** ששמע מאביו הרה"ק **המאור עיניים מטשערנאביל זי"ע**, שאמר בשם רבו **אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זי"ע**, כי אפילו אדם הטרוד בכל שעות היום על המחיה ועל הכלכלה, ובהגיע רגעים מספר קודם שקיעת החמה, נזכר הוא כי עדיין לא התפלל מנחה, והרי הוא נאנח אנוח מעומק לבבו על כך שעוד לא התפלל מנחה, ותכך מזוז הוא עצמו באיזה סמטא ומתפלל ביחידות, ואמר על זה הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, כי אנתחו של יהודי זה שנאנח על שעדיין לא היה בידו להתפלל מנחה, הרי היא בוקעת ריקעיים, הרי לנו גודל כוח דיבורו של האיש היהודי, אשר כאמור, מזה חלקו, והיה ירא לנפשו.

כך יש לפרש גם דברי הכתוב בסמוך (במדבר כב, ה) **והוא ישב ממלי', ממלי' הוא לשון דיבור, כענין (דניאל ג, ה) 'ופם ממלל רברבן'**, היינו שראה בלק כי בני ישראל יושבים וממללים בפהם יומם ולילה, דברי תורה ותפילה, ובהו נזכר לראות כי אין כוחם אלא בפה, ועל כך הוצרך לקרוא לבלעם, שאף הוא אין כוחו אלא בפה.

זה הוא ביאור לשון הכתוב (במדבר כב, ה) **וישלח מלאכים אל בלעם בן בער פתורה אשר על הנה ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי'**, ששלח לקרוא לבלעם, אשר אין כוחו אלא בפה, וזאת משום 'והוא ישב ממלי', שנוכח לראות כי כל כוחם של ישראל הוא במלל לשונם.

כוח אחדותם של ישראל

המאור ושמש (פרשת בלק בד"ה וירא) כותב לפרש את דברי הכתוב **וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמרי**, שהוא מלשון אהבה ואחוה, על דרך הכתוב (דברים כ, י) 'את ה' האמרת היום', כי גדול כח השלום והאהבה שבין ישראל, להיות להם לעזר בכל מלחמותיהם לנצח את אויביהם, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (דברים כה, ג) על דורו של אחאב שהיו עובדי זרה ועם כל זה היו מנצחים במלחמותיהם, לפי שלא היו ביניהם דלטורין, בעלי לשון הרע, הרי

כמה גדולה היא מעלת השלום האהבה ואחוה וריעות שבקרבי ישראל, ומזה היה ירא בלק, מן השלום והאחוה שבין בני ישראל.

הרה"ק רבי משולם מייבוש מזבארי זי"ע כותב בספרו **ישר דברי אמת** (לקוטים בד"ה עוקצין פ"ג) לדקדק במאמרם ז"ל (עוקצין פ"ג מ"ב) **לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום**, ולכאורה יש להעיר, מהו שאמרו 'כלי מחזיק ברכה', הרי היה להם לומר 'לא מצא הקדוש ברוך הוא ברכה לישראל אלא השלום', וכלי המחזיק מאן דכר שמיא.

רק ביאר בזה על פי משל, כי הנה בימימה היו ממלאים ומניחים הרבה דברים בתוך חבית, אשר היו נעשים מכפסי עץ שהיו דחוקים זה אצל זה, וככל שהיו כפסי העץ מחוברים זה אל זה בדוחק גדול יותר, היו יכולים להשתמש עם החביות כראוי שלא יאבדו את תכולתם, שאם לא היו כפסי העץ מודבקים כראוי זה אצל זה, היה תוכן החבית נופל החוצה, ולא היה קיום לדברים שהיו ממלאים בתוך החביות.

כך הוא גם לענין השפעת הברכה לישראל, אשר אם בני ישראל מאוחדים יחד ככפסי החבית, או אז יכולים להחזיק בתוכם את השפעת הברכה, דוגמת החבית שכפסייה דחוקים יחד זה אצל זה, אמנם כאשר אין בני ישראל באחדות גמורה, שוב אין יכולת להשיג להם ברכה, כי לא יהיה קיום הברכה בקרב בית ישראל, שכן אינם מאוחדים יחד זה אצל זה, ואין קיום להשפעת הברכה אצלם, וזהו שאמרו **לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום**, כי אכן כך הוא, שהאהבה והאחוה הינם כלי להחזיק את הברכה המושגת אצל בני ישראל, שיהיה לו קיום ולא ילך לאיבוד.

הביא בזה **המאור ושמש**, כי פעם אחת היה אצל הרה"ק **הרבי ר' אלימלך מליזנענסק זי"ע**, כאשר הגיע אליו אחיו הרה"ק **הרבי ר' משולם זושא מאהנאפאלי זי"ע**, ושאל הרה"ק **הרבי ר' משולם זושא זי"ע** את אחיו הרה"ק **הרבי ר' אלימלך זי"ע**, כיצד זה נוטל כוחות לפעול ישועות גדולות כל כך בקרב הארץ, כי רצה לידע את סוד הדברים, שיוכל אף הוא לפעול ישועות עבור הנצרכים לישועה. אמר לו הרה"ק **הרבי ר' אלימלך זי"ע**, כי כל כוחו בזה הוא, על ידי שהוא תמיד באהבה אחווה וריעות עם כל צדיקי הדור, על ידי כך זה פועלים ישועות גדולות.

על פי זה הוסיף המאור ושמש לבאר את דברי הכתוב (במדבר כב, ד) **וירא מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחך השור את ירק השדה**, ויש לדייק מהו שאמר 'קהל', שהיה לו לומר 'העם', והוא הלשון המורגל בפרשה זו על בני ישראל. רק ביאר בזה, כי לשון 'קהל' מורה על אחדות והתאספות יחד, שמתקבלים יחד בני ישראל כאיש אחד בלב אחד, כענין דברי הכתוב (דברים כב, א) **לא יבא ממזר בקהל ה'**, כי כשבני ישראל מתאחדים יחד, אין זה מן האפשר להכניס ביניהם ממזר שאינו מצד הקדושה, וזה הוא כוונת הכתוב שפדון מואב ומדין ואמרו **עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו**, כי על ידי שבני ישראל מתנהגים באחדות ואחוה, על ידי זה חששו שינצחו בני ישראל.

וירא מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקין מואב מפני בני ישראל (במדבר כב, ג)

פחדו של בלק היה רק מפשוטי העם של ישראל אמנם מאנשי המעלה ידע שלא ינקמו בארצו

ביאר בזה הרה"ק **הרבי ר' אלימלך מליזנענסק זי"ע** (נועם אלימלך פרשת בלק בד"ה א) יאמר על דרך זה (הב'), על פי דברי הגמרא (סוטה כב): **"אמר לה ינאי מלכא לדביתיה, אל תתיירא מן הפרושין, ולא ממי שאינן פרושין, אלא מן הצבועין שדומין לפרושין, שמעשיהן כמעשה זמרי, ומבקשין שכר כפנחס"**, והיינו כי הפרושים הינם צדיקים גמורים, ואינם נוקמים נקם, וממילא אמר לה ינאי המלך לאשתו שאין לו לירא מהם.^א

א. חותני הרה"ק רבי מעכלי מולוטשוב - נתניה זי"ע היה דרכו לומר מילי בדחיותא ודברי צחות, פעם אחת אמר, כי היה איש מסור שהיו לו בני העיר יראים עליהם שלא יסורו עליהם למלכות, והנה באותם הימים היו בחורי ישראל משתמשים מן הצבא, על כך ידע כל אחד, כי כאשר בנו הבחור מגיע לגיל שעליו לשרת בצבא, שומה עליו להעביר סכום כסף בקבוע למסור, לבל יסורו את בנו

השיעור חורש"י מתקיים מדי ליל שישי בשעה 10:30 המלווה מלכה מתקיים מדי מוצש"ק בשעה 10:30

בביתנו"ד רח' סוקולוב 7 בני ברק

לשמיעת שיעורים בקול הלשון ישיר 3718539-073 ובקו השיעורים 3181833-072

לא היה לו רק עין אחת, איך שייך לכתוב גברא דשפיר חיזו, והרי ראייתו לא הייתה טובה, שכן מחוסר עין אחת היה.

רק ביאר בזה, כי בכדי לזכות לרוח הקודש ולמעלות הנבואה, צריכים לקדש את העיניים בתכלית, ומעתה יש להתפלא, כיצד זה היה יכול בלעם בן בעור, שבדואי טימא את מראית עיניו בכל ראה שלא כדת, לחזות נבואה זו שגראה אליו השם יתברך. אכן האמת היא, כי אדרבה, לכן מתחילה נעקרה עינו האחת, ולא היה לו רק עין אחת, כי באותה עין אשר סומא היה בדבר, ולא היה יכול לראות כל ראייה, הרי בזו העין מוכשר היה לראות מראות הנבואה, וזהו שתרגם אונקלוס, גברא דשפיר חיזו, היינו באינה הרוחנית לראות את מראה הנבואה טובה הייתה, משום כך שהיה 'שתום העין', שהייתה עינו עקורה ולא הביט בה מעולם, על כן הייתה ראייתו הרוחנית בעין זו, ראייה טובה.

התפארת שלמה (פרשת בלק ב"ה וססה) מוסיף על דבריו בחומר פגם ראיית העיניים שלא כדת, לרמז במאמרם ז"ל (בבא בתרא ב:) **היוק ראה שמיה היוק**, כי הנה שמ"ה הוא אותיות ש"ם י"ה, ומורה על שמו יתברך י"ה, וזהו **היוק ראה**, ראה שלא כדת, **שמיה היוק** מדיקה ופוגמת היא אצל ש"ם י"ה.

אני אמרתי משכבר לצרף לזה, את דברי **האור החיים הקדוש** על הכתוב (במדבר כ, כג) **לפוח משפחת הפוני'**: "יש להעיר, למה הוסיף אות שאינה נמנית מאותיות השם, שהיה לו לומר משפחת הפוני, אלא רמז לשאר מעלות המנוניים שם (אבות פ"ו מה"ה) במ"ח, שהם מיעוט שיחה מיעוט שחוק ושאר הענפים הדומים לאלו, והוא אומר **לפוח משפחת הפוני'**, פירוש פוח הוא לשון פה והוסיף לו אות ו' שהוא סוד עץ חיים שהוא עוסק בה יתר על שאר הפיות, גם רמז בסמיכות אות הוא"ו לאות ה"א לומר סוד חיבור המדות באמצעות עסק התורה. ואומר **משפחת הפוני'**, פירוש, שצריך לפנות ממותרות המורגשות גם מהשחוק ומדברים בטלים, כי הם מונעים קיום התורה באדם, ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו (אלשיך שמות כח, לא) כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרו בו בקדוש, כי אין קדושה קדושת התורה, ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול, הגם שאין בהם דברים האסורים, והוא מה שרמז במאמר **לפוח משפחת הפוני'** שהוא פה העמל בתורה, שבו שוכן חצי שמו יתברך, **משפחת הפוני'** פירוש צריך לפנות מפיו כל, חוץ מהגות בתורה, ובזה נכללים חלק אחד מהמ"ח מעלות, שהם במיעוט שיחה, במיעוט שחוק, במיעוט תענוג, וכדומה, והשכבת את עצמו בשניהם גם יחד, הרי לנו, כי הפוגם בשמירת הדיבור שבפיו, פוגם באותיות ו"ה, כמבאר בדברי האור החיים הקדוש.

זה אמרתי לרמז בדברי הכתוב (שמות ט"ו, ח) **שוית' ה' לנגדי תמיד'**, וכידוע דברי **הרמב"ם** (מורה נבוכים ח"ב פרק י"ב) שהביא **הרמ"א** (או"ח סי' א' ס"א) שהוא ממעלות הצדיקים וכלל גדול בדרכי העבודה לכוון זה לנגד עיניו, ולפי הנזכר יש לכוונו על חובת שמירת העיניים והפה, כי הפוגם בעיניו פוגם הוא באותיות י"ה כדברי **התפארת שלמה**, ואילו הפוגם בפיו פוגם הוא באותיות ו"ה כדברי **האור החיים הקדוש**, והשכבת את עצמו בשניהם גם יחד, הרי הוא מקיים את השם ייחיה בשלימותו, ולכן זה הוא המעלה הגדולה של **שוית' ה' לנגדי תמיד'**, שהוא על ידי שמירת עיניו ופיו כל ימיו בתכלית השמירה.

והאמת היא כי צורך גדול הוא בשמירת הדיבור בקדושה, כי בזה תלוי הכל, כנודע מהמבאר (ספר יצירה פ"א מה"ה) שברית המעור מכון הוא כנגד ברית הלשון, וכתבו (אסיפת אמרים תהלים נה, כה בשם בעל שם טוב הקדוש ז"ע) לפרש בזה את הכתוב (תהלים נה, כא) **שלח ידיו בשלומי חלל בריתי'**, אשר אם **שלח ידיו בשלומי'**, שלח אמרי פיו בשלומי, חלל בריתי, חלל בריתי, שבה תלוי שמירת קדושת הברית, וידוע דברי **הרה"ק הקדושה ח"ו מנחם מענדל מרימנאב ז"ע** (קדושת לוי ליקוטים ב"ה אותיות סעף"ק) על סדר אותיות **ע' פ' צ'**, שהוא נוטריקון **ס'גור ע'ינים פ'ה צ'דיק**, שהדוך לזכות להיות צדיק בקדושה וטהרה, הוא על ידי סגירת העיניים והפה, ששני אלה נחוצים לך עד מאד.

הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ ז"ע (אור ישע פרשת ואת הברכה ב"ה וסלל), כי הנה חותנו **הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ ז"ע** מבאי בספרו (זרע קודש לשבעות ב"ה במדרש אנכי) מה שמעמך מרבו **הרה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימנאב ז"ע** בני ישראל בהר סיני לא שמעו מחבתת אבני ר' קמ"ץ אלקי, והאריך לבאר בזה, וכתב לבאר לפי דרכו, כי **אל"ף** נוטריקון **א'ו'ן פ'ה צ'דיק**, **ל"ב פ'ה** בגימטריא **ע'ינים** עם הכולל, וזה הוא **הרמז קמ"ץ אלקי**, אשר עבור קיום התורה צריכים לקמץ ולסגור את האוזן מלשמוע דיבורים שלא כדת, ולקמץ ולסגור בעד בעד מלהלכה במחשבות אסורות, ולקמץ ולסגור את הפה מלדבר דיבורים שלא כדת, ועל כולנה להשגיח על מראית עיניו, שלא להביט על עניינים שאינם ראויים, וזה הוא עיקר הנצרך עבור קבלת התורה.

זהו שאמר הכתוב **ויגד מואב מפני העם מאד כי רב הוא'**, עם הוא בחינה נמוכה של פחותי העם כידוע (וזה"ק ח"ב מה), ומזה היה מואב מפחד וחושש פן ילחמו עמם וינקמו בהם את נקמתם, אמנם **ויקץ מואב מפני בני ישראל'**, ישראל מורה על אנשי המעלה (וזה"ק ח"ב ר"ה), מאנשי המעלה לא חששו מואב כלום, כי ידעו שלום המעלה לא ינקמו בהם, אלא היו קצים בהם כמו שכל גוי קץ הוא באיש היהודי, אך משום הפחד לא חששו רק מפשוטי העם ההמוניים.

ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחמו הקהל את כל כביבתנו בלחך השור את ידך השדה וברק בן נפוד מלך מואב בעת ההוא (במדבר כב, ד)

שני כלבים משלימים יחד מפחד הזאב

כתב רש"י, ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין, כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מתו, אמרו להם אין כחו אלא בפיו. אמרו אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו, עד כאן.

במדרש (במדבר ר"ב ד) הביא בזה: "משל לשני כלבים שהיו מריבים זה עם זה, בא זאב על אחד מהן, אמר השני אם אני עוזרו, היום הורג את זה, ולמחר יבא עלי, לפיכך נתחברו שני כלבים על מדין".

וישלה מלאכים אל בלעם בן בער פתורה אשר על הנחל ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממורי (במדבר כב, ה)

דברי בלק אל בלעם שעל אף כל תחבולותיו למנוע יציאת בני ישראל ממצרים הנה יצאו משם

כתב **האור החיים הקדוש**² (במדבר כה, כ), לבאר, מה הוא כוונת בלק באמרו 'הנה' עם יצא ממצרים, מהו שהוסיף ואמר 'הנה', הלא הוא מומתר.

רק ביאר בזה, כי אמרו חכמינו ז"ל (שמות רבה א, י) שהיה בלעם משלושת היועצים של פרעה, אשר הוא יעץ לפרעה לגזור גזירת 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו' (שמות א, כב), בכדי להטביע את מושיען של ישראל שלא יוכל להוציאם ממצרים, ואף זאת הוסיפו בכח כשיפיהם לעשות שלא יוכל אפילו עבד לבכור ממצרים כמו שהזכירו חכמינו ז"ל במדרשו (מכילתא פרשת יתרו מספאת דישמע פרשה א), ועל זה אמר לו בלק מלך מואב, כי על אף כל תחבולותיו של בלעם שלא יוכלו בני ישראל לצאת ממצרים, הרי ש'הנה עם יצא ממצרים', על אפיו ועל חמתו על אף כל השתדלויותיו שלא יצאו בני ישראל ממצרים, הנה זה יצאו ממצרים, ועל כן לנוכח דבר זה שאירע על אף גדול ההשתדלות שלא יוכל להיות כן, לכן ריא וחושש הוא מפני ישראל, ומבקש הימנו עצה להצילו מידם.

על ידי שמירת העיניים וזכים לתכלית הקדושה

התפארת שלמה (פרשת בלק ב"ה וססה) כתב לבאר את דברי הכתוב **הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ**, כי כוונתו של בלק בדבריו אלו הייתה על שמירת עיניהם של ישראל, אשר נוכח לראות כי **הנה עם יצא ממצרים**, אשר יצאו על הדרכים, בהם יכולים לראות מראות שלא כדת, אך **הנה כסה את עין הארץ**, שכיסו בני ישראל את עיניהם מלראות את הארץ, ובזה היה חושש ומפחד, כי עיקר קדושת בני ישראל היא בקדושת העיניים, וכמו שאמר הכתוב (בראשית לח, כא) **איה הקדשה הוא בעיניי**, אשר **איה הקדשה**, איה הוא עיקר הקדושה, **הוא בעיניי** על הדרך, היא בשמירת העיניים על הדרך כראוי, ואכן בלעם נאמר (במדבר כד, י) **נפל וגלוי עינים**, שהיו עיניו משוטטות בכל, לראות כל המראות האסורות, ועל כן בזה גברה מעלת בני ישראל שמרנו את עיניהם.

מואב בשם **הבעל שם טוב הקדוש ז"ע** (קהלת יצחק פרשת בלק ב"ה וישא משולל), על דברי הכתוב בפסוקתנו (במדבר כד, י) **נאום הגבר ושתם העין'**, שהכוונה היא כדברי חכמינו ז"ל (סנהדרין קה), שהייתה עינו האחת סתומה ועקורה, ולא היה יכול לראות בה כלל, ותמוה, שכן תרגמו אונקלוס **גברא דשפיר חיזו**, והרי אם

לשלוטות על שהוא משתמש מן הצבא, וכך על שאר העניינים, היה דרכו ליטול סכומי כסף מבני העיר, זה היה לו ליתן סכום כסף על שלא יסרסרו למלוכה על שהוא אינו מדווח על המכס, ומשנהו היה צריך לשלם לו סכומי כסף על מעשה אחר, וכך היה רשום לו על פנקסו, כל איש ואיש מבני העיר המחויב לשלם לו שכר טוב, בעד שלא יסרסרו למלוכה. כאשר הגיעה שעתו של המוסר להיפטר מן העולם, עמד וצוה לבנו אחיו להורישו פרנסה זו, והראה לו את פנקסו, כשהוא מסביר לו על כל אחד ואחד מהם טעם יש לו זכות ליקח ממנו סכום כסף בעד שלא יסרסרו אותו למלוכה, וכאשר הגיע אל בני העיר שהתורכר לשלם סכומי כסף שלא יסרסרו את בניהם המלוכה על שמשמטים מן הצבא, התפלא בנו ואמר, שהרי אף הוא השתמש מן הצבא, אמר לו אביו, כי הוא אין לו לפחד, שכן אף בלא שישלם סכומי כסף לא יסרסרו אותו לשלוטות... ב. אשר בימים אלו חל וימארהו להילול קדושה דידה, ע"ז תמוז תק"ג.

ג. על תמוז המוקדש לבי שלמה עליאשאר ז"ע בעל **לשם שבו אחלמה**, וקינו לו שם הגי"ש **אלישיב זצ"ל**, מסופר, כי פעם ביקשו לומר לו איזה מאמר מאדם שלדעתו היה הלה מוקדקל, ולא אבה לשמוע מאמרו, וכאשר ניסו לשעוץ לפניו כי הוא מאמר נפלא, השיב הגאון המוקדש רבי שלמה עליאשאר ז"ע ואמר, כי במוחו אין לו דרך למחוק את אשר נכנס לתוכו, ועל כן אינו יכול לאפשר לעצמו מספק לשמוע דברים שיתכן שלא היה לו לשמועם, שאין בידו להסירם לאחר מכן ממוחו.

ד. דודי האדמו"ר מפרימישלאן מאנטווערפן ז"ל היה אומר בצחות, לרמוז כוונת **קמ"ץ אלקי**, כי לצד קבלת התורה צריכים גם כן עיניי נשמתי, שיכולו לעסוק בתורה כראוי, וזה הוא הרמז **אלקי** הוא

אחיזת הרשע בצד הקדושה ושלטתו עליו על ידי שלומדים ממנו בקל וחומר להתלהב לדרכי העבודה

הכנסת יחזקאל (פרשת בלק ב"ה הן עם) כתב לבאר בדברי הכתוב 'והוא ישב ממלי', מהקדמוני דברי חכמינו ז"ל (סנהדרין קה) על הכתוב (במדבר כב, כא) 'וישם בלעם בבקר ויחשב את אמונו', שהאברהם מקלבלת את השורה, שעל כן השכים לחשוב בעצמו את חמורו, וכתב רש"י (במדבר כב, כא) עוד דברי חכמינו ז"ל (במדבר רבא כ, יג): "אמר הקדוש ברוך הוא, רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר (בראשית כב, ג) 'וישם אברהם בבקר ויחשוב את חמורו', ואינו מוכן מה רשעות הייתה בכך שחפץ היה בלעם להשכים קום ולחבוש את חמורו, עד שאמר לו הקדוש ברוך הוא כי כבר הקדימו אברהם אבינו, ומה גריעותא יש בכך כלפי בלעם כמה שכבר הקדימו אברהם אבינו לעשות כן.

רק ביאר בזה, כי הנה ידוע הכלל בדרכי העבודה, שיש לו לאדם ללמוד מדרכי הגויים כיצד הולכים הם אחר תאוות לבם בהתלהבות גדולה כל כך, ומזה ילמוד בקל וחומר על חובתו לכלפי בוראו, וכרמוז בדברי הכתוב (תהלים קט, נא) **'מאויבי תחכמי מצותיך כי לעולם היא לי'**, אשר **'מאויבי תחכמי מצותיך'**, הם האויבים אקל לי לידע כיצד לקיים המצוות, בראותי איך עורכים הם את הבלי העולם לבד בהתלהבות ורב רגש, וזאת משום **'כי לעולם היא לי'**, שהרי הדברים קל וחומר, שהם עיסוקם אינו אלא בדבר כלה ונפסד, ואילו קיום התורה והמצוות הוא דבר תמידי שאינו נפסד, וזה הוא ענין נצחי לעולמי עד, על כן יש לי ללמוד מהם כיצד לקיים את דברי התורה והמצוות".

אכן, על ידי שהאיש הישראלי לומד את דרכי העבודה מן הרשע, בזה נותנים כוחות ואחיה לרשע אצל צד הקדושה, והצבה בזה מעשה שהיה אצל הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, שעל ידי ביתו התגורר נפח נכרי, שהיה משכים קום להכות בקורסם אשר בידו על הברזל, ובכל פעם כאשר התחיל את מלאכתו, אמרו לו אשתו הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה, כי אין זה מן הראוי אשר הנפח הנכרי כד השכים לקום לעבודתו, ואילו הוא עדיין לא התחיל בעבודת יומו, על כן הייתה מעוררתו בדברים אלו להשכים קום לעבודת הבורא, אף שפעמים היה זה זמן קצר מאד אחר שעלה הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע על יצועו לאחר עבודתו במעוד ליל, אך בכל זאת היה מתעורר ופונה לעוסק בעבודתו יתברך שמו.

אחר תקופת מה, הרהר הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע בדעתו, שאין זה מן הראוי כי יתעורר לעבודת בוראו יתברך על ידי שהנפח הנכרי מקדים לקום לעבודתו, על כן החליט כי מן הנוכח הוא, שיקדים להשכים קום עוד קודם תחילת מלאכתו של הנפח הנכרי, ואכן ביום המחרת, השכים הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע לפני שהגיע הנפח הנכרי לעסוק במלאכתו, ובמשיך היום התמוטט הנפח ומת, כשהבינו בזה, כי למעשה כבר היה הנפח ראוי למות זה זמן רב, ולא שעל ידי שהרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע התעורר ממנו לעבודת בוראו, היה לו על ידי זה זכות קיום להאריך ימיו, ועל כן ביום זה כבר הקדים הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע להתחיל בעבודת יומו ללא שהוצרך ללמוד מכוונת של הנפח, שוב לא היה עוד זכות קיום לנפח הנכרי, אשר נפח את נשמתו ומת!.

עוד הביא את דברי הגמרא (גיטין ד, א) **'שלח ליה מר עוקבא לרבי אלעזר, בני אדם הנומדים עלי, ובידי למסור למלכות, מהו. שרשט וכתב ליה, 'אמרת אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע נלגדי' (תהלים לט, ג), אף על פי שרשע נלגדי, אשמרה לפי מחסום. שלח ליה, קא מצעירי לי טובא, ולא מצינא דאיפוק בהו. שלח ליה, דום להו' והתחולל לו' (תהלים לו, ד), דום להו, והוא פילסל כל חללים חללים. השכם והערב עליהן לבית המדרש, והן כלין מאליהן. הדבר יצא מפי רבי אלעזר, ונתנהו לגניבא בקולר', ואינו מוכן מהו שאמר לו 'השכם והערב עליהן לבית המדרש', מה כוונה היה לו בכך לכולתם.**

רק ביאר בזה על פי דברי הגמרא (ברכות ז, א) **'מאי דכתיב (תהלים קה, א) 'למה תביט בגוים תחריש בבלע רשע דידק ממנו, וכי רשע בולע צדיק, והא כתיב (תהלים לו, ג) 'ה' לא יעזבוני בידו, וכתביב (משלי יב, כא) 'לא יאנה לצדיק כל און', אלא צדיק ממנו, בולע. צדיק גמור, אינו בולע, וכפשוטו כוונת דברי הגמרא, אשר צדיק שנחשב לצדיק רק ביחס אל הרשע, אף אינו צדיק גמור, שיש שם ביד הרשע לבלעו, ואילו צדיק גמור שנחשב לצדיק אף שלא ביחס אל הרשע,**

אין בכח הרשע לבלעו. אמנם הוא כתב לבאר בזה לפי דבריו הנזכרים, כי **'צדיק ממנו'**, היינו צדיק שצדקותו הוא מכוון של הרשע, שמתעורר הוא להצדיק את מעשיו ולהטיב את דרכיו לצד ראותו את חיותו של הרשע בענייני רשעותו, ועל כן מאחר וכל צדקותו היא מן הרשע, לכן **'בולע'**, יש כח ביד הרשע לבלעו, אמנם **'צדיק גמור'**, צדיק שצדקותו הוא מצד עצמו, ואינו מצדיק את עצמו ממשעו של הרשע, על כן אין לרשע שליטה עליו, ועל כן **'אינו בולע'** אינו יכול לבלעו.

בזה ביאר את כוונת רבי אלעזר, כי בראותו שיש לרשעים שליטה על מר עוקבא, הבין אל נכון כי יש איהו ענין שמר עוקבא למד לדרכי השם יתברך מכם מעשי הרשעים, ועל כן יש לרשעים לאו אחיזה אצלו, ויכולים לצערו כרצונם, על כן אמר לו **'השכם והערב עליהן לבית המדרש'**, היינו שיקדים לילך לבית המדרש עוד בטרם ישיכמו הם לענייני הבליהם, וכן שיאחר צאתו מבית המדרש אחר שיצאו הם מבתי בילייתם ושחוקיהם, שלא יצטרך ללמוד מהם להתחזק לדרכי העבודה, וממילא כאשר לא יהיה להם כל זכות שיהיה הוא למד ממעשיהם לעבודת הבורא, **'וזה כלין מאליהן'**, בזה יכלו מאליהן, כי לא יהיה להם כל כח אחיזה להזיקו ולצערו.

זה הייתה כוונתו של בלעם בכך שביקש להשכים קום ולחבוש את אמונו, כי בכך דימה לעצמו, כי בני ישראל ילמדו ממנו להשכים קום, וממילא יהיו בבחינת 'צדיק ממנו', שיהיה לו אחיזה בקרב בני ישראל, ובזה יהיה לו שליטה על עליהם לקללם כאוות נפש, על זה אמר לו הקדוש ברוך הוא, רשע כבר קדמך אביהם אברהם, היינו שבני ישראל אינם צריכים ללמוד ממנו להתעורר להקדים השכמתם, באופן שיהיה לו שליטה על זה, אלא בני ישראל יש להם ללמוד את הדבר מאביהם אברהם, שהשכים קום לעקוד את יצחק בנו, וממילא לא יהיה לו עליהם עוד אחיזה, ולא יוכל לקללם.

על פי זה פירש גם כן את כוונת דברי בלק לבלעם **'והוא ישב ממלי'**, היינו שהוא יושב על ידו, וממילא בני ישראל למדים להתעורר לעבודת בוראם על ידי יאותם את התלהבות בנות מואב אחר תאוותיהם ודוון ליבם, ובזה התכוון לומר לבלעם שיהיה כוח בידם לקללם, כי יש לו אחיזה בהם.

ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכח בו ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תבדך מברך ואשר תאר יואר (במדבר כב, ו)

לא ביקש בלק מבעלם לברך את מואב אלא לקלל את ישראל כי כבר קילל את מואב במלחמתם עם סיחון

אמר הרה"ק רבי פנחס מקארץ זי"ע (אמרי פנחס פרשת בלק את שם מ"א), כי לכאורה יש ליתן לב להתבונן, שהרי אמר לו בלק **'ידעתי את אשר תבדך מברך ואשר תאר יואר'**, ואם כן מדוע הוזקק להטריחו ולבקשו לקלל את בני ישראל, הרי מאחר וידוע הוא כי גדול כוחו ומהתברך מפיו מברך הוא, אם כן מוטב יהא שייבש הימנו לברך את מואב, ובזה ינצלו מבני ישראל, שהרי את אשר יברך מברך, ואדרבה, בזה יריוח יותר, כי אם רק שיקלל את בני ישראל, הרי יבואו אומות אחרות להתגרות בהם, אכן על ידי שיברך את מואב, יועיל ברכתו להצילם מיד כל מבקשי נפשם.

רק ביאר בזה, על פי מה שכתב רש"י (במדבר כא, כ) **'כח' כי כאשר נלחם סיחון עם מואב, הלך סיחון וסכר את בלעם לקלל את מואב, ואכן קללם בלעם בקשת סיחון, ובזה עלה ביד סיחון לכבוש מיד מואב את החלקים אשר כבש מהם, ואדרבה, מזה נוכח בלק מלך מואב לידע, כי אכן את אשר יקלל בלעם הוא מקולל, כאשר קילל בלעם את מואב, והועילה קללתו, על כן מכח זה ידע בלק כי אין תועלת לבקש מבלעם שיברך את מואב, כי כבר מקוללים הם, על כן ביקש להתחכם על ידי שיקלל את בני ישראל בקללתו, ובזה יועיל לקללם כשם שהועילה מה שקלל את מואב לבקשת סיחון, והוא שאמר **'לכה נא ארה לי את העם הזה'**, היינו שיקללם, ולא ביקש שיברך את מואב, וזאת משום **'כי ידעתי את אשר תבדך מברך ואשר תאר יואר'**, כי זה אשר קילל כבר מקולל הוא, וכמו שראה על ארצו, על כן ביקש שיקלל את בני ישראל.**

לשון לימוד, על דרך (א"ב, לו, ט) **'ואלפאל חכמה, ולצד הלימוד צריכים קמ"ץ שהוא נוטריקון קאנוע מילאל צוקער...**

ה. בזה כתבו (וברי שמואל פרשת וישלח ב"ה עם לבן) לבאר את דברי רש"י על הכתוב (בראשית לו, ה) **'עם לבן גרתי'.** גרתי"א בגימטריא תרי"א. כלומר עם לבן הרשע גרתי, ותר"ג מצות שמרת, ולא למדתי ממעשיו הרעים, היינו שהאנון יקבע על עצמו, כי אף שגר עם לבן הרשע וראה את אופן התלהבותו בעת שסוקר בענייני הבלי העולם הזה לילך אחר שרירותו לבן, מכל מקום לא למד די ממעשיו הרעים כיצד יש לקיים את תרי"ג המצוות.

ו. עליה המליץ ואמר את דברי הכתוב (בראשית לו, יח) **'ומלכי צדק מלך שלם'**, כי על ידי אשר **'ומלכי צדק'**, הרבנית מלכה היא צדקנית, על ידי זה **'מלך שלם'**, יכול הוא - הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע - להיות מלך ולהנהיג את עדתו.

ז. יש להסמין מעשה מעין זה, שהיה אצל הגה"ק רבי אברהם דוד מבוטשטש זי"ע, כי שמע העיר היה דרכו לילך באשמורת הבוקר בין בתי העיר, ולהקין ישנים מתרדמתם להשכים קום לעבודת הבורא, והנה בעיר התגורר מסור אחד רשע מרשע, אשר סבלו ממנו כל בני העיר צרות רבות ורעות. פעם אחת ניגש תאומסור אל השמש, ובקש ממנו אם יואיל למכור לו זכות של יום אחד שהיה מעורר את בני העיר לעבודת הבורא, ובעד זה ישלם לו שכר רב. השמש שהיה עני אביון, והיו בביתו לילדיו התאומים שהגיעו לפרקם והא לה לו די מעות עבור דנוניה הצרכים לנישואיהם, כמעט והסכים לדבר, אלא שהחליט כי יפנה תחילה אל הגה"ק רבי אברהם דוד מבוטשטש זי"ע לשאול את הסכמתו על הדבר. חקף עם בואו לפניו, והורה לו הגה"ק רבי אברהם דוד מבוטשטש זי"ע, כי בשום פנים ואופן לא יסיים להצעה זו. היהודי, אשר היה איש תם ישר דרך ורא את ה', מששמע את הוראתו של הגה"ק רבי אברהם דוד מבוטשטש זי"ע מניג גמור היה אצלו לעשות כן, ועל כן השכים את תשובתו למסור, כי מאחר והיה אסור לו לעשות כן, אין הוא מוכן להצעה זו, ולמעשה, באותו היום מת המסור. אמר בזה הגה"ק רבי אברהם דוד מבוטשטש זי"ע, כי הבין כי המסור הגיב בנפשו שהגיע עתו וקרב יומו למות, שכן אף על בג דראיתו לא חזר ומוציא חזי (מנהג א, ג), ועל כן רצה לרכוש לעצמו זכות זו של יום אחד, בכדי להאריך ימיו ושותיו בעוד ימים טובים בזכות דבר מופלג זה, והרי מן יוכל לידע מה יעול האיש בימים אלו שיאריך עוד לחיות בארצות החיים, על כן לא הסכים לדבר, והורה לו כי בשום פנים ואופן לא יסיים להצעה זו.

הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע

זי"ע כ"ב תמוז תתק"ב

בביתו שני פרות החולבות, על כן פירסם את הדבר בין בני העיר, ואמר להם כי מצוה לקנות חלב אצל הרה"ק רבי שלמה זי"ע, כי זכות גדולה היא להחזיק ידיו של אברך נעלה כמותו.

ואכן אחרים מבני המקום מיהרו לפנות אל ביתו של הרה"ק רבי שלמה זי"ע, שם שאלה אותם הרבנית ע"ה מה רוצים הם, וענו כי רוצים הם לקנות חלב, התפלאה הרבנית ע"ה על הדבר, כי אין בביתם ולא כלום, ואך זה יבקשו לקנות מהם חלב. חזר היהודים אל יהודי זה ששאל אותם לקנות את החלב, ואילו הוא פנה אל הרה"ק רבי שלמה זי"ע, ואמר לו מדוע רימה אותו לומר שמחזיק הוא בביתו שני קיעה"ן, אמר לו הרה"ק רבי שלמה זי"ע, כי הגם שאמר שמחזיק הוא בביתו שני קיעה"ן אבל לא אמר להם כי מוכר הוא חלב, והסביר את כוונתו, כי התכוון לשני קיעה"ן, היינו כ"י כי ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחון (תהלים לז, כא), אשר משני קיעה"ן אלו שואב הוא את חיותו.

הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע סיפר את הדברים, והוסיף, כי אף שאין אנו במדרגה זו לחיות משני קיעה"ן אלו, אך יכולים אנו לחיות משני קיעה"ן אחרים, והם 'חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמי', ומשני קיעה"ן אלו יכולים אנו לחיות. אכן טוב לספר גם על שני קיעה"ן אלו הראשונים, כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחון, לידע שיש מדרגה כזו.

בספרי סלונים מובא (תורת אבות עמ' יא), כי הרה"ק המגיד הגדול ממעריטש זי"ע אמר על הרה"ק רבי שלמה זי"ע, כי ישנם רבים המבקשים להשיג מדרגות, להשיג רוח הקודש, וכדומה, אמנם הליטואק הזה, שכונתו אל הרה"ק רבי שלמה זי"ע שהיה מקארלין שבליטא, הוא אינו שואף אלא לקדושה של ירינע יראת שמים, אינו משתוקק לא למדרגות ולא לרוח הקודש, אלא לקדושה טהורה של יראת שמים.

עוד אמרו עליו צדיקים זי"ע, כי הרה"ק רבי שלמה זי"ע היה חי טפח אחד מעל פני הקרקע, היינו שכלל לא היה חי בעולם הזה, אלא חי בעולם העליון.

סיפר הרה"ק רבי אליעזר זוסיא מסקולען זי"ע, כי פעם אחת לפני יום הכיפורים הגיע הרה"ק רבי שלמה זי"ע לפני הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע להתברך לקראת יום הדין, שהיה היה הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע שניגורו של ישראל, ומה שייך לומר עוד על מעלה זו. אכן בהיותו לפני הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, היה בדעת הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע לבקש ממנו להתעכב אצלו על יום הכיפורים, על כן פתח ואמר לו, כי אצלו ביום הכיפורים כאשר אומרים את הפיוט 'עלה' שיש בו ח' בתים, הרי ב' הבתים הראשונים בוקע הוא את כל שבעת הרקיעים, ואילו בבית השמיני הוא מגיע עד הקדוש ברוך הוא בעצמו. אך לא ניאוח הרה"ק רבי שלמה זי"ע, וחזר להיות ביום הכיפורים אצל רבו הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע. וסיים הרה"ק רבי אליעזר זוסיא מסקולען זי"ע ואמר, כי מכאן יכולים ללמוד על מידת התקשקות של תלמיד רבנו, כי אף אחר שנזכר הרה"ק רבי שלמה זי"ע לראות בעצום בעבודתו בקדוש של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע אך שהוא בליל יום הכיפורים את כל הרקיעים עד שהוא מגיע אל הקדוש ברוך הוא בעצמו, אך מכל מקום הוא לא ויתר מלהיות ביום הכיפורים אצל רבו הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע.

בבית אהרן (השמיטה מהליקוטים, ב"ה אמר על הרה"ק) הובא: "אמר על הרה"ק רבי שלמה מקארלין זכר צדיק וקדוש לנכרה לחיי העולם הבא, שעסק בחיזוק הפרנסה בעת עריכת הייגער, ובתקוות הנשמות בפסוק (תהלים יג, י) 'ואני בחסדו נטחתי יגל לבי בישועתך אשירה'."

ידוע כי הרה"ק רבי שלמה זי"ע בעת תפילתו בכל יום היה מגיע כמעט למסירות נפשו, והיה מוכן לנוע לפני השם יתברך, ומסופר, כי פעם אחת שאל יהודי אחד את הרה"ק רבי שלמה זי"ע אם יוכל לבוא אליו מחר לדבר עמו על עניני מסוים, השיב לו הרה"ק רבי שלמה זי"ע בפליטה, ואף אצל לומר לו על יום המחר, הרי מחר בבוקר עוד הולכים להתפלל ותפילה אומרים בה קריאת שמע, ואחר כך באמירת תחנון ואומרים את פרק כ"ה בתהלים, שידוע מחכמי המקובלים עניינו בור מסיירת הנפש¹, והוסיף ואמר, כי אולי יקבל השם יתברך את בקשתו שיוכל למסור את נפשו לפניו ברוך הוא, ואם כן איך יוכל לידע מה יהיה ביום המחר. וזה היה לו סדר עבודתו בכל יום, שהיה מוכן למסור את נפשו להשם יתברך².

זי"ע ועכ"א

א. מובא בזהר הקדוש (צ"ח צ"א) שהיה זה לאחר שאמר אליהו הנביא על בני ישראל (מלכים יט, טו) 'ויאמר קנא קנאתי לה' אלקי צבא-ות על עזבו בריית בני ישראל, על כן אמר לו הקדוש ברוך הוא, כי יכל להשתתף בל ברית מילה שעושים בני ישראל, ובה יזכר לראות כי לא עזבו בני ישראל את הברית.

ב. על פי זה הרה"ק רבי שלמה זי"ע (אנא ודפיקא קמ"ק) אמר דברי הכתוב (מכריז כח, יא) 'והיה זה וילעזר אחריי ברית כהנת עלם תחת אש קנא לאלקיו וכפר בני ישראל, היינו שאליו (שבתם זה אליהם) בא להשתתף בברית עושים בני ישראל, 'תחת אשר קנא לאלקיו, ועל ידי זה שהוא קנא ואינו יכול לסבול להיות על ידי עוברי עברה, 'ויכפר בני ישראל, על ידי זה מוחל הקדוש ברוך הוא את עונותיהם של המשתתפים בברית.

אני רגיל גם לומר לפי דברי הרה"ק רבי שלמה זי"ע בשם המדרש, כי זה יכול להיות מקור דברי הדגל מחנה אפרים (פרשת בא ברה א ואמר ולכל) שכתב: "שהחזן נעשה בחינת אימא עילאה שמוחזק לו על עונותיו ולכל הנלוים אליו, והיא עשרה שטערה לו אמו, על דרך הבוא אמו ותקנה את בנה (מכריז כח, יא), ואימתי הוא ביה חתונה, ולכאורה המקור הוא רק על החתן, ואך הוסיף הדגל מחנה אפרים שכן הוא לכל הנלוים אל החתן, רק יכול להיות כי היא אומרים בברית המילה: "שם שנכנס לברית כי יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים", ועל כן כמו שבעת הברית של מחילת עונות לכל המשתתפים בשמחת הברית, כן בשמחת השואפים ש מחילת עונות לכל הנלוים אל החתן, ועל כן המקור יכול להיות בדברי המדרש הנזכרים.

ג. כן הרה"ק ר' יוסף קרשניבסקי זצ"ל, הידוע בכינויו ר' יוסלע קארלינער, וחתן זקני הרה"ק ר' אהרן אריה מטעמשהואר זצוק"ל

ד. לאחר מכן יראתי כי המעשה הובא גם על ידי הרה"ק התיבות שלום מסלונים זי"ע.

ה. צדיק האמת זי"ע היו יודעים על עומק עניין אמירה זו, וכמו שידוע (דברי תורה הליקוט א' פ"ג) על הרה"ק רבי הערשלי מוידשיטשוב זי"ע שהיה ממעט ביותר באמירת תחנון, כי היה אומר שאמירת פרה לא באמירת תחנון הוא סוד מסירות הנפש.

ו. יש להמשיך בזה את דברי אממ"ר זי"ע על הכתוב (בראשית מ, ט) 'אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עוד חי', ולכאורה לפני תקופה ארוכה של כ"ב שנים שלא ראה את פניו, וכי זה היה לו לומר שיוכל הוא כבר לומר אחרי שראה את פניו, אמתה. רק אצל בזה, כי הצדיקים בעת התפילה מוכנים הם למסור את נפשם לפני השם יתברך, כמבואר במשנה ז"ל (מכריז כח, יא) 'אמר פקדון פקדון לך' כל אותם שנים יקבע בעצם נשמתו הימנע שנינו, וממילא לא היה במדרגה זו להיות לפני ה', ועל כן יכול היה למסור את נפשו לפני הרה"ק רבי שלמה זי"ע, ואמר עתה כאשר ראה את יוסף הצדיק ושוב שררה עליו שכינה, הרי שוב יכול היה למסור את נפשו לפני השם יתברך, ולכן כדבר רבי עקיבא שאמר (ברכות ס"א) 'כל מי היה צועק שמינו ליוא בידו ואינו יאמין, עשוי שובא בידו ולא יאמין, ולכן השתוקק למסור את נפשו להשם יתברך, וכמו שאמר רש"י (ברכות ס"א) 'היה ר' יוחנן אומר 'אמותה הפעם' שיוכל הוא כבר למסור את נפשו לפני השם יתברך.

הרה"ק רבי שלמה זי"ע נולד בשנת ת"פ, והיה תלמידו של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע, והיה קרוב ביותר אל רבו עד כי היה תלמידו חבר, ואף הסתופף עם רבו אצל הרה"ק המגיד הגדול ממעריטש זי"ע.

הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע אמר על תלמידו הרה"ק רבי שלמה זי"ע, כי בשעה שהוא אומר בליל יום הכיפורים את הפסוק 'ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ' (תהלים ט, י), הוא מעלה את כל הניצוצות שבפולין ליטא ורייסין.

הרה"ק רבי שלמה זי"ע הסתכל ב"ט נסן תקל"ב כשהוא אך בן ל"ו שנה, והותיר אחריו את בנו הרה"ק רבי אשר' מסטאלין זי"ע שעוד היה ילד, על כן הרה"ק רבי שלמה זי"ע קיבל את הנחת העדה בקארלין, ונהגה את העדה במשך עשרים שנה.

ציציו, כי בקארלין היו מכנים את כל אחד מהאדמו"רים בכינוי שונה, את הרה"ק רבי אהרן הגדול זי"ע היו מכנים 'דער גרויסער', ואילו את הרה"ק הבית אהרן זי"ע היו מכנים 'הבית אהרן', אכן את הרה"ק רבי שלמה זי"ע היו מכנים 'דער קארלינער'.

צדיקים זי"ע הפלילו בשבחם, ואמרו עליו כי הוא משיח בן יוסף. ואכן כאשר הגיע הרה"ק רבי שלמה זי"ע אל הרה"ק המגיד הגדול ממעריטש זי"ע, אמר הרה"ק המגיד הגדול ממעריטש זי"ע, הולכים לקבל את פני משיח בן יוסף. ויהי לפלא, כי נהרג בשעת מלחמה על ידי קוזאק אחד שירה עליו בלייל שבת קודש תוך כדי שקידיש על הין, והרה"ק רבי שלמה זי"ע נפל ממתוס, עד כי נפטר ביום רביעי בשבת כ"ב לחודש תמוז, כשהיה באמצע אמירת הפסוק (שמואל א, טו) 'וינטלם וישאשם כל ימי עולם', ובה יצאה נשמתו בטרהר. בסוף ימיו התגורר בלודמיר, שם יצאה נשמתו, ושם מנוחתו כבוד.

הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע הפליל בשבחם, ואמר כי הנה בגמרא אמרו (סוכה ס"ח): "אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי, שלא הניח מקרא ומשנה תלמוד הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים וחמורים, וגזרות שוות, תקופות וגימטריאות, שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים, משלות ובוסין, משלות שועלים, דבר גדול, דבר קטן, דבר גדול, מעשה מרכבה. דבר קטן, מילות דאבני רובא", ואמר, כי כל אלו המעלות היו אצל הרה"ק רבי שלמה זי"ע.

הרה"ק הבני יששכר זי"ע (אנא ודפיקא קמ"ק) מביא בשם הרה"ק רבי שלמה זי"ע, שהביא דברי המדרש, אם כי לא נודע מקום דברי המדרש, אך הרה"ק רבי שלמה זי"ע כתב כי כך מצא בדברי המדרש, והוא, כי כאשר אמר הקדוש ברוך הוא לאלהיו הנביא להיות מלאך הברית ולהשתתף בכל ברית מילה¹, טען אלהיו הנביא לפני הקדוש ברוך הוא, כי הרי הוא מקנא קנאת ה' צבאות, ואך יוכל לנכוח בברית שבעל הברית יהיה בעל עבירה. וזהו הקדוש ברוך הוא, כי ימחול את עונותיו של בעל הברית, ובהו יוכל להשתתף בשמחת הברית. חזר אלהיו הנביא ושען, כי אם המהול יהיה בעל עבירות גם כן לא יוכל להיות במקום כזה, ואמר לו הקדוש ברוך הוא כי ימחל אף את עונותיו של המהול. שוב טען כן אלהיו הנביא על הסנדק, ואף בזה אמר לו הקדוש ברוך הוא כי ימחל את עונות הסנדק. אך אלהיו הנביא טען שוב, כי אם יהיה אחד מן הנוגחים בעל עבירה, לא יוכל להשתתף בשמחת הברית, על כן אמר הקדוש ברוך הוא לאלהיו הנביא, כי ימחול את עונות כל המשתתפים בשמחת הברית².

שמעתי מדודי החסיד ר' מענדל קירשענבוים זצ"ל³ מחסידי קארלין⁴, כי כאשר היה הרה"ק רבי שלמה זי"ע ילד כן שלושה ומוצח שנים, ראו אותו אוהז בידו גלוסקא, והוא בוכה תמרורים, שאלו אותו מדוע זה הוא בוכה, השיב ואמר, כי הוא רעב על כן הוא בוכה. שאלו אותו, אם כן מדוע זה יכבה, הרי מחזיק בידו גלוסקא, ויכול לאלכל. השיב הילד ואמר, וכי מה אעשה, אבי חזק אותי כי מאכל שמתאווים אליו יש לעצור בעד עצמי שלא לאכל, ולכן איני יכול לאכול, ולזה הוא בוכה. הרי לנו מדרגה שהיה לו כבר בהיותו ילד כן שלושה ומוצח שנים.

ואכן התפרסם שמו של הרה"ק רבי שלמה זי"ע בעולם נהו אחריי רבים מבני ישראל, וברך היתה המטבע מצויה בביתו, אמנם לפני שיצא שמו שרבי בביתו דחוקה נורא, כשהוא עני ואביון, והיה חי מניסים של ממש. פעם אחת שאל אותו אחד מיהודי העיר, שנזכר לראות את הרה"ק רבי שלמה זי"ע יושב על התורה ועל העבודה, ואינו מפסיק אף לרגע מדבקותו בבורא ברוך הוא, ועל כן שאל אותו מניין ירק זה חי, מאין מוצא הוא כדי מחייתו. השיב הרה"ק רבי שלמה זי"ע ואמר, כי יש לו בביתו שני 'קיעה"ן', היינו שני פרות בשפת האדייש, ומוזה הבין יהודי זה, כי מחזיק הרה"ק רבי שלמה זי"ע

מזקחת חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורי השבועי של
מורינו הגאון הגדול רבי חיים אלעזר זיזים שליט"א
גאב"ד ביתר עילית

פרשת
בלק
תשפ"ה

שהחיינו בבין המצרים

לכן התירו, משא"כ באשה מעוברת אף שאכלה יתבטל ברכת שהחיינו, מ"מ עדיין יברכו על הפרי כל כלל ישראל, לכן לא התירו לה לברך שהחיינו.

ובזה גם מובן מה שמביאים מהמהר"ח, שאם אחד שחך וברך פה"ע על פרי בימי בין המצרים, שלא יברך שהחיינו ויאכל הפרי בלי שהחיינו, היינו כיון שלשאר אנשים לא יתבטל השהחיינו, לא הותר לו לומר שהחיינו ודו"ק.

ועוד נראה דהאשה שאכלה מחמת סכנת הולד, תוכל לברך זמן אחר עבור ימי בין המצרים, דהנה נחלקו המהרי"ל והתרה"ד ועוד, אם מברכין זמן באכילה שניה כשלא בירך באכילה הראשונה, עיין בשעה"צ {סי' תרכ"ה ס"ק טו} דלמהרי"ל מברכין על אכילה שניה, א"כ י"ל דאפי' לדין דפסקין שלא מברכין, מ"מ אם לא הותר לו לאכול הפרי החדש ורק בשביל סכנה התירו לו רק חד פעמי, כשאוכל האכילה השניה בזמן שהותר לו, בודאי מרגיש שמחה שעכשיו הגיע הזמן שמוותר לו לאכול הפרי החדש בלי הגבלות, י"ל שלכו"ע יכול לברך גם על אכילה השניה, א"כ גם כשתאכל ולא מברכת זמן, מ"מ לא הפסידה השנה ברכת שהחיינו וממילא לא תברך עכשיו, משא"כ בפירות שהגיעו זמנם בבין המצרים ולא יהיו אח"כ ויפסיד ברכת הזמן השנה, לא העמידו דברי המנהג במקום ברכת הזמן.

תקנ"א {סעי' י"ז} טוב לזהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר ולא יחמיץ המצוה, וכן בפרי שלא ימצא אחר ת"ב מותר לברך ולאכלו בין המצרים.

ובמשנ"ב {ס"ק צ"ט} וז"ל, וכתב האחרונים דאשה מעוברת מותרת לאכול פרי בלא שהחיינו שמה תתאוה ויגרום נזק לה ולולד, כן חולה ג"כ מותר וכו', וצ"ע דמ"ש אשה מעוברת שהותר לה לאכל, מ"מ לא תברך שהחיינו, אף שמעיקר הדין צריכה לברך, מ"מ בזמן בין המצרים נהגו שלא לברך, ומ"ש פרי שלא ימצא אחר ת"ב שמותר לאכל וממילא מברכים שהחיינו, ולמה לא נימא דאף שהותר לאכלו מ"מ לא יברכו, ואי משום הירושלמי דצריכים לברך על כל פרי ופרי שהחיינו, וא"כ גם האשה שאכלה, כבר לא תברך על פרי הזה בשנה זו, למה לא יתירו לה לברך שהחיינו.

ונלע"ד דדוקא בפרי המתחדש בכל שנה, בימים האילו דאם לא נתיר לו לאכל, או נתיר ולא יברך שהחיינו, נמצא שיתבטל לגמרי ברכת שהחיינו על פרי זו, והקב"ה רוצה שעל פרי הזה יברכו ברכת שהחיינו בכל שנה ושנה, כדאיתא בירושלמי {סוף קידושין} דר"א ה' מצמצם פרטי פרטי כדי לקנות פירות חדשים בכל שנה ושנה, וביותר דאפשר שיתבטל לגמרי ברכת שהחיינו על פרי זו, כיון שתמיד מתחדש בימים אילו,

פרשת בלק - ודם הללים ישתה. איסורי שתי' השיעור שלה.

ולענ"ד נראה דהכא שהתורה מפרש ומפרט תירוש ויצהר, שזה לח, אכילה דידהו הוי שתי' והשיעור הוא ברביעית, אך באכילת דם, שסתם דם נקרא כשעומד זמן מה, א"כ סתמא הוי יבש, הוי כזית, ובזה מיושב הכל, דבמחץ כתוב אכילה ולכן השיעור הוא כזית, וכן דם כנ"ל, ובגזיר כתוב שתי' פשוט שהוא רביעית, בתרומה דכתיב אכילה ולא מפרט תירוש ויצהר הוי השיעור כזית ודו"ק.

ונראה דהרא"ש {בברכות בסוף פרק שלשה שאכלו}, ומובא בטור {בס"ר ר"י} הסתפק בהנ"ל, דעי"ש שמביא מה שהסתפקו בתוס' מה השיעור של ברכה אחרונה בשתי', האם הוא כזית, כיון דושבעת היינו שתי' ואיתקש לאכילה, ממילא השיעור הוא כזית, או שמא כיון דכתיב ושבעת שזה שתי', אולי השיעור הוא כמו לר"י כביצה, לבסוף מסיק כדי לצאת מידי ספק ישתה או

ביבמות {קיד' מפורש דאיסור דם הוי ברביעית, בכ"מ פ"ג הי"ד} בברכות דכל איסור שתי' שיעורם ברביעית, אך הרש"ש ביבמות מקשה מהגמ' בכריתות {דף י"ד} וכן בחולין {דף פז} דאם אכל דם שיעורה בכזית.

ובמנ"ח {מצוה קמ"ח אות י"ג} מביא מכמה מקומות שיש סתירה בדברי הרמב"ם, ורוצה לומר דהיכא שכתוב בלשון אכילה הוי כזית, אך היכא שכתוב בלשון שתי', אין שתי' פחות מרביעית.

אך נשאר בקושי' מהרמב"ם במע"ש, שאם שתה רביעית יין מע"ש חוץ לירושלים לוקה, אף שכתוב בלשון אכילה לא תוכל לאכול; בשעריך, אעפ"כ השיעור הוא רביעית, מ"ש מתרומה ומדם וחמץ שהשיעור הוא כזית.

על חידושו של המרדכי ולהג'ל תוס' והרא"ש חולקים על חידוש המרדכי]

ועיין בב"י שהקשה, דהא לרוב הפוסקים דרשה דר"מ הוי רק אסמכתא, א"כ מנלן דמדאורייתא לא חייב רק ע"י שתי', ולענ"ד לא זכיתי להבין, דהרי מה שדרש ר"מ ואכלת זה כזית הוי רק אסמכתא, מ"מ מה דדריש ושבעת זה שתי', ולהמרדכי הפי' דכל זמן שלא שתה לא הוי שביעה, בודאי הוי דאורייתא, דהא חז"ל לא באו להקל שלא יתחייב בברהמ"ז רק ע"י שתי', על כרחך הפי' דבודאי מה"ת אינו חייב בברהמ"ז רק אם גם שבע, וחז"ל דרשו ממה דכתיב ואכלת ושבעת ולא כתוב רק ושבעת לחוד, דאם היא צמא לא אכל עד"ן לשבעה כיון שעדיין הוא צמא לשתות, האסמכתא הוא דואכלת לחוד ג"כ חייב אפי' בלי הושבעת, היינו אפי' בכזית, אך הדרש של ושבעת, שהשביעה הוא רק ע"י אכילה לכו"ע הוי דרש גמור וזה שיטת המרדכי.

לענין שיעור אכילה ושתי' לגבי תענית

לענין תענית מצאנו {בס"י תקס"ח} שהשיעור האיסור אכילה הוא בכזית, דהיינו אם אכל כזית הופסק התענית, היינו דאף שמצאנו לגבי יוה"כ דהשיעור הוא כותבות, דהיינו דעד שיעור כותבות עדיין לא מיתבא דעת' ועדיין יושב בתענית, מ"מ אם קיבל עליו תענית, קיבל עליו שיהי' אכילה ושתי' אסורים עליו וממילא השיעור הוא בכזית.

וכן כתוב בהגהות החת"ס {בס"י תקס"ז} שסמכו על הקרא דכתוב במגילת אסתר, וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו, ושיעור אכילה הוא בכזית.

ובפשטות כיון ששיעור האכילה הוא בכזית, בשאר איסורים ולא ביוה"כ שהשיעור הוא ככותבות, א"כ גם לגבי שתי' הי' לנו לפסוק שהשיעור הוא ברביעית כאיסורי שתי', כן מפורש בחת"ס שם, אך המג"א מביא מהר"ן שס"ל דגם לענין אכילה השיעור הוא כיוה"כ, לכן לגבי שתי' השיעור הוא כיוה"כ מלא לוגמא, וזה צ"ע דמ"ש לגבי אכילה דהשיעור הוא כשאר איסורי אכילה, ומ"ש לגבי שתי' שמחמירים דהשיעור הוא כמלא לוגמא.

וצריך לומר דאף שקיבל להתענות, דהכונה גם שלא יאכל ולא ישתה, מ"מ לחומרא בודאי הי' כונתו גם לצום, וכיון שבשתיית מלא לוגמא כבר יתיב דעת' ולא נחשב לצום בודאי היתה כונתו להשיעור של מלא לוגמא, לכן אף שאיסור שתי' של איסורים הוא רק רביעית, מ"מ בקבלת תענית השיעור הוא כמלא לוגמא ודו"ק.

ולפי מה שנתבאר לעיל, דהיא דאיסור שתי' הוא בכזית היכא דלא מפורש האיסור שתי', צריך לומר דהיא דקיבל עליו תענית קאי גם על אכילה וגם על שתי', כמו שמבאר החת"ס שסמכו על הקרא דאל; ותאכלו; ואל; ותשתו; וזה פי' וצומו עלי, לכן השתי' בתענית הוי כאילו פי' בהד"י צום של שתי' ולכן אין השיעור בכזית ודו"ק.

פחות מכזית, או יותר מרביעית, היינו כיון דכתוב קרא מיוחד על שתי' אפשר שזה שיעור אכילה של שתי', שזה רביעית בכל התורה, או איתקש והיינו דהיא דהשת' נכלל באכילה השיעור הוא כזית, כמו אכילה ודו"ק.

אך צ"ע מהגמ' בשביעות {דף כג.} דאיתא שם דאם נשבע שלא אשתה ואח"כ נשבע שלא יאכל, דאם אכל ושתה דחייב שתים משום דאכילה בכלל שתי' לא אמרינן, ולכן לא חל איסור אכילה בכלל השבועה הראשונה, ולהג"ל צ"ע דהא גם אי היה אכילה בכלל שתיה מ"מ בהשבועה האחרונה שלא אוכל הרי מוסף השיעור של כזית בשתיה, דהא כשנשבע שלא ישתה נשבע רק על רביעית, ואח"כ כשהוסיף לישבע שלא יאכל ושתיה בכלל אכילה, הרי נאסר לשתות גם כזית וכששתה רביעית עובר על שתי השבועות ומתחייב שתים ומהגמ' מוכח שבכה"ג היה חייב רק אחת וצ"ע

ועיין שם בהרא"ש שמביא מהר"י שנסתפק, אם סגי בכזית כמו אכילה, או שמא כיון דדרוש ר"מ ושבעת זו שתי', בעי כביצה, כדדריש רבי יהודה ואכלת ושבעת, אין שביעה פחות מכביצה, או שמא יש לחלק בין שביעה דאכילה, לשביעה דשתי', לכן טוב לזהר שישתה פחות מכזית או רביעית להסתלק מן הספק. ועיין במעדני יו"ט ובדברי חמודות שהעיר, למה צריך לשתות רביעית להסתלק מן הספק, הא לפי הספק של הרא"ש סגי או כזית או כביצה, היה סגי לשתות כביצה להסתלק מן הספק ולמה צריך לשתות רביעית.

ועיי"ש שהגיה בהרא"ש רוב רביעית, וצ"ע דלמה סגי ברוב רביעית ולא צריך כביצה, ונלע"ד דהרא"ש מביא גם ספק שלישי, שמא שביעה דאכילה לא דמי לשביעה דשתיה, היינו שהשיעור של שביעה דשתיה הוא אפי' יותר מכמלא לוגמא, דהא כמלא מלוגמא מיתב דעת' ובפחות לא, ושיעור שביעה איתא ביומא {ע"ט.} דהוא שיעור יותר גדול מיתובי דעתא, א"כ מסופק הרא"ש שמא השיעור הוא יותר מכמלא לוגמא, ולכן לצאת מידי כל הספיקות צריך לשתות רביעית שלם, ומה שלא הסתפק שמא השיעור הוא יותר מרביעית י"ל דהמקור הוא מהגמ' דברכות {לה:} ופסחים {קח.}, דאסור לשתות יין בערב פסח משום דמיסעד סעיז, ועיין במשנ"ב {ס' תע"א} שמצדד שם לומר שהשיעור הוא רביעית ולכן רביעית הוא בודאי סועד.

ועיין במרדכי הובא להלכה ברמ"א {בס"י קצ"ז סעי' ד}, דיכבדו לזמן רק למי ששתה, משום דמה"ת אין מברכין ברהמ"ז רק אם שתו, כדכתיב ושבעת זה שתי', ופשוט שהרא"ש והתוס' חולקין על המרדכי, דהא הושבעת שזו שתיה, הוא אחר האכילה, מהיכ"ת לומר שהשיעור הוא ברביעית כמו לר"י, דהא ר"י דרוש ושבעת דהשיעור הוא כד' שביעה שזה כביצה, אך ר"מ דרוש דהשביעה הוא ע"י שתי', דהיינו שלא סגי באכילה רק צריך גם לשתות כדי להיות שבע, ממילא אין לנו רא"י דשת' לחוד הוא רביעית. [וצ"ע, ועיין בב"ח שתמה על הרמ"א שמצריך רק לכתחילה לשתות דהא לא מצאנו ראשונים שחולקים

עמק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מודיני הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

גילוי קדושת נשמות ישראל מתוך הקללות

אולם אין האדם נענש על כל דבר פשע, מרוב רחמי השי"ת עליו שהוא מאריך אפו עד שיישוב בתשובה, אבל הקללה מעוררת קטרוג על האדם ומזכרת עוונותיו ולא תהא מדת ארך אפים נוהגת, ומחמת פגם זה חלה הקללה עליו. אמנם אם אין לאדם שום חטא ופגם לא תחול הקללה עליו כי אין עליו שום קטרוג.

ומפרש האור החיים הק' שעל זה אמר בלעם הרשע 'מה אקוב לא קבה קל ומה אדעום אל זעם ה', שהוא ברשעתו רצה לקבל את עם ישראל ולעורר עליהם את הקטרוג שתחול הקללה על מקום החסרון שבנשמותם, אך לא מצא שום מקום פגום שתחול עליהם מדת הדין ולא היה בידו לקללם.

והוא פלא, שהרי היו באותו זמן אחר חטאי העגל והמרגלים, שאף שאמר הקב"ה 'סלחתי כדברך' (לעיל ד, ט), הרי נשאר רושם מן העבירה, כמו שכתב האוה"ח בפר' קורח שאמר השי"ת 'אכלה אותם כרגע' (טו, כא) שלא היו מחוייבים מיתה מחמת חטאם של קורח ועדתו אלא מחמת מעשה המרגלים שחטאו כל ישראל, והיאך לא מצא שום מזכרת עון לעורר הקטרוג עליהם ח"ו.

דין לכף זכות בהעלאת האדם לפנימיות נשמותו

אמנם ביאור הענין יראה בהקדם מאמר חז"ל בשבת (קכז, לגרסת השאלות שא"י מ) בעובדא שנשכר ר' עקיבא (קודם שנתחם, ע"י העמק שאלה שם) אצל ר' אליעזר בן הורקנוס ולא היה בידו לשלם לו שכרו ואחר זמן כשנתן לו כל שכרו שאל אותו במה דן אותו כשלא שילם לו והשיב כי מה שדנו לכף זכות, אמר לו ר' אליעזר "כשם שדנתני לזכות המקום דין אותך לזכות".

ולכאורה הדבר אומר דרשני, בשלמא אדם שאינו יודע מה שבלב חבירו יכול לדון את חבירו לכף זכות ולתלות מעשיו על צד הטובה, אולם בורא כל העולמים היודע כל כחשכה כאורה, מה מקום יש לפניו לדון לכף זכות מי שאינו זכאי, ואם זכאי הוא הרי מעיקרין כך הוא ואין צורך מיוחד לדונו לכף זכות.

והענין הוא שנשמות בני ישראל בשרשן אין כל רע נוגע בהן ואף אם יחטאו ח"ו אין הפגם שולט בפנימיות נשמות ישראל שמקור מחצבתן ממקום גבוה ונעלה ויש בכל אחת חלק אלקי שאינה נחסרת ונפגמת. אולם מצד חיצוניותה של הנשמה הנמשכת מחמורית הגוף העכור יכול החטא לפגום ועל זה הפגם יכול הקטרוג לחול. על כן תלוי הוא באיזה אופן יתייחסו מלעיל אל האדם, אם מצד נשמותו או מצד גופו. הוא שאמרו חז"ל 'המקום דין אותך לכף זכות' דהיינו שביטוי הקדוש ברוך הוא אל פנימיות האדם שבה אין הפגם מגיע, ובכך יזכרע הקף לזכות.

השי"ת השיא את הנבואות לפנימיות נשמותיו

כן היה אצל בלעם הרשע שרצה לקטרג על עם ישראל על ידי קללות בכך שיחשיב את ערך בני ישראל לפי מצבם חיצוניות נשמותם במקום שפגם החטאים שיוטל, אך השי"ת באהבתו הפנימית אל בני ישראל הפך את רצונו ומהקללה באה ברכה על ידי 'וישא משלו' שהשפעת הנבואה באה אליו ממקום מרומם ונישא מעל הסתכלות השפלה של בלעם, והנהיג הקב"ה את מצב בני ישראל באופן הפנימי שתתגלה פנימיות נשמותיהם הק', וכך לא מצא המקטרג מקום להחיל קללותיו, ואדרבה מזה יצא גילוי מעלת נשמות בני ישראל, והוא שאמר 'מה אקוב לא קבה קל'.

ג' כחות הקדושה שבנשמות ישראל

בדרך זה נפרש את שלשת הברכות שהשיע הקב"ה בנבואותיו של בלעם. והוא על פי המבואר בסה"ק פנים יפות פר' ויחי (בראשית מו, טו, ויחי בפר' בשלה) שקדושת נשמות ישראל נמשכת משלש מעלות טובות וגדולות שיש לבני ישראל ועל ידן מקבלים אנו קדושה ודיבקות בהשי"ת. ועל שלשה כחות אלו תקנו לומר בכל יום "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו".

מ"ט טוב חלקני הוא על הנשמה הטהורה שיש לכל אחד ואחד מישראל חלק אלוהי-ממנה, 'ומה נעים גורלנו' הוא כח הבחירה בטוב והיינו כח התורה שעל ידה הקב"ה תומך גורלנו, וכמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים ל, ט) 'ובחרת בחיים' - 'אני מוודה לכם שתבחרו בחלק החיים... ועל זה נאמר (תהלים טז, ה) 'מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי, ונתחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך' עכ"ל. והשלישי הוא כח האבות

עדות מחוץ לקדושה

בלעם הרשע נבחר לברך את ישראל, וכל הרואה יתמה איך אדם המקלקל את הקדושה ומהוה ההיפך הגמור לקדושת ישראל הוא אשר יגלה את קדושת עם ישראל ומעלותיו. ומצאנו כמה דרכים לבאר הענין. המהר"ל בסה"ק נצח ישראל (פר טו) כתב שנבואותיו של בלעם על עם ישראל היו בבחינת עדות על פנימיות נשמות בני ישראל, ודוקא הוא אשר היה יכול להעיד כי לא היה לו שום שייכות עם קדושת ישראל, ועדות אינה מועלת אלא כאשר אחד מבחין הוא המעיד, והוא כעין האמור בגמ' עבודה זרה שלעתידי יעיד הקדוש ברוך הוא על צדקת בני ישראל שקיימו את כל התורה, ואמרו לו אומות העולם 'כלום יש אב מעיד על בנו', וכן כל מי שביא השי"ת להעיד יפסלו בגזון זה עד שיאוצרו נבוכדנצר והדומים לו ויעידו על בני ישראל, כי העדות אינה כשרה בקרובים ובכל הנוגעים אל הדבר.

מתוך הקללה התגלתה הברכה

ועל ידו של בלעם סבב השי"ת שיתגלו הברכות, אך הוא רצה לקלל את ישראל ולא לברכה, ומתוך אותם הקללות הוציא הקדוש ברוך הוא את גילוי הברכות כמו שנאמר (דברים כג, ו) 'ולא אבה ה' אלקיך לשמע אל בלעם ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך', אך ברכות אלו הושפעו דוקא באופן שהיה בלעם הרשע רוצה הביא קללה, שהוא המנגד ביותר לקדושת ישראל, ודוקא קללותיו נהפכו לברכות הנעלות ביותר שאין כמותן.

והאמת שכל קללה שישנה בעולם הרי היא ברכה, כי אין הקב"ה מביא רע לעולם, אמנם מצד הנהגת העולם הזה שהנהיג השי"ת הוא שיבא דברים רבים כרעים וקללות, וזאת הפך הקב"ה שאף הקללות עצמן שרצה בלעם להביא על ישראל יהפכו לברכות שאף בעולם הזה לא תהיה להם הסתרה שיראו כרע.

גילוי הפנימיות ע"י האהבה הפנימית

וזה נפעל מאהבת הקב"ה לעמו - 'כי אהבך ה' אלקיך', והיינו כמו שאמרו חז"ל (ב"ר נה, ה) שהאהבה מקלקלת את השורה, וכח האהבה הגדולה שיש אצל השי"ת לעמו מהפכת את הקללה לברכה. אך יתר על כן נראה שהאהבה היא מדה פנימית ואהבת השי"ת לעמו היא פנימיות הפנימיות, ובהתעורר מדה פנימית זו יתגלה הפנימיות שכל העולם הנוגע לבני ישראל, והקב"ה עורר מדה זו להפך את הקללה לברכה, שתתגלה פנימיות הבריאה שכל מה שברא הקב"ה הוא לטובה, ואף הקללה הנראית לעין ברכה היא לתכלית הטוב.

שלש קללות נהפכו לברכות

נבואותיו של בלעם הרשע ארבע היו, שלש אחר בקשתו של בלק שיקלל את בני ישראל ואחת האחרונה ללא הכנה מצדו, שבה נתנבא בלעם על הדברים העתידיים להיות לעם ישראל באחרית הימים. וביאר האור החיים הק' שהיה זה רצון השי"ת שיתגלה עתידות ודברים נפלאים מהטובות אשר יגיעו לישראל, על ידי בלעם נביא האומות לפרסם מעלת עם קדושו לכל האומות והיה זה 'להרבה תועלות הנמשכות לישראל נגלים ונסתרים'. אך נבואה זו לא היתה היפוך קללה לברכה אלא השפעת נבואה שבאה דרך בלעם.

נמצא אם כן שהנבואות העיקריות היו ג' הראשונות ובהן היה כח העדות שהעיד בלעם הרשע על קדושת עם ישראל, וכמה דרכים נאמרו בראשונים ובספה"ק לבאר חלוקת הברכות האמורות בשלש נבואות אלו, ונבוא אף אנו לברר דרכנו בזה.

הקללה היא קטרוג החל על עון הקיים

פתיחת כלל נבואותיו של בלעם היא בלשון 'וישא משלו' וגו', וכבר דקדק האור החיים הק' למה הוצרך לומר וישא משלו וביאר בכמה אופנים.

ונראה לבאר בעוד אנפין, כי הנה מבואר בדברי האוה"ח הק' (כג, ה) שעמד לבאר עיקר כח הקללה מדוע תחול על האדם המקולל, ממה נפשך אם חטא וחייב בנפשו הלא יתחייב אף ללא הקללה, ואם זכאי הוא מדוע יתחייב על ידי הקללה. וביאר האור החיים כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ובכל נפש ימצא איזה פגם וחסרון,

ה'שים מהם באה הקדושה לכל צאצאיהם עם בני ישראל - 'ומה יפה ירושתנו' - הקדושה שיש לנו בירושה מצד אבותינו.

ברכה א' - הקדושה מכת האבות

ונראה לפי זה לפרש את עיקרי הענינים עליהם נסובו שלש הנבואות, בברכה הראשונה אמר בלעם שאינו יכול לקלל את ישראל כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו (ב, ט, ו), ופירש רש"י שרמז על ראשיתו של עם ישראל ושרשיו בכח האבות שנמשלו לצורים והאמהות שנמשלו לגבעות. והיינו שמשום שרואה את קדושתם נמשכת מן האבות הקדושים לנשמתם אין רואים כלל את הפגם הנוצר על ידי החטא, כי קדושתם נמשכת מראש כל העולמות מהאור אין סוף ב"ה. והוא הכח הרמוז ב'ומה יפה ירושתנו'. [ועוד מבואר כן בהמשך הפסוקים שבנבואה זו, אך אין מקום להאריך יותר].

ברכה ב' - חלק אלו-ה ממעל

הברכה השניה היתה 'מה טוב חלקנו' - על החלק אלו-ה ממעל שיש בנשמות בני ישראל, ועל כן 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל' והוא משום ש'ה' אלקי

עמו' שהחלק האלקי טמון בנשמות בני ישראל ומצד פנימיות נשמתם אין נראה שום עון ופגם. והוא גם מה שאמר 'ותרועת מלך ב' הרומז גם כן על החלק האלקי המושרש בתוך נשמות בני ישראל והיינו דקאמר 'ותרועת מלך ב' - בו ממש, וכמבואר בסה"ק דגל מחנה אפרים בפרשתו.

ברכה ג' - הקדושה מכת התורה

ובברכה השלישית גילה את קדושת בני ישראל מצד כח התורה שיש להם - 'ומה נעים גורלנו', ועל זה אמר 'מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל' ודרשו חז"ל (סנהדרין קה) שאילו בתי כנסיות ובתי מדרשות של ישראל בהם הוגים בתורה"ק, וכן דרשו בו (הר"ר ש"י) על המשכן ובית המקדש מקום מכן השכינה הק', והוא גם כן מורה על כח התורה, על פי המבואר ברמב"ן [רש"י פר' תרומה (שמות ב, ה), שהאור שנגלה בהר סיני ובו קבלו את התורה בא אחר כך לשכון בקדש הקדשים, והוא הטעם שגילוי אור התורה נמשך דוקא מבית המקדש, כמו שביארנו כאן כמה פעמים].

(מתוך ש"ס' התשפד)

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (ק)

בעלי התוספות שבאיטליה (ד)

רבי אלעזר מוויורנא לגד הר"ד

תשובות השאלה כפי שהובאה על ידי השבלי הלקט בשם רבי אלעזר מוויורנא
ברם, השבלי הלקט (סדר עשרת ס' י"ח) מזכיר בתוך דבריו: "והרב רבי יצחק בן רבי משה מוויורנא השיב על דברי בעל התוספות בשאלתו אשר שאל כל, עד כאן דברי הרב רבי יצחק בר משה זכר צדיק לברכה, וזאת הוא תשובת שהשיב לו הרב רבינו אלעזר בן רבי שמואל מוויורנא זכר צדיק לברכה", כשבהמשך מובאת חלק מתוך תוכן התשובה הנזכרת שהובאה על ידי האור דרוע כתשובת הר"ד.

לא זו אף זו, במקום נוסף מזכיר השבלי הלקט (הלכות שמחות ס' י"ב): "ואני מצאתי בשאלות אשר שאל הרב רבי יצחק בן רבי משה מרבינו ישעיה ומרבינו אלעזר בן רבי שמואל מוויורנא זכרונם לברכה", הרי שגילוי ידוע היה לשבלי הלקט דבר שליחת השאלות אל רבי אלעזר מוויורנא ואותו עמו במחיצתו הר"ד, ומשכן יש להתפלא על דבר התשובה לשאלות אלו, אשר עינינו הרואות, כי האור דרוע מביא תשובה עליה חתום רק הר"ד, ואילו השבלי הלקט מעתיק תשובה עליה חתום רק רבי אלעזר מוויורנא, הלא דבר הוא.

השערות האחרונות בדבר יהוה משיב התשובה רבי אלעזר מוויורנא או הר"ד

נידון זה העסיק את חוקרי דברי ימי בעלי התוספות, אשר העלו השערות שונות, ונביאם בזה, אם כי אין דעתנו נוחה מדבריהם, כפי שנציין בזה. אפסו ביצר מבואר לראב"ה (עמ' 312) מעלה את התמיהה, ומניח ליישב: "ונראה שרבי אלעזר לא הספיק להשיב עד ששבב חיים לכל ישראל". השערה זו רחוקה היא ביותר, שכן כאמור השבלי הלקט מזכיר את תשובתו הרמה של רבי אלעזר מוויורנא אודות שאלותיו אלו של האור דרוע.

האוצר הגדולים (אות א, ערך תשצ"ג) הציע בדבר, כי שמא טעות סופר נפלה בדברי האור דרוע, ויש להוסיף בהעתקת התשובה גם כן את רבי אלעזר מוויורנא. אמנם אחר שהאוצר לדעת כי תשובה זו הוזכרה במקום נוסף על ידי האור דרוע כתשובתו של הר"ד, קשה לדחוק כדבריו, והתמיהה במקומה עומדת.

ששערה כי התשובה נכתבה על ידי שניהם אלא שעיבד

דה ועריכתה הסופית נעשתה על ידי הר"ד

אכן יש להכריע ספק זה בפשטות, כי הנה שאלה זו הכילה בתוכה כמה נידונים, וכפי הניכר בתשובת השאלה שהביא האור דרוע (ח"א ס' תשנ"ו) כשהתשובה נחלקת לפי עניני השאלות, לששה חלקים.

כאן חשוב להדגיש כי על אף הכותרת שהעניק האור דרוע לתשובה שהוא תשובת רבינו ישעיה, הרי לאחר אחד החלקים (אות ג) מוסיף האור דרוע בתוך סוגריים: "ואף על פי שרבותי כך השיבו לי, נראה בעיני הלכה למעשה כאשר כתבתי, יצחק בר משה נשמתו בצדוק החיים", הרי הזכיר כי תשובה זו השיבו לו 'רבותי' בלשון רבים.

העולה מזה, כי הדבר פשוט וברור, שתשובה זו עיקרה הייתה תשובת שניהם גם יחד, וחלקים מתוכה ייתכן ונכתבו רק על ידי רבי אלעזר מוויורנא, שחלק זה אכן העתיק השבלי הלקט בשמו [שהוא תחילת הקטע השישי]. ואילו הר"ד בהיותו צעיר לימים, הוא שהשלים את התשובה עיבדה וערכה [ואכן ההעתיקה שהעתיק האור דרוע במק"א כמה ששלח לו רבינו ישעיה, הוא המשך הקטע, אשר אכן נראה כהוספה על תחילת הדברים, ודוק], ועל כן החתימה בסוף התשובה היא חתימת הר"ד, אך אין לשלול כי תוכן התשובה נערך על ידי שניהם יחד, וכפי שהאור דרוע עצמו מעיד לנו כי תשובה זו השיבו לו 'רבותי', בלשון רבים, וזה נראה פשוט.

בטרם נפתח ביריעה לדמותו של הר"ד, אשר אדירה היא מידת השפעתו וחזותו אשר הותיר על עולם הספר בתקופת בעלי התוספות, כשחלק גדול מחיבוריו אף נמצאים בידנו לשמחת לב כל תופשי התורה, נתייחס בקצרה לעובדת ישיבתם יחד של רבי אלעזר מוויורנא עם הר"ד.

כאן עלינו להקדים, כי הדבר פשוט וברור כי הר"ד צעיר היה לימים בהרבה מרבי אלעזר מוויורנא, אשר כאמור תלמיד היה לר"י הזקן, ואילו הר"ד מאוחר היה מתקופת תלמידי הר"י הזקן, כאשר נזכיר בסמוך אודות רבותיו ורבותיהם, אין זאת אלא שלגודל כשרונותיו כבר בהיותו צעיר, ישב הר"ד יחד עם רעו הגדול הימנו רבי אלעזר מוויורנא, ועל כן מוצאים אנו שאלות שנשלחו לשניהם יחד, כאשר נזכיר בזה בקצירת האומר.

[אגב, אפסו ביצר (מבוא לראב"ה, עמ' 312) מסתפק, האם הר"ד הוא שהגיע לוויורנא, או שרבי אלעזר מוויורנא שהיה תקופה בטרנא, אמנם לנוכח המובא בסמוך השאלה ששלח האור דרוע לשניהם יחד, נראה יותר כי הר"ד הוא שהגיע לוויורנא, כי אם ידע האור דרוע לשלוח התשובה לשניהם יחד, אות הוא כי ישיבתם ממושכת הייתה, וקשה לומר כי רבי אלעזר מוויורנא בהיותו בא בימים יתעכב במקום לא לו, וצ"ע]

שאלת האור דרוע לרבי אלעזר מוויורנא ואל הר"ד

האור דרוע, אשר הרבה לשלוח שאלותיו אל הר"ד, כאשר נזכיר בהמשך היריעה, מזכיר בתשובה אחת (ח"א ס' תשנ"ה): "שאלה להרב רבי אלעזר בן רבינו שמואל זכר צדיק לברכה ורבינו ישעיה בי רבנא מלי זכור לטוב", כשבהמשך התשובה, הוא כותב לפניהם: "בעבור שריבוי דברים מביא לידי משגה, לכן אסתיר אותי, ונפשי בכפי שמת, ואבוא בתפילה ותחינה לפני רבותי, אולי השם ברוך הוא ישים בליבי, וירחמו את תלמידים ועבדים, ויתנו לב להשיבני על שאלותי, לברור הלכה למעשה, שני מלכי ישראל, רבינו אלעזר בן רבינו שמואל שיחיה, ורבינו ישעיה בי רבנא מלי זכור לטוב".

יצוין, כי התואר 'מלכי ישראל', אינו קיים כלל בכל כתיב האור דרוע, ומיוחד הוא אך ורק על שני גדולים אלו, רבי אלעזר מוויורנא, ומשנהו הר"ד.

תשובות השאלה כפי שהובאה על ידי האור דרוע בתחיתת הר"ד

תשובות שאלה זו, נדפסה גם כן באור דרוע (ח"א ס' תשנ"ו): "כבוד אדוני הרב רבי יצחק בר משה זכר צדיק לברכה, ושלוש תורתו יגדל לעד, מה שבאת אדוני לתהות בקנקן מלא קוסם לא נאה ומעופר בעפר, את אשר השיגה ידי בדלי דלות, בעיני בשר שבי, לפי קוצר בינתי, אציע לפני כבודך", כשבסיום התשובה מופיע: "שלומך יכפילו מן השמים, בשלום רבנן דאיקרו מלכי, שנאמר (משלי ט, טו) 'בי מלכים ימלוך'. ישעיה בי רבנא מלי זכור לטוב".

במקום נוסף (ח"ב הלכות עיובין ס' ק"ט) בתוך דבריו מזכיר האור דרוע חלק מתוך תשובה זו הנזכרת: "וזה אשר שלח לי הרב רבי ישעיה זכר צדיק לברכה כל, שלומך יכפילו מן השמים, בשלום רבנן דאיקרו מלכי, שנאמר (משלי ט, טו) 'בי מלכים ימלוך', ישעיה כי רבנא מלי זכור לטוב", הרי שוב הזכיר תשובה זו על שמו של הר"ד.

יש להתפלא, מדוע רבי אלעזר מוויורנא, שגם אליו הייתה שאלה זו ממוענת, לא ראה אל נכון להצטרף להשיב אגרת תשובתו אל האור דרוע, כשכאמור האור דרוע מזכיר על תשובת שאלה זו אך ורק את הר"ד.

בניני הרמב"ן

מאת הנאמן הדב ישראל מאיר קעניג שליט"א
אבדק"ק יאקע (ארה"ב)
ראב"ד ביד"צ אודה מישור לדינו ממונות ואישות

אל זקני מדין, לא אמנע מלתת ביאור בזה לפענדי, עפ"י הרמב"ן ז"ל, דיל רש"י כאן, ומה ראו מואב לטול צעת ממדין, כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדות, אמרו להם אין כחו אלא בפיו וכו', ולא נחבא, במפורשים "שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם" מהו, אם משום שישאל נצחו מלחמה דרסית, הרי אין זה שלא כמנהג העולם, אמנם יוארצו הדברים בדברי רבינו הרמב"ן ז"ל במלחמת עיר, על מקרא דשם וילחם בישראל וישב ממנו שבי, במדבר כ"א א', דיל, וישב ממנו שבי, אינה אלא שפחה אחת, לשון רש"י מדברי רובינא, נשתערו החכמים בזה, מפני דעתם שלא יהיו ישראל מנוצחים כלל מאויב וזולתי בעת קלקלתם, כגון במלחמת עמלק הראשונה וכו' אבל בכל מלחמת מצוה לא נפקד מהם איש כל ימי משה, ולפיכך פירש הכתוב הזה, וישב ממנו השבי שהיא בידו, והיא השפחה הזו ששבו אותה ישראל מהם, אלא כונת רבינו ז"ל, דר"ל לא לשרים שבמדין, ולראב"ע צריך לומר כמנהג העולם, ר"ל שלא נפל אף אחד משראלי בשום פעם במלחמה, אף דמדין מלחמה באוזה אופן שתוא נפלים אנשים מבי הצדדים, דור"ק, וזה פ"י נפלא לענ"ד בדברי רובינא ז"ל, דלעיל "ראוי להם לשלוח אל זקני מדין", לא למלכים ולא "לעם" (איה), נראה כונת רבינו ז"ל, דר"ל לא לשרים שבמדין, ולראב"ע צריך לומר דבפרשתן "שני מיני זקנים" יש, כנ"ל דברי רמב"ן בהעמקה אות א', וקראו רבינו ז"ל לשרים ואלו-זקנים סוג ב' בשם "עם", נגד זקנים-סוג א' בשם "מלכים" (קול) כי הזקנים היודעים ענינו (ע"כ).

ראוי לבאר קושית רמב"ן ז"ל, דחמשה מלכים "זקנים" היו (זקני מדין, וכן פ"י הראב"ע ז"ל) והרי שלחו מואב "לזקנים-יודעים ענינו של משה" ומהו קושית הרמב"ן על הראב"ע ז"ל בזה, ונראה הבנת הדברים פשוט, כי אף שהיו אלו המלכים "זקנים", הרי לא "זקנים-בארץ" מדין, היו, ר"ל יוכל להיות שנתעטרו מלכים לפני זמן קצר-וזקנים הם "בגיל", לא לענין "מלכים" בארץ מדין, כי לא נתיישבו שם רק מקורב, ע"כ ס"ל לרמב"ן כמו שכתב וכו', והנראה בעיני, כי היו מתחלה במדין מלכים וכן יבאר קרא ויקם בלעם בבקר ואמר אל שרי בלק, במדבר כ"ב א', שכתב בזה"ל, והנכון כי זקני מדין, ואולי הם המלכים הראשונים, מאז מארצם אל בלק להתייעץ עינן ישראל, ולקח כלם צעה לשלוח בלעם וכו', עיי"ש כל המדובר, גם מזה מבואר, דאלה היו "מלכים הראשונים של מדין", והם כדברי הרמב"ן דלעיל, כי היו מתחלה במדין מלכים כו', כל המחקר דברי הרמב"ן שהתקנו לעיל אות ב' א', בהעמקה, (קול) ולפי"ז זקני מדין, "זקנים" היו בישיבתם הראשונים, ויודעים ענינו של משה זה שנים רבות, וא"ש דברי הרמב"ן בדבור הקדום, אולי דברים פשוטים ככתבנו כעת, הרי לי הקטן לא עלו הדברים בקלות כ"כ, והעליתי על הכתב, לתועלת ולזכרון.

ג) והנה מדברי רמב"ן (לעיל העמקה, אות א') מבואר בעליל, כי "מואב הם לשלוח למדין" לדעת מה לעשות בישראל, כ"ה לשונו ז"ל (שכתב בזה"ל, ועל דעת רובינא וכו' ראוי להם "לשלוח אל זקני מדין" וכו', הרי ההשלחות בזה, "ממואב למדין" היתה) וכ"ה גם בפירוש דילן במדבר כ"ב, ד' ומה ראו "מואב לטול צעה ממדין", הרי "מואב הוא דנתייעץ עם מדין", לא להילחם (ובמיוחד כיון שהם ביאר הדברים בזה"ל, וכן משמע, מדתלה הכתוב בקשת הצעה למואב לבדו, "ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו ולא אמר "ויאמר זקני מואב וזקני מדין", משמע שמואב בקש הצעה ממדין ע"כ) אמנם כל נעשה בדברי רמב"ן להלן על הקרא ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק וכו' (במדבר כ"ב א') שכתב מפורש בלשונו הק', והנכון כי "זקני מדין", ואולי הם המלכים הראשונים, "באו מארצם אל בלק" להתייעץ

פרש"י שמות על קרא שם, ב' ט"ו, וישב בארץ מדין וישב על הבאר, ואכמ"ל בזה) ועל "זקני מדין" פ"י רש"י לעיל מזה (ועל הקרא וקסמים בידם, במדבר כ"ב ד') בשם חז"ל במד"א, קסם זה נטלו בידם זקני מדין, אמרו, אם יבא עמנו בפעם הזאת, יש בו ממש, ואם ידחנו אין כוח, ועתה, לפיכך כשאמר להם, לינו פה הלילה, אמרו אין בו תקוה, הניתוח והלכו להם, שנאמר (להלן, פסוק ח') וישבו שרי מואב עם בלעם, אבל זקני מדין הלכו להם ע"כ, וא"כ מהו ההוכחה נגד פ"י הראב"ע מקרא זה (וישבו שרי מואב ה"ל) דזקני מדין "לא היו מלכים", אחרי דשלוש מדין לא הוזכרו בהאי קרא, גם לא היו שם כלל כמשנ"ת, ובהו הדרן מילתא, דשלוש מואב "שרים" היו ככתוב בקרא, ושלוש מדין "ל"דמלכים" היו לדעת הראב"ע, כנ"ל רמב"ן ז"ל (ואף דעכ"ז יליד, דאין מדין ניסול "לשלוש מלכים" לאוזה שלוחות, וציינו המערים לפי מה"ר אביהב שהעיר בזה על פ"י הראב"ע ה"ל, אמנם קושית הרמב"ן מקרא דושוב שרי מואב קאמי כדלעיל, וע"ז קשה מה שהקשינו, וק"ל) וצ"ע בזה בראשית ההשקפה, גם בשני'.

אחר כך ראינו כי הדברים מבוארים, ז"ל הרמב"ן להלן על הקרא ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי מאן ה' לתתי להלך עמכם (במדבר כ"ב א') על דעת רש"י פסוק ז', כי זקני מדין הלכו להם כאשר אמר להם לינו פה הלילה, ויתכן זה, כי כאשר הוזכר להם "כאשר דבר ה' אלי" (פסוק ח') "לא רצו להמתין לו", הרי אמרו, השם הזה בעזרתם של ישראל הוא מעולם, הוא אשר הוציאם ממצרים ועשה להם אותות ומופתים, כי זקני מדין תכמים היו, וידעו כל דברי משה על יתרו גדול ארצם, אבל הכתוב לא הוזכר זה (וא"ש שפעם לפשע עפ"י רמב"ן אלו, לשון הוהב של רש"י דלעיל, אמרו, אם יבא עמנו בפעם הזאת "יש בו ממש" וכו', לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה, "אמרו אין בו תקוה" ע"כ, ולשון "אין בו תקוה", צ"ב, הו"ל "אין בו-הענינה" או-ממש" תחתלה דברי רש"י שם, ולפי"ד רמב"ן ז"ל שגם אמר להם בלעם זקני מדין, "כאשר דבר ה' אלי", ע"כ לא רצו להמתין לו, כל המחקר והנכון בעבורם של ישראל הוא מעולם - כנ"ל, הרי הלשון התואם "אין בו תקוה", ור"ל "להמתנה הזמן", אולי שיהיה בלעם ששך איהם התמה, לבא לעוררם ולטותם, כי בודאי לא ית' ולא יאיר, כן, אחרי "כי השם בעזרתם של ישראל" וכו', והוא "אין בו תקוה", הדברים מתיישבים על הלב בפי זה ומסיק הרמב"ן ז"ל, ורבי אברהם (הראב"ע ז"ל) אמר, כי לא הוזכרו (זקני מדין, בהאי קרא) עבור כי בלק הוא העיקר והוא בעל השליחות, וכן וישבו שרי מואב (שם) כי עיקר השליחות מאדוניהם היה עיי"ש, מבואר דעת ראב"ע ז"ל בא דקי"ד, דקרא, וישבו שרי מואב" עם בלעם, קאי זה גם על "זקני מדין", אלא דהכתוב כללם "בשרי מואב" (העיקר בשליחות) ובהו קושית הרמב"ן (ועל פ"י הראב"ע, "זקני מדין", מלכים, כנ"ל ראשית אות זה) מבוארת, לדעת הראב"ע יקשה היא קרא, דהשתמש בתיבת "שרים" "למואב" (וכלל בהו זקני מדין, כנ"ל) ואם זקני מדין פ"י מלכים, לא יתכן לכתוב כן, ד"מלכים" ב"שרים" לא יכללו בשום פנים, וזה נכון עדה"פ לענ"ד בהשגת הרמב"ן על הראב"ע (וזקני מדין פ"י מלכים, כדלעיל) מקרא זה וישבו שרי מואב" וכו', וק"ל.

ב) המחקר הרמב"ן ז"ל (לעיל העמקה, אות א') בקושיית על הראב"ע (רפ"י זקני מדין, מלכים, כנ"ל) ועל דעת רובינא (במדבר כ"ב ד') שאמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל (דברי רובינא הובא גם בפירוש לפנינו על האי קרא ויאמר מואב

וירא בלק בן צפור את כל אשר ישראל לאמורי וכו' ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותיו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא, וישלח מלאכים אל בלעם בן בער פתחו וכו' ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים, ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וכו' אולי אוכל נבח בו וכו' (במדבר כ"ב ב' ד' ה').

וכתב על זה הרמב"ן א' (אל זקני מדין, אמר רבי אברהם, כי יתכן שהיו החמשה מלכים זקנים, ואם כן וילכו זקני מואב וזקני מדין (פסוק ח') אינם הזקנים הנזכרים תחלה, כי המלכים לא הלכו לפניו, רק שרים מנהיגם של אלו במדין רובינא (במדבר כ"ב ב' ד') שאמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל, ראוי להם לשלוח אל זקני מדין, לא למלכים ולא לעם, כי הזקנים הם היודעים ענינו ב' והנראה בעיני, נראה היו מתחלה במדין מלכים, וסיוחן מלך האמורי נראה במלך מואב הראשון, ויקח את כל ארצו מיידו עד ארנון, ונראה בבני עמון ולקח מארצם, כמו שאמר מלך עמון לפתח (שופטים י"ב, י"ג) כי בלק ישראל את ארצו בעלותו ממצרים, ופתח השבי לו, כי מסיחון נלקח (שם, פסוק כ"א) וכתב ביהושע י"ב, ב' ד') והיו להם הגבול יעזר וכל עיר הגלעד וחצי ארץ בני עמון עד ערוער, ונראה סיוחן עוד עם מלכי מדין וכבש ארצם, ושם ארצם לו לעבדים נשיאי מנחה, והסיר עטרת ראשם, ולא נתן להם הדר מלכות, והשליח שופטים בארץ מדין בעבורו, ולכן יקרא "זקני מדין", בדרך השערה אל הזקנים (דברים כ"ה, ח') והרא"י בזה, שכתוב ביהושע י"ב, כ"א) וכל ממלכות סיוחן מלך האמורי אשר מלך בחשבון אשר הכה משה אותו ואת נשיאי מדין את אור ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע נסיכי סיוחן וישיב הארץ, כי היתה תחלת ממשלתו, ושם ואת מלכי מדין (להלן ל"א, ח') אשר היו מלכים תחלה, כמו שאמר נשיאי מדין נסיכי סיוחן, וכן נאמר (להלן כ"ה, ט"ו) ראש אומות בית אב במדין הוא, ולא מלך וכו' ג') ויתכן כי מואב לא היה עליהם מלך, והיה תמיד ידא מאד מפני בני ישראל, ועשו שני דברים, שלחו אל זקני מדין לאמר עתה ילחכו הקהל, והקימו עליהם המלך הזה בעצת מדין, ואחר כך שלחו כלם אל בלעם במצות המלך וכו' ד') ארץ בני עמו של בלק, משה ה' וכו' לשון רש"י, ושפוטו, ארץ בני עמו של בלעם, כי שם נולד ושם יחוסו ח' ושם נבא בו, אני ומדין עוררי, ע"כ.

א) הביא הרמב"ן ז"ל (ראשית דבריו, לעיל העמקה אות א') פירוש הראב"ע ז"ל, ומה דכתב כאן קרא, ויאמר מואב אל זקני מדין, "זקני מדין", פ"י מלכי מדין-זקנים, והשבי הרמב"ן ע"ז, דאין כן קרא דכתיב אח"כ (פסוק ח') וילכו זקני מואב וזקני מדין, אינם זקנים הנזכרים תחלה (מלכים, כנ"ל) דהרי רק שרים הלכו אל בלעם, לא מלכים, וציון הרמב"ן לזה קרא דכתיב בה להדיא, דרק שרים נשלחו והלכו אל בלעם (פסוק ח') זהו קושית רבינו ז"ל לראשונה, על פ"י הראב"ע ז"ל.

אמנם צ"ב, דהרי בקרא דשם (פסוק ח') שהביא הרמב"ן, כהוכחה נגד פ"י הראב"ע ה"ל) כתיב בה, וישבו שרי מואב עם בלעם, הרי "שרי מואב" לחודא כתיב בקרא זה, הם היו שנתעבבו שם אצל בלעם (ע"פ פ"י רש"י, וישבו לשון עכבה, ובדרך אגב יש להעיר בזה על דברי הש"ס מגילת א"ע א"א, רבי נתנן אמר אין שיהיה אלא לשון עכבה שנאמר ותשבבו קישו ימים רבים, דברים א"מ, ולפרש"י שן "קרא מוקדם" כבר ובסדר במדבר, דישיבה "לשון עכבה" הוא, "וישבו שרי מואב עם בלעם, ה"ל, וע"פ

ן ישראל, ולקחו כלם עצה שלוח בלעם, עיי"ש
 כתיב בדברים אלו הרמב"ן ז"ל, דוקני מדין הם
 שהלכו למואב, לטיכוס עצה אודות ישראל כנ"ל, והרי
 דיבורים אלו סתרא"י צ"ב ליישבם על מכונם, גם זאת
 לא ראינו מי שעמוד בזה, ופרש הדברים.

ונראה ליישב, כי רבינו הרמב"ן ה' לו הכרח מן
 הכתוב, דגם זקני מדין הלכו למואב להתייעץ ענין
 היה דפרשתן, ומכתיב "ולכו זקני מואב עם זקני
 מדין" וכו' ויבאו אל בלעם וכו' (במדבר כ"ב, ו) דמזה יוצא
 מפורש ברור, דוקני מדין ומואב נתועדו שניהם במקום
 אחד, ויחד הלכו לבלעם בן בעור (במצות המלך-בלק,
 וישלח מאליהם) אל בלעם וכו', כנ"ל העתקה, אות ג' וצ"ב לומר
 דשני הדברים יחד, "מואב שלח למדין", "אודות
 הצרה הגדולה שקראתם" (וכדכתיב קרא לדליל, ויאמר מואב אל
 זקני מדין עתה ילחמו בקהל וכו', וכנ"ל פי רש"י רבינו ז"ל המרחיק)
 אח"ז הלכו "זקני מדין למואב" "לטכס עצה מה לעשות
 למעשה" בהרא מילתא, ונתייעצו שניהם- מואב וזקני
 "יחדיו" (ולקחו כולם עצה, כנ"ל לשון רבינו הרמב"ן ז"ל) ושלחו
 לבלעם במצות המלך-בלק כדלעיל, ובהו א"ש ב'
 דיבורי הרמב"ן הנ"ל, ריש אות זה, גם א"ש בדברי
 רמב"ן אלו, פי' הרמב"ן דארץ בני "עמר" כדכתיב בקרא
 וישלח מאליהם, כי קאי על "בלעם" לא על "בלק"
 (ראה לעיל העתקה, אות ד) ולדברי הרמב"ן "דוקני מדין גם
 הם בכלל השליחות" לבלעם (ולקחו כולם עצה" כלשון רבינו
 ז"ל שהבאנו, והטעם לה באר היטב ראה להלן אות ה) א"ש, דא"ש
 לפרש ארץ בני עמו "על בלק", דאפי' מדין, הרי גם
 הם בכלל השליחות לבלעם, וצ"ב דארץ בני "עמר", על
 בלעם קאי, ודוקי, והדברים בהירים בעזהש"ת, אולי
 קצרונו קצת.

וצריך להוסיף, דאף על גב דדבר זה לא נזכר בקרא
 (שגם הלכו "זקני מדין למואב", כדלעיל) ס"ל לרמב"ן דמיני' ובי'
 מוכרח לומר כן אחרי קרא מפורש, וילכו זקני מואב
 דוקנין וזקמנים בידם, וכמש"ת (ובנ"ל) שי עוד
 פרט שלא נזכר כאן והוא משי' הרשב"א בפרשת פנחס במלחמת מדין,
 כי צוררים הם לבלעם בנחלים אשר נכלו לבלעם על דבר פוער (במדבר
 כ"ה, יח) ח"ל הרמב"ן, וטעם בנכילתו, כאשר פירשתי,
 לעיל כי"ז, כי זקני מדין חשבו המחשבה הרעה
 הזאת, כמו שנאמר, במדבר כ"ב ד', ויאמר מואב אל
 זקני מדין, כי בהם נתיעצו מתחלה, והם נתנו עצה
 זו מואב שתניניה בנותם עמהם ויצמידו אותם לבלעם
 פעור להחיות מעל השם, "ואם לא נזכר שם וכו' ע"כ,
 מאחר דברי הרמב"ן הללו, דעצת מדין למואב לעית,
 עם בנותיהם, ולא נזכרה בתורה במקום הייעוץ, וה"ה
 דיל' כן לענין הליכת "זקני מדין למואב", לטכס עצה
 למעשה אודות ישראל כנ"ל, דגם זה לא נזכר בתורה.

ד) כעת נבא לדברי הרמב"ן (לעיל העתקה, אות ב')
 במש"כ, והנראה בעיני, כי היו מתחלה במדין מלכים,
 וסיוחון מלך האמורי נלחם במלך מואב הראשון, ויקח
 את כל ארצו מידו עד ארנון, ונלחם בבני עמון ולקח
 מארצם וכו', ונלחם סיוחון עוד, עם מלכי מדין, "יבכש
 ארצם", ושם אותם לו לעבדים נרשאי מנחה, והסיר
 עטרת ראשם, ולא נתן להם דת מלוכות, והתארים
 שופטים בארץ מדין בעבורו, ולכן יקראו "זקני מדין",
 כדרך השערה אל הזקנים (דברים כ"ה, ו) והרא"י בזה,
 שכתוב ביהושע (י"ג, כ"א) וכו' ואת נשיאי מדין את אוי
 ואת רקם ואת וואר את חור ואת רבעו נסכי' סיוחון
 וינשי' הארץ, "כי צויה תחת ממשלתו, וטעם אות
 מלכי מדין (להלן א"ח) אשר היו מלכים תחלה וכו' (ע"כ)
 דברי הרמב"ן בכאן, ה"ה גילוי נפלא וחידישא רבתי,
 כי נמצא באחד מן הראשונים קודם לו (ע' כמה שחפשי)
 כי גם "ארץ מדין" נכבשה על ידי סיוחון" וה"ה לארצו,
 זאת אומרת, לא רק חלק מארץ מואב ועמון, שחבן
 וכו', נכבשה ע"י סיוחון (ועל ידו טהרה לישראל, וכמבאר
 בפרשי' חקת על הקרא כי חשבון עיר סיוחון האמרי היא וכו' והוא
 נלחם במלך מואב הראשון וכו', במדבר כ"א כ"י כי אם גם "ארץ
 מדין" נכבשה ע"י סיוחון וכו', ולפי זה פשוט כפשוטו,
 דכמו דארץ סיוחון ועונו ירושתם של ישראל הוא, מארץ
 האמורי (ויל' הרשב"א בפרשת חקת על הקרא וישלח ישראל מאליהם
 אל סיוחון מלך האמורי לאמר, במדבר כ"א כ"א, באה"ד, כי ארץ סיוחון

ועונו ירושתם של ישראל היתה, כי לאמורי עיי"ש) נכללה בזה,
 גם מה שנכבשה ע"י סיוחון אח"כ (עיר חשבון וכו') דג"כ
 ירושתם של ישראל, ובארץ האמורי כלולה (אף שלא
 היתה זה ארץ אמורי בעת הנתינה דברית בין הבתרים, בפרשת לך לך,
 בראשית ט"ו י"ח, והלאה) ה"ה "ארץ מדין", ג"כ כן הוא וכן
 דינה, לפי דברי הרמב"ן הנ"ל, וכן דגם היא נכבשה
 ע"י סיוחון, וה"ה מארץ האמורי נכללה בשבעה עממים.

ה) ואמאי, כי הרבה יש להחדש ולהוציא בהאי גילויא
 (דארץ מדין גם היא נכבשה על ידי סיוחון, וממילא נכללה ארץ מדין,
 "לארץ אמורי" ארץ סיוחון ועונו, וה"ה עיר חשבון-ראשונה למואב
 היתה, ואחרי כיבוש סיוחון ה"ה מכלל "ארץ אמורי", ירושתם של ישראל,
 כמש"ת) ונוחליה, כעת דנהרג סיוחון וארץ האמורי
 לישראל ולירושתה, דבריהם, כ"ש מדמי' של להם להתיירא
 מישראל (אולי יתר ממואב, דעליהם הוזהירו השי"ת, "אל תצר את
 מואב, ראה בזה פי' הרשב"א, ריש פרשתו) דגם עליהם יבא כוס
 תרעלה ויכבשהו ישראל כולה ככל שאר ארץ אמורי
 וסיוחון, שכבשהו ישראל, והרי זה דלא כדברי אמורי
 בפרשת מטות (במדבר ל"א, ב) דהמדינים נתעברו "על ריב
 לא להם" עיי"ש, ולדברי הרמב"ן הנ"ל א"א לומר כזה,
 כמבין וכנ"ל, וא"ש גם מה דס"ל לרמב"ן לפרש קרא
 דפרשתו, אולי אוכל "נכה" בו, "אני (בלק-מואב) ומדין"
 עוזיו (ראה העתקה בדברים לעיל, אות ה) כי גם מדין בכלל
 מחשבת "הכאת ישראל" כעת (לא רק בחור "נתינת עצה" לבא
 עזרת מואב, כדלעיל פרשי' בקרא ויאמר מואב אל זקני מדין וכו', במדבר
 כ"ב ד') ולעצמם ולצרכם הכאה זו, בדככל מגורת מואב,
 מגורתם, ואולי עוד יותר, ודוקי כי קצרונו קצת.

ו) בפרשת מטות אחרי מלחמת מדין, כתיבא פרשת
 חלוקת נחלת בני גד ובני ראובן, ראה שם (במדבר ל"ב, א)
 ומעולם ה' קשה לי מקום קביעות פרשה זו, ובהקדם
 דברי רש"י לפרשת פנחס (במדבר כ"ג, י"ב) ויאמר ה' אל
 משה עלה אל הר העברים הזה וכו', ופרש"י שם בד"א,
 כיון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן, שמות, ואמר
 כדמומה שהות לי נדרי וכו', מבואר מדברי רש"י אלו,
 דחלוקת בני גד ובני ראובן היתה כבר אז בפרשת
 פנחס (וזהו קודם שנכתבה פרשת זו בתורה בסוף פרשת מטות, כנ"ל)
 נמצאו דהפרשות נכתבו שש כסדרן, וראה הרמב"ן
 ריש פרשת ואחנתן על הקרא ואחנתן אל ה' בעת ההיא
 לאמר (דברים כ"ג, ג) והנכון, כי בעת ההיא, בעת הנזכרת
 שכבשתי ארץ סיוחון ועונו והתחלתי להלחם בעממין
 שנחתי לישראל, "וחלקתי הארץ לשני השבטים", והי' זה
 כאשר נאמר לו (במדבר כ"ג, י"ב) עלה אל הר העברים הזה,
 כי אז בקשה רחמים על הדבר ואחנתן התחנה הזאת,
 וכאשר לא שמע השם בקולו, חזר והתפלל, יפקד ה'
 א-להי הרוחות לכל בשר איש על ענהו וכו' (במדבר כ"ג,
 ט"ז) עיי"ש ברמב"ן, וקשה להעתיק הכל.

הרי גם דעת הרמב"ן ברור כדלעיל הנ"ל, דחלוקת
 ארץ ס"ע (נחלת בני גד ובני ראובן) כבר אורעה בפרשת
 פנחס (ע' נאמר למשה עלה אל הר העברים, כדלעיל דבריו ז"ל)
 והרי זה קשה טובא ללומדי תורת רמב"ן, דידועים
 שיטתו ודעתו ז"ל, דכלא "אין מוקדם ומאוחר
 בתורה", לא נאמרה רק באחת ממשלה פנים א'
 בשתתורה ככתב בפירוש כן, דהמוקדם מאוחר
 והמאוחר מוקדם (ראה רשב"א ריש פרשת קרח, בחלקו שם על
 האבן עזרא, וכבר הובא דבר זה בגילוינו בזהו) ב) כאשר מוכרח
 מן הפרשיות עצמן דלא נאמרו כסדר, וא"א לומר
 אחרת (דוגמא לזה ציינו בגליון-פרשת חקת-אשתקד, דהרשב"א
 דעתו ד"ל בריש פרשת דבש, דפרשת פסח אדומה לא נאמרה כסדר
 כתיבתה בתורה-פרשת חקת, וזהו, דבפרשת "בהעלותך" כבר כתיבא,
 קח את הלויים וכו', וזהו עליהם "מי חטאת", במדבר ח' ז', זאת אומרת
 וצוהו, דפרשת אדומה נאמרה לישראל קודם לפרשת חקת מאוחרת
 לה) ב) שהשתתורה הצתה לסיים ענין אחר "משלם" (ע"ע
 רשב"א פרשת אחרי מות, על הקרא ובה אהרן לא אהל מועד, ויקרא ט"ז
 כ"ג) והרי לפנינו כאן דעת רבינו הרמב"ן ז"ל, דחלוקת
 ארץ סיוחון ועונו (נחלת בני גד ובני ראובן, מקום כתיבתה בתורה
 בפרשת מטות, כנ"ל) שלא כסדר היא, וזהו ע"ד "אין מוקדם
 ומאוחר בתורה", אף דאין בזה אחד משלשה פנים
 הנ"ל, דדוק ותשכח, וזה צ"ב למאד.

אגידה לכם, כי רבות יגיעתי ע"ז למצוא פתרון, אף
 שאילתי פיהן של תלמידי חכמים הוגי תורת רבינו

הרמב"ן ז"ל, על מה נכתבה פרשת נחלת בני גד ובני
 ראובן שלא כסדר, בפרט לדעת הרמב"ן (ז"ל ס"ל בפשוטו
 של מקרא, האי כללא "אין מוקדם ומאוחר בתורה, ובכל הנ"ל) וגם
 בעיניהם יפלא זאת, ולא העלו מזוור וארוכה ליישוב,
 אמנם בעזהש"ת באה לפנינו דברי הרמב"ן קשורים
 בחבל חזק, ה"ה דברי הרמב"ן בפרשתן (כנ"ל העתקה, אות
 ג) דארץ מדין גם היא מכיבוש סיוחון-אמורי (בכשה ע"י
 סיוחון כעיר חשבון, ובה נטפלה ארץ אמורי, ומכש"כ) ולא נשלמה
 כבישתה (כל ארץ אמורי, ובכללה ארץ מדין, כנ"ל) עד לאחר
 מלחמת מדין (בפרשת מטות הנ"ל) והיתה גם "ארץ מדין"
 לאחזותן של ישראל "בפועל", ככל ארץ אמורי-עבר
 הירדן המזרחי, "ענין שנים", "ענין שנים", לדעת הרמב"ן ז"ל,
 מקום כתיבתה בתורה בפרשת מטות אחר מלחמת
 מדין, אז "נשלמה-בפועל" כל ירושתן של ישראל בארץ
 סיוחון-ארץ אמורי, והרי זה דומה לפן הג' (שהבאנו
 בדיבור הקודם) דזהו מדרך התורה להקדים ולאחר מוקדם
 וריבוי כבה"א לסיום "ענין שנים", לדעת הרמב"ן ז"ל,
 וזה רעיון יקר ונכבד בעזהש"ת, ואמתי (לעיד) ליישב
 שיטת רבינו הרמב"ן (בזה דס"ל דפרשת נחלת בנוב"י נכתבה
 בתורה שלא כסדר) עיינו בזה ותתדעו.

ז) עוד יש ליישב בדברי הרמב"ן הנ"ל (דמדון ארץ
 סיוחון-ארץ אמורי" נתינת, ראה לעיל אות ג, ועוד) דברי הרמב"ן
 בפרשת "גיועולי מדין", וז"ל שם, על הקרא כל דבר
 אשר יבא באש תעבירו באש (במדבר ל"א, כ"ג) והזהיר
 אותם עתה בהעגלת כלי מדין מאיסורי הגוים, ולא
 אמרם זה מתחלה בכלל סיוחון ועונו שלקחו גם
 שללם, כמו שאמר (דברים י"ח, ק) חק בהמה בזונו
 לנו ושלל הערים אשר לכדנו, והטעם, כי סיוחון ועונו
 מלכי האמורי, הם וארצם מנחלת ישראל היא, והותר
 להם כל שללם, אפילו האיסורים דכתיב (דברים ו', י"א)
 ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאה, ואמרו רבותינו
 (וחילוי י"ו, ע"כ) קדלי דחזירי אשר להן, אבל מדין לא
 היו משלהם, ולא לקחו את ארצם, רק לנקום נקמתם
 הרגו אותם ולקחו שללם, ולכן נהג האיסור בכליהם
 ע"כ, ונעתיק בזה דברי המנחת חינוך בפרשת שופטים
 (פסוק תתק"י) שכתב ז"ל, עוד השיג (הרמב"ן) בפרשת דברים, ו'
 א"ה הרמב"ם (בהכלות מלכים פסוק ח', והלכתי א' דכתיב דין
 זה בכל המלחמות, ובאמת דין זה אינו אלא רק בארץ
 אשר נשבע הקב"ה לאבותינו לתת לנו כמו שמפורש
 בענין, ואינו מביא ראיה לדבריו רק מפשט הפסוק,
 הרמב"ן בפרשת מטות (במדבר ל"א, כ"ג) הקשה, למה
 צוה הקב"ה בגיועולי מדין ולא בארץ סיוחון ועונו שקים
 למלחמת מדין, ותיקן, שסיוחון ועונו ה' מארץ שנשבע
 הקב"ה לאבותינו וכו' ולא מדין, ולמאורה זה ראיה
 לדבריו וקושיא על הר"מ וכו', אך תעין היטב בדברי
 הרמב"ן במטות, עיקר תירוצו, שהותר (קדלי דחזירי,
 בהלכות) דוקא אם כובשין הארץ וישיבו בהם כי כדכתיב
 סיוחון ועונו שהי' מארצנו וישובו ישראל בה, כדכתיב
 (שם כ"ז, ל"א) וישוב ישראל וגו', אבל מדין דלא כבשו את
 הארץ רק שללו וחזרו אין נוהג דין זה עיי"ש וכו', רק
 קצת צ"ע על הרמב"ן, אמאי לא תירץ בפרשת מטות
 בפשוטו כמו שכתב כאן, דאינו נוהג אלא בארץ
 שנשבע הקב"ה לאבותינו וכו', אך עדיפא מיניה משני,
 דאף לשיטת הר"מ (ובכלל המלחמות, וחתור לישראל לאכול קדלי
 דחזירי) מתורץ זה, ע"כ מדברי המנחת חינוך ז"ל.

ח) העתקנו כל השיקף לענין, ה"ה דברי רמב"ן (והוא
 במנ"ח לעיל) קדלי דחזירי לא הותרה בכל המלחמות
 רק בארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו, וקושיית
 המנ"ח על דברי רמב"ן (בסדר מטות, בפרשת גיועולי מדין,
 כנ"ל) אמאי לא כתב בפשוטו, דהוצרכו ישראל
 להגליל כליות במלחמת מדין (ולא הותר להם משום קדלי
 דחזירי, במלחמת סיוחון ועונו) מכיון דמדין אינו מארץ אשר
 נשבע ה' לאבותינו לתת לנו, ולפי הנ"ל דברי הרמב"ן
 בפרשתן (לעיל העתקה, אות ג') דארץ מדין נכבשה ע"י
 סיוחון, כ"ש כאשר ארץ סיוחון ועונו (כחשבון וכל בנותיה,
 דבכשה אח"כ ע"י סיוחון, וע"י טהרה לישראל, כמבאר קרא סוף פרשת
 חקת ובפרשי' שם, ובכלל ארץ אמורי ד"ד עממים היא) סוף פני
 הדברים, קוראים יקרים, עיינו בזה, ותראה כי הדברים
 נכונים לשיטות הרמב"ן בעזהש"ת.

חמידא דאזרייתא

פניני הלכה מאת הר"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

בגדרי הכוונה בכיוון בעשיית מעשה המצוה למצוה אחרת

מבואר בדברי הר"ן חידוש גדול, אשר אפילו למ"ד מצוות אין צריכות כוונה, מכל מקום ככל שהיה בכוונתו למצוה אחת, אין מועיל להחשיב המעשה למצוה אחרת, שאין יכולים לראות במעשהו מעשה המצוה אשר לא היה בדעתו לעשותו*.

כיוון בקריאת שמע אחר עלות השחר לצאת ידי חובת קריאת שמע של ערבית אינו יוצא אפילו של שחרית

ג. לשבר את האוזן בנותן טעם להביא את חידושו של הגאון רבי איצ'לה בלאזר זצ"ל בספרו פרי יצחק (ח"א סי' א'), באדם אשר קרא קריאת שמע אחר עלות השחר, וכיוון לצאת ידי חובת קריאת שמע של ערבית, והנה אחר עלות השחר, אין יכולים כלל לקרוא קריאת שמע של ערבית, לעומת זאת, בדיעבד יכולים לקרוא אחר עלות השחר קריאת שמע של שחרית, אלא שבהיות והוא בקריאתו כיוון לקיים מצות קריאת שמע של ערבית, אף שמצוה זו לא קיימה, מכל מקום אינו יוצא ידי חובת קריאת שמע של שחרית, הואיל וכיוון לקיים מצוה אחרת*.

ב. כוונה לשם קיום המצוה מדרבנן

צדדי הספק בכיוון לקיים מצוה שהוא מחוייב מדרבנן ובפועל הוא מחוייב בה מן התורה

ד. נידון נוסף שהוזכר בזה, הוא באדם שכיוון לצאת מצוה אחת, אלא שחשב משום מה שאינו מחוייב בה רק מדרבנן, ועל כן כיוון לצאת ידי חובת מצוה זו מדרבנן, ולפי האמת מחוייב היה במצוה זו מדאורייתא, האם נחשב ככיוון לקיים את המצוה, או שאין זה נחשב ככוונה כלפי החיוב דאורייתא.

דוגמא לדבר, הוא באוכל פת ודימה בעצמו שאכל פחות מכדי שיעור שביעה, ובזה בירך ברכת המזון על דעת שאינו חייב רק מדרבנן, אמנם למעשה היה מחוייב מדאורייתא, כי אכל כדי שיעור שביעה, ובזה יש לדון אם נחשב לו שכיוון לקיים מצוה אחרת, ועל כן אינו נחשב ככוונה לחיוב ברכת המזון דאורייתא, או שמא בהיות ומדובר במצוה אחת, אלא שחשב כי אין חיובו רק

הנה בפרשת השבוע נאמר (במדבר כג, כד) 'הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה', והביא רש"י: "כשהו עומדים משנתם שחרית, הן מתגברין כלביא וכארי לחטוף את המצות", על כן נעסוק בזה בעניין כוונה בקיום המצוות.

א. כוונה לשם מצוה אחרת

צדדי הספק אם כוונה לשם מצוה אחרת מועילה לדין הכוונה לקיום המצוה

א. תחילת דברינו, בדיון אדם אשר כיוון לקיים מצוה אחת, אלא שבפועל הרי הוא מקיים מצוה אחרת, אשר אודותיה אין הוא מכוון בדעתו, האם נחשב הדבר ככוונה לעניין קיום המצוה, או שמא מאחר ואין כוונתו לקיים מצוה זו, אין בכך ולא כלום, ונחשב כלא כיוון לקיים את המצוה אותה אכן עשה.

דברי הר"ן שאינו יוצא אפילו למ"ד מצוות אין צריכות כוונה

ב. הר"ן (ראש השנה ט: מדהר"ף בד"ה והמתעסק) יצא לבאר דברי המשנה (ראש השנה לב:) שהמתעסק בתקיעות לא יצא, והביא כי מבואר בדברי הגמרא (ראש השנה לג:) שאף אם התוקע לשיר יצא, מכל מקום המתעסק לא יצא, וביאר בזה: "דתוקע לשיר, כיון שאינו מכוין לשום מצוה, יצא למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה, אבל במתעסק, כיון שכבר הוא מכוין למצוה, דהיינו לחנך את התינוקות, אותה כוונה מעכבת מצוה אחרת שלא תחול*.

וכפל דבריו בחידושו (ראש השנה כז. בד"ה לכך מאריך): "דנהי דאמרינן דמצות אין צריכות כונה, והתוקע לשיר יצא, דוקא תוקע לשיר, שהוא חול, ואין כונתו בה כונה של כלום, ולפיכך אינה מעכבת מלחול מצוה באותה תקיעה. אבל מי שמתכוין בתקיעתו למצוה אחת, אינה עולה לה תקיעתו למצוה אחרת, ומשום הכי תנן דהשומע מן המתעסק לא יצא, ואפילו למאן דאית ליה מצוות אינן צריכות כוונה, לפי שמתעסק היה מכוין למצוה לחנך את התינוקות, ולפיכך אין מצוה אחרת חלה עליה, מה שאין כן בכוונת חול, שאינה מעכבת מצוה*.

א. הובא (תורת המצוה ח"א פרק א' ביאורים אות מ"ה) להוכיח בדעת רבינו חננאל (ראש השנה כח.) שכתב: "אמר רבא, זאת אומרת, התוקע לשיר, יצא. כגון, הא דכתיב (תהלים קג, א) 'הללוהו בתקע שופר', שתוקעין להלל וכיוצא בו, אם תקע כסדרן, אף על פי שהוא לשיר, השומע יצא, כי מצות אין צריכות כוונה", ולכאורה מאחר ותוקע לקיים מצות תקיעה בהלל, הרי יש לו כוונה אחרת, ועם כל זה מבואר דלמ"ד מצוות אין צריכות כוונה יצא ידי חובתו, ויל"ד עד כמה נחשב התקיעה לשם הלל כמצוה [אכן הביא שם מתשובות דובב מירשים (ח"א סי' ט') כי כוונה לשירית הלויים, וצ"ע], ואכ"מ.

ב. קצת יש להעיר, ממשמעות דברי הר"ן (ראש השנה כז. בד"ה לכך מאריך) כי רק אם קיים מצוה אין נחשב לו כקיום מצוה אחרת, אמנם

המצוה אותה הוא מבקש לקיים, ובה אכן אף מצוה דרבנן בלבד כבר מונעת מלהחשיב את המעשה למצוה דאורייתא, אכן החלקת יואב מבאר דין המכוון לקיים מצוה זו מדרבנן, ולמעשה החיוב הוא עליו מן התורה, אשר בזה אין נחשב מצוה זו למצוה אחרת, אלא לאותה מצוה אשר אין חיובו עליו רק מדרבנן, ובה שפיר יש לומר כי כוונה לקיים את המצוה מדרבנן מועילה להחשיב כקיים את המצוה מדאורייתא.

תמיהה שכן חינוך קטן למצוה היא מעין המצוה המחויבת מן התורה

ט. ברם, דברים אלו יש מקום לפלפל בהם בכוונת דברי הר"ן, כי כפשוטו עניין החינוך הוא מצוה מעין המצוה שמחנכים את הקטן לקיים אותה, שהרי עניינה לחנכו לקיים מצוה זו, ואם כן היה מקום גדול לומר כי אף חינוך התינוקות לתקיעת שופר, ותקיעה בשופר ממש, הרי הם נידונים כמצוה אחת, ועם כל זה מבואר בדברי הר"ן שאין יוצאים בזה ידי חובת התקיעה, הרי כי אף בנוגע לאותה מצוה ככל שמכוון לקיים חיובה רק מדרבנן, אינו מועיל להחשיבו כמקיים מצוה זו כשחיובה עליו מן התורה.

ביאור כוונת הר"ן במחנך הקטנים אופן התקיעה ולא שהוא מקיים את חובת החינוך להוציאם ידי חובת התקיעה

י. אך נראה כי אין כל קושיא בדבר, שכן סוגיית הגמרא בדין המתעסק לחנך את התינוקות, אין זה שהוא בא לתקוע עבור התינוקות לחנכם לקיום מצות התקיעה, אלא שהוא בא ללמדם אופן התקיעה, וממילא יש לומר כי אכן זה הוא מצוה אחרת בפני עצמה, לחנך את הקטנים התקיעות, אמנם ככל שהוא בא לתקוע עבור הקטנים להוציאם ידי חובת חיובם מצד מצות חינוך, בזה יש לומר כי אכן כוונה אחת היא עם קיום מצות התקיעות מן התורה, הואיל ובה להוציא את הקטנים המחויבים בתקיעת שופר מדרבנן, ובה אף לדעת הר"ן יועיל הכוונה להחשיב שמקיים המצוה מן התורה. וממילא באופן שבה אדם לתקוע עבור קטן, וכוונתו הייתה על מנת לקיים אצלו מצות חינוך, ואחר כך התברר שכבר היה גדול, יש לומר שיצא ידי חובה, הואיל ואין מניעה מצד הכוונה לקיים מצוה זו עצמה מדרבנן, ושפיר נחשב כוונה לעניין החשבת קיום מצוה זו מן התורה.

מדרבנן, שפיר נחשב ככוונה אף לעניין חובת קיום מצוה זו מדאורייתא.

הוכחת החלקת יואב שנחשב כוונה לקיום המצוה מן התורה

ה. החלקת יואב (קמא א"ח סי' ל"ג) הסתפק בזה, והביא להוכיח ממנה מקומות, בין הדברים כתב להוכיח מסוגיית הגמרא (ברכות כ:): שהעלתה לחקור בדין נשים אם חייבות בברכת המזון מן התורה או דרבנן, והקשו מה חילוק יש בדבר אם החיוב הוא דאורייתא או דרבנן, ותיצו להוציא את הרבים ידי חובה.

ולכאורה אם נאמר שכוונה לצאת ידי מצוה מדרבנן אינו מועיל לצאת ידי המצוה מדאורייתא, אם כן בוודאי יש לנו לחקור ולידע אם חיוב נשים בברכת המזון הוא מן התורה או מדרבנן, ומוכח בזה כי אף כוונה לשם קיום המצוה דרבנן מועיל לקיום המצוה מן התורה.

הוכחה לזה מכל המצוות שנחלקו בהם הראשונים אם חיונם מן התורה או מדרבנן כיצד בידינו לקיימם

ו. והנה כעיקר דבריו יש להכריח בזה היטב, שהרי מצוות רבות נחלקו הראשונים וגדולי הפוסקים אם חיובם מן התורה, כמצות ספירת העומר, וכן בפרשת קריאת שמע רבו כמו רבו השיטות בחיובי הפרשיות מן התורה, אם עיקר החיוב הוא רק פסוק ראשון, או שמא אף פרשה ראשונה, ושמא אף פרשת והיה אם שמע, כך שיש בזה ריבוי הדעות, וכלום נאמר שאין יוצאים ידי חובה לפי הצד שהחיוב הוא מן התורה, הואיל והכוונה הייתה לצאת ידי המצוה מדרבנן, אתמהא.

ג. כוונה לשם חינוך קטנים למצוה זו שהוא מחויב בה

תמיהת הבית יצחק מדרברי הר"ן שהמכוון לחינוך שהיוב מדרבנן אינו יוצא מהחמת כוונה זו לשם חיוב דאורייתא

ז. אם כי הבית יצחק (א"ח סי' צ"א) כתב להוכיח בזה מדברי הר"ן עצמו, כי הרי מצות החינוך אינה מדאורייתא, אלא היא מצוה מדרבנן, ואם כן הרי לנו להדיא בדברי הר"ן כי על ידי שמכוון לקיים מצוה מדרבנן לחנך התינוקות, הרי זה מונעו מלקיים במעשהו זה מצוה דאורייתא של תקיעת שופר?

יישוב הקושיא מדרברי הר"ן שנאמרו ביהם למצוה מדרבנן שהיא אחרת מן המצוה דאורייתא שהוא מחויב בה

ח. אכן אין הוכחה מעיקר דברי הר"ן לנידון החלקת יואב, כי דברי הר"ן נאמרים במקיים מצוה אחרת השונה מן

אם לא קיים את המצוה האחרת, אין כל חסרון בכך שהיה בדעתו לקיים מצוה אחרת עש"ה, אכן אין בזה כל קושי, כי דברי הר"ן נאמרו למ"ד מצוות אין צריכות כוונה, אשר בזה החסרון הוא רק אם אכן קיים את המצוה האחרת, אכן דברי הפרי יצחק נאמרו למאי דקיימא לן מצוות צריכות כוונה בדאורייתא, כמבואר בדבריו, ועל כן בזה מובן שכלל שלא כיוון לקיים מצוה זו אין מועיל לו מה שקיים מצוה בו בפועל, ודוק.

ה. והנה מצד הסברא אף היה מקום להצדיק שיטה זו בדברי הר"ן, שכן נכחד בלשון הר"ן סיבת המניעה לצד הכוונה האחרת תלויה בכך אם היא אינה כוונה של חול, שרק כוונה של חול אינה נחשבת ככוונה לסילוק הכוונה לשם מצוה, ואם כן כוונה לקיים דרבנן היה מקום לומר שאינה נחשבת ככוונה של חול, וממילא מונעת להחשיב את קיום המצוה בכוונה הראויה.

ד. כן מוכח מתירוצו הראשון של הר"ן (ראש השנה ט: מדרה"ף בד"ה והמתעסק): "וטעמא דמילתא, משום דתוקע לשיר, מתכוין מיהת לעשות תקיעה כהלכתה, מה שאין כן במתעסק", והרי אם מתכוון להוציא את הקטנים ידי חובת חינוך, בוודאי שמתכוון לעשות תקיעה כהלכתה, ואין זה אלא שכוונתו רק ללמדם אופן התקיעות, וז"פ.

היכל הוראה

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שד הוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נאכ"ר היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנדסדארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורנו ובעל שו"ת היכל הוראה • זי"ע ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון קיד * פרשת בלק תשפ"ה

בין כותלי ההיכל

דייר שהכנים תרנגולים לביתו
וזה מפריע לשכנים, אם
יכולים לכופו להוציאם מביתו
בין כותלי ההיכל באו שני שכנים
לדין תורה, כשאחד מהם הכנים לתוך
ביתו כמה תרנגולות והן עושות רעש
גדול וזה מפריע מאד לשכן השני, אם
יכול השכן לכופו שיוציאם מביתו. והנה
השכן שהכנים לביתו טוען שמפעם
לפעם הן עושות רעש ולא בקביעות,
לעומתו טוען השכן השני, שאמנם
הרעש הוא רק לעתים, אבל בכל זאת
כהן משמיעות את קולן הן מעירות
את ילדיו הישנים וזה מפריע לו מאד.

ופסק בזה מורינו הרב שליט"א,
שיכול השכן לתובעו שיוציאם מביתו,
ואע"פ שכתב הרמ"א (ח"מ סי' קנו סעי' ב')
ו"א דכל מה שעושה בחנותו ובביתו,
אפילו לכתחלה אינן יכולין למחות.
ודוקא בני אדם בריאים, אבל אם הם
חולים והקול מזיק להם, יכולים למחות
ע"כ. א"כ כאן שאינו מזיק להם, לכאורה
יהיה מותר. מכל מקום כל זה רק בסוגי
השתמשויות שאנשים רגילים לעשות
בביתם וכמו כן אומנים שהרגילות
שעושים אומנות זו בבית שדרים בו,
אבל לגדל תרנגולים בתוך הבית שהוא
דבר שאינו מצוי, ובפרט בבנין משותף
בתוך העיר שפיר אפשר לתובעו
להוציאם מביתו, ומה שטוען המגדול
שזה רק לעתים, זה אינו נפק"מ, דסוף
סוף הוא מזיק את חברו.

מתוך שאלות ותשובות
שעלו על שולחן ההיכל לפני מורינו הרב שליט"א

פסקי דינים

צביעה בבית אם מתחיל קודם י"ז בתמוז על דעת לסיים אחר י"ז בתמוז

מ"ז בתמוז עד לאחר תשעה באב אסור לצבוע את הבית, אמנם אם ברצונו לשכור פועל
יום או יומיים קודם י"ז בתמוז ולסיים אחר י"ז בתמוז, הרי שאם הפועל הוא יהודי לא יתחיל
הצביעה מקודם י"ז בתמוז אם יאמץ נמשך עד אחר י"ז בתמוז, אבל אם הפועל הוא גוי מותר
הדבר אלא אם כן יוכל לפייסו בדבר מועט להמתין עד אחר תשעה באב הרי שתבוא עליו
ברכה¹.

לקבוע תאריך לחתונה בלילה שלפני תענית י"ז בתמוז

בענין עריכת חתונה בלילה שלפני תענית י"ז בתמוז, הנה אף שכבר התירו זאת כמה מגדולי
האחרונים, מכל מקום לכתחילה ודאי נכון שלא לערוך כלל את הסעודה באופן שתהיה
הסעודה בלילה, רק יערכו הסעודה מבעוד יום כדי שלא יהיה צורך להימנע מריקודין ומשמחת
חתן וכלה ב"ז בתמוז².

להצהיר לחברת ביטוח על חפצים שאולי לא נשמרו על פי תנאי הביטוח

המבוטח בחברת ביטוח על תכולת כספות ואירע גניבה בביתו, הרי שודאי אסור לו להצהיר
על מה שהוא מסתפק אם היה מונח בכספת באותה שעה מכיון שאינו אלא ספק בכך. אמנם
היה צד להקל אם אותה חברת ביטוח מבטחת על ידי חברת ביטוח חיצונית השייכת לאומות
העולם, אך למעשה גם בזה אין ראוי להקל, והמקום ימלא חסרונ³.

1. כן הורה מורינו הרב שליט"א בהיכל הוראה ח"א (הוראה סו) והוסיף שלכאורה על פי המבואר בפוסקים עיין א"ר
סי' תקנ"א ס"ק ד' דאם התחילו קודם י"ז בתמוז מותר לגומרם, ואם יכול לפתות את הפועל בדבר מועט להמתין
עד אחר תשעה באב תע"ב, אמנם העיר בזה מרן הקנה בשם זי"ע שאין להדבר נכון, דהנה מקור הדין שכתב
באליהו רבה שדין זה נוהג גם מ"ז בתמוז הוא מדברי המהרי"ל בהלכות תשעה באב ושם מייירי במי ששכר פועל
עכו"ם וע"ז כתב המהרי"ל דאם יכול לפייסו בדבר מועט להמתין עד אחר ת"ב תע"ב אבל בפועל יהודי בוודאי
אסור לתת לו לעשות כן, ועל פי זה הורה מורינו הרב שלא יתחיל הצביעה מקודם י"ז בתמוז אם יאמץ נמשך עד
אחר י"ז בתמוז.

2. בהיכל הוראה ח"ב (הוראה צה) נימק מורינו הרב שליט"א ע"ד מה שנשאל אם מותר לקבוע את זמן החתונה
בלילה שלפני תענית אור לשבעה עשר בתמוז, והנה הגם שגדולי האחרונים התירו עיין שו"ת אגרות משה
(ח"א סימן קסח) שהתיר לעשות כן במקום הצורך, ויש שהתירו באופן שהחופה תהיה ביום והסעודה בלילה,
וכן כתב בספר ארחות רבינו (ח"ב עמ' קבח) שהג"ר יעקב ישראל קנייבסקי הסתייפלר צוק"ל אמר לבנו הגר"ח
צ"ל דמסתבר דאם החופה היתה ביום ט"ו תמוז שומת להמשיך ולקדוד בלילה שהוא ליל י"ז תמוז, וכן הורה
הגר"ש אלישיב זצ"ל הובאו דבריו בקונטרס הליכות ורגהגות (עמ' 3).

מ"מ למעשה נכון שלא לערוך כלל גם באופן שהחופה תהיה ביום והסעודה בלילה וזאת ע"פ מה שמבואר
בשו"ת קנה בשם (ח"א סימן לו) דאין לערוך סעודת שבע ברכות עם ריקודין ומחולות רק סעודה לבד, עיין שם באריכות, ומשמע שם עוד דגם סעודת נישואין עם
ריקודין ומחולות אין לערוך לכתחילה.

3. כן השיב מורינו הרב שליט"א בהיכל הוראה ח"ב (הוראה ר) על דבר מה שנשאל מאבקר אחד היות שבזמן האחרון היו הרבה גניבות בשכונות בהם דרים החרדים
לדבר ה', והנה ביום שיש ערש"ק הגיע זמנה של אשתו ללדת בשעת"ז והוא נסע יחד עמה לבית החולים וכשחזר לביתו במוצש"ק ראה שבמשך השבת שלא
שהה בביתו נכנסו גנבים לבית וגנבו משם את הכספת בה היו מונח 30,000 דולר ותכשיטי זהב וכסף יקרי ערך וכו' וכו'.

והנה כל התכולה של הכספת היתה מבטחת בביטוח נגד גניבות וכפי התקנון בחברת הביטוח במקרה של גניבה משלם הביטוח כשבעים אחוז מערך החפצים, אלא
שיש תנאי בחוזה הביטוח שמחייבים הצהרה של המבוטח שכל החפצים המבטחים היו מונחים בשעת הגניבה בתוך הכספת, וכיון שכאמור הוא נסע עם אשתו
לבית החולים עוד קודם כניסת השבת לא שם לב לראות איזה חפצים היו בתוך הכספת, והוא שואל אם מותר לו להצהיר על החפצים שבדרך כלל הם נמצאים בתוך
הכספת, אלא שנתה יש לו ספק עליהם שכיון שזה מותר בהוציא מהכספת את החפצים שהוא מעלה על שולחנו לכבוד ש"ק ואינו זוכר איזה חפצים
היו בחוץ ואיזה נשארו בכספת על כן הוא שואל אם מותר לו להצהיר על כל החפצים.

ולכן הדבר פשוט הוא שאסור לו להצהיר על שום חפץ שאינו יודע בוודאות שהיה בשעת הגניבה בכספת מאחר שחברת הביטוח הן חברות פרטיות שבעלות
יהודית הרי זה גל.

אולם אם החברת ביטוח מבטחת בביטוח משנה בחברות הביטוח העולמיות שהן בבעלות של גוי אולי יש צד להקל בזה דסו"מ שי שמשלם את הביטוח הוא חברת
הביטוח הגדולה שהיא בבעלות גוי, מכל מקום הדבר ידוע שנחלקו בדיון זה ברמ"א (ח"מ סימן שמוח סעיף ב') אם מותר להטעות גוי, ואף שיש דעה שמוותר להטעות את
הגוי מכל מקום כבר כתב בבאר הגולה (שם אות ה') וז"ל: ואני כותב זאת לדורות שראיתי רבים גדלו והעשירו מן הטעות שהטעו העכו"ם ולא הצליחו וירדו נכסיהם
לטמיון ולא הניחו אחריהם ברכה וכמ"ש בספר חסידים תתע"ד רבים אשר קדשו ד' והחזירו טעיות עכו"ם בדבר חשוב גדלו והעשירו והצליחו והניחו יתרם
לעוליהם, עכ"ל. ועל כן מן הראוי שלא יצהיר על דבר שהוא מסופק עליו וכשעושה כדיון וכהלכה ודאי ישלים לו השו"ת את חסרונו.

מילי הדוראה

השחרת רצועות התפלין משני הצדדים

אודות מה שנפוץ לאחרונה להשחיר את הרצועות משני הצדדים, שח מורינו הרב שליט"א שדירב בזה עם אביו מרן הקנה בשם זצוק"ל אודות ענין זה אם יש להדר שהרצועות יהיו שחורות משני הצדדים או לא, וענה לו מרן זי"ע, שהנה דבר זה הרי אינו המצאה חדשה שהמציאוהו בזמנינו,

שהרי כבר מובא במשנ"ב (סימן לג ס"ק כא) וז"ל: ר"ל אם ירצה לצבוע אותן אבל אין מחוייב לצבוען בשום צבע, דאף דלהרמב"ם צריך להשחירן גם מבפנים כמו שהבתים הם שחורין אין אנו נוהגין כהרמב"ם בזה כמבואר בב"י וד"מ. ע"כ. מבואר מדברי המשנ"ב שאף שלדעת הרמב"ם צריך להשחירן גם מצד פנים, מ"מ אין אנו נוהגים כהרמב"ם בזה, ומאחר שהפוסקים אמרו לנו הלכה פסוקה שאין אנו נוהגים בזה, אין ענין בזה להדר ולהשחיר מב' הצדדים.

הלכה והוראה בישראל

תשובת מורינו הגאב"ד שליט"א באחד שנתן מתנה לאורסותו ברבים והותר קשר השידוך האם צריכה גט מספק

בס"ד, יום כ"ג סיון תשע"ב לפ"ק, בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו

נשאלתי ע"ד בחור שעמד להשתדך עם נערה וכבר החליטו בינם לבין עצמם לפני זמן רב ואחר שהחליטו עשה הבחור מסיבה לאוהביו בלובי של מלון ברבים ונתן לנערה טבעת יהלום בתוך קופסה מהודרת שאליה צריך מכתב בו כתב שנותן לה את הטבעת לאות על חיבתו אליה.

והנה עתה הותר הקשר שלא היה של קיימא ובא אלי עם רבו לשאול מסתפקים דאפשר שעל ידי נתינת הטבעת נעשה קידושין, וחקרתי אותה בחור על אופן הנתינה של הטבעת ומתוך דבריו הבנתי שכשנתן את הטבעת לא היתה הנתינה בדרך המקובלת שהחתן נותן מתנות

בית מיחוש, כל זמן שלא היה מקום לחוש בזה לקידושין וממילא דאינו צריכים שום גט א"כ פשוט הוא דמותרת נמי לכהן ואין מקום להחמיר בזה כלל.

הנלענ"ד כתבתי וחתמתי שמי, מאיר בראנדסדארפער

אלא דבאמת אין ללמוד משם לנדון דידן דהתם מיירי במתנות שרגילים העולם שהחתן נותן לכלה שנתניה זו אינה כדי להראות חיבה מיוחדת אלא הוא נותן להם כפי המנהג המקובל שהחתן נותן לכלה מתנות והיא מחזירה לו, מה שאין כן הכא שמיירי במתנה מיוחדת שנתן הבחור לנערה להראות חיבתו ונתן לה מתנה כזו שמורה שקבע בדעתו שהיא המיועדת לו, ולכן גם כתב את המכתב שצירף אל הטבעת שנתן

לה וגם כל מי שראה את נתינת המתנה הבין שכוונתו שבמתנה זו היא קנייה לו, ולכן בנדון דידן יש להחמיר ולהצריכה גט מספק כמבואר ברמ"א (ש"ע אה"ע"ו סימן כז סעיף ג) וז"ל: מי שאמר לאשה שנותן לה בשביל אהבה וחיבה חוששין לקידושין כי שמא נותן לה שיהיה אהבה וחיבה ביניהם והוי כאילו אמר מיועדת לי, ע"כ. וכן כאן כשנתן לה את הטבעת יהלום היתה מטרתו להראות חיבתה אצלו ועל כן הוריתי לו שהוא צריך לתת לה גט מספק, אך לא רציתי להכריע בזה בעצמי ולכן דיברתי בענין זה עם אחד מגדולי ההוראה ה"ה מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל מב"ב שהסכים עמי שצריכה גט מספק.

רשמתי את אשר חנני השי"ת משה בראנדסדארפער

לכלה בשעת התנאים וכדומה שהנתינה הוא להורות הקשר להיות ביניהם, אלא נתן לה את המתנה להראות לה גודל החיבה שהוא רוחש לה.

והנה כעין נדון דידן ראיתי בפנסק קנה בשם (כת"י, פסק רס"ב) מאמומר"ר זצ"ל שכתב:

נשאלתי על דבר נערה שהיתה משודכת וכבר קיבלה גם כן מתנות מהחתן כמנהג ונתבטלו השידוכין, אם יש לחוש בזה לאיזה חומרא שלא תנשא לכהן.

הדבר פשוט דליכא בזה שום

היכל הוראה ירושלים ת"ו

מייסד: רבי ישראל ס' הוראה מן רס"ט ונפ' בשנת ה'תש"א
נאמנות: מנחם מנחם ז"ל נפ' בשנת ה'תש"א ונפ' בשנת ה'תש"א

ובהיכלו מולו אומר כבוד

מוחילי התורה וההוראה נשלח ברבותינו להאי גברא דבא, מופלא ומפולג מגדולי מרביצי תורה והוראה ומחשובי המורידים בחלכה, איש ראשכולות, נעים הליכות בעל מדות תרומיות, המשרית את בני ישראל להשואלים דבר ה' זו הלכה ומחשובי תלמידיו מורינו הגאב"ד שליט"א, ה"ה

ידידנו החגול

הגאון ר' מרדכי לוינער שליט"א

רב ומנ"ח מטעם היכל הוראה

לרגל שמחת אירוסין בתו הכלה החשובה שותף עב"ג החתן הבחור החשוב מנשה חיים נ"ו מספיקו בחור ישיבת "מקדש"

בן הרב"ה ח' י' יוסף דוב איינהרן שליט"א

יתן ה' שתהא הברכה שרויה במעושי ידיו מתוך רוב נחת קדושה מוטנ ומטל יצ"ח, אורח ימים בימינה ובשמנתה עושי וכבוד בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות מתוך בריית גופה ותורה מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

בגדלה

קבלת תורה

בני ונתיני הכוללת מכלל מוסדות בארץ

רח"ק הנש"ק י"ד י"ד 02-5322775 | 02-5322775 | 02-5322775 | 02-5322775 | 02-5322775

היכל הוראה

מייסד: רבי ישראל ס' הוראה מן רס"ט ונפ' בשנת ה'תש"א
נאמנות: מנחם מנחם ז"ל נפ' בשנת ה'תש"א ונפ' בשנת ה'תש"א

ובהיכלו מולו אומר כבוד

מוחילי התורה וההוראה נשלח ברבותינו להאי גברא דבא, מופלא ומפולג מגדולי מרביצי תורה והוראה ומחשובי המורידים בחלכה, איש ראשכולות, נעים הליכות בעל מדות תרומיות, המשרית את בני ישראל להשואלים דבר ה' זו הלכה ומחשובי תלמידיו מורינו הגאב"ד שליט"א, ה"ה

ידידנו החגול

הגאון ר' מרדכי לוינער שליט"א

רב ומנ"ח מטעם היכל הוראה

לרגל שמחת אירוסין בתו הכלה החשובה שותף עב"ג החתן הבחור החשוב מנשה חיים נ"ו מספיקו בחור ישיבת "מקדש"

בן הרב"ה ח' י' יוסף דוב איינהרן שליט"א

יתן ה' שתהא הברכה שרויה במעושי ידיו מתוך רוב נחת קדושה מוטנ ומטל יצ"ח, אורח ימים בימינה ובשמנתה עושי וכבוד בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות מתוך בריית גופה ותורה מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

בגדלה

קבלת תורה

בני ונתיני הכוללת מכלל מוסדות בארץ

רח"ק הנש"ק י"ד י"ד 02-5322775 | 02-5322775 | 02-5322775 | 02-5322775 | 02-5322775

ומני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בירושלים דח' הרב זוננפלד ט' 02-5322775

מוצ"ק מוצאי יו"ט מחצית שעה אחרי זמן ר"ת למשך שעה	שבת יו"ט משעה קודם השקיעה עד רבע שעה קודם השקיעה	ערש"ק וערב יו"ט לפנה"צ 11:00 עד 1:00 ומשעה קודם הד"ה"נ עד הד"ה"נ	א-ה מהשעה 10:00 לפנה"צ עד 9:00 בערב רצוף

ע"ה תקנת רבינו מרן ה"קנה בשם"י"ע שאלות דחופות או שאינה סובלת דיוחי, בכל עת וזמן בימים ובלילות.

בית בנו הדומ"ץ
הרה"ג שמעון עוזר בראנדסדארפער שליט"א כמה דקות מההיכל רחוב רבינו גרשון 5 (בנייה א' קומה 2) י"ד-99 0527155774

איגוד הרבנים

תלמידי היכל הוראה בארדה"ק העונים לשואלים דבר ה' זו הלכה

יחשלים	בית שמש
חפה	בית
קריית שפר	בני ברק
כרמליא	טול סטון
טבריה	אשדוד
צפת	חצר
אור הגנוז	תענה
טף הגליל	

לב הלכה

ו"ל ע"י מפעיל 'שונה הלכות' להיוזק לימוד הלכה לפני הישיבות בארצה"ק

אליבא דהלכתא

מלאכת כותב (ד)

הקדמה

א. כשם שבשאר מלאכות ראו חכמים צורך לגזור כמה גזרות כדי שלא נבוא לעבור על המלאכה עצמה, אסרו לעסוק במקח וממכר לשכור ולהשכיר, שכיון ששכיר לכתוב בשעה שעוסקים בענינים האלה חששו שאם יתירו להתעסק בהם בשבת, ישכח שזה שבת ויבוא לידי כתיבה.

ולכן אסרו חכמים לקנות או למכור בשבת הן בעל פה והן בבתינת החפץ, וכן אסרו לשכור או להשכיר

בשבת גזירה שמא יכתוב, וכל זה אפילו אם אינו מזכיר לו שם דמים רק אומר לו בלשון מכירה או שכירות (ע"י שר"ע הרב סי' ש"ד, ומשנ"ב סי' שכ"ג ס"ק א. וע"י בהמשך האופנים שהתירו לקנות חפצים בשבת).

להשאיר פתוח מכונה אוטומטית בשבת בחו"ל

ב. ישראל שיש לו מכונה העומדת ברחוב וכשמניחים לתוכו מעות משלכת מתוכו דבר

מאכל ובעל הבית אינו עומד שם, כתבו הפוסקים שמותר להשאירו במקומו בשבת אפילו שנכרים יקנו משם בשבת, ויתנה שני תנאים, א. יאמר בפיו קודם השבת שאם אחד יקנה בשבת יחול הקנין עוד קודם השבת, ב. יאמר בפירוש שאינו רוצה לקנות המעות עד מוצאי שבת (ע"י שו"ת מנח"י ח"א סי' ל"ד) *.

המכונה עומדת בחצרו או ברשות ישראל. הנה כל זה שמועיל להשאיר המכונה בשבת באופנים שכתבנו היא רק כשהמכונה נשארת ברחוב, אבל

א. מקור הדבר. כתבו הפוסקים שמותר למכור במכונה אוטומטית בשבת, כיון דאין בו משום שכר שבת וככל מכירה בשבת דאין בו משום שכר שבת דאין אלא כשנתנה מה השכירות ולא כשמוכר מאכלים או חפצים (ע"י שו"ת נודע ביהודה מהדור"א ח"א סי' כ"ו, כיון שיש הפסד לבעל הבית כשמכין את החפצים מערב שבת למכור, ואין לך שכר שבת בהבלעה גדול מזה), וכן משום איסור שביתת כלים ליכא דאין

תשובה בהלכה

דיני ימי בין המצרים

יכה הרב את התלמידים בימים האלו (י"א דווקא בשעות אלו, ע"י פמ"ג מש"ז שם ס"ק י"ח), ולא יכה אפילו הכאה כל דהו (ע"י משנ"ב שם ס"ק ק"ג).

אמנם כתב באשל אברהם (שם) דאין להקפיד על זה כשמכה במקום דכנה דהיינו כנגד איברים הפנימיים, אבל במקום שאין סכנה מותר (ע"י א"א בוטשאטש).

להיכנס לבריכת מים (סווימיני"ג פאו"ל)

י. מותר לישוט בבריכת מים משבעה עשר בתמוז עד ראש חודש אב (דהרי מותר ברחיצה בימים האלו), אבל יזהר מלהיכנס במקום שהמים עמוקים שעלול לבוא לידי סכנה ח"ו (ע"י תשובות והנהגות ח"ב סי' רס"ג, וכן הורה בעל שבט הלוי ע"י קובץ מבי"ל בציבור וחבורה).

התאבלות על החורבן

יא. כתבו האחרונים בשם האר"י ז"ל שיתאבל בימים האלו אחר חצי הימים ויבכה כמו חצי שעה (לשון המשנ"ב שם ס"ק ק"ג), ויש כמה מקומות שנוהגים לומר אז תיקון חצות (ע"י שו"ת יוסף אומץ סי' כ"א, מנהג מרן החתם סופר הובא בשער יוסף על דרשות חת"ס עמ' ש"ה, אמנם ע"י בדרכי חיים ושלום אות תרנ"ו והקרא תגר על מה שנוהגים בגלילות העליון לומר בימי בין המצרים תיקון חצות בריבים, כי דבר זה מסור לבב לבני קונו ולא בציבור וחבורה).

אמנם לא יאמר תיקון חצות בערב שבת אחר חצות וכן בראש חודש אב או ערב תשעה באב (ע"י פמ"ג א"א סי' מ"ה, ויש שכתבו שהמנהג לאמרו בערב תשעה באב (ע"י שו"ת יוסף אומץ סי' כ"א, וע"י כה"ח שם ס"ק רכ"ג).

ניגונים מטעפי רעקדאר בימי בין המצרים, כבר בארתי דטעפי הוא כלי שיר גמור *.

ויהודי העוסק לפרנסתו לשורר בכלי זמר אצל עכורים מותר כדי פרנסתו עד ראש חודש אב, ומראש חודש אב אסור אפילו כדי פרנסתו (ע"י פמ"ג א"א שם ס"ק י. וע"ע באוהל"ל שם ד"ה ממעטים).

תספורת

ה. כתב הרמ"א (שם ס"ק ד') אנו נוהגים להחמיר מלספר שערות הראש מיום שבעה עשר בתמוז ואילך.

צביעת הבית (פעניטע"ן)

ו. יש אומרים שיש להחמיר לצבוע הבית כל ימי בין המצרים (ע"י א"ר שם ס"ק י"ד בשם מהר"ל), אם לא שקצץ עם קבלן נכרי וכבר התחיל שמותר לגמרו עד ראש חודש אב, ופשוט שאם עושה לצורך מצוה או פרנסה וכן במקום הפסד מותר בכל ענין.

לילך יחיד בימים האלו

ז. כתב בשולחן ערוך (שם ס"ק י"ח) צריך להזהר משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב שלא ילך יחיד מארבע שעות עד תשע שעות משום שבהם קטב מירי שולט, והיינו מסוף ארבע עד תשע שעות, וכתב בערוך השולחן (שם ס"ק ל"ט) שאין להקפיד על זה רק בדרך ולא בעיר, ובפרט במקום שמצוים שם בני אדם (ע"י א"א בוטשאטש שם).

ח. כתבו הפוסקים שלא ילך בימים אלו בין חמה לצל (ע"י א"ר שם ס"ק מ"ג, ומשנ"ב שם ס"ק ק"ב).

הכאת התלמידים בימים האלו

ט. כתב בשולחן ערוך (שם) צריך להזהר שלא

לבישת בגדים חדשים

א. בימי בין המצרים דהיינו משבעה עשר בתמוז נמנעים מלבדך ברכת שהחיינו על בגדים וכלים חשובים, ולכן אין לקנות בגדים וכלים חשובים, ואפילו אם כבר קנאם אין להשתמש בהם וללבושם (ע"י משנ"ב סי' תקנ"א ס"ק כ"א).

יש שהחמירו מלקנות וללבוש בגדים חדשים גם לילדים קטנים, וכל זה רק בבגדים חשובים אבל בגדים שאינם חשובים כדוגמת גרביים וכדומה אין בו איסור (ע"י פמ"ג א"א ס"ק ז. וע"ע מרא דשמעתא או"ר ר"ז בשם הגרמ"א פריינד זצוק"ל).

ב. והנה כל זה כשלוש את הבגד, אבל אם קונה הבגד כדי ללבוש לאחר ימי בין המצרים מותר (דהרי טעם האיסור משום דאין מברכים שהחיינו בימי בין המצרים, ולדין דאין מברכים שהחיינו בעת קנייתם אלא רק בשעת לבישתם אם כן אין לאסור לקנותם. ע"י הליכוש פ' י"ד ס"ע א').

דברים המשמחים

ג. נישואין. נוהגים להחמיר שלא לעשות נישואין משבעה עשר בתמוז ואילך עד אחר תשעה באב (ע"י רמ"א שם ס"ע ב', וע"י משנ"ב שם ס"ק י"ח דאסור אפילו למי שעדיין לא קיים מצוות פריה ורביה), אבל סעודת אירוסין אין להחמיר מלעשות עד ראש חודש אב (ע"י משנ"ב שם ס"ק י"ט).

ד. שמיעת כלי שיר. מיום שבעה עשר בתמוז אסור בריקודין ומחולות בכל אופן, אפילו שלא בשעת סעודה (ע"י מג"א שם ס"ק י', ומשנ"ב שם ס"ק ט"ו), וכן אסור לשמוע כלי זמר (מזיק) אפילו מזהקלשות (ע"י שו"ת שבה"ל ח"ח סי' קכ"ז 'בענין שמיעת

דיני זכר לחורבן (א)

זכר לחורבן הבית, וכמו שכתוב (תהלים קל"ו ו) 'אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי, ובהמשך נבאר בס"ד כל המקומות והזמנים שתקנו לעשות זכר לחורבן.

הקדמה

א. תקנו חז"ל שכל דבר שמחה צריך לעשות בה דבר

לחסר בסעודות גדולות

דבר, כיון דחייב שמחה בחול המועד מצווה מן התורה כשמחת יום טוב (עי' רמב"ם פ"ז מהל' יום טוב הל' י"ז), וכן בסעודות פורים אינו צריך לחסר דבר שהרי חייב אדם לבסומי בפוריא וכו' (עי' מור וקציעה ס"ח תרצ"ה). אבל בסעודות מצווה כסעודת מילה או חתונה וכל שכן שאר סעודות צריך לחסר וכמו שכתבנו (עי' ט"ז שם ס"ק ב' ומור וקציעה ומשנ"ב שם).

למה כהיום אין נוהגים לשייר ע"ג שולחן הסעודה

ד. וכתב הביאור הלכה (שם ד"ה וכן) בשם החי' אדם (כלל קל"ז ס"ב) לתמוה למה כהיום אין נוהגין כן, והוכיח החיים (שם ס"ק י"ח) כתב לבאר טעם הדבר, שבזמניהם היה סדר לתבשילים שמביאים לפני האורחים, ולכן כשמחסר תבשיל אחד הראוי להביא בסעודה ניכר שהוא זכר לחורבן, אבל בזמננו שאין סדר מיוחד אלא כל אחד מביא כפי יכולתו ורצונו, אם כן כשמחסר אינו ניכר שהוא זכר לחורבן אלא אומרים שזהו יכלתו של בעה"ב וע"כ לא נהגו בזה (וע"ע מקור לחיות יאיר שם. ועיין בה"ח שם שמסים זמ"מ נראה דע"כ יניח מקום פנוי בלתי קצרה כדי שיהיה היכר קצת ויכוון עליו שהוא זכר לחורבן).

להניח מקום פנוי ע"ג השולחן בסעודות גדולות

ב. כתב בשולחן ערוך (סי' תקס"ב ס"ב) שהתקינו שהעורך שלח לעשות סעודה לאורחים, מחסר מעט ואינו נותן כל התבשילים הראויים לסעודה, וכן מניח מקום פנוי על השולחן בלא צרכי סעודה דאי לאו הכי לא היה ניכר החסרון (ט"ז שם ס"ק ג', ומשנ"ב שם ס"ק ו' - כתב הט"ז שם שאם שייר תבשיל אחד מה שרגילים במקום ההוא לאכול בסעודה וניכר שחסר, רשאי לסדר השולחן בלא להשאיר מקום פנוי).

האם בסעודה רגילה של ימות החול גם צריך לחסר

ג. וכל זה שצריך לשייר מקום פנוי ע"ג השולחן אין הדברים אמורים אלא בסעודות גדולות שמרבים במיני אכילה, אבל בסעודה רגילה של ימות החול אין צריך להחסיר דבר (שו"ת שבט הלוי ח"י סי' פ"ה).

סעודת שבת, ויום טוב, פורים. אמנם בסעודת שבת ויום טוב אינו צריך לחסר דבר (עי' מור וקציעה שם ומשנ"ב שם ס"ק ז'). ואפילו בסעודת חול המועד אינו צריך לחסר

אם לא ברשות ישראל כגון בחצרו וכדומה אסור להשאירו פתוח בשבת, ובפרט אם נמצא במקומות ישוב של יהודים מן הנכון לסוגרם בשבת, ועל כל פנים יכתוב עליהם שאין להשתמש בהם בשבת (עי' שו"ע פ' כ"ט אות כ"ח בשם הגרש"א, ושו"ת מנח"י שם).

אם התנה מערב שבת שהקנין יחול בשבת. נחלקו האחרונים בדין מקח וממכר הנעשית מקודם השבת והתנה שיחול הקנין בשבת, יש אומרים שאסור כיון דבשבת נגמר המכירה, יש ויש אומרים שמותר לעשות כן, שהרי אף מלאכה גמורה שרי להתחיל מבעוד יום אף שהמלאכה נגמרת בשבת.

יש שהכריעו שיש לחלק בזה, דאם הישראל לא איכפת לו שהקנין יחול לפני שבת רק הנכרי מתנה שיחול בשבת מותר, אבל אם שניהם ישראלים ומתנים שהקנין יחול בשבת יש לאסור.

ג. והנה כל זה שכתבנו היא מעיקר הדין, אבל בוודאי המחמיר מכבד בזה את השבת ושכרו גדול (עי' שו"ת חלקי' מהרש"ל סי' ט"ז, ושו"ת שבה"ל שם, ודח"ס סי' ל"ט, וסי' ו', ודח"ס סי' י"ז).

ובעזרתו יתברך יתבאר בהמשך הגליונות, עוד דוגמאות למקח וממכר

אדם מצווה על שביתת כלים בשבת (וע"ע שו"ת מנח"י ח"ג סי' ל"ד, ושו"ת בא"מ ח"י קונטרס עלקטריק סי' פ"ד), ויש אומרים דאף ברשות נכרי וברחוב אסור למכור במכונה זו בשבת (עי' שו"ת מהר"י שטייף סי' ו', ושו"ת שבט הלוי ח"ה סי' כ"ח, ודח"ס סי' י"ז וכובר כתבת בכמה מקומות בעניי כי אלה שמעמידים מכונית כביסה במקומות חפשיים ובאים בני אדם ומכבסים בהם הכל לדעתם והיה זה עושה מסחרו בקביעות בשבת וחול בשווה שיש בזה חילול שבת על כל פנים מדרבנן, וכי, אבל לדידי אפילו יהיו הלוקחות רק גוים אסור מן הדין כאמור למעלה).

ב. עי' שו"ת מהר"י ברונו (סי' קכ"א סוף ד"ה וצ"ע) שכתב 'אסור ליתן מעות מערב שבת על מנת שלא יחול המקח אלא בשבת' (וע"ע שו"ת רעק"א כתבים סי' נ"ט, ושו"ת כת"ס אור"ח סי' מ"ו).

ג. עי' שו"ת מהר"ם שיק (אור"ח סי' קל"א), ושו"ת תורת חסד (ח"א סי' ג'), ושו"ת מהר"ל דיסקין (ח"ב ק"א אות נ"ח), ושו"ת אמרי יוסף (ח"ב סי' צ"ו) בשם רבו הגאון בעל כוכב מיעקב. וע"ע שו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' ק"ז ד"ה וחו"ר) דמבאר שאף רבי עקיבא אינו אינו אסור רק בבידוע הישראל שהמקח יגמר בשבת, אבל אם אינו קובע זמן לשבת ואין הישראל ידע אם יבוא הנכרי לקנות בשבת או בחול מותר (וע"ע שו"ת שוואל ומשיב מהר"ק ח"ב סי' ט"ז, ושו"ת אבני צדק אור"ח סי' ל"ד).

ד. עי' שו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' ק"ג).

בעזרתו יתברך לאחר בקשת הרבה חתנים סדרנו בתקופה הקרובה עוד סדרת שיעורים, בהלכות הנחוצות לאברך במלכותו מדי יום ביומו ומדי שבת בשבתו הלכה למעשה

על ידי המגיד שיעור הנודע פה מפיק מרגליות
הרה"ג ר' **שמואל בנימין זינגער** שליט"א
בעמח"ס בשבילי הלכה - שנה ראשונה
בעל הגליון המפורסם 'לב הלכה'

סדרת השיעורים
באזור זכרון משה יתחילו סדרת שיעורים ביום שלישי
פרשת פנחס בשעה 3:00 עד 3:45 בצהריים, למשך שלוש
שבועות

הנושאים שידברו בשיעור:

א. הלכות	ד. הלכות טבילת כלים
הנחוצות לשבת	ה. הלכות מעשר כספים
(שהיה חורה	ו. הלכות עטיפת הטלית
והטמנה, הדלקת	ז. עיקרי הלכות מזוזה
נרות, מוקצה, בורר ועוד)	ח. הלכות חלה
ב. הלכות בשר בחלב	ט. הלכות ריבית (על ידי אחד מרבני בית הוראה לענייני ריבית)
ג. הלכות הגעלת כלים	

להירשם וליותר פרטים אפשר לפנות

אל מספר טלפון 058-3205942

אחרי סדרת
שיעורים מקבצים
קונטרס מיוחד
לחתנים
שנה ראשונה
שיצא לאור ע"י המערכת,
וכן קונטרס מיוחד על
הלכות ריבית.

ברכת מזל טוב

לחתנים החשובים תלמידי
ישיבתנו

כמר יוסף מאיר זיידנפעלד נ"ו
וכמר יוסף מרדכי הכהן
שווארטץ נ"ו

לרגל שמחת אירוסיהם למז"ט
ויה"ר שיכנו בית נאמן בישראל
על אדני התורה והיראה

המאחלים

תלמידי ישיבה גבוהה תורת אש
עיה"ק ירושלים תנ"ב

שיעורי הלכה

הרה"ג רבי מנחם מענדל גייגר שליט"א

שנאמר בברך חסדי ישעיה אשדוד

פרשת בלק תשפ"ה

עניני ברכת המזון / עניני הפרשה

♦ חיוב נשים בברכת המזון מדאורייתא או מדרבנן ♦

האם נשים חייבות בברהמ"ז מן התורה או מדרבנן באופן אחר דשורש הספק תליא בשאלה אחרת האם ברית ותורה אצל האנשים הוא מה"ת או רק מדרבנן, דאם נאמר שהוא מה"ת נחשב הוא כחלק ממטבע של ברהמ"ז מה"ת ולכן אין לחלק בין אנשים לנשים ומכיוון שהנשים אינן יכולות לומר ברית ותורה נמצא שאינן יכולות לקיים מצות ברהמ"ז מה"ת כצורתה דהיינו עם אמירת ברית ותורה, ולכן לא שייך לחייבם לבקר ברהמ"ז מה"ת. אולם אם נאמר שברית ותורה בברהמ"ז הוא מתקנת חז"ל אלא שחז"ל תיקנו שאין לקיים ברהמ"ז מה"ת אם לא קיים המצוה כתקנתה, ולכן מי שלא אמר ברית ותורה לא יצא ידי חובתו גם מה"ת אבל לנשים שלא שייך לחייבם בברית ותורה לא תיקנו כלל לאומרם וממילא יוצאים יד"ח בברהמ"ז מה"ת ללא אמירת ברית ותורה.

ענין ההודאה על ברית ותורה בברכת המזון

ה. הנה הבאנו את ביאור התוס' בזה דהגמ' נסתפקה האם נשים פטורות מה"ת בברהמ"ז כיוון שנשים אינן שייכות בברית ותורה ולא משום שלא ירשו את הארץ וכפי שביאר רש"י, וצ"ע בדעת התוס' למה לענין ברכת הארץ למדו התוס' דשפיך יכולות הנשים לומר הברכה אע"פ שלא ירשו הארץ. ואין לומר דמכיוון שהם נכללים בכלל ישראל שירשו את הארץ דא"כ סבירא ז' נאמר גם לענין ברית ותורה. ונראה לבאר החילוק דהנה לעיל בדף מ"ט מבאר רש"י למה צריך לומר ברית ותורה בברהמ"ז, וז"ל 'צריך שיזכור בה ברית בברכת הארץ שע"י הברית ניתנה לאברהם בפרשת המילה הבטחה זו 'ונתת לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריו', ובד"ה 'צריך שיזכור בה תורה' כתיב "שאף בזכות התורה והמצוות ירשו את הארץ שנא' למען תחיו ורבייתם ובאתם וירשתם את הארץ, וא"כ למדנו שישנו חילוק בין ההודאה על ברית ותורה לבין ההודאה על ברכת הארץ והוא דענין ההודאה על ברכת הארץ הוא על מה שזוכים אנו ליהנות מהארץ הטובה שנתן לנו הקב"ה ולכן גם נשים כהנים ולוויים שלא ירשו את הארץ שייך אצלם ההודאה על המתנה של נתינת הארץ לישראל, אולם ענין ההודאה בברית ותורה הוא ע"ז שזכינו ע"י הברית והתורה שלנו לזכות למתנה של קבלת הארץ הטובה. ולכן רק אצל האנשים שייך ענין ההודאה על זה.

מנהג הנשים בזמנינו לחזכיר ברית ותורה בברכת המזון

ו. ובסימן (קפ"ד ס"א) כתב הרמ"א "ונשים ועבדים לא יאמרו ברית ותורה". וכתב המשנ"ב "ומ"מ בימינו נהגו הנשים לומר גם כן 'על בריכתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדנו

א. איתא בברכות (כ): "אמר ליה רבינא לרבא נשים בברכת המזון דאורייתא או דרבנן, למאי נפקא מינה לאפוקי רבים ידי חובתן. אי אמרת בשלמא דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא אלא אי אמרת דרבנן הוי שאינו מחוייב בדבר וכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן", עיי"ש. וברש"י ד"ה 'או דרבנן' ביאר זאת דכתיב "על הארץ הטובה אשר נתן לך" והארץ לא ניתנה לנשיבות להתחלק. ובתוד"ה נשים "ותימה כהנים ולוויים נמי תיבעי שהרי לא נטלו חלק בארץ וא"כ לא יוציאו אחרים יד"ח בברכת המזון אלא י"ל דטעמא משום דכתיב על בריכתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדנו ונשים ליתנהו לא בברית ולא בתורה, ואמרין לקמן (מ"ט) מי שלא אמר ברית ותורה בברכת המזון לא יצא ידי חובתו, והשתא קא מיבעיא ליה כיוון דלא מצי למימר ברית ותורה לא הוי אלא מדרבנן או דילמא כיון דלא שייך בהו הוי שפיר דאורייתא והא דלקמן מיירי באנשים דשייכי בברית ותורה, עכ"ל התוס'.

לא הזכיר ברית ותורה האם לא יצא ידי חובת ברכת המזון מה"ת

ב. ובשו"ע (סי' קפ"ד ס"א) כתב "נשים חייבות בברהמ"ז וספק הוא אם הן חייבות מדאורייתא ומוציאות את האנשים או אם אינן חייבות אלא מדרבנן ואינן מוציאות אלא למי שאין חיובו אלא מדרבנן. והנה בס' קפ"ד סעי' ג' כתב "אם לא הזכיר בברכת הארץ ברית ותורה אפי' אם לא חיסר אלא אחד מהם מחזירין אותו", וכתב הרמ"א שם בשם ה"כל בו' שנשים ועבדים לא יאמרו ברית ותורה שנשים לאו בני ברית נינהו ועבדים לאו בני תורה נינהו".

ג. ונחלקו הפוסקים האם אמירת ברית ותורה בברהמ"ז הוא מה"ת או מדרבנן. והנה ה"בית יוסף" (סי' קפ"ד) הביא את דברי הטור הסובר שאם לא הזכיר ברית ותורה חוזר לראש, וחולק ע"ז דברית ותורה הוי רק מדרבנן שהלוא מטבע הברכה הוי רק מדרבנן ולכן אם לא אמרם אין צריך לחזור. ואמנם ה"ח חולק דאף דנוסח הברכה הוי מדרבנן אבל החיוב להזכיר ברית ותורה וארץ שהוא הנוסח מה"ת, אבל הפמ"ג יישב את קושיית ה"בית יוסף' על הטור דאף שחיוב אמירת ברית ותורה תיקנו חכמים אולם חז"ל תיקנו שאם לא קיים הדאורייתא באופן שתיקנו חכמים אזי אף הדאורייתא לא יצא (וכדברי התוס' סוכה ג' ד"ה דאמר) ומשום כך כתב הטור שברהמ"ז נחשבת כדין תורה שאם לא הזכיר ברית ותורה שתיקנו חכמים צריך לחזור ולברך.

ד. לאחר הדברים האלה נראה לבאר את ספיקת הגמ'

וכו', והכוונה בזה על ברית הזכרים שחתמת בזכות התורה והברית נחלו ישראל את הארץ, ועוד שגם הנשים צריכות ללמוד מצוות שלהן לידע הארץ לעשותן, עכ"ל. ונראה לבאר שסבירא זו בא רק להצדיק המנהג שנשים אומרות זאת דאין זה גיבוי דברים בעלמא, אלא רשאות להזכיר נוסח זה בברהמ"ז אולם אין בכח סבירא זו לחייבם לומר ברית ותורה דהרי למדנו בגמ' שנשים אינן בנות ברית ותורה דלכן נסתפקה הגמ' האם חייבות בברהמ"ז מה"ת.

ז. והנה המג"א (ס' קפ"ז ס"ג) תמה, למה נשים אינן חייבות בברית ותורה והלא הן חייבות בלימוד המצוות והדינים שלהם דלכן הן מברכות ברכת התורה (כמבואר בשו"ע ס' מ"ז

ס"ד) א"כ למה אינן בנות תורה, וגם לענין ברית קשה למה אינן נחשבות בנות ברית והלא מבואר במס' ע"ז שנחשבות הם כמהולות. ונראה ליישב הקושיא דמכיוון שההודאה הוא בברית ותורה שבכח מעשינו בברית ותורה זוכים לברכת הארץ, ומעתה י"ל דרך האנשים חייבים להודות ע"ז שרק הם שקיימו ברית מילה במסירות נפש וקיימו מקרא שכתוב "כי עליך הורגנו כל היום" (כמבואר בשבת ק"ח) וחייבים הם לעמול בתורה ולכן יש להם את הכח בברית ותורה שכלל ישראל זכו בשל כך למתנה טובה של ירושת הארץ ואילו אצל הנשים אין להם זכויות אלו של הברית והתורה שע"י כך יזכו הם לירושת הארץ.

עניני הפרשה

♦ ברכת המפיל או קריאת שמע שעל המיטה - מה קודם? ♦

ג' הפרשיות לשמירה אז א"כ ראוי לקרוא את כל נוסח הק"ש כאחד, ולכן מכיוון שכל הנוסח שקורין בק"ש נאמרת לשמירה מהמזיקין ולכן ראוי לאומרם כאחד. אלא שעדיין קשה למה לא תיקנו שיאמרו זאת קודם ברכת המפיל ורק לאחריו כל הנוסח של ק"ש וכפי שביאר בזה המג"א בסברת הרמב"ם דמכיוון שגם אמירת שמע באה לשמירה ולא הוי הפסק בין ברכת המפיל לשינה ולכן תיקנו שיאמרו מקודם ברכת המפיל ואילו לאחריו יקרא ק"ש, וצ"ע.

ה. ולכן נראה לבאר הטעם באופן אחר דמכיוון שראוי להקדים פרשת שמע שיש בה קבלת עול מלכות שמים לברכת המפיל, וכעין מה שאמרנו ז"ל (ברכות פ"ב מ"ב) שהטעם למה קדמה פרשת שמע לוויה אם שמוע אלא כדי שיקבל עליו עומ"ש תחילה, ולפי זה יש להוסיף דלכן תיקנו ג"כ שיקבל עליו עומ"ש תחילה בק"ש ורק לאחריו יברך המפיל.

ו. אלא שלפי זה נצטרך לומר בשיטת הסוברים שקורין ק"ש ורק לאחריו המפיל שהרי למדו מכך שיש לכוון בק"ש לקבל עליו עומ"ש וכפי שמצאתי בספר "שכב כאר"י שמביא מלשון הזה"ק (פר' ואתחנן) שהאדם בעת עלותו על יצועו צריך לקבל עליו עומ"ש בלב שלם ולהקדים למסור אצלו פקדון נפשו בגלל שכל העולם טועמים טעם מיתה בשעת השינה, ע"ש. ומביא עוד שם מספר "סדר היום" (סדר ק"ש שעל המיטה) שאומר "ואע"פ שקריאתה נועדה בכדי להגן עליו בכל זאת היא ג"כ בכלל מצוה לקבל עליו עומ"ש סמוך למיטתו, וטעם הדבר הוא משום דהשינה הוא אחד מששים למיתה וקודם שייפטר מן העולם ראוי לו לקבל עומ"ש עליו ואהבתו ויראתו", עכ"ל. וכע"ז כתב הרמ"ק בסידור "תפילה למשה" וכן בילקוט מעם לועז (בראשית ח"ב עמ' תקל"ח).

ז. ובדעת הרמב"ם שסובר שיש לברך המפיל ולאחריו ק"ש נראה לבאר שלמד שאין צריך לכוון בק"ש שעל המיטה לקבל עליו עומ"ש. וכפי שכתב רבינו יונה בריש מס' ברכות דלכן אין ראוי לסמוך על ק"ש שעל מיטתו דמכיוון שבק"ש שעל המיטה אינו מכוון לקבל עליו עומ"ש באימה. ואילו מדברי רש"י בריש ברכות דבק"ש שעל המיטה יצא יד"ח ק"ש של ערבית י"ל דלמד שצריך לקבל אז עליו עול מלכות שמים.

בפרשתנו (פכ"ג פכ"ד) כתוב "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף", ואומר רש"י "לא ישכב בלילה על מיטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטורפו, כיצד קורא את שמע ומפקיד רוחו ביד המקום".

א. והנה איתא בשו"ע (א"ח סי' רל"ט סעי' א') "קורא על מיטתו פרשה ראשונה של שמע ומברך המפיל חבלי שינה על עיניו", והמג"א שם (סק"ב) מביא שהרמב"ם כתב להיפך שיאמרו ברכת המפיל ורק לאחריו יקרא ק"ש. ומבאר המג"א סברת המחלוקת בזה ואומר בזה"ל "וצריך לומר דטעמו משום דשמע אין אומרים משום שמירה רק משום דילפינן מקרא (תהלים ד', ב') שצריך לומר דברי תורה או ק"ש סמוך לשינה ולכן צריך לאמרו קודם ברכת המפיל כדי שלא יהא הפסק בין ברכה לשינה אבל יושב בסתר' ואיך דהוי משום שמירה לא הוי הפסק. אבל הרמב"ם (הל' תפילה פ"ב ה"ב ובהגהות מימוניות שם אות ג') ס"ל שגם שמע אומר באחרונה, וכך כתב גם האבודרהם (עמ' ל"א) בשם רבינו האי דסבירא להו דגם שמע הוי משום שמירה, עכ"ל.

ב. ונראה להעיר דלפי סברתו יוצא דלמנהגינו שאנו קורין ג' פרשיות של ק"ש דגם בק"ש שעל המיטה ודאי שראוי להקדים ברכת המפיל קודם ק"ש, דהלא בסק"א כתב המג"א "ור"י כתב ע"פ המדרש לומר כל קריאת שמע שהוא רמ"ח תיבות לשמור רמ"ח אבריו", וא"כ נמצא שלכן אנו נוהגים לקרוא ג' הפרשיות בק"ש שעל המיטה משום שמירה, וא"כ נמצא שגם פרשת שמע באה לשמירה, ואינו מהווה הפסק בין ברכת המפיל לשינה מכיוון שהוא לצורך השינה, ולפיכך יכולים לקרות ברכת המפיל גם קודם אמירת פרשת שמע ולכן עדיף לקרותו כך.

ג. אולם מצינו שיטה שלישית בפוסקים שמברכים המפיל אחר שקראו את כל נוסח ק"ש, ויש להתבונן בטעם הדבר והלא אמירת הנוסח מ'יושב בסתר' ואילך בא לשמירה מן המזיקין, וא"כ לדברי המג"א היה לנו לומר קודם את ברכת המפיל ולאחריו יושב בסתר דהרי אמירת הנוסח מ'יושב בסתר' אינה מהווה הפסק בין הברכה לשינה, וצ"ע.

ד. והיה נראה לבאר שיטתם שלמדו מכך דמכיוון שקוראים

ניתן לקבל את הגליון במייל: s963096@gmail.com

הגיריון יו"ר ע"י מולד הכנה לשבת חסדי ישעיה' אשדוד

ע"י שומעו לקחו של ראש המולד מורינו חנה"ג רבי מנחם מענדל גייר שליט"א בעמח"ס תורה ושבת

להשרות ותגובות והנצחות פלא' 0533107868 או באמייל s963096@gmail.com

• הכנה צו שבת קודש מיט לימוד התורה •

הדרשני יחד

עניני הסיודות באגדות שיעורי
והדרשות של המספר החדש
רבי דוד לברמן שליט"א

עניני הפרשה - לא ראה עמל בישראל

לכן לא הסתכל הקב"ה אז על הרושם שיש מלמעלה, רק בפנימיות הנשמה שבעצם הם כולם טוב, וזהו "לא הביט און ביעקב, ולא ראה עמל בישראל", היינו אפי' פגם כזה שנראה לעין שצדיקין הרבה עמל להעבירו, גם בזה לא הביט ולא הסתכל הקב"ה על צד האון, וזהו מכח האהבה שהקב"ה אוהב את עמו ישראל.

ומצד שני אנו רואין בעם ישראל שבשני הבחי' בעם ישראל, הן בחי' יעקב והן בחי' ישראל, בשניהם הם עובדים את הקב"ה מתוך אהבה ושעשועים, וכל התורה שעוסקין בה והמצוות שמקיימים אין בהם שום עמל, היינו שזה לא 'עמל' אצלם, כי אינם עושים זאת כעול למשא וכבידות, רק עושין אותם מתוך שמחה אהבה ותשוקה, כאשר עם ישראל משתעשעין בתורה ובמצוות כדי להתקרב עי"ז להקב"ה, וגם כשהם בבחי' יעקב, שהם בדרגה נמוכה גם אז יש להם תשוקה גדולה להתקרב להקב"ה לפי דרגתם, וכל העבודות ה' הרי הוא אצלם בבחי' "שעשועים", לכן הם אינם רואין בה שום עמל.

וגם במלחמתם עם יצרים, גם שם אינם רואים עמל, אלא רואים בה קרבת ה', שעי' שמתגברין על יצרים הרע, מתקרבין עוד יותר אל הקב"ה, ושמוחין ומתענגין על התגברותם על יצרים לעשות רצון ה'.

וזהו לא הביט און - שעם ישראל לא רואים בהאון שום ענין חסרון ופגם, אלא רק דביקות וקרבת ה', ולא ראה עמל בישראל - דכל מה שעוסקין בתורה ומצוות והתגברות היצר, זה גורם להם תענוג יותר, ולכן אין הענין עליהם כעול למשא, כמו"ש אני בינה לי גבורה, וכן כתיב ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

בפרשה זו אנו קורין מועשה בלק ששלח לקרוא את בלעם לקלל את ישראל, אך ארה ליעקב בכדי שיוכל לכבוש אותם, והקב"ה עצר אותו מתחילה מלכת עד שהקב"ה הסכים בתנאי שאת הדבר אשר ישים בפיו אותו ידבר, ובאמת כן היה שרצה לקלל בשנאתו את ישראל וכמ"ש ברש"י ששנאתו לישראל היתה גדולה מבלק, אבל הקב"ה לא רצה שיקלל את ישראל והפך את הקללות לברכות, ויהפוך ה' אלקיך לך את הברכה לקללה כי אהבך ה' א", לא אקוב כי לא קבה א"ל, לא אזעום כי לא זעם ה'. גם מ"ש שהקב"ה כונס בכל יום רגע אחד, לא כנס ה' אותה שעה, כי בלעם ידע זאת ורצה לכוון קללתו בשעה זו ולא הצליח, והקב"ה שם לו רסן בפיו ולכן בירך את עם ישראל.

האזה"ח הק' ז"ע שיו"ד דיליה חל השבוע, מבאר שבאמת בלעם אותו שקץ טמא, אמר דברים קדושים, והוא לא היה ראוי לזה, אלא שהקב"ה שם בתוך פיו מחיצה רוחנית, כדי שהדברים הקדושים היוצאים מהבל פיו לא יגע בפה טמא.

ומבאר דבר יסודי על מה שרואין בכל הפסוקים של הברכות, שכאשר בלעם מזכיר את עם ישראל הוא מזכירם בב' השמות, בשם יעקב ובשם ישראל. "מי מנה עפר יעקב, ומספר את רובע ישראל". "לא הביט און ביעקב, ולא ראה עמל בישראל". "כי לא נחש ביעקב, ולא קסם בישראל", "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א"ל". "מה טובו אהליך יעקב, משכנותיך ישראל". ומבאר האזה"ח הק' שב' הלשונות האלו מרמזים על ב' דרגות שבעם ישראל, בחי' יעקב כשהם בדרגה הנמוכה יותר, ויש שהם בדרגה העליונה שהם בחי' ישראל. (והענין מבואר גם באזה"ח פ' ויחי בארוכה).

והכוונה שהברכות נמשכות בין בדרגות הגבוהות שהם בחי' ישראל ובין בדרגות הנמוכות שהם בחי' יעקב, שלא נחשוב בלבנו שהברכות האלו יחול רק על בחי' ישראל, כי הקב"ה לא הבחין אז כלל בין בחי' יעקב לבחי' ישראל.

ומבאר את הפסוקים לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל - ה"א עמו ותורעת מלך בו, דיש בפסוקים האלו ענין אהבה בשני פנים, האהבה שהקב"ה אוהב את כל עמו ישראל בב' הבחינות הנ"ל בשוה, וכן הבחי' באהבה שיש להם לבני ישראל לאביהם שבשמים, גם בזה אין הבדל בין בחי' יעקב לבחי' ישראל, כי באמת בשני המצבים הם אוהבים את הקב"ה באהבה עזה, ובשניהם כל מגמתם לקיים את מצות ה' כדבעיא. כמובן שיש הבדל עצום במהות העבודה בין בעלי ההשגות הגבוהות להמשיגים הנמוכים, אבל לשניהם יש תשוקה ואהבה להקב"ה.

ומבאר את ענין אהבת הקב"ה לבניו, לא הביט און ביעקב - שהקב"ה מרוב אהבתו לעמו ישראל הוא לא ראה בהם שום פגם, ומביא בשם הזה"ק כי היות ועי' החטא נשאר ח"ו רושם של כח הרע בנפשו ובאבר שחטא, וזהו בחי' הפגמים המוזכרים בדברי חז"ל בענין תיקון הפגם וזה נקרא 'און', ענין הרע שנמשך מכח הרושם של החטא, כמו"ש יוליסם ה' את פועלי און, וזה מ"ש הכתוב לא הביט און ביעקב, שאין הקב"ה רואה את ענין האון הזה, היינו כשהם בדרגה הנמוכה.

כי בעצם עם ישראל בשורשם ובפנימיותם כולם טהורים, כמו"ש וכולך יפה רעיתי ומום אין בך, היינו שהרע לא נקבע כלל בתוך הנפש עצמה בפנימיותה, כי עצם הנשמה של כלל ישראל טהורה וקדושה היא, ואפי' כשהוא בבחי' יעקב, שנשלש לפעמים בחטא ח"ו, אבל זה לא גורם להם שום מום קבוע ח"ו, כי זה רק ענין של כללך בעלמא שאפשר להעבירו בתשובה ולרחצה במים, ואין זה כנס כלל חלילה בעומק הנפש, וזה מ"ש שחורה אני ונאווה, שאע"פ שמבחוץ היא נראה שחורה אבל בפנימיותה היא נאווה.

רמב"ם עמל | פסוקי תהלים

למ"ד-וואניק

כ"ק האדמו"ר האמצעי רבי דוב בער זי"ע, ביקש פעם מאביו כ"ק האדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע זי"ע, להראות לו אחד מהל"ו הצדיקים הנסתרים. והבטיח לו שעוד ידמון לו זאת.

פעם נדמין אורח אחד לשבת קודש ולא היה מי שיזמין אותו לביתו, ואמר לו רבי דוב בער שיהיה אצלו. ענה לו האורח שאצלו אין הוא רוצה, ועל השאלה מדוע, ענה: מפני שאתם מתפללים מאוחר ובאריכות, ואני רעב ורוצה לאכול ואיני יכול להמתין.

הבטיח לו הרבי האמצעי שיתפלל עם הציבור, אמר לו האורח, שבתנאי זה הוא מסכים ללכת אליו.

אכן בליל שבת קודש הלך האורח לביתו של הרבי האמצעי וסעדו סעודת שבת. למחרת ביום השבת קודש, משגמר הקהל להתפלל, והרבי האמצעי רק אז התחיל להתפלל, נגיש אליו האורח, משך בטליתו ויאמר לו: 'אני רעב ואיני יכול להמתין'. מיהר הרבי האמצעי בתפילתו ותוך זמן מועט גמר להתפלל והלך עם האורח לביתו לסעודת שבת קודש.

אחרי תפילת ערבית במוצש"ק רצה הרבי האמצעי להזמין את האורח גם לסעודת מלוה מלכה, כי חש שאין הוא אורח רגיל, אך הוא נעלם, ושולח לחפש אותו בכל מקום בעיר ולא מצאו.

סיפר על כך רבי דוב בער לאביו האדמו"ר הזקן, אמר לו אביו: "הרי הבטחתי לך להראות לך אחד מל"ו הצדיקים הנסתרים, והוא היה אחד מהגדולים שבהם. ואם היית מרגיש בו, היית זוכה לקבל ברכה ממנו".

שלח רבי דוב בער שוב שליחים לחפש אותו בכל רחבי העיר ולא מצאוהו, והצטער על כך מאוד.

(מסיפורי החסיד רבי בצלאל וילנסקי, "לקוטי סיפורים")

במצות אחרות ה'

יותר "יש" שהוא בהשגה והבנה, ובהרגשה, לענין בשר הגשמיים, ומה שיותר נעלית בלמעלה מהשגה והבנה, נקרא יותר "אין" והאמת היא כפי אמתית הדעה העליונה לפניו ית'.

ומצות היחוד הוא להבין ולדעת את הדעה האמתית, עד שתהא נקלטת במידות, ובהכרה מלאה, כמ"ש בכל דרכיך דעה, היינו "דעהו" כפי הדעה העליונה שלפניו ית', שבכל דרכיך תדע ותכיר בכל איבריך וגידך וחושך וכוחותך וחיותך, את אמתית הדעה העליונה, ותחיה עם הדעה הזאת בכל רגע ורגע, ובכל צד ופינה שאתה פונה כל ימי חיך, ואז תחיה חיים אמיתיים, כי בלא הדעה האמתית, הרי חיים בעולם השקר עם חיים שקריים ח", שהוא הדעת התחתון, שמחשיב העולם ליש, שאינם אמיתיים, שהרי העולם כלה ונפסד, ואין להם קיום אמיתי מצד עצמם כלל, וכל קיומם הוא מהאמת העליונה, שהוא האור א"ס ב"ה המוחיה ומוהה אותו כל רגע, ואילו שיתקל לרגע אחת, הרי יתבטל לגמרי והיה כלא היה מעולם.

וצדיק באמונתו יחיה, כתחיית המתים

ועפ"י המבואר בתניא פל", עפ"י ה"ל שיעקר החיות האמיתית הוא יחוד ה', כפי דעת העליון שלפניו ית', נמצא שאם האדם אינו חי עם הדעה האמתית הזאת, שאינו מכיר ביחודו ית' בעולמו, ובכל דרכיו, הרי אינו בגדר חי ח", ורק נדמה לו שהוא חי, ובאמת הוא דבוק אל ההפסד והכליון, ונמצא שח"י יעז לריק ונולד לבהלה ח".

מא"כ כשהאדם חי באמונתו ית' בחיים האמיתיים והנצחיים, הרי הוא כתחיית המתים ממש, שמח"י את נפשו ורוחו ונשמתו, וכל רמ"ח איבריו וסמ"ה גידיו, וכל חושי וכוחותיו, הגשמיים והרוחניים, וכל הטבעיים שלו, והמדות שבלבו, בחיות אמיתית, וכל מציאותו מראשו ועד רגלו, חיים באמתית החיות, שהוא הדיבקות בהש"ת שהוא חי החיים, וכח כל הכחות כולם, עלת כל העילות, וסבת כל הסיבות, כולם נמצאים דבוקים ומושרים במהותם ומקורם הראשון שהוא חכמתו ית', כפי שהיא אצלו ית', הנקראת חכמה עליונה, כמבואר בתניא פ"ב, שהיא הנקראת בתקוני זוהר "לא בחכמה ידיעה", שאין שום השגה בחכמתו ית' כפי שהיא נכללת במקוהו בא"ס ב"ה, כמו שא"א להשיג מהותו ית', כמ"ש "לית מחשבה תפיסא ביה", כך א"א להשיג חכמתו ית', כפי הלשון הידוע מהרמב"ם שהבחי"ת הוא אחד יחיד ומיוחד, פי' שהוא יחיד, בעצמותו, שאין להשיגו, כמ"ש שאין יחידות כמוהו בשום פנים, ומיוחד ג"כ באופן האחדות האמיתית גם בחכמתו ית', וכן בכל מידותיו ית' הרי הוא מתאחד עמוהם ביחוד נפלא, שאין שום שכל יכול להבינו, וכמ"ס הרמב"ם שהוא וחכמתו אחד, וכפי המבואר בשעריהו"א, וכל הרמב"ם ודבר זה א"א להבינו על בויו.

ובעצם החיות בהאמונה הזאת, אעפ"י שאין לו השגה והבנה בה, ורק ההתבוננות בהעמקה בחוק ובאומץ ובהתמדה, כמ"ש בתניא פ"ב, היא מביאתו לדעת האמיתית שהוא הדעה העליונה שלפניו ית', וממשיכה בחיים היום יומיים, בכל דרכיו שפונה, אז הרי חי באמת, וזולת זה אינו שום חיות אמיתי.

ובזה הוא מקיים מצות אחרות ה' בק"ש, היינו שמביח החיים האמיתיים שהוא בחי' שם הוי', בבחי' שם אלקים, שהם החיים הגשמיים והרוחניים שלו, שיתאחדו כאחד, וירגיש אמתיות יחודם שבאמת הרי "הוי' ואלקים כול אחד" כ"ל.

שהקב"ה אינו מתלבש בנבראים, והוא ית' והנבראים הם שני דברים נפרדים, ורק בזה שהמשך התהוותם וקיומם תלוי ברצונו.

ועפ"י שיטת הבעש"ט הק', האמונה היא, שהקב"ה מתלבש בהעולם, ע"י שברית העולם היתה באופן של "דבור" כמו התלבשות פעולת השכל על המידות, ובאופן של קידום ממש של הבורא בהנבאר, כשהקב"ה אמר ית' רקיע, נמישכה ממנו חיות והתלבשה ברקיע להוות, וע"ז אפשר לומר שכל מציאות הנברא הוא "דבר ה'" ממש שמחיהו בכל רגע.

ולכן מובן החידוש הגדול של שיטת הבעש"ט הק', שעד ביאור זה הבינו שאין קשר בין הבורא למציאות הנברא, הקב"ה נמצא במקומו ואינו מתלבש בהעולם, ואחר ביאורו נחשד שהקב"ה והעולם הם דבר אחד, כי הוא מתלבש בהעולם, והוא עפ"י פירושו בפסוק "אין עוד מלבדו" שאין שום מציאות נפרדת בלעדו, וכל מציאות העולם הוא האלקות והדבר ה' המוחיה אותו, וכלשון הרמב"ם בה"א מהל' סידור"ת, שכל הנמצאים אינם נמצאים אלא באמתית המצאו.

ובעצם פי' הבעש"ט הק' בפי' הפסוק "אין עוד" שפירושו שאין שום מציאות בלעדו, והוא לבדו הוא ואין בלתו, כבר מובא בשלח"ק, ועוד ספרים קדמונים, וכן הפי' בפסוק "לעולם ה' בדרך נצב בשמים" שדבר ה' נצב ועומד בתוך השמים, בכל רגע ורגע, וכמ"ס בבל הנבראים, העשרה מאמרות נצבות ועומדות בתוך כל הנבראים בתמידות בלי הפסוק ורגע, כבר מובא במדרש, אך הפי' מהבעש"ט הק', הוא הגילוי של המאחז"ל בביאורים נפלאים, והסברים שכלים, המכריחים את אמתית ענין האמונה במציאות הבחי"ת, שכל העולם.

ענין שני בחי' "אין": א. אין הנפרד ב. אין הדבוק

ובעצם ענין היש האמיתי שהוא לגבי הנבראים בחי' "אין" מפני שאינו מושג לנבראים, יש בזה כמה מדרגות שונות, כידוע שיש בכללות ב' מיני "אין", הא' הוא "אין הנפרד" פי' האין הנבדל מהשגת העולמות והנבראים, שהוא עפ"י פשטות ענין סוכ"ע, האור שמאיר במקומו ואינו מתלבש בהעולמות, והוא מובדל מהשגת הנבראים, הב' בחי' "אין הדבוק", פי' שהוא מדרגת אלקות למעלה מעלה ממדרגת סוכ"ע ג", שהוא האור האלקי שאינו בבחי' השפעה והמשכה כלל, ואינו אפי' בבחי' מקור להשפעה כלל וכלל, והוא האין הדבוק בתכלית הדיבקות בא"ס ב"ה.

וכמובן שענין דעת עליון דעת תחתון הוא ג"כ במושגים רוחניים בתכלית הדקות כענינים המופשטים לגמרי מגדרי עולמות, ומקור לעולמות, שגם לפי ערכם המרומם שם ג"כ שייך מדרגות נעלות הדבוקים ובעולם ית' בא"ס ב"ה, ונקרא ית' לפניו ית' ב"ה, ודעת עליון, שהיא ית' בבחי' יש אמיתי, מפני הדיבקות היותר נעלית שבה, ולכן האור היותר תחתון מומנה שהוא בחי' "האין הנפרד", הרי לגבי "האין הדבוק" נקרא דעת תחתון, שנתרחק ונצטמצם קצת לפי ערכו, מהאור א"ס ב"ה, ומ"כ לגבי העולמות הוא נקרא עדיין דעת עליון, מפני היותו בבחי' "אין" בלתי מושג לנבראים.

וכן הוא כל ענין סדר השתלשלות, כל מה שיויר ית' ומשתלשל ומצטמצם יותר, נחשב יותר לבחי' "אין" לגבי הקב"ה שהוא ההעלם, והירחוק מהא"ס נקרא בחי' "אין", והוא כפי שהוא בדעת עליון, ולהפך לגבי הנבראים, נקרא

בריאת העולם היא כמו פעולת השכל על המידות

הנה ידוע מ"ש "מבשרי אחזה אלוך", כלומר שכדי להבין ענין האלקות שהקב"ה הוא המציאות האמיתי של העולם, ולא החיצוניות של העולם שהוא גשמיותו וחומריותו, צריך להתבונן "מבשרי", מנעם בריאת האדם ותכונותיו, ובה "אחזה אלוך", אפשר להבין מציאות הבחי"ת שברית העולם, וכדי להבין ההבדל בין בריאה באופן של "ציון" ובין בריאה באופן של "דבור", יש להתבונן מההבדל בין פעולת הרצון שבאדם, לבין פעולת כוחות הנפש האחרים, והוא, כאשר כח השכל מתבונן ומבין גדולת ה', ומשפיע על המדות שבלב לאהבת ה', כידוע שזהו הדרך להגיע לאהבת ה', כמבואר ברמב"ם שיתבונן בגדולת ה' ורוממותו ית' מיד יגיע אליו האהבה, וכן הוא בענין היראה, כידוע גם מלשון הרמ"א בשו"ע א"ח ס"א, והסדר הוא שהשכל הנמצא בראש, יורד ומצטמצם לדרגת הלב, עד שהלב מבין לפי ערכו, את גדולת ה', ומתעוררת בו אהבת ה', או יראת ה', פי' השכל מתלבש בלב, ובכל יש ג"כ מציאות של שכל, כידוע מכ"מ כמ"ש ותן בלבנו ביה להבין ולהשכל, וכן ביה הוא לבא וכו'.

וע"ז גם המידות המרגישות את הקב"ה משפיעות על כלי המעשה, עד שהאדם שיש לו אהבת ה', מקיים המצוות בחיות גדולה, כי החיות שבלב מושכות להאיברים ומחיה גם אותם, כלומר שבאיברים יש חיות של הלב ממש, ע"ז שט"א ביעקב אע"ה, וישא יעקב רגליו, אחר הבשרו הטובה שנתבשר מהקב"ה על השמירה הטובה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת כפירש"י שם, כי לפי סדר הרגלי הוא שהרגלים ישאו את הלב, אך אצל יעקב אע"ה היה בהפוך שהלב נשא את הרגלים, והוא עפ"י ה"ל שהשכל שיעקב אע"ה נתלבש ברגלים, ולכן קיבלו חיות גדולה, והליכתו נעשתה קלה.

אך הרצון פועל על הכחות באופן שונה לגמרי, הרצון הוא כמו בעל הבית, הקובע ומצוה מה לעשות, ומה לא לעשות, ואין צורך להתנהג, ללא הסברים וסברות שלכיים, הוא פועל באופן "מוקד", כמו שמצינו בחד"ל שאמרו, לעולם לימוד אדם במקום שלבו חפץ ומה שלבו חפץ, פירושו שליומו יתאים את רצונו, ואז יתקיים לימודו, ואם לימד במקום או ענינים שאין לבו חפץ, לא יצליח בלימודו, א"כ מוכרח שהרצון פועל על השכל, אך פעולה זו אינה באופן של התלבשות, כלומר, אין השכל נעשה רצוני, ולכן אינו יכול ללמוד ענין אחר, אלא הרצון הוא כח עליון המניע את השכל מבחוץ ללמוד דבר מסוים ובמקום מסוים, ולא ענין ומקום אחר, והוא השונה מפעולת הכחות הנפש, הפועלים באופן של התלבשות וקידום, השכל מתלבש בלב ומתאחד אתו, והוא הנקרא בספ"ק "מוחץ שבמדות", אך הרצון פועל באופן של מקד' וירחוק, הוא כופה מבחוץ באופן חיצוני על האדם לעשות כפי רצונו.

כך הוא בענין "אחזה אלוך", השיטה הקדומה עד הבעש"ט הקב"ה ברא את העולם ע"י הרצון, הקב"ה הוא כל יכול, וכשהוא רוצה הוא בורא עולם, ובהעולם שברא נמצאים כל מיני נבראים שונים, כמו דצח"מ, אך הכל נוצר באופן של ריחוק מאלקות, באופן מקד', כי הוא מרצונו, ורצון אינה מתלבשות בהעולם, ומה שטאמר בפסוקים לשון "ויאמר", וכמאחז"ל בעשרה "מאמרות" נברא בעולם, אין להאמירה משמעות בעצם ההתהוות, המאמר רק מגלה את רצון ה', ומכיון שמובן מהמאמר, שהוא רק ענין של גילוי רצון ה', מובן מזה

במשעולֵי ההסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

גלין עב | פרשת בלק תשפ"ה

מראש צורים אראנו מגבעות אשורנו

דהנה סימן טוב לאדם כשהוא שומע מספרים ממעלות הצדיקים ועבודתם בקדושה לשמו יתברך באמת. אם באותו הפעם לבו חושק ומתלהב מאד מאד שיזכה גם הוא לעבוד השם יתברך באמת זה הוא סימן טוב שהשם עמו זה דבר ה'. וזהו וזך לה האות שאני אומר לך בהוציאך כו' תעבדו על ההר הזה זה יהיה לך לסימן ולאות. אם ירצה לך בוער ומתלהב לעבודתו בשומעך זאת בואת תועה שאני עמך.

החידוש הגדול הוא, שסימן זה – כשהוא שומע מספרים ממעלות הצדיקים ליבו חושק ומתלהב מאד מאד – ניתן שם גם לאדם שהנו בעל מדרגה גדולה בעבודת ה', ונמנו שם כמה מעלות חשובות של קדושה, 'אהבה והתלהבות בלבבו בתפילתו או בלימודו ובכל מעשיו', ומ"מ אין בהם שום הוכחה על אמיתותם ושתיהן התמשכותם לאורך ימים.

דהנה האדם הבא לו אהבה והתלהבות בלבבו בתפילתו או בלימודו וכן בכל מעשיו אשר יעשה לשמו יתברך שמו ראוי לו שיחשוב מי יודע אם אין זו התלהבות אש וזה חליה וחליה – ואם לבו מתלהב עוד בפעם אחר פעם יחשוב אפשר המקום גורם קדושה והתלהבות הזאת דהיינו שעומד עם צדיקים ולא יתלהב בעצמו כלל וכלל... ויחשוב איך אפשר שאיש שפל כמוני יזכה לזאת. ואם יוסיף עוד ולא יפסק, יחשוב אמת בוודאי זה הוא דבר אלקים שנתן לי השם יתברך מתנה והולואו! שיהיה לבי זה כל הדימוי, ויתפלה תמיד להשם יתברך שיעזור לו וישמור אותו שלא יכשל ח"ו בשום נדנדו חטא שלא יגרם החטא ח"ו לכבות אש התלהבותו בעבודת הבורא יתברך.

אהבה והתלהבות בלבבו, בתפילתו, ובכל מעשיו לשמו יתברך, עדיין אינם ערובה והוכחה על כלום. זה יכול להיות במקרה הגרוע מאוד 'אש זרה'. ובמקרה יותר טוב, התלהבות נסיבתית הנובעת מכך 'שעומד עם צדיקים', ואפילו שהיא התלהבות אמת יש לחשש שאינה ברית קיימת באדם העלול לחטא. אבל רק אם 'כשהוא שומע מספרים ממעלות הצדיקים ועבודתם בקדושה...' לבו חושק ומתלהב. 'זה הסימן שאפשר להגדירו בידיש כמנוח "האלטן פון צדיקים" [בתרגום מקורב – לאחוז מצדיקים, וכך נכנה עניין זה כמאמרו] הנה זהו בלבד הסימן הטוב הבלעדי, שאכן ישנה ממשות בעבודת ה' שלו שהשם עמו וזה דבר ה' כמ"ל.

האלטן פון צדיקים עצה לענוה: והנה לא זו בלבד ש'האלטן פון צדיקים' הוא הסימן הבלעדי לאמת שבעבודתו של האדם, אלא כמ"ש בנוע"א פרשת בא בד"ה או יאמר דברו אל כל עדת בני ישראל, הוא מהווה גם את המכשיר ואת הכלי להגיע לשורש עבודת ה' האמיתית של האדם, המתבטאת בענות אמת פנימית ובהעדר גאווה ויישות כלשהי, אף לא מייחוס אבות רם ונישא או ממעלות ותכונות טובות שנוגד עמם.

דהנה השרשרת של השרשים לאחוז במדת ענוה... דהיינו אם תבא למדרגה זאת שתשכח מאיה עם עתה ומאיה בית אב אתה מייחס, או יתאזר מלכו של עולם את יפך. וזהו הפירוש כאן. שה לבית אבות דהיינו שיהא מוכנע מיוחסו ומבית אבותיו שה לבית שצריך לשמור עצמו מהגאות הבא מהפנימיות שנקרא בשם בית, דהיינו עיון תפלה שמתפלל בכוונה או מה שלמד תורה לשמה וצריך לשמור עצמו מזה... ואם לא בא עדיין למדרגה זאת... ואין לו מדת ענוה, אזי 'זלקת הוא ושכנתו' פירוש היצר טוב שהוא שכינע הקרוב אל ביתו דהיינו שהוא מסייע לפנימיותו. 'במכסת נפשות' רוצה לומר שייספר תמיד מהצדיקים הגדולים וימנה תמיד את מדתם הישירים.

הפלא ופלא – אומר לנו בעל הנוע"א הק' – שהעצה לעבודת ה' אמיתית שלא תהיה מתוך גאווה בפנימיות של תחושת 'מדרגות' בעבודתו, או גאווה חיצונית הנובעת מייחוס רם מעלה וכדו', היא 'האלטן מצדיקים' – 'שיספר תמיד מהצדיקים הגדולים וימנה תמיד את מדתם הישירים', ובתנאי יסודי מופלא וייחודי לא פחות: 'שלא יגום במדת הצדיק'.

ונפשות הוא רמו על הצדיקים ומדותם. איש לפי אכלו תכוסין פירוש הכתוב מורו לזה שרצוה לאחוז במדה זו שלא יגום במדת הצדיק רק לפי אכלו תכוסין על השה ולא יגום במדתו כי מזה לא תבא לך הכנעה כשתגום במדתו... צריך אתה לשמור עצמך במדה זאת ולידע שעדיין לא תקנה עצמך עד ארבעה עשר יום לחודש דהיינו עד שיבא משיח צדקנו ותהיה הלכנה במילואה וחדושה וק"ל.

וכל לב מכין יתמה כיצד הופך דבר שהוא אמור להיות 'סימן' בלבד, למכשיר גמור לליבונו ה'עבודת ה', שתהיה בענוה והכנעת אמת, ומה בכלל הקשר ביניהם.

שיהיה לי סימן טוב: ועוד יותר יתמהו המשך דבריו בפרשת שמות שם, שעל הסימן של 'האלטן פון צדיקים', צריך להתפלל ולבקש, שיזכה ה' בסיומו זה.

תלמידיו של אאע"ה: משנה מפורשת (אבות ה' י"ט) מנגידה בין מידותיו הטובות של אאע"ה, ושתלמידיו גם יורשים את הארץ בחי' 'אוכלין בעולם הזה' וגם נוחלין עוה"ב, ולבין מידותיו הרעות של בלעם הרשע ושתלמידיו 'יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת'.

כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים, מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע. מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע. תלמידיו של אברהם אבינו, אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא, שנאמר להנחיל אוהבי יש, ואוצרותיהם אמלא. אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת, שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך.

והשאלות שנשאלו בכל הדורות ידועות. מדוע לא הבדילה המשנה בין אאע"ה ולבין בלעם עצמם, רק בין תלמידיהם. ועוד מה בכלל דומה בהם ומדוע ההבדל אינו ברור בעצמו מהשוני הנגדי הגמור שבין מידותיהם עד שצריך לתת סימן. ובכלל צריך להבין 'מהו שם תלמידיו בלעם, כי מה נלמד ממנו. ומידות רעות הללו עין רעה ורוח גבוהה וכו' יוכל לנצוא כל שוטט בלי לימוד' כבשפ"א תל"א. והבאנו בגילוינו כ"א בלק תשפ"ה כמה מאמרים מהבשע"ט בהבנתה שביניהם ותלמידיהם, ותמצית העניין שם כמשי"כ בשפ"א בלק תר"מ, שהיכולת לעשות מצוות ומעש"ט לש"ש בהכנעה אמיתית המחברת את המעשים אל הקב"ה והיא קדושתם, נובעת רק מכוחו של אאע"ה, ואילו בלעם הרשע חפר וחדש דרך שקר חדשה, דרך שעומדת לדורות רבים – ה' ישימנו ויציגנו מהם – דרך שאותה אכן צריך ללמוד מרשע גדול ונורא. והיא 'להראות דרך הכנעת שווא', ולעשות אף מעשים גמורים של נבואה ועבודת ה' גבוהה מאוד, בכוונה תחילה ומודעת רק לשם עצמו ומכוח תאוות אנוכיות גרועות – התאוה הקנאה והכבוד, שהם תמצית מידותיו הרעות של בלעם.

פי' שהאבות הקדושים פעלו כל אלה המידות לדורות וכל מה שמתקן האדם עצמו ידע שהוא בכוחם. רק כמ"ש הבוחר בדרכיהם ועי"ז עושה כמעשיהם. לכן כל מי שיש בו אלה המידות הוא מתלמידיו של אאע"ה שכשנאמר אנכי עפר ואפר ביטל עצמו וכל דרכו אחריו להשי"ת. וכן זה לעומת זה. הרשע בלעם חפר דרך שקר לדורות להראות דרך הכנעת שווא כמ"ש במ"א מזה בשם מ"ז ז"ל, כי באותו הכנעה עצמו שאמר אם יתן לי בלק בחי' רק להתנאות עצמו.

כיוון שדרך השקר שחידש כה מוצלחת ונמשכת דורות רבים, וגם נראית שווה ודומה כמעט לגמרי אל האמת, לכן היה צריך להגדיר היטב את ההבדל בין נושאי האמת לבין מפיצי השקר. לכן אין זה משנה מי נושא ומלמד את הדרך. דרך האמת והקדושה היא לעולם; עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה, הבאים מתכונות האבות הק' והמתבטאת בגומלי הסדים ביישנים ורחמנים, וכל מעשיהם אף הגשמיים הפשוטים הם מתוך תחושת האלוקות שבקרבם ובכך הם מחוברים לקב"ה. ודרך השקר והטומאה היא תמיד בהיפך; עין רעה, רוח גבוהה, ונפש רחבה, וכל מעשיהם אף הנעלים והגבוהים ברוחניות באים מאנוכיות של קנאה כבוד ותאוה. וההבדל בין ברכה לקללה הקיים בכל עניין ובכל דבר ברוחניות וגשמיות, בין אם הוא עניין גבוה ונשגב של עבודת ה' או עניין 'פשוט' וגשמי כמו מ"מ באמונה וכדו'. וזה הנושא של כל פרשת בלק. וכמו שאנו רואים בזמננו, עדיין נדרשים סימנים רבים להבחין בין דרך האמת לדרך השקר – הן ליהודי עובד ה' שידע את על עצמו, והן בכדי להבדיל בין מנהיגי דרכים של אמת, ולבין ה'מפורסמים' של שקר ושל הרמיון והשווא. דמיון ושקר היכולים להיות אף בדרכים גבוהים ועמוקים של עבודת ה' אצל אנשים רמים ונישאים היכולים 'לחפור' עמוק ולזייף גם לעצמם ולאחרים את ההגדרות המהותיות הנ"ל. והיו תלמידי הבעש"ט עובדי ה' באמת בודקים עצמם תמיד ולא היו מאמינים לעצמם בשום זמן, וגם לא לאחרים מפורסמים ככל שיהיו, על אמיתות עבודתם לש"ש. לכן אלה הם סימנים הניכרים לפעמים רק על התוצאות המעשיות של אותם דרכים, איך הם נראים ביישומם בפועל ממש, ומה הם יורשים ונוחלים כנראה לעינינו במציאות של העולם הזה, וגם מה נשאר מהם בענייני העולם הבא. ולפעמים אין דבר זה ניכר רק אחר זמן ממושך על תלמידיהם ונצאצאיהם של אותם אנשים ומנהיגים.

סימן טוב לאדם: הנה בספה"ק נועם אלימלך מצויים כמה וכמה 'סימנים' לאדם המבקש לדעת את איתות עבודתו ואמיתות צדקתו. ואחד המופלאים שבהם הוא בפרשת שמות בד"ה ויאמר משה אל האלהים מי אנכי כו' וכי אוציא את בני ישראל כו'.

מישיביו ללב

בירורי הלכה בענינים אקטואליים
ע"מ לעורר לב המעיין

והיינו דברכת המצוות של המוציא ולחם משנה וקידוש יוצאים מהמברך והמקדש וברכת הנהנין מברכים בפנ"ע. [ועיין מנחת שלמה ח"א סי"ח שהאר"ן בזה].

קידוש לאלמנה

ד. ולפ"ז היה מקום לדון בנ"ד באלמנה ששומעת הקידוש ומברכת בפנ"ע. דאפשר דשמיעת הקידוש וגם בפה"ג תשמע מצד מצות קידוש וברכת הנהנין תברך בפנ"ע, אמנם נראה דאין לעשות כן דזה דוקא שהמברך מברך גם לעצמו, ובוזה אפשר לחלק המצוה מברכת הנהנין אבל היכא שכל הברכה בשביל האלמנה הוי חשש ברכה לבטלה ושתי ברכות על כוס אחת, ולכן תשמע בפה"ג והקידוש ולא תעשה לעצמה. [ויברך בפה"ג כיון שקיי"ל בפה"ג קודם לקידוש].

המורם מהאמור

ה. המקדש יאמר בפה"ג וקידוש והאלמנה תשמע ותכנין לצאת ולא תאמר פעם נוספת בפה"ג. [ואפשר דהעושה כן ומברך אין למחות בידו, וכנ"ל].

הלכתא רבתא לשבתא

אלמנה השומעת קידוש ומברכת

אלמנה שבנה עושה לה קידוש בליל שבת והיא שותה את המיץ ענבים ורגילה שלפני שותה מברכת בפה"ג, האם עושה כהוון.

מקדש לאחרים

א. איתא בס' רע"ג ס"ד יכול אדם לקדש לאחרים אע"פ שאינו אוכל עמהם וה"ט דקידוש הוי מצוה ואפי' בפה"ג יכול לומר אע"פ דהוי ברכת הנהנין ובברה"נ א"א לברך לאחרים אא"כ נהנה כיון דקידוש הוי מצוה ממילא גם בפה"ג יכול לקדש לאחרים ואפי' בקידוש של יום. ובס' רע"א ס"ד איתא דאפי' אחד מהמסובים יכול לשתות.

בפה"ג אי הוי חלק מהקידוש

ב. ואם בפה"ג מעכב בקידוש דהוי חלק מהקידוש. השו"ע הרב בקו"א בס' רע"ב סק"ב הוכיח מהא דאם באמצע סעודה שברך כבר על היין דמקדש בלא ברכת היין דאין ברכת היין מעכבת, וכן

שיארות קצרות

הדלקת נרות כשההורים לא בבית

שאלה

כשההורים לא נמצאים בבית והילדים אוכלים בבית האם ידליקו נרות, ואם ידליקו האם יברכו ע"ז.

תשובה

הילדים ידליקו נרות ויברכו עליהם, כיון שההורים לא נמצאים בבית ממילא הילדים שאוכלים בבית חייבים בהדלקת נרות במקום אכילתם ושיניתם, ולכן ידליקו הילדים נרות ויברכו ע"ז, שאין הם נפטרים בהדלקת נרות הוריהם כשאנינם בביתם.

העלאת פשטידא עם עוגות חלביות

שאלה

הגישו עוגות חלביות על השולחן ויש פשטידא שחתכו את הבצל בסכין בשירי, האם אפשר להגיש את הפשטידא ג"כ על השולחן.

תשובה

אם הדרך לאוכלם יחד אין להביאם יחד, אך אם אין הדרך לאוכלם יחד מותר, דהחשש שיאכל הבצל עם העוגות החלביות, וכשאין רגילות לאוכלם יחד מותר, והאיסור להעלות יחד בשר וחלב על השולחן מסתבר שבכה"ג שהיו רק בצל שחתכו בסכין בשירי דאינו ממש בשר, רק שחתכוהו בסכין בשירי אין איסור להעלות יחד, [בפרט כשאין רגילות לאוכלם יחד].

הרותא רשמיערותא

אכילת קרטיב לצמאי בסעודה

היה צמא בתוך הסעודה ולקח קרטיב לצמאו האם צריך לברך עליו באמצע הסעודה.

שותה לצמאו ובאמצע הסעודה

א. בס' ר"ד ס"ז איתא השותה מים לצמאו מברך שהכל ואחריו בנ"ד, ובשעת הסעודה ששותה מים איתא בס' קע"ד ס"ז איתא ששותה מים או שאר משקה אין לברך עליהם דחשיבי באים מחמת הסעודה, לפי שאין דרך לאכול בלא שתיה, ואפילו היה צמא קודם הסעודה פת פוטרם, וי"א לברך על מים שבסעודה, ויש מחמירים לברך בכל פעם וכו' רמ"א דהנהנה כסברא הראשונה, ומבואר דמים ומשקים נפטרים בפת.

אכילת קרטיב

ב. ויש לחלק בקרטיב שאם אוכלו להנאתו צריך לברך ע"ז אך אם לוקחו לצמאו א"צ לברך ע"ז. ובפרט אם אוכלו בדרך מציצה.

קרטיב אם הוי אוכל

ג. ובעיקר הדבר האם קרטיב נחשב אוכל או משקה בשעה"צ (קנ"ח ט"ז) כתב דיין ומים שנקרשו ולא חזרו ונימוחו לא חשיב משקה והביא כן מתוספתא והר"ש פ"ג בטהרות וכו' הא"ר והמחצית השקל, והביא מסידור הגאון מליאס דחשיב משקה וכתב ע"ז ואינו כן, ולפ"ז דלא חשיב משקה יש לדון דאפי' לצמאו אפשר דצריך לברך ע"ז ולא בא מחמת הסעודה.

גלידה

ד. ובשבט הלוי (ח"א ר"ה בהגהות לסי' קע"ד) כ' לגבי גלידה דאין דינים כמשקים וצריך לברך לפניהם, אמנם זה מיייר באכילה וגם להנאתו, אבל קרטיב שונה שהוי בדרך מציצה וגם לצמאו, וכשאכלו להנאתו בדרך מציצה, ועיין משנת' לקמן בעו"ה.

מוצץ פירות

ה. ובאחרונים דנו במוצץ פירות דהגרעק"א ס' ר"ב ס"ח הביא בשם הפר"ח שהמוצץ פירות מברך בפה"ע וכו' כבדעת תורה ס' ר"ב. וכו' הפמ"ג (ר"ג א"א סק"א) ובסדר ברכת הנהנין להשו"ע הרב (פ"ו ס"ט) שהמוצץ פירות מברך שהכל חוץ מענבים, ובקצות השולחן נ"ט סק"י כ' שהמוצץ כשותה משקה. ובבן איש חי (מסעי) ובכף החיים חילקו שאם מוצץ דרך לעיסה מברך בפה"ע אך אם מחזיק את הפרי חוץ לפיו מברך שהכל. ולדעת השווע"ר שמציצה דינה כשתיה, ה"נ במוצץ לצמאו ודאי מברך שהכל. אמנם אם זה בדרך אכילה נראה לברך ע"ז כמו על גלידה, [ואפשר דאם אוכל להנאתו יש לברך ע"ז]. ולדעת הגרעק"א שמוצץ יש לו דין אכילה אפשר דבכל גוונא מברך שהכל.

המורם מהאמור

ו. אם לוקח הקרטיב ומוצץ לצמאו אין לברך ע"ז בסעודה אך אם אוכלו [חתיכות] דרך אכילה יש לברך ע"ז. [וכשמוצץ להנאתו מסתבר דתלוי במחלוקת הגרעק"א והשו"ע הרב].

לע"ג הילדה הנעימה אסתר ע"ה בת יבלחט"א נתן אריאל ומרגלית מתתיהו נלב"ע עש"ק אחר חצות י"ג תמוז תשפ"ד

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הרב ר' צדוק הכהן מלובלין זצ"ל
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת בלק

פניני הכהן

|| פרי צדיק אורג ||

נמנה בין ישראל שאין להם חלק לעולם הבא ועל זה ביקש תמות נפשי מות ישרים שיהיה נמנה עמם:

זה ענין מה שאמרו במדרש (במדבר רבה ב' י"ז) משה שהיה אוהב את ישראל משל אותם בכוכבים וכו' אבל בלעם שהיה שונא אותם משל אותם בעפר אבל הושע שהיה בינוני לא אוהב ולא שונא משל כחול וכו'. ויש להבין איך יתכן לומר על הושע שלא היה אוהב ישראל חס ושולם. אך הכונה דמשה רבינו ע"ה ראה רק הצדיקים שבישראל ועמך כולם צדיקים לכן משל אותם ככוכבים על דרך מה שאמרו (מגילה ט"ז א) כשהן עולין עולין עד לכוכבים ובלעם שהיה שונא אותם לא ראה רק הפושעים לכן משל אותם בעפר כמו שאמרו (שם) כשהן יורדין יורדין עד לעפר. והושע ראה שניהם צדיקים וההיפך.

וזהו הפירוש במדרש רבה (דברים ה"ל) ממחליק לשון זה בלעם שהחליק בנבואותיו ונפלו בשיטתם. והיינו במה שנתן להם תקיפות ששום ישראל לא יאבד ועל ידי זה יכול לסמוך על זה לחטוא חס ושולם. ואם שהאמת כן הוא שכל מי שהוא מישראל לא יאבד חס ושולם אבל יסבלו מקודם הרבה והרבה עד שיתבררו ויצרפו. ועל זה אמרו בגמרא (תהלה ט"ז א) אל תאמינו ברע וכו' אם יאמר לך יצר הרע חטוא והקב"ה מוחל אל תאמין וכו' ובלעם החליק בנבואותיו שהקב"ה יכיר כל מי שהוא מישראל.

וזהו הענין שמקודם אמר הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא שהקשה בבעל הטורים למה שם הקדים לביא לארי ובפסוק זה להיפך כרע שכב כארי וכלביא מי יקימו. אך שם מדבר לפי סדר הקימה ביום בתחילה יתגבר רק כלביא ואחר כך כארי יתנשא. וכאן אמר כרע על דרך מה שנאמר כרע נפל שאף שנפל חס ושולם מכל מקום שכב כארי שיתגבר כארי לשוב ואף אם יפול אחר כך ממדרגתו עוד הפעם חס ושולם מכל מקום יהיה כלביא על כל פנים ואף שיפול עוד הפעם חס ושולם מכל מקום מי יקימו והוא על פי מה שמוזבא בזה"ק (פרשה זו קפ"ה ב) אם עוונות תשמר י"ה אם חובין סגיא וכו' וכל דרגין אסתימו בדינא וכו' מי יעמוד ודאי מי ירפא לך וכו' מי יעמוד דכל אורחין דתיובתא פתיחין מיניה והיינו דמי גימטריא חמישים שערי בינה והוא תשובה וכמו שנאמר (ישעיה ו') ולבבו יבין ושב וגו' וזהו ההרור תשובה מי יעמוד. וכן בתיקונים (שבסוף הספר תיקון ה') קם רבנים שמעון וכו' ה' צבאות יעץ ומי פיר. וזה שבא בלעם בהחלקת לשונו להגביה לבס שאפילו אחר כל הנפילות ויחזור ויפול כלביא ויפול ומכל מקום מי יקימו. וזה שאמר שעל ידי זה נפלו בשטים. ובאמת הדברים אמיתיים אבל רק בדיעבד שאל יפול לב האדם חס ושולם ולא יתאיש כי כל מי שהוא מישראל לא ידח חס ושולם ויתברר ויתלבן עד שיהיה בכלל ועמך כולם צדיקים.

וזהו הפירוש בגמרא ביקש לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע שהוא קבלת עול מלכות שמים ועול תורה ועול מצוות. ופן יפול לב האדם היודע נגעי לבבו כמה קלקל ובאיזו פנים יקבל עול תורה ועול מצוות על זה רצו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע שיהיה להתחזקות שלא יפול בדעתו כמו שהאמת הוא כן שלא ידח ממנו נדח ויתברר לבסוף ועמך כולם צדיקים אך הוא רק לעולם הבא. ובשבת שנאמר (תהלים צ"ב ב) טוב להודות לה' ואיתא בפרקי דרבי אליעזר (פ"ק י"ט) כמה דאת אמר (משלי כ"ח, ג') מודה ועובד ירוחם דשבת זמן תשובה וכן הוא במדרש (בראשית רבה כ"ב, י"ג) כך כוחה של תשובה וכו' עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת וכו' ומי שישים אל לבו וירצה להטיב מעשיו יוכל לזכות מעין עולם הבא שיתברר ועמך כולם צדיקים:

בגמרא (ברכות י"ב ב) ביקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע וכו' מאי טעמא וכו' אלא אמר רבי יוסי בר אבין משום דכתיב בה האי קרא כרע שכב כארי וכלביא מי יקימו. ופירש רש"י דדמי לבשכב ובקומך שהקב"ה שומרו בשכבנו ובקומנו. וקשה מה זה שייכות לקריאת שמע שהוא קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות ולדבר בדברי תורה בשכב ובקומך לפסוק זה שה' יתברך שומרו.

ומהרש"א גרס זה הפסוק הן עם כלביא יקום וגו' וכתב שכן הוא בתנחומא ובאמת במדרש רבה (פרשה זו כ' כ') ותנחומא (פרשה זו י"ד) דרשו פסוק זה הן עם וגו' לענין קריאת שמע שחרית וערבית אך לא הובא לענין שרצו לקבוע בקריאת שמע. וגם רש"י ז"ל הביא מדרש זה על פסוק הן עם כלביא וגו' ומכל מקום כאן לא הגי' מפסוק זה.

אך איתא במדרש רבה (דברים רבה א' ב') מוכיח אדם אחרי חן ימצא זה משה ממחליק לשון זה בלעם שהחליק בנבואותיו וגבה לבסם ונפלו בשטים וכו'.

והנה בספר ליקוטי תורה מהאריז"ל פרשה זו הקשה למה נזכר בתורה מה שאמר בלעם תמות נפשי מות ישרים כיון שלא נתקיים שהרי מת בחרב. אך יש לומר שמה שאמר תמות נפשי לא היה כוונתו על מיתת הגוף רק על חיי הנפש והוא העולם הבא וכעין דאיתא בזה"ק (ח"ג קכ"ז א) על שמשון ואית מאן דאמר דלית ליה חולקא בההוא עלמא מאי טעמא בגין דאמר תמות נפשי עם פלשתים וגו' והיינו ממה שאמר תמות נפשי היינו מיתת הנפש לעולם הבא שרצה למסור גם חלקו לעולם הבא בשביל שינקם נקמת ישראל מהפלשתים. וכן כאן היה כוונת בלעם על מיתת הנפש לעולם הבא שיהיה בין הישרים.

והנה השגת ותפסת בלעם לא היה על הצדיקים והכשרים שבישראל כי הוא לא היה לו השגה בהם רק כל השגתו וראייתו היה רק על הפושעים שבישראל שאין להם חלק לעולם הבא. ובמשנה ריש פרק חלק (סנהדרין צ' א) נמנו שבעה שאין להם חלק לעולם הבא שלושה מלכים וארבעה הדיוטות ואחד מהארבעה הוא בלעם. ויש להבין הלא התחלת הפרק הוא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ואלו שאין להם חלק ומה שייכות יש לבלעם לכל ישראל והוא אינו בכללם.

אך ענין המספר שלושה מלכים וארבעה הדיוטות היינו שיש הרבה ונכללים בשבע מדות שהם בקליפה נגד שבע מדות בקדושה. ושלושה מלכים הם לעומת שלושת האבות וכנגדן בקליפה שלושה מלכים וארבעה הדיוטות ומטעם זה אנשי כנסת הגדולה שמנו ביקשו למנות עוד אחד מישראל שהיה קשה להם למנות בלעם בכלל השבעה דמה טיבו לכלל ישראל וביקשו למנות שלמה המלך ע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות ונכתב עליו שפגם כל כך ורצו למנות אותו השביעי שהוא נגד מדת מלכות עד שיצאה בת קול כמו שאמרו שם (ק"ד ב) ומנו לבלעם לשביעי.

ודורשי רשומות היו אומרים כולן באים לעולם הבא והיינו רק הששה שהם מישראל דכתיב (ישעיה ס' כ"א) ועמך כולם צדיקים ואם היה נמנה חס ושולם גם נגד מדת מלכות אז חס ושולם לא היה תקנה לשונאיהם של ישראל. אך באמת במדה שביעית בחינת כנסת ישראל שם אין שום פגם ומשום הכי מצאו הדורשי רשומות שכולן באין לעולם הבא ונשארו במשנה שנכתב שלושה מלכים ושלושה הדיוטות מישראל ובלעם נמנה עמם לשביעי. וזה הועיל בתפילתו מה שביקש תמות נפשי מות ישרים שהיה

אוצר ידיעות התורה

• משיעורי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א •

במקום אשר יבחר - למקומו המדויק של בית המקדש בחר הבית (ה)

שיש אדומים וירוקים וכל מיני מראה, ובאו גוים ושמו בו צלמים, והיו הנופלים, וקבעו הצלם בעובי הכותל, אבל בבית קדשי הקדשים לא היה יכול לעמוד.

דברי רושמי דברי ימי הישמעאלים

במסורות הישמעאלים מובא עוד (אש אלגליל, שחובר על ידי שופט ישמעאלי מגיר אל דין אל חבלי המסנה אבו אל ימן, הובא בכלילת יופי מאמר כ') כי כאשר עלה החליף עומר וביקש לבנות את מסגד אל אקצא בחר הבית, התייעץ עם משומד יהודי שהתאסלם ושמו כעב אל אחאבא, ושאל אותו באיזה מקום יבנה את המסגד, והמשומד הורה לו לבנות את המסגד בצד צפון של כיפת הסלע, אכן החליף עומר הבין את מטרתו בכך, שכן הישמעאלים בתפלתם פונים לכיוון מכה, שהיא לדרומה של ארץ ישראל, ועל כן ביקש המשומד שיקמו את מסגד אל אקצא בצפונה של כיפת הסלע, כך שכאשר יפנו המתפללים בישמעאלים במסגד לכיוון דרום אל מכה, יפנו גם כן אל אבן השתיה, שהיא מקום המקדש, ואמר החליף עומר למשומד, כי רואים שעדיין שומר הוא אמונים לדת היהודית אשר ממנה הגיע, ועל כן ביקש לעשות כן את מקום המסגד, בכדי שיפנו המתפללים גם כן אל מקום המקדש, ועל כן ביקש החליף עומר את מקום מסגד אל אקצא דרומית לכיפת הסלע, בכדי שהמתפללים יכוונו את עצמם אך ורק לעבר מכה, ולא יפנו גם כן אל כיפת הסלע, שהיא מקום המקדש.

נמצינו למדים בזה, כי אף לפי מקורות ספרי הישמעאלים, ענינו הרואות כי ידעו והכירו כי מקום כיפת הסלע מקום אבן השתיה הוא, ושם הוא קודש הקדשים, וכעדות רושמי דברי הימים שבין רבותינו הראשונים שמדבריהם הבאנו למעלה. עוד זאת יצוין, כי בגניזה הקהירית נמצאו כתבים רבים, המהווים הוכחה לכך שכיפת הסלע נבנתה על מקום בית קודש הקדשים, ואין כאן במקום להאריך במובאות אלו.

דברי פרקי דרבי אליעזר שיבנו הישמעאלים בניין על מקום ההיכל

לכל זה ראוי להסמיק דבר פלא, מה שמצאנו בפרקי דרבי אליעזר (פרק ז'): "רבי ישמעאל אומר, חמשה עשר דברים עתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים. ואלו הן, ימדדו את הארץ בחבלים, ויעשו בית הקברות למרבץ צאן אשפות, וימדדו בהם ומהם על ראשי ההרים, וירבה השקר, ותגש האמת, וירחק חק מישראל, וירבו עונות בישראל, שני תולעת כצמר, ויקמל הגיר והקלמוס, ויפסל סלע מלכות, ויבנו את הערים החרבות, ויפנו הדרכים, ויטעו גנות ופרדסים, ויגדרו פרצות חומות בית המקדש, ויבנו בנין בהיכל, הרי כי כך אמור היה להיות 'ויבנו בנין בהיכל', והיינו כיפת הסלע, ככל הנראה, שנבנתה על מקום בית המקדש, ובהו הדברים עולים ותואמים את הנ"ל בדבר היות כיפת הסלע במקום אבן השתיה, מקום קודש הקדשים.

עוד יש לציין לשבר את האוזן בדבר התקבלות הדברים כמציאות, שאכן מקום המקדש הוא במקום כיפת הסלע, כי בית הדפוס שביניציאה שם הודפס הש"ס כמה פעמים, אנו מוצאים בספרים שנדפסו בבית הדפוס בין השנים ש"ה לש"ב תמונת כיפת הסלע, כשמעליו הכיתוב 'גדול יהיה כבוד הבית הזה אמר ה' צבא-ות' כשעל כיפת הסלע רשום 'בית המקדש' [סמל זה הועתק לאחר מכן למדפיסים אחרים, כמו שאנו מוצאים בספר 'מקור ברוך' לרבי ברוך אבן יעיש שנדפס בקוסטאנטינה בשנת של"ו, וכן בספר 'לקח טוב' למהרש"ץ שנדפס בצפת בשנת של"ו, ומשם נפוץ עד מאד ונמצא בספר דפוס לובלין ופראג בשנים שלאחר מכן].

שטח הר הבית בזמנינו

אחר שהזכרנו את מידותיו של ההר בזמנינו, נציין בקצרה אודות מציאות שטח הר הבית בזמנינו, ונבוא בזה בקצרה.

בתוך שטח הר הבית ישנו שטח המוגבה מעל פני כל שטח ההר, כשגובהו הוא לערך 4 מטר מעל גובה פני הר הבית כולו, ובנוסף לכך עומדים על שטח הר הבית שני בניינים המקודשים אצל הישמעאלים, הראשון הבנין פחות או יותר במרכז אמצעיתו של ההר על גבי שטח המוגבה, הוא כיפת הסלע, אשר כיום כיפתה מוזהבת והיא קרויה בפי האנשים 'כיפת הזהב', אך שמו שמתחילה הוא כיפת הסלע, וכינויו על ידי הישמעאלים 'אל צ'כרא', יש להדגיש, כי יש הנוטים לייחס את המקום כמסגד, אך היום הוברר הדבר כי אין כל משמעות של מסגד למקום זה, שכן אינם מתפללים בו כלל, ואינו אלא מקום התאספות שלהם. דרומית לכיפת הזהב, שלא על גבי השטח המוגבה, בנוי בניין עם כיפה שחורה, הוא מסגד אל אקצא, שם הוא אכן מסגד המיוחד לתפלותיהם. בנוסף לשני בניינים אלו ישנו ריבוי גדול של מבנים קטנים שונים על שטח הר הבית, אך אלו אינם נוגעים אלינו, בהיותם חסרי משמעות לקביעת מקומו של בית המקדש בחר הבית.

ישנם מסורות רבות המשייכות את 'כיפת הסלע' כמקום קודש הקדשים, ואת הסלע שבתוכו כאבן השתיה, וכמו שנזכר בסמוך את המקורות לדבר, לפי שיטה זו, בתוך השטח המוגבה, אשר גודלה כמאה וחמישים מטר על מאה וחמישים מטר, נמצא מקום בית המקדש, והמדרגות שבה עולים למקום מוגבה זה, הוא המדרגות שהיו עולים מעזרת נשים לעזרת ישראל, ועוד יש הרבה להאריך בעניין מקום מוגבה זה ומהותו, מה גם שלאורו לא כל המקום המוגבה הוא מקום המקדש, אך בתוכו בוודאי ישנו גם כן מקום העזרה, ואין מקומו כאן להאריך בזה.

אחר ידיעתנו כל זה, באנו אל בית הספק, לברר ולבדוק, האם בידינו לידע איה הוא מקום בית המקדש על הר הבית.

כאן צריכים להדגיש, כי ישנם כמה דרכים לברר את הדבר, תחילה וראש עלינו לפנות אל רושמי דברי ימי בית ישראל, אשר בכתביהם וספריהם יכולים אנו למצוא ידיעות בדבר מקום בית המקדש, עוד זאת יכולים להוכיח מדברי ימי הישמעאלים שרשמו כמסיתים לפי תומם את הידוע להם, כשמקורות אלו יכולים להוות סמך וחזקו להשערות שונות.

עוד זאת יכולים לברר הדברים על ידי הארכאולוגיה, שהוא על ידי חפירות שונות שהתקיימו במקום, ועל פי הממצאים שהעלו בחפירותיהם וגם לרבות את השערות חקירותיהם, שזה הוא גם כן דרך לברר את הדבר.

גם ביכלתנו לברר את הדבר על פי טופוגרפיה, והיינו על ידי חישובי פני השטח, והנסיון לעלות מתוך כך לידעה ברורה על דמות תבנית בית המקדש, כאשר היה קיים ברוב פאר והדר.

כאמור, תחילת דברינו בדברי רושמי סדר הדורות שבקרב עמינו, אשר מהם נבוא אל המסורות שהובאו על ידי רושמי דברי ימי הישמעאלים.

דברי רושמי דברי הימים מרבותינו הראשונים

בספר מסעות בנימין (אות ל"ו) לרבי בנימין מטודילה ז"ל שהיה בזמנו של הרמב"ם, אשר נסע בארצות הרבה, מוצאים אנו שהביא רשמים מביקורו בארץ ישראל, ובין דבריו הוא כותב: "ושם טינפולי דומיני, והוא היה מקום המקדש, ובנה עליו אמר כן אל כטאב כפה גדולה ויפה עד מאד, ואין מכניסים שם הגוים שום צלם ולא שום תמונה אלא שבאים שם להתפלל".

בספר מסעותיו של רבינו פתחיה מרענגשבורג שהיה מתלמידי רבינו תם (עמ' 66), מוצאים אנו גם כן שמועה זו, בכתבו: "היכל נאה שם שבנו הישמעאלים בימי קדם, כשהייתה ירושלים ביד הישמעאלים, ובאו פריצים והלשינו למלך הישמעאלים, ואמרו, זקן אחד יש בינינו, שיועד מקום היכל ועזרה, ודחק אותו המלך, עד שהראה לו. והמלך היה אוהב יהודים, ואמר אני רוצה לבנות היכל שם, ולא יתפללו שם אלא יהודים. ובנה ההיכל מאבני שיש, בנין נאה מן אבני

ברית כהונת עולם

♦ מתורתו של הברית כהונת עולם - המהדורה המבוארת ♦

מתוך הקונטרס החדש "מאמר אילו של יצחק חלק א"

גילויים נוראים מכבשנו של רבינו בעומקן של "ג' ספרים נפתחים" [מתוך: מאמר אילו של יצחק פ"ד]

שהוא בה' הידיעה - החיים העצמים הראויים אליהם בצירוף הה"א, לקול האות הראשון של הב"ל - האות ה' שהיא ראשונה בתיבת הב"ל, ושימושה לה' הידיעה לדבר החשוב.

ההשפעה לצדיקים היא 'החיים' בה' הידיעה, כי היא עצם המטרה בהמשכת החיים הנפעת על ידי מעשיהם של הצדיקים, והם ראויים להמשכה זו.

וההשפעה לספרן של בנינו:

ועל איש הבינים כך הוא המדה להטותם כלפי חסד ויאמר עליהם 'מלך חפץ בחיים' (יחזקאל י"ח ל"ב) כי לא יחפוץ במות המת.

הבנינים שאין להם נטיה לא כלפי המצוות ולא כלפי העבירות ההמשכה של החיים עבורם היא מעצם רצון הקב"ה ולכן הוא 'נוטה כלפי חסד'.

כי נתבאר בתחילת הפרק שהקב"ה חפץ להשפיע וזה נפעל בריבוי העם, וממילא הבנינים שעכ"פ אינם נוטים לצד העבירות, הרי שמתממש על ידם הרצון העליון של המשכת החיות וממילא נשפע גם להם חיים.

ואם כי לא יזכו לעצמות החיים של צדיקים זכות הוא להם להיות חקוקים 'בחיים' בשיתוף הב' שהוא - האות ב' שימוש המתדבק ביותר משימוש ה' המצטרף בנודע.

האות ל' מורה על דבר המצטרף לדבר, אבל האות ב' משמעותה של דבר הדבוק בדבר אחר, ולכן הבנינים שייכים לאות ב' כי הם יותר דבקים בחיים הנשפעים לצדיקים.

ומבאר עוד את שייכותם של ג' הספרים לתיבת ה'ב'ל:

וידענו מדברי התיקונים (תיקון כ"ב ס"א). בצירוף הב"ל ה' ל"ב דאיןון חמשה מוצאות היוצאים מן הלב

בתיקוני זוהר איתא כי האות ה' שהיא כנגד ה' מוצאות הפה שורשה ב'לב' כי הלב הוא השורש שממנו משתלשלים הדיבורים המתחלקים לה' מוצאות הפה, ומפרש רבינו שהלב הוא הכלי לה' מוצאות הפה.

הנה כי כן יהיה ספר צדיקים - בה' גופא שהוא פנימית ללב שהוא הכלי אל הה' ההוא, בסוד (התלים נ"א י"ב) לב טהור ורוח נכון

במהלך הדברים עד כאן נתבאר שההמלכה נעשית דייקא ב'ריבוי' עם, ונמצא שבהשפעת חיים לכל א' וא' מעם ישראל ניתוסף הדרת מלכותו למעלה, ובזה הולך כעת ומבאר שהשפעת החיים היא לכל א' מג' הספרים שנפתחים ב"רה" - לצדיקים בנינים ורשעים.

ואמנם לדרכינו בבנין 'למען אלקים חיים' - נפרש עוד שלשה פעמים 'חיים' בנוסח הזה של 'זכרנו לחיים' - לבקש רחמים לרעים ולבנינים ולטובים הנחקקים ביום הזה בשלשת הספרים - כולם יזכרו לטובה.

בפשוטם של דברים הרי שג' הספרים שנפתחים בראש השנה הם לחיים ולמוות, אבל בעמקם של דברים נשפעים חיים לכל ג' הבחינות וכפי שמבאר והולך.

ומבאר תחילה את ההשפעה לספרן של רשעים:

כי גם הרשעים המלאים חרטה אם אינם כדאי לעמוד בפני עצמם חזי לאצטרופי בתוך עם בני ישראל,

אשר לכל תענית צריך להימנות גם פורשעי ישראל כדברי חז"ל (כריתות ו' ע"ב) - וחלבלבה שבסממני הקטורת תוכיח.

כוחם של רשעים אין בו בכדי לעמוד בפני עצמם, אבל בחיבורם יחד עם הכלל בזה נשפע להם חיים כי בחיבור של כלל ישראל יחד חיבור זה משפיע חיים אף על הרשעים וכפי שיתבאר בסוף הפרק שזה גורם ש'לטוף דבר - כולם יעמדו על הברכה'.

ומבאר זאת רבינו על פי דבריו בפרק הקודם שג' פעמים 'חיים' הנזכרים ב'זכרנו לחיים' הם מצורפים לתיבת ה'ב'ל:

ובהיות גם ספרן של רשעים נכלל עם הכתוב לחיים, הנה

יקבלו כדי חייהם בשיתוף ה'ל' של הב"ל שהוא לקול האות האחרון - האות ל' שהיא האות האחרונה בתיבת הב"ל, ופירשנו - בדבר המצורף לזולתו ואף הם נזכרים לחיים.

האות ל' שבתחילת תיבה מורה על צירוף לדבר אחר, וזה עמידתם של רשעים בדין כפי שנתבאר שמצטרפים עם הצדיקים ומכאן זה הם נזכרים לחיים.

ומבאר את ההשפעה לספרן של צדיקים:

ואמנם על ספרן של צדיקים יאמר 'כתבנו בספר החיים',

חדש! מדור 'ברכות בחשבון'

הגנו להודיע לציבור שזחרי תורת רבינו כי בס"ד בקונטרס החדש נוסף מדור חדש לתועלת הולמים - מדור "ברכות בחשבון" אשר בו יובאו תמצית החשבונות שבדברי רבינו בצורה קצרה ובהירה

מאמר זה מתפרסם לזיכוי הרבים לעילוי ולטובת נשמת הנ"ק ר' חיים מאיר יחיאל בן ר' דוב בעריש אבד"ק נאראל ז"ע נתבקש לשייבה של מעלה ח"י תמוז תשס"ז
לעילוי נשמת הגאון החסיד ר' יחיאל מיכל בן ר' ישראל דוב זצ"ל נלב"ע כ' תמוז תשס"ז

גליון רלד - פרשת בלק - שנת תשפ"ה

גליון מיוחד ל**בחורי המד** • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

מהדורות זכרון ברוד: לע"נ הרה"ח ברוד ב"ר מנחם ע"ה - וזו' מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - וזו' רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

משנת החסידות

פרשת בלק

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

♦ בתוך המאמר:

- מדוע דוקא בלעם הוא שניבא את מופת עמלק?
- איך יודעים להכיר על הצלחה שלימה ואמיתית?
- עמלק הוא שגרם שייכשלו ישראל בחטא העגל
- במה נתקיים 'ויהפוך ה' את הקללה לברכה' בנבואת בלעם על עמלק?
- 'יתן גם מחר' של פורים דמוקפין - כענין 'חג לה' מחר' של היום שהובקעה בו העיר
- איזה מעליותא נרמז בפריצת חומת ירושלים?

אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים
נבואת בלעם על גדולתם של ישראל באחרית הימים

2

**‘אחריתו עדי אובד’ - עמלק אין
לו אחרית**

ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד

הנה בסוף פרשתו של בלעם, אחר התנבאותו על ביאת המלך המשיח (רא"ה רש"י כד, יט), התנבא הוא גם על מפלת עמלק בזמן האחרית, וכמו שנאמר (פסוק כ) **וַיְרֵא אֶת עֲמֶלְק וַיִּשְׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר, רֵאשִׁית זֵיתִים עֲמֶלְק וְאַחֲרָיו יָדִי אֶבֶד**, וכוונתו, שבאחרית הימים יתחיל קלפחם עמלק ויניחם שמו לזרמי מתחת הנהרות.

בלעם ועמלק בקשר אחד תמצאנו

הטעם שדייקא בלעם הוא שראה וניבא את מופלת עמלק, הוא מפני שבלעם הרשע מקושר עם קליפת עמלק, ושורשו אחד עמו, וכענין שאמרו המקובלים (ורא יג' בשני אדר ג' ה, בשם הליקוט' ששהבא כי בשם לימוד האר"י, ורא לקיפת במדברשון, וראת גם זה שבהבא שם מהרמ"ע פאנו יו"ע) **שבלעם ועמלק בקשר אחד המצאנו**, כלומר שבלעם ועמלק שורשם אחד באחיזתם בקליפה, והוא בדעת דסט"א, עיי"ש, ונמצא שבלעם יש לו שיכות לקליפת עמלק, וממילא שניהם חסרי האיבר עדי עמלק^(ט).

עמלק אין לו שייכות לתיקון השלם

והנה הטעם לכך שאבדת עמלק ומפלתו השלמה תהיה דוקא לעתיד לבוא, ככר ביארנו בארוכה (גלות ריו), שזה מופני שבזמן ההוא יבוא כל העולם אל תבליתי ותקינוי השלם, וממלא עמלק חיצא מורע עשו, השוא שבראתי בעולמ' (ברר סג. ח), אין לו שייכות כלל לתכלית זו, ואדרבה כל מהותו וישותו סותר לגמרי את כל טעם בריאת העולמות, ועל כן סופו הוא אבדון ומיתא, ונחיתתו הוא עדי אבד.

עיקר מפלת עמלק בזמן ה'מחר'

זמן ה'מח' דוקא. ראשית מצינו כן במלחמת עמלק הראשונה כאשר בא להילחם בישראל בעת היותם ברפידים. נאמר שם בתורה (שמות

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

בכל עת יהיו בגדיך לבנים:

הנשמה צריכה לעבור

ניקיון מידי פעם

עמוד ה-

סיכום ותמצית:

א. נבואת בלעם על עמלק
'אחריתו עדי אובד' - כי
נמצא עמו בקשר אחד.
עמלק אין לו אחרית,
ולפיכך הוא למוד ללקות
ביום 'מחר' - המורה על
לאחר זמן. וכמו כן אין הוא
מרגיש שום תכלית והצלחה
בעולם הזה, ולכן התחיל
מפלת המן ביכולת שאיננו
שוה לי'.

ו' ט. ו'יאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא יחלום בעמלק מחרי אנכי ונצב על ראש הגבעה'. עוד מצינו כן מסופר בכתוב (שמואל א, ל) כאשר נלחם דוד עם העמלקים בצקלג. נאמר שם (ספרי ד') 'ימים דוד מוהשג ועד הערב למחרת', וכתב שם רש"י (וכעני זה בילקוט אסתר תתנ"ז, ח"ל): למחרת - למיודים הנהם העמלקים ללקות ביום מחר, כמו שנאמר מחר אנכי נצב וגו', לכך נאמר למחרת. עכ"ל. וכן מבולת אסתר מחר מעשים, כדעת התנאים. והתנאים על שמלך נעשה בהתעוררותו וכן הנמחר, ומכאן שארץ כזה להלן כדעתה'.

'מחר' מורה על זמן האחרית - שיתבטל הוא לגמרי

והביאור בכך הוא ע"פ האמור - ששלימות ביטול עמלק הוא בזמן האחרית, כי הנה אמר חז"ל (מכילתא בא פ"ח, ובה בשרי"ש ש"ג יד) **"ש מחר לאחר זמן"** כלומר שלפעמים יש לכנות את האחרית בחיבת 'מחר', כי תיבת ה'יום' מורה על הזמן ההווה עתה, ומאידך 'מחר' נאמר על העת העתיד לבוא.

ומעתה מאחר שכל מפלת עמלק היא מצד האחרית, שאי הוא 'עדי אובד', מהאי טעמא הוצרכו תמיד ללחום כנגדו בזמן ה'מחר', המורה על זמן האחרית, כיון ששם הוא בטל ומחוי.

גם בעולם הזה מתחילה מפלת עמלק בהגעתו אל האחרית

ומהאי טעמא מצינו גם בעולם הזה, שכאשר עמלק מניע למקום האחרית ולתבליט שלמותו, הנה באותה שעה הוא מתחיל ליפול ולירד שאולו. כי כן חזינו במגילת אסתר, בשעה שהגיע המן הרשע, נצד דודן מרע עמלק, עד שגם מעלתו וגדולתו, אחר שנדלו המלך ונשאו מעל כל השרים אתו בלבו, נשאו אסתר המלכה לא הומיה לא המשתה אשר שעתה כי אם אותו בלבד, שהיא היתה ההצלחה הגדולה ביותר אליו, וכמו שהוא בעצמו השתבח בזה לפני רעיו וידידיו, וכדכתיב (אסתר ה' ג'): 'וישילח ויבא את אוהביו ואת ורש אשתו, ויספר להם המן את כבוד עשרו ורוב בניו, ואת כל אשר גדלו המלך, ואת אשר נשאו וגו', ואמר המן המן ואם לא הביאה אסתר המלכה עם המלך לא המשתה שעתה כי אם אותי, וכן אלוהים יצא קרוא על כל האדם, - הנה אנו ממש חתול מפתל. שהרי במעמד ההוא יצאו לו קרעות ציצ צבוח מחשים אחרים.

הפסוק (יד), ומכך נהפך עליו הגלגל, שבאותו הלילה 'נדרה שנת המלך' (שם ו, א), עד שציוה המלך לתלותו על עץ זה גופא אשר הכין לו.

פטרון הגליון - תמוז

במסגרת פרויקט זה, נבדקו שני סוגי פתרונות:

הרה"ח ר' אהרן ב"ר ישראל הכהן שפאנגעלעט ע"ה
נלב"ע כ"ה תמוז תשמ"ז לפ"ק

עמלק קודם מתן תורה. ישראל חסרון, שמן הוצרכו כפייה, וממנו נשתלשל גם עון העגל. ולכן כשיביקש בלעם לעזור את חטא העגל הוצרך להתנבאות על מפלת עמלק הגורם לכן. וביקש שיחא אחריתו כמו העם ישראל שיוכו לתכלית הטוב באחריתם.

ג. י"ז בתמוז הועד להיות יום טוב - לולא שנעשה בו העגל, ועתיד הוא להיות 'חג לה' ב'מחר' לאחר זמן. כי ע"י מפלת עמלק בזמן המחרת, יתקון עון העגל שגרם הוא בתחלה.

תכלית נבונה - כאשר האדם מרגיש בה סיפוק ושלימות

ועומק הענין בזה הוא, כי מהות ה'אחרית' על נכון היא, **כאשר מגיע האדם למעלה ושלימות מסיימת, עד שהוא מרגיש בה כי אכן זוהי תכלית נבונה ואמיתית**, אשר אליה אכן התכוון בכל עבודתו והשתדלותו משך ימי חייו, ולא עוד, אלא שכדאי היו כל המעברים והקשיים שעברו עליו עד הנה כדי לבוא לתכלית נרצזה זאת, וכענין 'ותשחק ליום אחרון' (משלי לא, כה). ו'אחרית' כזאת בלבד נקראת אחרית ושלימות נבונה.

לעומת כן טוען המן 'וכל זה איננו שוה לי'

אמנם אצל המן הרשע מציון ההיפך מכן, כי במאורע הנוכח, הרי עודו מדבריו עם אוהביו אודות גודל מעלותיו והישגיו בכל מה שגידולו ונשאו המלך, ואת אשר הביאוהו אסתר לשותת עם המלך, וגם למחר הוא קרוא לה שם, - הנה כל הגדולות והנפלאות עדיין לא הספיקו אל הרשע הזה, ועל כל אלה הסיק 'וכל זה איננו שוה לי' (פסוק י"א), ולזמור **שכולם אינם כדאי לו, והוא לא מרגיש בהם שום תכלית וסיפוק של אמת**. והנה מכך נראה בהדיא שאין לו אחרית ושלימות אמיתית, ושכל אחריתו הוא עדי אובד.

מפלת המן ע"י 'זגם למחר אני קרוא עם המלך'

וזו היתה גם כוונת אסתר המלכה שזימנה את המלך והמן אל המשתה ביום ה'מחר', ואמרה למלך (פסוק ח) 'מחר - דייקא - אעשה כדבר המלך'. וזה מפני שידעה שבהזמנה זו הגיע המן לתכלית ההצלחה שאפשר לו לבוא אליה, לפיכך ביקשה עתה לעורר עליו את בחי' 'מחר', שהיא מדרגת ה'אחרית' של עמלק, ומהו עצמו תבוא מפלתו השלימה, כיון שאחריתו אינה אלא כליה ואבדון.

ואכן מיד אחר שהזכיר המן בדבריו 'זגם למחר אני קרוא לה עם המלך', אמר 'וכל זה איננו שוה לי' - המורה על שאין לו שום תכלית ואחרית טובה, ומני אז דוקא התחילה הקערה להתהפך על פיה, עד שנפל לגמרי ונתלה על העץ. כי כאמור, בהתעוררות ענין ה'מחר', המורה על דרגת האחרית, נעשה הכנעה וביטול לקליפת עמלק, ואחריתם עדי אובד.

ב.

נבואת בלעם על מפלת עמלק - שגרם את חטא העגל

בלעם רצח לעורר את חטא העגל

והנה קודם נבואתו של בלעם שהתנבא על מפלת עמלק בסוף יומיא, נאמר בפסוק (כז, א) 'וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל וגו' וישת אל המדבר פניו, ותרגם אונקלוס 'זשוי לקבל עגלא דעבדו ישראל במדברא אפוחי' (ע"י בריש"י), והיינו שביקש עתה לעורר קטרוג על העם ישראל בהזכירו עליהם את חטא העגל.

חסרון שלימות הרצון בקבלת התורה - מנחם מלחמת עמלק שקדמה לה

ונודע מה דאינאם בספרים הק' (מזכיר פעמים רבות בספיק' 'שפת אמת'; וראה זוה"ק ח"א כח), כי חטא הלווה נגרם בעקבות בואו של עמלק ימ"ש להילחם בישראל לפני מתן תורה, **כי במה שנשפל להם אז קודם בואם להר סיני, בכך הכניס בהם איזוה קריירת בקבלת התורה**, וכטעם (דברים כה, יח) 'אשר קרד בדרך', ומה נתגלגל הדבר שגם בשעת מתן תורה גופא לא היתה לישראל שלימות הרצון לקבל את התורה. ואע"פ שכבר הקדימו נעשה לנשמע וקיבלו את עול מלכותו ברצון, מכל מקום - במדה מוסיימת - לא היה זה בשלימות גמורה, עד שעדיין הוצרכו גם לכפייה לקבל את התורה.

מכך נמשך גם עשיית העגל

ומכך שחסרה לישראל איזו שלימות בקבלת התורה, נשתלשל הדבר עוד עד שנכשלו אח"כ בעשיית העגל, ואמרו (שמות לב, ד) 'אלה אלהיך ישראל'. כי מה שיכולים הם להיכשל בחטא כזה בסוף ארבעים יום למתן תורה, אינו אלא מכאן איזה חסרון ופגם שהיה בעצם קבלתם את התורה מרצון. אולם כאמור כל זה נזיה להם כסיבת ביאתו של עמלק והילחמו עמם קודם מתן תורה⁽²⁾.

בנס פורים הדור קבלו ברצון

[ואכן מטעם זה כאשר התנוסס הש"ת עם עמי ישראל בנס פורים, קיבלו אז ישראל את התורה ברצון גמור, וכמו שאמרו ז"ל בגמ' (שבת פה) 'הדור קבלוה בימי אחשוורוש', כי ע"י ביטול קליפת עמלק, יכלו בני ישראל לבוא לידי שלימות הרצון בקבלת התורה].

נבואת בלעם על אבדת עמלק - הגורם את חטא העגל

ולפיכך כאשר ביקש כאן בלעם הרשע להטטין על ישראל על מה שחטאו בעגל, הנה תחת שיתעורר הקטרוג עליהם, אדרבה, התנבא הוא אז על שאול

המלך שיכניע את עמלק, וכמו שאמר (ד, כז) 'וירם מאנג מלכו' - שקאי על מלך הראשון שבישראל שיכבוש את אגג מלך עמלק, וכפרש"י. והטעם, כי גלוי וידוע לפני הקב"ה שבני ישראל בעצמם קדושים ונאמנים המה להש"ת, ולעולם אינם משתחווים לאלילים, וכל חטא העגל נגרם להם רק ע"י קליפת עמלק - שהוא 'אל אחר' [בגמ' 'עמלק']. ה'אל זר' שבתוך ליבו של אדם (ע"פ שבת קה), שהם הקרו את ישראל קודם קבלת התורה, וממילא אשמים הם ג"כ במה שנכשלו ישראל אח"כ בחטא העגל. על כן כאשר שת בלעם את פניו אל החטא שנעשה במדבר, הנה אדרבה הזכיר בזה לפני הש"ת את אמתית הדבר, מי הוא אכן האשם בזה, ולכן שם ה' דבר בפיו להתנבא על מפלתם של עמלק.

'להטיבך באחריתך' לעומת 'אחריתו עדי אובד'

ויוסף עוד בלעם להגיד את העתידות שיתרחשו באחרית ימי עולם, ואמר (שם פסוק יד) 'עתה הנני הולך לעמי, לכה אינצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים', ואז התנבא על גדולת ישראל לעתיד, באמרו (פסוקים יז-יט) 'אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב, דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וגו', וירד מיעקב' וגו', והיינו שהעתיד והסוף של בני ישראל תהייה טוב מאוד, וכטעם 'להטיבך באחריתך' (דברים ח, טו), ומאידך עמלק, המתנגד הגדול לעם ישראל, יאבד לגמרי באחרית הימים, וכמו שהסיק 'ואחריתו עדי אובד'.

ולפי האמור כאן יובן ביותר למה נאמרה נבואה זו דוקא ע"י בלעם, ודייקא עתה, כי כמו שבכל דבריו שם שם ה' בפיו לומר את היפך כוונתו, כן בדבר הזה, שמאחר שרצה הוא לעורר את כח עמלק וחטא העגל, הנה אדרבה סיפר אז בלבד כיצד בסוף הימים תהיה מפלה שלימה לעמלק, ויאיבד מן העולם.

בקשת בלעם 'ותהי אחריתו כמזהו'

ואכן מהאי טעמא, מאחר שידע היטב את סופו המר של עמלק, לפיכך התפלל על עצמו בתחילה 'ותהי אחריתי כמזהו' (כג, י; ראה לקיט' בפשטן), כלומר שביקש שהוא לא יאבד עם עמלק שותפו, אלא יהא אחריתו כעם ישראל שאחריתם ישגא מאוד (ע"פ איוב כ, י).

ג.

תיקון עון העגל בזמן ה'מחר' - ע"י ביטול קליפת עמלק

חטא העגל ושיבת הלוחות ביום י"ז בתמוז

והנה בסוף הארבעים יום למתן תורה, ביום ט"ז לחודש תמוז, כאשר ראה העם כי בושש משה לרדת מן ההר, ולא עוד, אלא שבא השטן וערבב את העולם, והראה דמות חושך ואפילה וערוביאי, אזי עלתה חשש בלבם לומר שבוודאי מת משה, שהרי כבר באו שש שעות ולא בא. ונאמר בכתוב (שמות לב, א-ה) 'ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים וגו' כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו, ויאמר אליהם אהרן פרקו נומי הזהב וגו', ויתפרקו כל העם את נומי הזהב אשר באוניהם ויביאו אל אהרן, ויקח מידם יצר אתו בחרט, ועישהו עגל מסכה, ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים, וירא אהרן ויבן מוכח לפניו, וקרא אהרן ויאמר חג לה' מחר'.

אך ויהי ביום המחרת, בשבעה עשר בתמוז, וירד משה מן ההר ושני לוחות העדות בידו וגו', והיך כאשר קרב אל המהנה וירא את העגל ומחולות, ויחר אף משה, וישלך מידו את הלוחות, וישבור אותם תחת ההר (שם פסוקים טו-יט), והיינו שבמקום שיתן את הלוחות לבני ישראל, ואשר אז היה היום הזה יום מועד ושמחה לישראל, יום שנגמר בו מתן תורה, וכדרך שכתב הרמ"ע מפאנו (מאמר חקיקת דין ח"ב פס"ד), כי אילולא נשתברו הלוחות, היה משה רבינו ע"ה מגיע עד שערי גן עדן עם לוחות העדות על שתי ידיו, והיה מסיר משם את הכרובים ואת להט החרב ופותח את דרך עץ החיים, עכ"ל, הרי שהיום הזה היה מיועד לתיקון השלם וביטול המיתה לגמרי. אך למעשה נהפך לאבל מחולות, ונשתברו בו הלוחות, ומני אז נקבע הוא ליום מוכן לפורענות ח"ל.

'חג לה' מחר' - יש 'מחר' לאחר זמן

אמנם כתב האריז"ל (לקיט' כ חשא) על מה שאמר אהרן בעת עשיית העגל 'חג לה' מחר', שכוונתו 'מחר' לאו העתיד, כי יש מחר לאחר זמן, ועתיד הקב"ה להפוך את יום הזה ליום טוב, עיי"ש. אלא שלעת עתה עדיין לא זכינו לכן, כי חטא העגל גרם שנשתברו הלוחות באותו היום, וממילא נהפך היום הזה ליום גבר האויב'.

א. ואכן כי כן מציון שהשנו שניהם למות באותה מיתה עצמה, כי כדרך שנאמר בעמלק (שמות יט, י) 'ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב', כמו כן היתה מיתתו של נביא אמות העולם חבור, וכדכתיב (להלן א, ח) 'זאת בלעם בן בעור הרגו בחרב'.

ב. ובזה פירש בספיק' הנ"ל (פרה תר"ח) מה שנאמר בשעת חטא העגל (שמות לב, י) 'וישמע יהושע את קול העם ברעה, ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה', כי 'מלחמה' זו הנאמרת סתם קאי על מלחמת עמלק, כדכתיב ביה (שם טו, יח) 'מלחמה לה' בעמלק', ויהושע בן נון הרגיש שהתעוררה כאן המלחמה עם עמלק, שמכאן עשו ישראל את העגל, ועל כך אמר 'קול מלחמה במחנה'.

ד. הובקעה ה' הזה נגרם ג' כהמשך לחטא העגל, ועל כך נקבע יו"ט פורים - זמן מחיית עמלק - מיוחד לעיירות המוקפות חומה ביום ה'מחר', להורות על תיקון חומות ירושלים בזמן ביטול קליפת עמלק, ודייקא מימות יהושע בן נון, הלוחם הראשון עמו.

ה. 'חומת ירושלים' היתה כדי לכסות האוצרות הגנוזים בה, ולעית 'פרוזת תשב ירושלים' - שהחומה לא יכסה אלא יהא כגילוי. מדרגת 'מחר' היא ענין תיקון השלם וביטול המיתה, ונעלמה לפנים מן החומה. ובקביעת העיר נעשה ענין הכנה להתגלותה באחרית הימים, וזהו חלק הטוב המונה בתוך הפרועות עצמה. וכמו כן שושן פורים לעיירות שאין להם חומה עתה, המורה על התגלות דברים נעלמים, וכטעם 'מגלת אסתר'.

בקיעת החומה בי"ז בתמוז - הכנה ל'פרוזת תשב ירושלים'

בכל מורעניות גנוז גם דבר טוב ומעילותא

אמנם באמת נודע, שבכל מאורע הנעשה לישראל, אף בזמן שלפי פשוטו נחשב הדבר לפורעניות ולמציאות לא טובה, מכל מקום בעומק הדברים יש בו גם תיקון ומעילותא, ואדרבה, התרחשות זאת מורה על ענין גדול ונשגב שיתגלה בסוף בזמן הנרצה.

בקיעת החומה בי"ז בתמוז - כענין 'פרוזת תשב ירושלים'

והכי נמי נימא בדין, בפורענות הזאת שנעשה שבשעה עשר בתמוז שהובקעה בו העיר, הנה על אף שבפשוטו הרי זה מאורע קשה מאוד לישראל, שנפרצה חומת ירושלים, ובכך יכלו אח"כ האויבים להיכנס אליה ולעשות בה כרצונם רח"ל. אמנם בהסתכלות פנימית יש לומר, שבקיעת חומות ירושלים מורה על מדרגה נעלה ונשגבה, וכענין זמן העתיד שנאמר עליו (וכריה ב. ח.) 'פרוזת תשב ירושלים', ופירש שם רש"י ז"ל: 'מאין חומה'.

בימות המשיח יתגלו כל האוצרות הגנוזים שבירושלים

והענין בזה, כי הנה מה שירושלים עיר הקודש מסובבת בחומה, מורה על כך שטמונים בתוכה אוצרות יקרי ערך למאד, שצריכים לשמורם ולהסתירים היטב כדי שלא יושפחם עין כל רואה, וכדרך שמכסים כל דבר יקר בפני כל אדם. אמנם לעתיד לבוא בימות המשיח יפתח ה' את אוצרו הטוב, ואז יתגלו כל האוצרות הגנוזים האלו שהיו מכוסים עד הנה ע"י החומה, כי אז יקבע כשחר אורח (ושעיה נח. ח), ולא יכנף עוד מוריד (שם ל. כ), ולא יהיה עוד שום מחסה ומסתור שיכסו על כל הסגולות ההמה בעת ההיא.

מדרגת 'מחר' היא חיים נצחיים שבזמן תיקון השלם

ולפי זה יש לומר גם בעניינינו, כי הנה ענין 'מחר' - זמן האחרית, מורה על מדרגה נעלה מאוד, וכמו שלמדנו לעיל בשם הרמ"ע מפאנו ז"ע שיום שבעה עשר בתמוז - בחי' 'מחר' - הועד לזמן תיקון השלם וביטול גזרת מיתה לגמרי, שהוא שלימות מתן תורה. ויש ללמוד כן גם מכך ש'מחר' מרמז על ביטולו ומחיתו של עמלק, וזה רומז על שמאידך גיסא, כלל ישראל המעותרים ל'להטיב באחרית', היינו לומר שהם יזכו לבחי' חיים נצחיים - היפך המיתה והאבדון הנצחי של עמלק.

בעת החורבן נעשה הכנה לזמן העתיד

אמנם מדרגה זו היתה כמטה ונעלמה מאז נכשלו ישראל בעגל, והיתה מסובבת עם חומה גדולה ובצורה כדי שלא ישלוט בה עין כל חי. אולם בעת שהובקעה העיר בעת חורבן ירושלים, שנתגלה אז כל המונח לפנים מן החומה, היתה בזה כענין הכנה לזמן תיקון השלם, שאז 'פרוזת תשב ירושלים', כלומר שאין לא תהא חומת ירושלים כמסתור ומכסה, אלא כמגלה כל הדברים הנעלמים שבתוכה (ואחאבמ"ב).

פורים דמוקפין לעיירות שאים להם חומה עתה - הארה מ'פרוזת תשב ירושלים'

ומעתה יש לומר, שמטעם זה קבעו חז"ל את יום פורים דמוקפין לעיירות אלו שהיו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון בלבד, אך באותם הימים שהיתה ארץ ישראל חריבה כבר לא היתה חומה ויחושע אלו (ראה ירושלמי מגילה פ"א ה"א), ועומק הדברים בזה יובן היטב ע"פ האמור.

כי מה שאין להם חומה עתה, מורה שהעניינים הנעלמים והסתומים שהחומה כיסתה עליהם בימים הקודמים, באו עכשיו לידי גילוי, והיינו שמאיר הארה מזמן העתיד שיתגלו כל החמדות הגנוזות והסתומות. ואכן יו"ט פורים מסוגל ביותר לכך, כי כל מהותו הוא כענין 'מגלת אסתר', כלומר שבו מתגלים דברים נעלמים שהיו נתחלה בהסתור. ולפיכך בפורים נקבע יום טוב מיוחד לאותן העיירות שהיו מתחילה מוקפות חומה, ועתה נתגלו ואין להם חומה, להורות על הארת 'פרוזת תשב ירושלים' האציר בי"ז זה, ובו מתגלה בחי' 'מחר' אשר על ידו נמשך מפלת עמלק^(ג).

בביטול עמלק בזמן 'מחר' יהא 'חג לה' מחר'

ולפי דברינו האמורים בענין שורש פגם העגל יומתק הדבר מאוד. שהרי נתבאר שכל עון זה נגרם בכח ביאתו של עמלק ימ"ש לפני מתן תורה, שמכך נהיה איזה חסרון בכלל ישראל וממנו נמשך אח"כ את חטא העגל. ואם כן, כיון שעמלק הוא שגרם את פגם זה, מעתה גם התיקון על כך יהא בעיקר בעת שנתבטל קליפתו הרשעה מן העולם. ומאחר ששלימות מפלת עמלק ומחיתו הגמורה תהיה בעת ה'מחר', המורה על האחרית שעתיד הוא אז להיאבד, לכן שפיר בזמן 'מחר' ישוב היום הזה להיות למועד רחוק^(ה). כי אז יתוקן חטא העגל בשלימות, ו'שמחה שמעולם על ראשם' (ע"פ ישעיה לח. י; שבת פח.).

ד.

שושן פורים למוקפין חומה - התעוררות 'חג לה' מחר' של היום שהובקעה העיר

יום גבר האויב ותקבע העיר

והנה מכח חטא העגל שהפך את יום י"ז בתמוז ליום אבל - עד זמן העתיד שיחזור להיות חג לה', נשתלשל הדבר במשך השנים שנעשו בו עוד כמה פורעניות לישראל, וכפי שנגמנו במשנה (תענית כ.ו.) חמשה דברים שאירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז. ואחד מהם הוא שבו ביום הובקעה העיר, כלומר שביים הזה גבר האויב, ופרצו השונאים את חומת ירושלים, ותיבקע העיר, וכל זה נגרם מכח שבירת הלחות שנעשתה בשעת חטא העגל.

ע"י מחיית עמלק יתוקנו חומות ירושלים

והנה מאחר שחטא העגל גרם שתיבקענה חומות ירושלים, וכל אותו החטא הרי בא ע"י קליפת עמלק כאמור, אם כן לעתיד לבוא שיתבטל זכר עמלק, ויימחה שמו מתחת השמים, שאז יתהפך יום י"ז בתמוז להיות חג לה', אזי יתוקן גם פגם זה של 'הובקעה העיר' שאירע באותו היום, ותיבנה חומות ירושלים (ע"פ תהלים נא. ב.).

פורים למוקפין חומה ביום ט"ו אדר

וע"פ הדברים האלה יובן היטב את מהותו של היום טוב 'שושן פורים' שקבעוהו חז"ל (מגילה ב.) ביום ט"ו באדר, לכריכם המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, והוא לזכר למה שביקשה אסתר מאחשוורוש (שם ט. יט.) 'נתן גם מחר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום'.

בקשת אסתר 'נתן גם מחר' - לעורר את אחרית עמלק

כי הנה הטעם שבאה אסתר בבקשה לפני המלך באמרה 'אם על המלך טוב ינתן גם מחר לעשות כדת היום', הוא על דרך האמור לעיל שעיקר מפלת עמלק באה מכח התעוררות זמן המחר - שאז הוא עדי אובד. ולפיכך בעת ההיא כאשר התגברו היהודים על קליפת עמלק ביום י"ג אדר לשלוח יד במבקשי רעתם, ויכו באויביהם ויעשו בשונאיהם כרצונם, רצתה היא לעורר את מחייתו השלימה שבזמן העתיד, ולפיכך ביקשה מן המלך ש'נתן גם מחר' ליהודים אשר בשושן, כדי לשרש אחריו ביותר.

פורים ביום 'מחר' למוקפין חומה - לתקן פגם 'הובקעה העיר'

והנה לזכר זה קבעו אח"כ חכמינו ז"ל את היום הזה לאנשי כריכים המוקפים חומה לחוג בו את חג הפורים. והענין, כי יום זה - שהוא בבחי' 'מחר' - מרמז על אבדון קליפת עמלק באחרית הימים, ומאחר שעמלק ימ"ש הוא שגרם שתיבקע חומות ירושלים, לכן היום הזה שמתעורר בו זמן האחרית ומתקיים בו ביותר ביטול עמלק, מורה על תיקון פרצת חומות אלה שיעשה לעתיד - בזמן ה'מחר'. ולפיכך נקבע היום הזה לזמן מחיית עמלק לעיירות ה'מוקפין חומה'.

דייקא למוקפין חומה בימות יהושע בן נון - הלוחם הראשון עם עמלק

וכמו כן נקבע הוא לעיירות כאלו המוקפים חומה 'מימות יהושע בן נון' דייקא. והטעם, כי יהושע בן נון היה הלוחם הראשון עם עמלק במלחמתם עם ישראל בהיותם במדבר, וכמו שצויה לו משה רבו 'צא הילחם בעמלק מחר', ויחלוש אותו ואת עמו לפני רבו, וממילא על ידו תתוקן גם חומת ירושלים שנחרבה מכוח של ארץ שרש.

ג. והדבר עולה היטב עם מה שאיתא מהאריז"ל (משנת חסידים תמוז א פ"א) שהציווי של שם הוי"ה השולט בחדש תמוז יוצא מסופי תיבות הפסוק הנזכר 'וכל ז'ה איננו' שו"ה ל"י שאמר הכן, המורה על שאין לו תכלית ואחרית כ"ל, ומאז ואילך התחיל הוא לפול. כי אכן בזמן האחרית - הרמוז בשם הוי"ה הנרשם בסופי התיבות דייקא - תבוא מפלתו השלימה, ובכך יתוקן את עון העגל שגרם הוא בפרשנותו.

ד. 'קודם החטא היו מוכנים בני ישראל לקבל לחות הראשונות בקול קולות, היינו שהיה מתוקן כל העולם והיו משועבדים כל האומות תחת בני ישראל לא היה הסת"א יכול לעכב התפשטות התורה, והיה חלק מסוף העולם כו. אין אחר החטא מאמר אין לך יפה מן הצניעות. שצריך להיות התיקונים בהסתור. וזה היה מקטרג אותו רשע, באשר בני ישראל חטאו, ואינם יכולים לתקן ולקבל הקול גדול. אכן באמת כל זה עשו הרשעים, ועל ידי מלחמת עמלק תתשרלו בני ישראל מלחית מוכן לתקן הכל, ולכן נשבע הקב"ה שאין שום שלם עד שימחה שם עמלק במהרה בימינו, ואז תקדש שמו הגדול. וזאת (וכי ד') שביי בלחות מנחמים אותנו, והיינו כי בוודאי המתנה שנתן לנו הקב"ה לא היה למנון, ואם כי אז לא היינו ארויים לקבל, ונגמנו בארון, ונשברו הלוחות בי"ז בתמוז, וצריכים לתקן כל אלה השברים, והה היא באמת כמו פירוז וגלות בני ישראל בכל הארצות כדי ללקוט אותן השברים, וכשיתקן הכל נזכר לקבל הלחות הראשונים. ולכן איתא בשם האריז"ל חג לה' מחר, שלעתיד יהיה י"ז בתמוז יום טוב, כי מצד תנחת הלחות בוודאי היה יום טוב גדול, ורק מצד שאינו יכולים לקבל נחפז על לאבד מחולו, וכשיתקן הכל יתקן כל שבעה עשר בתמוז לשושן ושמחה, וכמו שכתבו ר' יהודה לרש"ון. (שפת אמת בפרשנות שנת תרמ"ח ד"ה במדרש).

ה. ואכן נודע מה דאיתא בגמ' (מגילה כ.ד.) שיו"ט פורים הוא יציאה 'ממיתה לחיים', שהיא הארה מבחי' חיים נצחיים מזמן העתיד בביטול קליפת עמלק.

א.

קלי מואב באה למנוע את המשכת מאה ברכות'

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי (כג. כז).

אימת אברהם"ק בכ"מ (ע"י ע"ש דחש) שער החידושים (פ"ט) סדר שלם אך פועלת המשכת הקדושת מן הכה אל הפועל, ודבריו הק' מיוסדים על יסוד דברי הוה"ק בפר' לך לך (ד"ה ע"י סתרי תורה). ומבואר שם כי המבטח ונקראת 'הולדה' בקדושה, כי כל מצאותה של קדושה הוורדת להיות מצאות פועל ממש בעולם הזה, היא בבחי' 'לדה' של האור הרוחני בעולם הגשמי. ודבר זה פועל באופן הנקרא 'אור מים רקיע' ואחר כך 'מאה ברכות', כי ההתחלה היא בבחי' מוחין המכונים 'אור', ואחר כך נמשכים המוחין יותר למטה בבחי' 'סיפה' שהיא נקראת 'סיים', ואז מתקדמת הטיפה ומתפשטת וזהו בחי' 'רקיע', ועל ידי סדר זה יכולה הקדושה לצאת מן הכה אל הפועל ממש בבחי' 'הולדה'. ואחר כך הוולדה משפיע הקב"ה 'מאה ברכות', וזהו שנאמר לאברהם אבינו לך לך' (בראשית כ. כ). שהוא בני מאה, כי אז התחילה הקדושה לצאת מן הכה אל הפועל, כאשר הלך אברהם אבינו לארץ ישראל שהוא מקום גילוי הקדושה בעולם הזה, ולכן הבטיח לו הקב"ה מאה ברכות.

ויש לומר על הענין הזה אצל אברהם אבינו, שהרי דברים אלו מיוסדים על הוה"ק העוסק באברהם אבינו. והנה הפסוק לך לך מאריך נאמר אילו כאשר עוד היה נקרא בשם אברהם, ואכן 'אברהם' הוא נוט' אור מים רקיע ברכה. ואחר כך נשלם ענינו יותר במאת הברכות, ואז נקרא שמו 'אברהם' שהוא נוט' 'רב מנא', שנתרבה ונתברך במאה ברכות. ויש לומר כי ד' בדיעות אלו מכוונות כנגד האבות הק' אברהם יצחק יעקב, יחד עם דוד המלך שהוא כנגד מרת המלכות. ולנצח כי תוספת הברכות הם בחי' מרת המלכות, ולכן נשלם ענינם על ידי האות ה' הרמוזת על מרת המלכות [ה' אחורנה שבשם הו"ה].

אכן כאשר הלך אברהם אבינו לארץ ישראל, עדיין לא נשלמה מרת המלכות כראוי, ולכן עדיין לא זכה לבחי' הברכות בשלימות. ולאמיתו של דבר תושלם המלכות לגמרי רק כאשר תקום מלכות דוד על מנוע, בביתא מלכות צדקתו בדיקתו בימינו. ולכן נאמר שם לך לך אתו לוט, אשר לוט הוא לשון של קללה, להורות על כך של אלו אברהם אבינו עדיין לשלימות הברכות, ועוד היתה איזה אחיזה לקלי קללה. כי אכן נשמת דוד המלך שהוא שלימות הברכות, עוד היתה בשביה אצל לוט, שהוא בחי' קללות, שהרי דוד בא מרות המואביה מבני בניה של לוט, ועל עוד שלא יצאה נשמת המלכות משביה, עדיין אין שלימות וברכה.

ובזה יש לפרש למה ובאיה כח רצו מואב לעורר את היצר הברכה על כלל ישראל, שכן הם באים מבני בניו של לוט, המורה על שליטת כח הקללה כאשר עדיין לא הגיעו אל שלימות הברכות. ולכן ענת כאשר נעזר כלל ישראל לפני נכסותם לארץ ישראל, כאשר היו כבר אחר בחי' אור מים רקיע ולפי מושבות מאה ברכות, בא המואבים להפיע את מלכותם על ידי קללת בלעם. וזהו שנאמר 'וירא בלק את ישראל בני' אור מים רקיע' עם ק' המורה על מאה ברכות, והיינו אשר מלך מואב היה ירא שמו ישימו בני ישראל את המעשה כולה עם הברכות, כאשר הם בעצם עדיין רק בבחי' 'אשר עשה ישראל לאמורי', אשר 'אמורי' נוט' אור מים רקיע. ועדיין לא הגיעו אל הברכות, ולכן ניסה לרעוב בעדם על ידי קללת בלעם. אבל הקב"ה הפך את הקללה לברכה, ומנשם על כלל ישראל רוב ברכות.

ב.

זקני מדין אל רצו נבואה בבחי' פילגש

ויאמר אליהם לית מה היללה והשמותי אתכם דבר כאשר ידבר וידי' ה' אלי וישבו שני מואב עם בלעם (כג. כח).

פי' רש"י: 'אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אומות העולם וכו' כאדם ההולך אצל פילגשו בהחבא'.

והנה על הפסוק הקודם 'ויאילו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם', פי' רש"י: 'קסם זה נטלו בידם זקני מדין, אמרו אם יבא עמנו כפעם הואת יש בו ממש, ואם ידענו אין בו תועלת. לפיכך כשאמר להם 'לית מה היללה', אמרו אין בו תקוה, הניחוהו והלכו להם, שנאמר 'וישבו שני מואב עם בלעם', אבל זקני מדין הלכו להם. כי להקדושתו, כי

אם היה צריך ללית היללה כדי לזכות לנבואה, למה עזבוהו זקני מדין, והלא אין חזיתו מפני שאין בו ממש, אלא כדי לזכות לנבואה, וכי לא ידעו כי נביאי אומות העולם מקבלים נבואה רק בלילה.

ויש לומר על פי דיוק לשון רש"י, כי מה שנביאי אומות העולם מתנאבים בלילה, הרי זה כענין אדם ההולך אצל פילגשו, והנה המדינים היו מנבי פילגש אשר לאברהם אבינו (בראשית כג. כ), ואם כן כבר היה להם שייכות אל הקדושה בבחי' פילגש. ולכן אמרו כי אם יאמר להם בלעם שהוא צריך להתמנות על היללה, הרי שאין לו נבואה אלא בבחי' פילגש, אם כן אין בו תועלת יותר ממה שיש להם. כי חשבו שמו ישי לו מדרגה יותר גדולה מזה, אבל אם הוא רק בחי' פילגש, אין הם צריכים לו.

ג.

בלעם איבד את כוחו אחר שביקר את ישראל

ויאמר בלעם לבלק התיצב על עולתך ואלכח אולי יקרה ה' לקראתי ודבר מה יראני והגדת לי ויך שפי (כג. כד).

פי' רש"י: שהלך יחיד, 'לשון שופי ושקט שאין עמו אלא שתיקה'. והנה בסוף הפרשה אחר שסיים לברך את ישראל, מצינו שאמר בלעם 'העני הולך לעמ' (כג. כד), והרי זה היפך הגמור מן 'ויך שפי', שאין הוא הולך יחיד כלל, אלא הרי הוא עומד לחיות אחד מכלל העם ולא להיכבד מהם כלל. והענין בזה הוא, כי כל נבואת בלעם ומוחו היה רק פקדון בידו כדי שיבא לברך את ישראל, ולכן אחר שסיים את כל הברכות, איבד את כל מעלותיו המיוחדות, וכבר היה אחד מכלל העם.

ורואים בסדר המקראות, שאחרי כל ברכה וברכה איבד קצת מכוונו, עד שאיבד אותו לגמרי. כי לפני הברכה הראשונה נאמר 'ויך שפי', שיהיה ממש במדרגה מיוחדת יחיד ונבדל מכלל, כי היה כל כך נעלה ומרום על כולם במדרגתו. וזהו שכתב הרמב"ם (כג. לה) כי כאשר לקח בלק את בלעם לבמות בעל, ראש מושק רק את קצה העם, אלא שכלעם הלך יחיד למקום גבוה יותר בשיפוע ההר [כמה מפרשים פירשו בתבנית שפי שהוא מלשון גובה ההרים הנקרא 'שפיים' בלשון הנביא]. והוא ראש מושק את העם כולו, כולו, כולו, והיינו אשר בלעם התעלה במדרגתו עוד יותר מנבל, עד שהוא היה יכול להשיג את כלל ישראל כולו, מה שבלק לא היה מסוגל לכך.

אבל מיד אחר כך, כפעם השניה שהלך לברך את ישראל, כתוב 'אפס קצתו תראה ויכול לא תראה' (כג. כז), כי שוב לא היה במדרגה גבוהה כל כך שהוא יכול לראות את העם כולו, ואז כבר ידל בו בלק ואמר לו 'מה דבר זה' (כג. כח), כי הרגיש שהוא באותה מדרגה נעלית שהוא בה לפני כן, ובפעם השלישית כתוב 'ולא הלך כפעם כפעם לקראת נחשים' (כד. א), שראה בלעם שאין לו עוד תועלת כהליכה למקום מיוחד כפי עצמו, כי אין הוא מגיע לטוים מדרגה מיוחדת על ידי זה, לפי שהוא יורד במדרגתו מפעם לפעם, על ידי שיצאו מנוע כבר הברכות שהיו צריכות לצאת ממנו. עד שבלקסר אמר 'העני הולך לעמ', כי לא נשארה בו שום מעלה מיוחדת המבדילה אותו משאר עמו, ונהיה שזה מכלל כאחד מהם.

ובדרך אגב רואים כאן את ההבדל הגדול בין צדיקי כלל ישראל, אל להבידל אלף אלפי הברכות נביאי אומות העולם. כי הנה אצל בלעם ראש הסטרא אחרא כאשר הוא מנה דיוק ונעלה, היה על ידי זה מוחזק ונפרד מן העם, כמו שמצינו אצל הגלחים הפורשים מן השייכות אל כל אדם. והנה מצינו בשם של בלעם, שהוא 'כל עמי' היינו באופן נפרד בלי העם, כי מהותו הנעלית אינה יכולה להיות אלא אם יפרד מכלל. מה שאין כן אצל כלל ישראל, הרי ככל שהצדיק מתעלה ומתרחק יותר, הרי הוא מנה עוד יותר חלק מכלל ישראל ודבוק בקדושתם של ישראל, ואדרבה הוא מגלה בעבודתו איך הוא 'שליט' על הכלל כולו וכל קדושתו אינה באה אלא מבחי' כלליות בשמות ישראל, והוא מתאחד ומתחבר לחיות לו שייכות עם כלל ישראל לנבואת אומות ולהפלה לטובתם.

ד.

בלעם רצה להתגבר לעומת אברהם אבינו

מן ארם יתני בלק מלך מואב מחריר קדם (כג. כ).

יש להבין למה הזכיר בלעם בדבריו את בלק, מה יועיל לו בלק

לקלל ח"ו את ישראל.

אכן הנה כאשר הפך הקב"ה את קללתו לברכה אמר 'כי מראש צורים אראנו ומנובעת אשורנו' (כג. כ). שהם האבות והאבות הקדושים (רש"י), הרי שבא ברצונו לעקור את שרשי כלל ישראל אצל האבות הק', ויש לומר כי בעיקר בא בלעם להתגבר לעומת אברהם אבינו, כי רצה בלעם לעלות עד השרוש של כלל ישראל, ואברהם אבינו הוא הראש והראשון של כלל ישראל. ולכן אמרו חז"ל (מסכת כ. יב) כי הקדים בלעם בבוקר לחבוש את אותו בעצמו, ואמר לו הקב"ה 'רשע כבר קדמך אברהם', עיי"ש, הרי שכל ענינו היה לעומת אברהם אבינו, וכן מצינו במשנה (אבות פ"ה מ"ה) ענין שלם שיש בין 'תלמידיו של אברהם אבינו' לעומת 'תלמידיו של בלעם הרשע', כי אכן בלעם הרשע בא להתגבר בעיקר לעומת אברהם אבינו.

ולכן לקח בלעם עמו את בלק, כי בלעם היה מורעו של לבן הרשע (ספדרין קה; ווה"ק ח"א קס"ו) אשר הוא היה בן בתואל (בראשית כה. ח) בן נחור אחי אברהם (שם כג. כג), ובלק היה מלך מואב אשר הם יוצאים מלוט (שם י"ז, י"ח), שהוא בן דודן אחי אברהם (שם י"א, י"ב). ובהו בא להתגבר לעומת קדושת אברהם אבינו ממש שני אחיו, בבחי' ביטול של 'חד בתרי'. ולכן הזכיר את בואו 'מחריר קדם', כי בא להתגבר לעומת השרושים הקדומים 'מחריר קדם' של כלל ישראל שהם האבות ק' ויה' א. אכן קללתו נספכה לברכה, כי איננה היא וכות האבות הקדושים ולא יכול היה לבטלה ח"ו, ולכן אמר 'כי מראש צורים אראנו ומנובעת אשורנו'.

ה.

פרשתו של בלעם הם דברי תורה היוצאים מתוך רשות הסט"א

משה כתב ספרו ופרשת בלעם (כ"ב כ"ד).

המפרשים התקשו מה ביאור לשון זה, וזי פרשתו של בלעם איננה חלק מכלל ספר התורה, למה מצייתת הגמ' פרשה זו באופן מיוחד.

והביאור הפשוט בדבר הוא, כי אין שם ענין מיוחד בפרשתו של בלעם שאין בכל התורה כולה. כי מאז שמדברים על משה רבינו, הרי כל המאורעות הכתובים בתורה, אינם אלא דברים שאירעו עם משה ובני ישראל. ואילו פרשתו של בלעם היא כל מילה דבר שאירע בין בלק ובלעם, ולא היו בני ישראל נזכרים בכל המעשה מתחלה עד סופו.

ועומק הענין בזה הוא, כי אכן יש בפרשה זו ענין מיוחד, בדיוותה יוצאת מתוך הסטרא אחרא עצמה. שהרי יש כאן ברכות מיוחדות שהשיע הקב"ה לכלל ישראל דרך פיו של ראש נביאי אומות העולם, ולכן הרי זה חלק מפרשה שלימה שדחתה בין בלק ובלעם ראשי הסטרא אחרא, ואילו כלל ישראל שהם חלק ונחלת הקדושה לא נטלו חלק במעשה זה כלל. והוא היה עניינה המיוחד של פרשה זו, בדיוותה דברי תורה היוצאים מרשות הסט"א עצמה. והנה נזכר מזה הקדושה העליונה שאינה מתפעלת מכל ממונה, על ידי הניצוץ"ק השוכנים אפילו בתוך הסט"א עצמה בסוד 'ומלכותו בכל מושלה' (תהלים קק. ט"ז).

ובכל השנים קוראים פרשה זו סמוך ליום י"ז בתמוז, או לפעמים ביום י"ז בתמוז עצמו, ויש לומר כי בפרשה זו מונח איזה תיקון לפגם שאירע בי"ז תמוז. והענין הוא כי בזה היום היתה שכינת הלוחות (תנחומי כ"ז), וזה היה מכת פגם חטא העגל. והנה כלל ישראל נכשלו במעשה העגל אחר שאמרו 'כי זה משה האיש וגו' לא ידענו מה היה לנו' (שמות כב. א), וזה גרם לשכינת הלוחות. והנה אשר התעלמה על ידי הדיעה בענין משה רבינו, היא רומת את חטא העגל. ולכן הרי זה דומה לענין פרשתו של בלעם, אשר היא פרשה שנעלמה מדישתו של משה רבינו בשעת מעשה, והרי היה משה רבינו בענין זה דומה למצב שבו היו כלל ישראל בחטא העגל. וכעם שבשעת פרשתו של בלעם נתגלה ענין מיוחד של 'ומלכותו בכל מושלה', ויצאו דברי תורה מיוחדים מזה, שהם דברי תורה שהיו בלועזים ביד הסט"א ויצאו מזה. כך גם יתגלה כי ע"י חטא העגל שנשכחו הלוחות הראשונות, וזו למתן הלוחות השניות שהם 'כפלים לתושיה' (אבות א. א) שסדר טו, א, כי באו על ידי כח התשובה מהפך את הדיעות לכוונות וכוונות את הניצוץ"ק הבלועים ביד הסט"א, ועל ידי זה הוציאו לדברי תורה חדשים.

בכל עת יהיו בגדיך לבנים:

הנשמה צריכה
לעבור ניקיון
מידי פעם

א. לא בשמים הוא: עבודת ה' אינה דבר קשה כל כך כמו שחושבים

כל דבר נראה מבחוץ יותר קשה ממה שזה באמת | **משל לאיש עסקים שמבחוץ נראה מלא דאגות** | הכל תלוי בראש | עובד ה' רגיל לשאת על עצמו עול | עובד ה' מרגיש מתקיות בעבודה ואינו מסוגל בלעדיו | כל ההתחלות קשות ומכאן ואילך יעריב לכם

ב. והייתם נקיים: העבודה לנקות את עצמו תדיר

אדם צריך לנקות את עצמו מכל לכלוך שדבק בו | **בגשמיזיו כל דבר עובר ניקיון מופעם לפעם** | באופן טבעי כל דבר מתלכלך | גם ברוחניות בהתחלה לתורה ולתפילה | **המעלה של חיים בצוותא חזק עם חברים** | אם לא עוצרים לנקות הלכלוך מצטבר למעלה ראש | **תשובה היא ניקיון רוחני** | תשובה בכל לילה | **תשובה בערב שבת קודש** | תשובה יסודית פעם בשנה | **לפתח בקרבנו סלידה מלכלוך**

לימי הקיץ

ג. מה נאוו על ההרים: אפשר להתעלות מאד ב'קעמפ'

כשיודעים מראש לקראת מה הולכים, כל ימי הקיץ נראים אחרת | **המעלה שיש באורי הטוהר מזהמת הטומאה שבערים** | התועלת הנכבדה שבזה לתורה ולתפילה | **המעלה של חיים בצוותא חזק עם חברים** | מסייע להתלהבות בתפילה ובקדושת שבת | **זהירות רבה מחברים לא טובים** | זהירות מביטול זמן | **כשנשכב לישון בזמן כל היום שאחר כך נראה אחרת** | ימי בין המצרים וימי שבעה דנחמא | **הכנה לראש השנה**

א.

לא בשמים הוא: עבודת ה' אינה דבר קשה כל כך כמו שחושבים

נקודות:

ברגע שבחור עשה שינוי במוח והחליט בדעתו שהוא 'עובד ה' - הרי נעשה אדם אחר לגמרי! הוא מונח במצב של עבודת ה' 'קבלת עול' נעשתה חלק ממנו! זהו חלק מה'סיסטעם' שלו! ודאי שקודם שנכנסים לזה - זה נדמה כהר גבוה, אך ברגע שנמצאים בפנים - רואים שאין זה קשה כל כך!

שינוי קטן במוח משנה את כל התפיסה

במילים אחרות: ברגע שאדם נכנס ל'ביזנעס', המוח שלו משתנה מבפנים! הוא נהיה סוג כזה של בן אדם! הוא נכנס למצב שהוא **קעת איש עסקים**, והוא חלק מהמצב הזה! המצב הזה מקיף אותו מכל צד והוא חי בתוך זה! ובכן, **קעת בתור אדם שחי במצב כזה - בכלל לא קשה להתנהג בהתנהגות כזאת**, זה בא לו ממש בקלות! אדרבה, יקשה עליו לצאת מה'ביזנעס'! אם מיהו יטול ממנו את כל הטרדות שיש לו מחמת עסקיו - בתוך יומיים הוא ימצא את עצמו במצב נואש מרוב עשמום, כי הוא כל מורגל במהלך חיים כזה! היה זה קשה רק בהתחלה להסתגל למצב הזה, אבל אחר שכבר נכנס לזה בכל כוחו, זה נהיה אצלו חלק בלתי נפרד מה'סיסטעם' שלו, חלק מסגנון החשיבה שלו וחלק מאורח חייו.

ההשקפה הראשונה על עובד ה': זה עולה לו בקושי רב כל כך!

הנמשל כלפי עבודת ה' הצופה מן הצד ומסתכל איך העובד ה' מסדר את יומו, זה נראה לו שלעובד ה' ישנן חיים מאד קשים. כי הוא רואה איך הוא נושא על עצמו 'עול' מלכות שמים' כל היום, הוא מנצל כל דקה לתורה ועבודה, הוא עמל על נקיות, הוא נזהר בדיבורו מכל נדנוד של לשון הרע ושקר, הוא עובד על מידותיו לנקות מכל מיני נאוו וכבוד וכדומה, ולכן נראה לצופה מן הצד שעבודת ה' היא מאד קשה להשגה ויישום.

בהשקפה שנייה: עבודת ה' היא חלק מהבן אדם והוא אינו יכול בלעדיו!

אולם אליבא דאמת אין זה קשה כלל וכלל! כי ברגע שבחור עשה שינוי במוח (שינה סויטש במוח) והחליט בדעתו שהוא 'עובד ה' - הרי נעשה אדם אחר לגמרי! הוא מונח במצב של עבודת ה' 'קבלת עול'

כל כך הרבה דאגות של ענינים שונים ש'חייבים' להסתדר, כי אם זה לא יסתדר - הרי הוא יכול לעזוב את ה'ביזנעס'. בקיצור: אין לו דקה אחת של מנוחה. וכאשר האדם עשומד מן הצד מתבונן על איש העסקים, הוא חושב לעצמו: "הרי זה דבר כל כך קשה לנהל עסקים! למה הוא הכניס את עצמו לזה? וכי שווה לוותר על חיים שלווים ורגועים עבור כמה דולרים? מדוע אינו מחפש פרנסה אחרת - שמותירה גם זמן לנשום?".

בהשקפה שנייה: בכלל לא קשה לו!

אם נשאל את כל השאלות הללו את איש העסקים בעצמו, אזי ישמעו אחרת לחלוטין. נכון, הוא יודה לך שבאמת בהתחלה היה לו מאד קשה, אבל אחרי שכבר נכנס לענין - הוא התרגל לזה, וכלל לא קשה לו! אדרבה, הוא יצחק על הפועל המסכן שכל כך דואג לו וחפץ בטובתו... והוא יגיד לו: "איני יודע על מה אתה סח! על איזה דאגות אתה מדבר! זה אצלי כמו לחם עם חמאה! אני מכיר את ה'ביזנעס' על כל פרטיו ודקדוקיהם באמצע השינה! כל הדאגות הללו הם אינן דאגות כלל ועיקר - הם חלק מסדר היום הרגיל שלי! כך הוא 'ההלוך ילך' של ה'ביזנעס', ואני ממש לא נעשה מוטרד יתר על המדה בגללן!".

פרק י"א

וְהָיָה כְּלִלְתִּי עַד הִנֵּה רַבִּים מִפְּרִמִּי הַנְּקִיּוֹת, וְזֶה בְּנֵי אֵב לְקֵל שְׁאֵר הַמִּצְוֹת וְהַמִּדּוֹת בְּלִם יִשְׁמַע חֶקֶם וְיוֹסִיף לָקֵחַ וּבְנֵי מִתְחַבְּלוֹת יִקְנֶה (משלי א). וְהָיָה אִינִי יָכוֹל לְהַכְחִישׁ שִׁישׁ קֶצֶת מֵרַח לְאֶדָם לְהַגִּיעַ אֶל הַנְּקִיּוֹת הַזֶּה, אֲף עַל פִּי בֶן אֹמֶר אֲנִי שְׂאִין צָרִיר כֵּל כֵּף כְּמוֹ שֶׁנֶּרְאָה לְכַאֲרָה, וְהַמִּתְחַבְּלָה בְּדָר הִנֵּה קֹשֶׁה מִן הַמִּצְוֹת

הקושי העיקרי הוא ההחלטה האיתנה: אני עובד ה'!

אחרי שהמסילת ישראל האריך כל כך כאן בפרק י"א, לבאר את כל הפרטים של 'נקיות', הוא מסיים עם נושא כללי בענין הנקיות, הוא מסביר שלמרות שלא כל כך קל לעבוד על 'נקיות', עם כל זה אין זה קשה כל כך כמו שאנשים נוטים לחשוב. והוא מוסיף על כך כמה מילים, שיעיקר הקושי בדבר הוא המחשבה שאדם צריך לקבוע בדעתו: "אקח את עצמי בידיים ואעבוד על כל להיות נקי!" **ההחלטה הזאת קשה היא**, אבל ברגע שאדם החליט שהוא לוקח את עצמו לענין הזה, והוא מתחיל לעבוד על כך - הוא מתרגל מהר מאד לענין, והוא נוכח לראות שזה הרבה יותר קל ממה שהוא תיאר לעצמו.

אפילו בגשמיזם, מבחוץ - כל דבר נראה קשה יותר

בלשון חז"ל הענין הזה נקרא 'כל ההתחלות קשות' - כל דבר יש בו קושי רק בהתחלה, אחר כך הדבר נעשה קל יותר. כלל זה אינו רק בעניני עבודת ה', אלא אף במילי דעלמא. **והסיבה לזה היא, כי כל זמן שהאדם לא מונח ראשו ורובו בענין שהוא רוצה לעסוק - זה מכביד עליו ונדמה לו כדבר קשה.**

בהשקפה ראשונה ניתן לחשוב על איש עסקים: יש לו יום כל כך עמוס ולחוצץ!

נביא דוגמא מצויה: כאשר איש פשוט מתבונן מהצד על איש עסקים עסוק, הוא לא מצליח להבין מדוע בן אדם מכניס את עצמו ל'ביזנעס' כאלו, מבחוץ זה נדמה לו, שחיינו של איש העסקים הגדול שמנהל מפעל ענק הם חיים קשים מאד. הטלפון שלו מצלצל כל רגע, והוא חייב להרים ולענות לכל עובד, הוא צריך לזכור כל כך הרבה מטלות - מהדברים הגדולים ביותר ועד לפרטים קטנים ופרטי פרטים, הוא צריך לשאת על ראשו

יגע שאדם נכנס ל'ביזנעס', המוח שלו משתנה מבפנים! הוא נהיה סוג כזה של בן אדם! הוא נכנס למצב שהוא כעת איש עסקים, והוא חלק מהמצב הזה! המצב הזה מקיף אותו מכל צד והוא חי בתוך זה! ובכן, כעת בתור אדם שחי במצב כזה – בכלל לא קשה להתנהג בהתנהגות זאת, זה בא לו ממש בקלות! אדרבה, יקשה עליו לצאת מה'ביזנעס'!

~

גם ברוחניות קיים מושג של 'תשובה שנתית' – שפעם בשנה מנקים מאד יסודי, מגרדים ומשפשפים כל פינה שבנשמה, וחושדלים למצב הנקיון המקורי. ה'תשובה השנתית' הינה תקופה של ארבעים יום, זה מתחיל בראש חודש אלול, ואחר כך מתחזק בעשרה הימים האחרונים, 'עשרת ימי תשובה' וביום האחרון נעשה האדם נקי כל כך עד נקיון מופלא מאד

נעשה חלק ממנו! זהו חלק מה'סיסטעם' שלו! ודאי שקודם שנכנסים לזה – זה נדמה כהר גבוה, אך ברגע שנמצאים בפנים – רואים שאין זה קשה כל כך! כי ברגע שהראש מונח בסוגיא – הוא כזה סוג בן אדם וזה נורמלי אצלו!

ברגע שחשים את הטעם – מרגישים את ה'כי הוא חייד'

בעבודת ה' ישנה סיבה נוספת, מדוע הדבר נעשה קל יותר אחרי שהתחילו. משום שברגע

שנכנסים פנימה לסוגיא של עבודת ה', רואים בפשטות ש'כי הם חיינו' – מרגישים שזה 'חיים' ממש! וממילא, זה נתון חשק וחיות הלאה, לעשות יותר ויותר. ואפילו אם יש לו יום קשה – שקשה לו בעבודת ה' – הוא אינו נעצר, כי הטעם שיש לו מעבודת ה', דוחף אותו לעשות עוד ועוד. הוא מרגיש ממש שרק למטרה זו נברא! הוא לא מצליח להבין איך בני אדם יכולים לחיות בלי חשבון הנפש? חיים

ב.

והייתם נקיים: העבודה לנקות את עצמו תדיר

ועלש? האם אני מדקדק על המחשבה דיבור ומעשה שלי – שזה יהיה על פי תורה? מה הם ההשקפות שלי? האם אני חי כיהודי? האם אני חושב כמו יהודי? האם אני מרגיש כמו שיהודי צריך להרגיש? ובדיוק כמו שבגשמיות לא כל 'באלעבאסטע' מנקה באותו רמה, כך גם ברוחניות ודאי לא כולם עומדים במדרגה שווה כמה טוב הם מנקים את עצמם, וזה תלוי כמה אדם דורש מעצמו. אבל על כל פנים, כל אחד לפי המדרגה שלו – צריך שיהיה לו נקיות כלשהיא! אסור לאפשר לכלוך להצטבר ולהיערם שכבה על גבי שכבה, חייבים לעשות מידי פעם חשבון נפש, להתנקות ולעשות תשובה.

תשובה היא כמו סבון ניקוי לנשמה

בעצם, במקום 'נקיון' – ניתן לקרוא לזה בשמו 'תשובה', כי זה בעצם המצוה של תשובה, לשטוף ולנקות את הנשמה. ודאי שיש מדרגות רבות ושונות של תשובה, אבל הפעולה הפשוטה של תשובה פירושה, שהאדם אומר לריכונו של עולם: "אני מודה ומתוודה, שטשאתי נגד! פטפטתי ונשכחתי ב'אבק' לשון הרע! התעוררה בקרבי אותה מדה רעה! חשבתי מחשבה רעה! לא התנהגתי כיהודי! כעת אני כבר רוצה להיות טוב! מהיום והלאה אהיה טוב! עזרו נא לי שלא אשכח ממך!" כך מדברים כמה מילים חמות אל ה' ומתפללים לסייעתא דשמיא. ועם זה רוחצים את הנשמה! עד שיוצאים אדם נקי! כי תשובה היא ממש 'סדר נקיון'.

כמה שמחשיבים יותר את הנשמה – כך עושים תשובה בתדירות גבוהה יותר

בדיוק כמו בגשמיות, כמה שבנין המגורים יקר יותר – כך מנקים אותו בתדירות גבוהה יותר, כך גם ברוחניות, כמה שאדם מחשיב ומיקר את הנשמה שבקרבו – כך עושה תשובה ומנקה את עצמו לעיתים תכופות יותר. ישנם יהודים שעושים תשובה כמה פעמים ביום; כמו שהרבי ר' אלימלך כותב בצעטל קטן, שבכל פעם קודם שמתחשבים לאכול, יאמרו 'תפילת השב' כך גם ישנם יהודים שעושים תשובה פעם ביום – כלילה לפני השינה; כמו שכתוב בזהר הקדוש (ח"א עקב), שאדם יהיה מ'מארי דחושבנא', שכל לילה קודם שישכב לישון שיעביר במחשבתו את כל מה שעבר עליו במשך היום: "מה היה היום? מה עשיתי? מה הרווחתי? מה אבדתי? האם נכשלתי באיזשהו ממשל?" ובר דעת

מלבד הנקיות בפרטים – קיים מושג של נקיון כללי

ישנה מדה כללית השייכת לענין הנקיות, זהו ענין הנקיון – שאדם צריך תמיד נקיות את הנשמה שלו מכל מיני פירורים של לכלוך שדבקו בה. אף שודאי שאדם צריך בעיקר לעבוד על פרטים, במיוחד על אותם פרטים בהם יש לו נגיעה חזקה; כמו שהמסילת ישרים הזכיר, כמו כבוד, גאווה, גזל, עריות, מאכלות אסורות, שאדם צריך לעבוד על עצמו שלא יהיה לו נגיעה אליהם. אבל חוץ מזה קיים מושג של נקיון כללי.

בגשמיות מוכרחים לנקות כל פינה

כאשר מתבוננים בעולם, רואים שכל דבר צריך לעבור נקיון מפעם לפעם. למשל, רחובות של עיר, חייב נקיון תמידי – שעליו מופקדת מחלקה מיוחדת בעירייה הנקראת 'מחלקת התברואה' – כי אם לא ינקו את הפסולת, יהיו כל הרחובות מלאים בזבל. בחז"ל גם כן מצינו (פסחים ז:): "שוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום" – את רחובות ירושלים טאטאו בכל יום, כי ירושלים הייתה עיר נקיה מאד, לכן עברה נקיון מידי יום ביומו. כך גם כל בנין מגורים, חייב לעבור נקיון מידי פעם, וכל דייר משלם כל חודש לחברת אחזקה ששולחת עובדי נקיון, שיעברו בכל הבנין וינקוהו היטב. לכל בנין יש את הסדר שלו כיצד מתבצע שם הנקיון – בהתאם למת היותה של הבנין. בנין שמתגוררים שם דיירים רגילים – שוטפים אחת לשבוע. אם גרים שם 'בעסערע מענטשן' – שוטפים אותו פעמיים או שלוש בשבוע. אך אם יוניחו את נקיון הבנין, ולא ישטפוהו, בתוך זמן קצר הבנין ייראה כחורבן... יהיה בלתי אפשרי ממש להכנס לשם. כך גם בכל דירת מגורים, שלכל 'באלעבאסטע' יש את המהלך והסדר של הנקיון שלה, באיזה תכיפות היא מנקה את הבית, אחת מנקה כל יום ואחת מנקה פעם בשבוע – ערב שבת, אבל זה ודאי שמוכרחים לנקות. כי אם לא ינקו, הבית לא יהיה ראוי למגורים. כך גם קיים מושג שנקרא 'נקיון שנת' שאותו עושים אחת לשנה; כמו שידוע ב'אידישע שטיבער', שלפני פסח מנקים היטב כל פינה בנקיון יסודי.

כל יום מתווסף לכלוך חדש – אבל לא מבחינים בו כאשר אדם יוניח את נקיון ביתו, ביום הראשון הוא עדיין לא יבחין ב'חורבן' שעתידי

כאשר נפגשים
ל'קעמפ' האחדות
בין החברים
מתחזקת בהרבה,
חיים ממש יחד
כמשפחה אחת!
וכאשר האוירה
בין הבחורים היא
אווירה של תורה
ועבודה - הרי
שיש בזה תועלת
עצומה לעבודת
ה'! כשבחורים
אוהבים זה את
זה, ומגיעים
בצוותא חדא
לבית מדרש אחד
'כאיש אחד בלב
אחד', מתפללים
ולומדים - הרי יש
לזה כח עצום! זהו
כח הרבים, שחיים
יחדיו ואין להם
בעולמם שום עסק
מלבד עסק התורה
והעבודה!

ארבעים יום, זה מתחיל בראש חודש
אלול, ואחר כך מתחזק בעשרה הימים
האחרונים, 'עשרת ימי תשובה'. וביום
האחרון נעשה האדם נקי כל כך עם
נקיון מופלא מאד; כמו שהתורה אומרת
'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם
מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו' - ביום
הזה אתם מתנקים מכל העבירות שלכם!
וכמו שבמבואר בספר החינוך (מצוה קפה),
שהריבונ של עולם ברוב רחמיו קבע
בכל שנה יום אחד של נקיון, כי **אלמלא
יום זה היו מצטברים כל כך הרבה חטאים,
שהטולס לא יכול היה להתקיים הלאה**, לכן עשה
הריבונ של עולם חסד, וקבע זמן של 'תשובה
שנתית', מסמתימים עם יום כיפור שכל יהודי
יוצא נקי וזך מיום זה, 'לפני ה' תטהרו'.

לפתח בעצמו את מידת הנקיות בכלליות

הפסוק אומר (קהלת ט, ח): **'בְּכָל יְעַת יְהִי
בְּנֶדֶף לְבָנִים'**. משמעות הדברים, שמלבד הענין
שאדם מנקה את עצמו ועושה תשובה מפעם
לפעם, הוא צריך על ידי זה לרכוש תכונה
של נקיות - שלא להתלכלך כל כך הרבה. כי
אדם נקי נוהר יותר בשעה שאוכל וכדומה.
שלא להתלכלך, שלא יצטרך לנקות את עצמו.
במילים אחרות: **אדם צריך לפתח בנפשו רגישות
ורחמיות, שבכל פעם שהוא בא במגע עם איזה דבר
שאינו ראוי, שמדי רגיש שדבר זה אינו ראוי
וזהו לא בשבילו! שיהיה אצלו כמין רגישות
שיש לאדם נקי, בשעה שנדבק בו לכלוך.**

פרק י"א

**כִּי בְּאֶשֶׁר יִשְׂוּ הָאָדָם בְּלִבּוֹ וְיִקְבַּע בְּרָצוֹנוֹ
בְּקִבְיָנוּת לְחַיִּיתוֹ מִבְּעָלֵי הַמִּדָּה הַמְּוֹכָה הָאֵלֶּה,
הַזֶּה בְּמַעַט הָרָגֵל שֶׁיִּרְגֵּל עֲצָמוֹ בָּזֶה, תִּשְׁוֹב לוֹ
קֶלֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיָה יוֹכֵל לְחַשֵּׁב, וְזֶה
דָּבָר שֶׁהַנֶּפֶשׁ יוֹכֵחַ אֶתָּא**

לכבוד שבת. וגם כאלו ששוטפים כל יום, אבל
ערב שבת שוטפים את הבית ביתר שאת. גם
ברוחניות, ערב שבת הוא זמן תשובה; כדברי
הרבי ר' אלימלך (נועם אלימלך פר' משפטים): "עד
בא השמש" - בטרם יבואו ה'ליכטיגע מוחין' של
שבת, 'תשיבנו לו' - תעשה תשובה. ולכן בערב
שבת יום טוב קיים 'סדר נקיון' גדול יותר; כמו
שכתוב בכל הספרים, **שילכו למקוה בערב שבת
ויעשו תשובה על כל השבוע, כי קודם שנכנסים
לזמן נעלה וחפצים לקבל קדושה משבת ויום
טוב, צריך קודם לרחוץ את עצמו היטב ולעשות
תשובה חזקה.**

ענין חודש אלול והימים הנוראים - נקיון שנתי
בדיוק כמו בגשמיות שקיים מושג של 'נקיון
שנתי' - שבדרך כלל הוא לפני פסח, כך גם
ברוחניות קיים מושג של 'תשובה שנתי' - שפעם
בשנה מנקים מאד יסודי, מגרדים ומשפשים כל
פינה שבשמה, ומשתדלים לחזור למצב הנקיון
המקורי. ה'תשובה השנתית' הינה תקופה של

צריך להוסיף גם מחשבות פנימיות
יותר: "האם לא התגנבו לראשי אי אלו
מחשבות זרות - שיכולות להתפתח אחר
כך ל'שורש פורה ראש ולענה? האם
לא הכנסתי בקרבי איזו שהיא השקפה
עקומה - שיכולה להשפיע על כל מהלך
המחשבה שלי?". כל זה צריך אדם
להתבונן במחשבתו לפני שהולך לישון,
ויעשה תשובה ויפטר מכל מיני לכלוך
ואבק שנערם במשך היום על ליבו.

ענין ההליכה למקוה בכל יום - נקיון יומי

כל הענין של ללכת לטבול במקוה, גם הוא
מיוסד על ענין הנקיון, כי המקוה רוחץ את
הנשמה בדרך סגולית! ולכן חסידים היו הולכים
למקוה בכל יום, כי הם היו בבחינת 'נקיי הדעת
שבירושלים', שממש כמו שהיו מטאטאים את
רחובות העיר ירושלים מידי יום, משום ששם
הוא מקום השראת השכינה, כך גם, כל 'אנשי
ירושלים' - שהתגוררו במקום כל כך קדוש
- למדו, שאדם לא גרע מהעיר, ואם מנקים
את העיר מידי יום ביומו, צריך האדם גם כן
להתנקות כל יום! וחסיד'שע אידן' היו בבחינת
'נקיי הדעת', לכן הדרו לטבול במקוה מידי
יום, כחלק מהנקיון - לרחוץ את הנשמה לכל
הפחות פעם ביום.

ענין ההליכה למקוה ועשיית תשובה בערב שבת - נקיון שבועי

אפילו כאלו שלא שוטפים את הבית כל
יום, אבל בערב שבת כל אחד עושה שטיפה

הכנה לימי הקיץ

מה נאוו על ההרים: אפשר להתעלות מאד ב'קעמפ'

(מתוך שיעור במסילת ישרים - פרשת בלק תשע"ג)

לגמרי מהרחוב, והוא יכול להשאר חודשיים
שלמים במקום אחד - מבלי שיצטרך לצאת
פעם אחת לרחוב. ב'קעמפ' אין לבחור שום
דאגות ושעבודים, הוא לא צריך ללכת לשמחות
ואינו צריך לסדר כלום. בקיצור: **יש הרחבת
הדעת הן בגשמיות - מהאוויר הטבעי הצלול
והעצים, והן ברוחניות - שיש יותר זמן ויותר
קביעות, שניתן לשבת במקום אחד ולעבוד את
הריבונ של עולם במנוחת הנפש.** ובחור צריך
אכן לנצל היטב חודשיים אלו, להיות שקוע
כל כולו בתורה ועבודה.

אין לשער את מעלת וכח האחדות בעבודת ה'
נקודה נוספת, זה ענין ה'אחדות'. הרי
כאן בעיר חי כל בחור את החיים של עצמו,
הוא חוזר הביתה מידי ערב וכל שבת, והוא
נמצא בישיבה רק במשך שעות היום. אך
כאשר נוסעים 'לקעמפ' האחדות בין החברים
מתחזקת בהרבה, חיים ממש יחד כמשפחה
אחת! וכאשר האווירה בין הבחורים היא אווירה
של תורה ועבודה - הרי שיש בזה תועלת
עצומה לעבודת ה'! **כשבחורים אוהבים זה את
זה, ומגיעים בצוותא חדא לבית מדרש אחד
'כאיש אחד בלב אחד', מתפללים ולומדים -
איש יש לזה כח עצום! זהו כח הרבים, שחיים
יחדיו ואין להם בעולמם שום עסק מלבד עסק**

**הריבונ של עולם! ואכן צריך לנצל זאת היטב,
להשקיע בעבודת ה' איכותית ומרוממת! להכניס
את עצמו לגמרי בתפילה ובתורה, לקדושת שבת
ולחיים של עבודת ה'!**

בעיר הראש לא רגוע כל כך

נקודה נוספת, הוא ענין הרחבת הדעת
ומנוחת הנפש. בעיר גרים בדרך כלל בדירות
קטנות וצפופות, וחסר הרחבת הדעת. ואפילו
כאשר יוצאים לרחוב העיר, עדיין אין שקט
נפשי ללכת ברוגע לבית המדרש, כי הרחובות
מלאים תמיד באנשים ובתי המדרשות הומים
אדם, והיכן שרק מסתובבים - מוקפים באנשים.
כל זה גורם חוסר ישוב הדעת ורוגע בראש, הן
בכך שבחור לחוץ כיצד מסתכלים עליו, ובכלל
המחשבה שלו תפוסה כל הזמן עם אנשים. כמו
כן, כאשר הוא הולך הביתה מידי לילה, טורדים
אותו כל מיני שעבודים בבית, ולפעמים הוא גם
צריך ללכת להשתתף באיזה שמחה וכדומה.

מוחוץ לשאון הכרך יש שקט ורוגע ואפשר לנצל היטב לעבודת ה'

כאשר נוסעים 'לקעמפ', ישנה הזדמנות
לחיות קצת עם 'הרחבת הדעת'. יש שם מספיק
שטחים ריקים שניתן בהם 'צו כאפן א שפאציר'
ברוגע ושלמות הנפש. ב'קעמפ' אדם אינו מוקף
עם כל כך הרבה אנשים כל הזמן, הוא מנותק

לערוך חשבון קטן לפני שיוצאים: להיכן פני מועדות?

עומדים כעת בתקופת הקיץ, שהריבונ של
עולם סיבב הנהגה כזאת, שהישיבות יוצאות
ל'קעמפ' מחוץ לעיר. נדבר כמה נקודות סביב
המעלות והתועלות שבחור יכול להפיק מהשינוי
הזה, וכמו כן גם את ההפסדים שניתן להפסיד
על ידי זה. וכאשר מבררים את כל התמונה
מראש, נוסעים לכתחילה מוכנים עם הכנה נכונה
וקבלה, להפיק את מירב התועלת הנכונה.

ברצוני לחיות באויר צלול וזך - היכן שבנקל יותר לעבוד את ה'רשב"ע

הנקודה הראשונה היא ענין רוחני, שיש לו
באמת שייכות לענין הנקיות המדובר לעיל -
בדרך סגולית. כל השנה אנו מתגוררים בעיר
שהאוויר כאן פשוט טמא! חיים בעיר מלאה
בגויים גסים, בעלי עבירה וכל מיני השחתות,
שפשוט מטמאים את האוויר, וזה מקשה ביותר
לעבוד את הריבונ של עולם בלב נקי וזך.
כל השנה לא מדברים על זה, כי מאמינים,
שאם הריבונ של עולם זימן שנגור דוקא כאן
בעיר - הרי זה רצון ה' והוא ודאי לטובה! אבל
כאשר נוסעים חוץ לעיר ומתפתרים מהאוויר
הטמא, צריך לדעת לייקף את המתנה הזאת,
שנכנסים אל תוך מציאות של אויר נקי וזך -
שניתן בו הרבה יותר טוב ובנקל להתקרב אל

• הרה"ק רבי אלעזר מריישיא זי"ע [בן הרה"ק רבי אלימלך מרודניק זי"ע, נכד הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזנסק זי"ע] נתגדל בצעירותו אצל הרה"ק מצאנו זי"ע, כי התייתם בגיל צעיר מאביו שהיה חברו הקרוב של הרה"ק מצאנו, ולכן אחר פטירת אביו הק' הביאו אותו להתחנך בבית הרה"ק מצאנו, והוא היה חביב עליו ומקורב אליו ביותר.

פעם אחת נתן לו הרה"ק מצאנו בקבוק יין, ובעת נתינתו אמר לו: 'מיט דעם וויין, וועסטו קענען כמעט מחיה מתים זיין' (עם זה היין, תוכל כמעט להחיות מתים), והיה רבי אלעזר משתמש הרבה עם יין זה, והיה נוהג לומר: 'יש לי יין שאין כמוהו בכל העולם! ופעל מופתים גדולים עם זה היין. ובכלל היה פועל הרבה מופתים נפלאים, והיה ידוע בשער בת רבים כבעל מופת מופלג.

בכל שבוע בעת אמירת קידוש בליל שבת, היו בביאים לבית מדרשו כל מיני חולי נפש, שישמעו את הקידוש שלו. והיו בהם הרבה כאלו אשר לפני קידוש היו קשורים ברוצחות, כדי שלא יזיקו לעצמם ולאחרים מרוב טירוף דעתם. אבל תיכף אחר ששמעו את הקידוש, כבר היו יכולים לשחררם לנפשם. כי בעת הקידוש היה אצלו זמן גדול ועת רצון לפעול ישועות לחולי הנפש.

• סיפר הרה"צ ר' אלכסנדר שמואל טייטלבוים מקאלבסוב ז"ל, עובדא נפלאה ששמע מפי אביו הרה"צ ר' לייבוש מקאלבסוב ז"ל, שהוא שמע אותה מרבי אלעזר בעצמו, שסיפר על דבר פלא שאירע עמו אצל הרה"ק מצאנו. וכך היה מעשה:

הרה"ק מצאנו היה לו שיעור קבוע בכל לילה לפני תפלת מוצאי, ובאותה שעה היה יושב מסוגר בחדר לבדו, ולא היו יכולים להפסיקו ולהפריע לו באותו זמן בלי שום יוצא מן הכלל. פעם אחת היה הרה"ק מגארליץ זי"ע צריך מאביו הק' איזה דבר נחוץ מאד, והיה זה בזמן אותו השיעור כאשר היה סגור בחדרו, ולא היה יכול להיכנס לפניו. ניגש הרה"ק מגארליץ אל רבי אלעזר ואמר לו: 'ידיך וועט דאך דער טאטע נישט אוועק שיקן, איך האב א דבר נחוץ, גיי אריין צום טאטן' (אתה הרי לא ישלח אבי מעל פני, יש לי דבר נחוץ, היכנס נא אל אבי). ענה לו רבי אלעזר: 'אז דו וועסט מיר באצאלן...' (אם תשלם לי על כך...), הסכים הרה"ק מגארליץ והבטיח כי אכן ישלם לו עבור כך. וכנס רבי אלעזר לחדרו של הרה"ק מצאנו, ואכן קיבלו ולא שילחו מלפניו, ואמר לו מה לענות על שאלת הרה"ק מגארליץ. והחל מאז נהיה הדבר 'עסק' שלם... אשר כל מי שהיה צריך איזה תשובה מאת הרה"ק מצאנו באותה שעה, היה ניגש לרבי אלעזר ומשלם לו איזה סכום, והוא היה חוזר אליו עם תשובה. וסיפר רבי אלעזר כי ענין זה נמשך למשך שנה שלימה, אשר במהלכה הודמנו לו כמה וכמה פעמים שנכנס עם שאלות במשך אותה השנה. אבל הוסיף רבי אלעזר ואמר: 'מעולם לא הייתי צריך לשאול שום שאלה! אלא הייתי ניגש אל השולחן, ומיד היה הרה"ק מצאנו עונה לי על השאלות! והיו כמה פעמים שלא ענה לו שום דבר, ואז הבין כי אין הוא צריך לשאול.

• סיפר הרה"ח הישיש ר' יוסף [נאשע] ליפשיץ ז"ל: רבי אלעזר היה נוהג לדבר כמה 'ווערטליך' ודברי

צחות, והיה מסתיר בהם דברים נעלמים וכוונות נעלות, ובוזה היה מסתיר את דרכיו בקודש. והנה אחד ממנהגיו הקבועים היה בעת קבלת הקוויטלעך, שלא היה מקבל שום פדיון עם סכום שאינו שלם, כגון מאה וחמישים וכדו' [ומטבעות של מחצית], אלא אך ורק מספרים שלמים. והיה נוהג לומר על כך בלשון צחות, כי הסכום שאינו שלם בא יחד עם שני קללות... למשל מי שהביא מאה וחמישים רייניש, הרי מצד אחד יתכן כי מתחלה חשב לתת מאתיים רייניש, ואז חשב לעצמו: 'אָה, אזוי פיל זאל איך געבן פאר'ין רבי'ן? א מכה אויף אים... צו פיל! (אה, כל כך אתה אל הרבי? 'מכה' שתהיה עליו... זה יותר מדי!). ולצד השני יש מי שחשב לתת רק מאה רייניש, ואז חשב לעצמו: 'ער וועט מקפיד זיין...' (הרי הוא יקפיד...), ולכן הוא נותן למעשה מאה וחמישים. ונמצא כי משני הצדדים הרי זה בא יחד עם קללות, ולכן אין הוא רוצה אלא את הסכומים השלמים... ומי יעמוד בסוד קדושים.

• דרכו של הרה"ק מראזוואדוב זי"ע היה כשנסע איזה נסיעה עם הרכבת, היה מגיע אל היבאן סטאנציע' (תחנת רכבת) זמן רב לפני מועד הנסיעה, ולפעמים היה יכול להמתין שם אפילו זמן ארוך עד שעת הנסיעה. והיה זה מחמת רוב אנינות דעתו הק', אשר מחמת זה היה עליו לסלק ולמנוע מעצמו כל בלבול וטירדה, כדי שהנסיעה תהיה במלוא הישוב הדעת.

פעם אחת שהה הרה"ק מראזוואדוב בימי הקיץ במרחץ 'קארלסבאד', וכאשר היה עליו לחזור לביתו הקדים ובא לתחנת הרכבת זמן רב קודם הנסיעה כדרכו תמיד. בעודו יושב שם אחוז בשרעפיו הק', ניגש אליו איזה 'עקישע ראבינער' מרבני דייטשלאנד - כי ראה עליו שהוא אדם נכבד ונשוא פנים והבין שהוא רב וכדומה - וביקש ממנו כי יואיל לומר לו איזה דבר תורה. והנה בדרך כלל היו דברי תורתו של הרה"ק מראזוואדוב מיוסדים בעיקר על ענייני קבלה, והיו כלולים בגימטריאות ומושגים, ולא היה שייך לומר דברים כאלו לפני ראבינער כזה.

פתח הרה"ק מראזוואדוב ואמר לו על הפסוק בפרשת השבוע פרשת בלק, 'מה אקוב אל קבה א"ל, ומה אזעום לא זעם ה'" (בג, ח), שפרש התרגום 'מא אלוטה דלא לטיה א-ל, ומא אתרכיה דלא תרכיה ה''. ולכאורה קשה למה תירגם 'דלא', והרי הפסוק אומר 'לא' והיה לו לתרגם 'לָא'. אלא ביאור הדבר הוא, כי בלעם רצה לקלל את כלל ישראל ח"ו, ולכן חיפש אחר איזו קללה שתוכל לחול עליהם, ולא מצא שום קללה כזאת. שהרי כל הקללות והתוכחות שאמר הקב"ה על כלל ישראל, גנו בהם אך ורק ברכות והבטחות טובות. ולכן טען בלעם כי כבר אין בכוחו לקלל את כלל ישראל בשום קללה, כי את כל הקללות כבר אמר להם הקב"ה וגנו בהם ברכות והמתיקם. והו שתרגם אנקלס 'מה אלוטה דלא לטיה א"ל' והיינו איזה קללה יכול הוא לקלל שעדיין לא קיללם הקב"ה בזה וגנו בהם ברכות, כי את כל הקללות שבעולם כבר אמר הקב"ה והמתיקם. כאשר שמע ה'ראבינער' את זה המאמר, הגיב בקריאת התפילות: 'אָך מיין גאט!'

התורה והעבודה! ובחור צריך באמת לראות להיות באחדות ולחיות בצוותא עם בחורים טובים, צריך 'פראווען' שבתים וסעודות יחד, לדבר דברי תורה ולשרי זמירות יחד! צריך להתפלל יחד בהתלהבות וחשק! דבר זה יכול לפעול שינוי לטובה לכל השנה; כמו שרואים בחוש אצל בחורים רבים, שהם ממש משתנים לטובה בזכות חודשי הקיץ, משום שזה מסוגל מאד לעבודת ה'.

להזהר ולהשמר מפני חברים רעים ולהזהיר אחרים מפניו

אמנם הענין הזה של לחיות בין חברים, יכול גם לפעמים להביא השפעה הפוכה חלילה, כי אם מזדמנים 'לקעמפ' בחורים מקולקלים השם ישמרנו, אפשר בקיץ אחד ליפול לשאלו תחתית רח"ל. לכן צריך להזהר להתחבר רק לחברים טובים. ואם לבחינים באיזהו בחור שלא מתנהג כראוי, וכל שכן אם הוא גורם השחתה לבחורים אחרים, צריך מיד ליידע את ראש הישיבה והמשיגה על כך. ואין מקיימים שום 'מצות אהבת ישראל' אם מרחמים על אותו אחד ולא מספרים זאת להנהלה, כי השם ישמור ויציל איזה חורבנות יכולים לצאת מזה.

הלילה אינו זמן לדיבורים - אפילו לא בעניני עבודת ה'

עוד הפסד שיכול להווצר דוקא מהענין של החברים, הוא הענין של ביטול זמן. ישנם בחורים שהם חובבי שיחה 'גוטע שמועסערס'. ויכול לקרות ב'קעמפ' לפעמים, שיכולים לשבת 'קופקע' של בחורים ולדבר דברים בטלים ולהעביר את הזמן עד שעת לילה מאוחרת. ובוזה הוא מפסיד את כל התועלת שיש ב'קעמפ'. לכן צריך בחור לדעת בנפשו היטב: מידי כשמשגשג שצריך ללכת לישון - איני מדבר עם אף אחד! ודאי שצריך לפעמים לשוחח עם חברים, אם בעניני עבודת ה' ובלמוד, או אפילו במילי דעלמא כדי להתאוורר מעט, אבל כל זה צריך להעשות באמצע היום כאשר הזמן דוחק ללמוד וגם אז זה צריך להגביל זאת כמה זמן מדברים. אבל בלילה אין זה כלל הזמן המתאים 'צו פארברענגען', זהו זמן ללכת לישון! כאשר שוכבים בוריות לישון בזמן - קמים בבוקר עם 'פרישקייט', הנפש נקיה ורעננה, ואז יש 'א' גוטע פארטאגס' והכנה טובה לתפילה, אחר כך התפילה היא כבר משהו אחר, ואחר כך גם כל היום אחרת.

סגולת ימי הקיץ - ימים מסוגלים להתקרבות לרביש"ע

הקיץ כולו מורכב מימים נעלים, זה מתחיל ב'ימי בין המצרים' - שהם ימים מאד גדולים, הם ימים שמאד מסוגלים לקנות בנפשם קשר ושייכות לירושלים ולבית המקדש. ואחרי שלושת השבועות מגיעים 'שבעה נדחמתי' - שהם גילויים גדולים של נחמה ותקוה. אחר כך כבר מגיע אלול - שכולו מהלך שמוביל לראש השנה.

הש"ת יעזור שינצלו היטב את הזמנים ואת המקומות כראוי וכנכון, ושיחזרו כולם בבריות איתנה. ובינתיים כבר יבוא משיח, ונזכה להיות כולנו יחד בירושלים עיר הקודש, במהרה בימינו אמן.

אמן קצרה

אמן יתומה

אמן קטופה

אמן חטופה

ג

אמן יתומה מזהו?

אין לענות אמן על 'ברכה' או 'בקשה'
שאינו יודע על מה הוא עונה,
לפי שעניית אמן כזו נחשבת לזלזול רח"ל!

מקורות: שו"ע קכ"ד, ח' בדברי הרמ"א, ובמ"ב ס"ק ל"ג ובבאה"ל 'ויש מחמירין'

זכור!

עניית אמן פירושה הצטרפות לדברי המברך,
וע"כ כשאנו יודע על מה הוא עונה = אמן יתומה.

גם החזן וגם הקהל, גם במוסדות הלימודים וגם בבית גם בכולל וגם בישיבה
- כולנו ממתנים זה לזה ומקדישים 2 שניות בין ברכה לברכה - לעניית אמן כהלכה!

לקבלת חומר ולשאלות ניתן לפנות למכון עניית אמן כהלכה:

aamen0548410100@gmail.com

נא צלם ופרסם גם אתה
בין מכריך וידיך

ביאור נאה וברור איך להיזהר משלושת אופני 'אמן יתומה'

דיבור לברכה, אפילו שלמעשה מתחיל לענות לאחר שעבר כבר תכ"ד מסיום הברכה, והטעם הוא לפי שעניית האמן היא חלק מן הברכה ממש וכנ"ל, ולא הסתיימה הברכה לפני שהסתיימה עניית האמן שנאמרה כהלכה, וכמבואר בגמרא הנ"ל [קכ"ד, ח' באה"ל מיד'].

ג. השני: מעת שהתחיל הש"ץ את הברכה הבאה, הסתיים זמן עניית האמן על הברכה הקודמת, והעונה אז אמן נחשבת ענייתו ל'אמן יתומה' [כי אין לה כבר קשר לברכה הקודמת]. לכן על הש"ץ להמתין בין ברכה לברכה לצורך עניית הקהל 'אמן' על ברכותיו ועליו להמתין עד שיכלה 'אמן' עכ"פ מפי רוב העונים [קכ"ד, מ"ב ס"ק ל"ז ועי"ש עוד], ש"ץ שלא ממתיין כראוי - עונש ביטול האמן על ראשו [אמנם גם בזה על הציבור להאזין ולכוון לברכות הש"ץ].

ד. אם התחיל לענות בזמן, ותוך כדי עניית האמן על ידו, התחיל הש"ץ את הברכה הבאה, ימשיך את ענייתו בנחת ובכוונה ולא ימהר לסיים את ענייתו.

ה. השלישי: דעת הרמ"א שבכלל איסור אמן יתומה נאמר גם שאסור לענות אמן כאשר אינו יודע על מה הוא עונה ולמה הוא מצטרף בענייתו, אמנם אף שלא שמע את החזן מברך, אם יודע על מה הוא עונה - רשאי לענות אמן. [ואף שלדעת השו"ע מותר לענות אמן אף כשאינו יודע על מה עונה כשאינו יוצא בברכה זו - כבר הביא הכה"ח שהחיד"א וחסד לאלפים כתבו שלמעשה אין להקל בזה משום חומרת איסור עניית אמן יתומה].

ו. אין עונשין אמן יתומה, כלומר עניה זו היא אסורה בהחלט, אין עליה שכר אלא רק עונש רח"ל, וכמש"א שם בברכות מ"ז. 'כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים' רח"ל, ולא עוד אלא שאפילו בספק אמן יתומה אין לענות, ומוטב שלא לענות אמן כלל במקרה כזה מאשר להיכנס לחשש עוון החמור הזה רח"ל [קכ"ד, ח' באה"ל ויש מחמירין, וכה"ח כנ"ל אות ז' בשם החיד"א וחסד לאלפים].

ז. נמצינו למדים שישנם ג' אופנים של אמן יתומה:
האחד - לאחר שעבר תכ"ד מסיום הברכה.
השני - לאחר שהתחיל הש"ץ את הברכה הבאה.
השלישי - כשאינו יודע על מה הוא עונה.

א. אחת הזכויות היותר גדולות ונוראות שאנחנו זוכים בה שלוש פעמים ביום מידי יום ביומו בתפילות שחרית מנחה וערבית, ובשבת ור"ח ובמועדים גם בתפילת המוספין, היא להמליך את הקב"ה בעניית 'אמן כהלכה' שהפליגו בש"ס ובזוה"ק בשגב ונוראות עניינה ופעולותיה לטובה בזה ובבא, והאמת שגם בבית, בעבודה, ואפילו במוסדות הלימודים, בישיבה ובכולל זה נוגע למעשה ממש.

ב. בגלל חשיבות העניין כ"כ בעיני חז"ל הקדושים, שנהירין להו שבילי דרקינא כשבילי דארעא, גילו לנו הם את ה'סדרים הנכונים' איך לענות אמן והחמירו נוראות בשכרה העצום והנורא כאשר היא נאמרת כהלכה [יעויין בש"ס ברכות מ"ז. ומידה טובה מרובה פי ת"ק, ובזוה"ק וילך באורך רב תסמנה שערות ראש מכל האמור שם] וכחלק מזה עלינו להיזהר מאד מ'אמן יתומה' - שגם בזה כשלא עונה כראוי נחשב כמזלזל בדברי השבח או הבקשות שאמר המברך.

ג. מהי אמן יתומה ?
האחד: עניית האמן צריכה להיות מחוברת לברכה עצמה לפי שהיא חלק מהברכה ממש, דהיינו שכשיש מי שעונה אמן כהלכה - נחשבת עניית האמן כחלק מן הברכה, ולא מסתיימת הברכה עד לאחר סיום עניית האמן - גמרא ברכות מ"ז. וברש"י שם].

מכיון שכן יש מקום לעניית האמן רק כאשר היא נאמרת בסמיכות לברכה, דהיינו מיד לאחר סיום כל התיבה האחרונה של הברכה, אבל גם לא רחוק מסימומה, שרק אז יש לה חיבור לברכה.

ד. וכמה הוא השיעור ? מותר לענות 'תוך כדי דיבור' לסיום הברכה [בתוך שיעור זה נחשב תמיד ל"אותו הזמן"] ולכן תכ"ד נחשב עדיין לזמן סיום הברכה, והוא הזמן הראוי לעניית האמן.

שיעור 'תוך כדי דיבור' הינו כ-2 שניות, לכן תוך זמן זה מסיום הברכה - הוא הזמן הראוי להתחלת עניית אמן, התחלת עניית אמן לאחר שעברו כ-2 שניות מסיום הברכה נחשבת 'אמן יתומה' שאין לה חיבור לברכה.

ה. יצוין כי התחלת עניית אמן בזמן - בכוחה להאריך את הברכה, לענין שיוכלו אחרים להצטרף לענייתו, דהיינו שמותר לענות בתוך כדי דיבור לענייה שהתחילה תוך כדי

גם החזן וגם הקהל, גם במוסדות הלימודים וגם בבית גם בכולל וגם בישיבה - כולנו ממתנינים זה לזה ומקדישים 2 שניות בין ברכה לברכה - לעניית אמן כהלכה!

לקבלת חומר ושאלות ניתן לפנות למכון עניית אמן כהלכה:
aamen0548410100@gmail.com

נא צלם ופרסם גם אתה
בין מכריך וירידך

